

การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม

นายนราธิป ผลบุญรักษ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

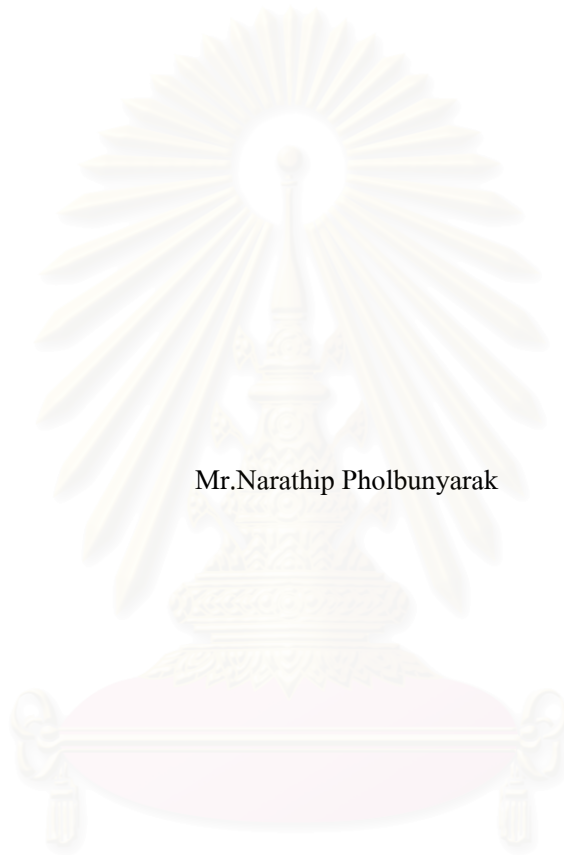
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-5917-17

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A POTENTIAL DEVELOPMENT OF EXISTING RESIDENCE FOR HOMESTAY BY THE NATURE
AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION GROUP AT PLAI PHONG PHANG SUB-DISTRICT,
AMPHAWA DISTRICT IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

Mr.Narathip Pholbunyarak

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted In Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 947-17-5917-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม
โดย นายนราธิป ผลบุญรักษ์
สาขาวิชา เคหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ เลิศบุญชัย สุรพลชัย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์)

.....กรรมการ
(นางอรุณศรี ศรีเมฆานนท์ ศาสตรานิติ)

นราธิป ผลบุญชรัญญ์ : การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม (A POTENTIAL DEVELOPMENT OF EXISTING
RESIDENCE FOR HOMESTAY BY THE NATURE AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION
GROUP AT PLAI PHONG PHANG SUB- DISTRICT , AMPHAWA DISTRICT IN SAMUT
SONGKHRAM PROVINCE)

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร, 212 หน้า. ISBN 974-17-5917-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบในการปรับที่อยู่อาศัยเดิม เจ้าของบ้าน “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การวิจัยในครั้งนี้ยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาและ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาโดยมีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและการลงพื้นที่ทำการสำรวจทางกายภาพ ในเรื่องการใช้ประโยชน์ในอาคาร ในการปรับที่อยู่อาศัยเดิมส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยได้แก่บ้านพัก “โฮมสเตย์” จำนวน 19 หลัง ที่เข้าร่วมโครงการของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

จากผลการวิจัยพบว่า

1. จากรูปแบบเดิมในอดีต ที่ อาคารเรือนไทยภาคกลาง มีรูปแบบ เฉพาะตัวที่ลักษณะการใช้สอยส่วนใหญ่อยู่ภายใน และมีห้องส้วม ภายนอกการอาบน้ำจะอาบน้ำที่คลองติดกับตัวบ้าน หรือน้ำคลองที่ใส่ตุ่มเอาไว้แล้วแกว่งสารส้มให้มีการตกตะกอน ก่อนอาบน้ำ น้ำดื่มกินจะใช้การเก็บกักน้ำฝนไว้ในตุ่มได้จนบ้านแต่การปรับที่อยู่อาศัยเดิมในปัจจุบันนี้พบว่า ในส่วนของ ห้องส้วมและห้องอาบน้ำ และห้องครัว มีการสร้างเพิ่มขึ้นนอกอาคาร และในอาคาร แต่ยังคง สภาพของอาคารที่เป็นสถาปัตยกรรมทรงไทย การปรับตัวที่อยู่อาศัยเดิมเช่นนี้ เกิดจาก การสภาพของเศรษฐกิจ และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ที่เป็นการคาดคิดที่จะเสนอการใช้งานของส่วนที่ปรับที่อยู่อาศัยที่เพิ่มเติมแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการคิดรูปแบบของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การปรับที่อยู่อาศัยเดิม ของกลุ่มชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง จากจำนวน 19 หลังคาเรือน มีการไม่ ปรับที่อยู่อาศัยเดิม จำนวน 14 หลังคาเรือน ไม่มีการปรับ คิดเป็นร้อยละ 73.68 ส่วนอีกจำนวน 5 หลังคาเรือน มี การปรับที่อยู่ อาศัยเดิมในส่วนที่เป็น ห้องน้ำ และส่วนที่ เป็นครัว มีการปรับคิดเป็นร้อยละ 26.32 ซึ่งต่ำกว่า 50%ของจำนวนทั้งหมด

3. แนวทางในการพัฒนา การปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

มีดังนี้ในด้านกายภาพ ควรมีการให้ความรู้และความเข้าใจในการปรับที่อยู่อาศัยเดิมที่เป็นอาคารทรงไทยอย่างถูก แก้ปัญหาการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานพัฒนาชุมชนของจังหวัด หรือกลุ่มวิจัยเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยของมหาวิทยาลัย เข้าไปดูแล และให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบต่อไป

ด้านสังคม วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ยังไม่พร้อมรับวิถีชีวิตแบบใหม่ ทำให้ขาดการพัฒนาการด้านต่างๆ สมควร ที่ทางหน่วยงานภาครัฐที่ จะสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจ ความเพราะความไม่ต่อเนื่องของผู้เข้าพัก ทำให้รายได้ไม่แน่นอน และตัวอาคารที่พักอาศัยที่เป็นสมาชิกชมรมทวดโทรมขาดเงินกองทุนสนับสนุนในการปรับปรุง

ภาควิชา.....เลขาธิการ.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....เลขาธิการ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....2547.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

457 46078 25 : MAJOR HOUSING

KEY WORD : A POTENTIAL DEVELOPMENT OF EXISTING RESIDENCE FOR HOMESTAY NARATHIP

PHOLBUNYARAK : A POTENTIAL DEVELOPMENT OF EXISTING RESIDENCE FOR
HOMESTAY BY THE NATURE AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION GROUP AT PLAI
PHONG PHANG SUB-DISTRICT , AMPHAWA DISTRICT IN SAMUT SONGKHRAM
PROVINCE. THESIS ADVISOR : PROF.SUPREECHA HIRUNRO, 212 pp. ISBN 974-17-5917-7

The study aims to explore, from the past until the present, the patterns in developing the existing accommodation for the homestay project of the Natural and Environmental conservation group in Plai Phong Phang Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The study provides some guidelines for development and suggestions for problem solving. The research instruments were interview questions, questionnaires and field surveys for physical exploration in terms of building use and the development of the existing accommodation. Nineteen homestay families of the Natural and Environmental conservation group in Plai Phong Phang Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province participated in the study.

The findings for the study reveal that

1. In the past, traditional Thai-style houses in the central region had a unique design . That is, most of the functional areas were inside the house, while the restroom was built outside. To take a baht, one went to the canal next to the house or used the water from the canal which was put in a big water vat and mixed with a piece of potash alum to form sediment before the water could be used. In addition, regarding drinking water, one stored the water from the rain in the vat under the house. However, the study finds that the current housing has restrooms, the shower room, bathrooms, and kitchens extended outside and inside the houses while maintaining the traditional Thai-style architecture. The renovations have resulted from the changing economic and social situations in recent times which led to the renovated areas being used for tourists. Accordingly, the natural and environmental conservation concept has deviated.
2. Out of these 19 homestay families, 14 families or 73.68% did not renovated their houses, whereas 5 families or 26.32 % renovated the restroom and the kitchen.
3. Guidelines for development the existing residence and suggestions for problem solving are as follows:

In terms of the physical aspects, proper knowledge and understanding in renovating the original Thai-style houses should be provided. To solve problems in the adjustment of the existing residential homestay of the Natural and Environmental conservation group, there should be a government sector or representative, such as the Tourist Authority of Thailand, the provincial community development division or the university researcher in the area of Thai architecture, to be in charge of and give close advice for the purpose of further conservation.

With respect to the social issue, since the traditional lifestyle does not fit the new way of life, there is still a lack of development in various aspects. The government sector should provide financial support. The fluctuations in tourism have caused uncertainty in revenues. Also, the houses are deteriorating because there is no funding for renovation.

Department ofHousing.....	Student's signature.....
Field of study.....Housing.....	Advisor's signature.....
Academy year.....2004.....	Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษา และจัดทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณ และความช่วยเหลือ คำปรึกษาเป็นอย่างดี ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ดังต่อไปนี้

- รองศาสตราจารย์ สุปรินชา หิรัญโร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ แนวความคิด ทาง ทฤษฎี และหลักการในการจัดทำวิทยานิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ มาณพ พงศทัต ที่ได้ให้คำแนะนำ แหล่งข้อมูลเพื่อใช้การศึกษา “โสมสเดย์”
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ เลิศบุศย์ สุรพลชัย ความช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่องเป็นอย่างดี ในด้านการให้คำแนะนำ จัดทำ วิทยานิพนธ์ และ ขบวนการวิจัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์ ที่ได้ให้คำแนะนำ แหล่งข้อมูลเพื่อใช้การศึกษา “โสมสเดย์” ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือ ตัวบุคคล ในสถาบันและต่างสถาบัน
- คุณอรุณศรี ศรีเมฆานนท์ ศาสตรานิติ ผู้อำนวยการ กองส่งเสริมการบริการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล และการสัมภาษณ์ตลอดจน คำแนะนำเป็นอย่างดี

และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ ที่ให้ข้อคิดเห็น และแนะนำข้อมูลเพื่อใช้การศึกษา ในพื้นที่ ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม และ คุณธวัช บุญพิศ หัวหน้าชมรม ตลอดจนบรรดาสมาชิก “โสมสเดย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชาวบ้าน ต.ปลายโพรงพาง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ที่ เอื้อเฟื้อข้อมูล และให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการให้ข้อมูลในการจัดทำวิจัยวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ นายคำธร ประเดิมชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนอ่างทอง จ.ราชบุรี และ นายดาบตำรวจ สามารถ พวงทรัพย์ ประจำ สภ. ปากท่อ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บ ข้อมูลวิจัยตลอดมา

และที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณ คุณแม่ พี่สาว น้องสาว พี่ชาย ตลอดจนภรรยา และบุตรสาวที่เป็น กำลังใจ สนับสนุนช่วยเหลือในการทำวิจัย ทุกๆ ด้านที่ ต.ปลายโพรงพางนี้

ในการศึกษาครั้งนี้ และ คุณ KC.HO รองประธานคณะกรรมการอาวุโสและกรรมการผู้จัดการ ร่วมบริษัท Laguna Resort & Hotel Public Company Limited หัวหน้างาน ที่ข้าพเจ้าทำงานอยู่ในการให้การสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	๓
สารบัญตาราง.....	๓
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการศึกษา	5
วิธีการดำเนินการศึกษา	6
สมมติฐานของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์.....	14
พฤติกรรมกรบริโภคของนักท่องเที่ยว.....	14
ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค	17
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	18
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	20
แนวความคิดในด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว.....	23
แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นและการวางแผนการท่องเที่ยว.....	45
แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อ สภาพแวดล้อม.....	45
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	48
แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	52
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	53
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	58
สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	60

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 2	แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	36
	สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	44
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	การศึกษารวบรวมข้อมูล.....	45
	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	46
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
	การนำเสนอผลการวิจัย	49
	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	50
บทที่ 4	พื้นที่ ศึกษา และความเป็นมาของ“โฮมสเตย์”	
	พื้นที่ ศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม.....	51
	พื้นที่ ศึกษา “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	52
	ประวัติความเป็นมา ของบ้านทรงไทยปลายโพงพาง.....	53
	ตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง	58
	ตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง และตำบลอื่นๆ.....	59
	เส้นทางคมนาคม “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง	61
	การศึกษาชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพางในอดีตและปัจจุบัน.....	62
บทที่ 5	ผลการวิจัย	
	การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น.....	113
	ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	113
	ข้อมูลจำนวน กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามอายุและเพศ.....	114
	ข้อมูลจำนวน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาพัก.....	115
	ข้อมูลจำนวน กลุ่มตัวอย่างตามสภาพสมรสของเจ้าของบ้าน.....	116
	ข้อมูลพฤติกรรมท่องเที่ยวทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว.....	117

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปลผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปลผลการวิจัย	127
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	132
รายการอ้างอิง	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	138
ภาคผนวก ข. ผังแสดงที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง.....	144
รูปแสดงผังทางเข้าที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง.....	152
ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบททั่ว ประเทศ.....	153
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	212

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ รูปภาพ

รูปภาพที่		หน้า
รูปภาพที่ 1	ภาพแสดงการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมทางบก ไปสู่ที่ตั้ง “โฮมสเตย์”....	58
รูปภาพที่ 2	ภาพถ่ายทางอากาศจากแผนที่ทหาร บริเวณ ต.ปลายโพงพาง.....	58
รูปภาพที่ 3	ภาพตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์”ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา.....	59
รูปภาพที่ 4	ภาพแสดงถึงแนวเขตที่แบ่งพื้นที่ของ จังหวัดและอำเภอ.....	60
รูปภาพที่ 5	ภาพแสดงเส้นทางคมนาคมทางบกของชุมชน.....	61
รูปภาพที่ 6	ภาพผังบ้าน กำนันธวัช บุญพัด ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	63
รูปภาพที่ 7	ภาพรูปบ้าน กำนันธวัช บุญพัด ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	63
รูปภาพที่ 8	ภาพผังบ้าน กำนันธวัช บุญพัด หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	65
รูปภาพที่ 9	ภาพรูปบ้าน กำนันธวัช บุญพัด หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	65
รูปภาพที่ 10	ภาพผังบ้าน นางทองคำ กฤษณะเสรณีย์ ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	67
รูปภาพที่ 11	ภาพบ้าน นางทองคำ กฤษณะเสรณีย์ ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	67
รูปภาพที่ 12	ภาพผังบ้าน นางทองคำ กฤษณะเสรณีย์ หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	69
รูปภาพที่ 13	ภาพบ้าน นางทองคำ กฤษณะเสรณีย์ หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	69
รูปภาพที่ 14	ภาพผังบ้าน น.ส.อัจฉรา สิงหะจันทร์ ไม่มี การปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	71
รูปภาพที่ 15	ภาพบ้าน น.ส.อัจฉรา สิงหะจันทร์ ไม่มี การปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	71
รูปภาพที่ 16	ภาพผังบ้าน นางเกลี้ย ปานมา ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	73
รูปภาพที่ 17	ภาพบ้าน นางเกลี้ย ปานมา ก่อนปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	73
รูปภาพที่ 18	ภาพผังบ้าน นางเกลี้ย ปานมา หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	75
รูปภาพที่ 19	ภาพบ้าน นางเกลี้ย ปานมา หลังปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	75
รูปภาพที่ 20	ภาพผังบ้าน นางแนบ ปานมา ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	77
รูปภาพที่ 21	ภาพบ้าน นางแนบ ปานมา ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	77
รูปภาพที่ 22	ภาพผัง บ้านนางบุญส่ง ยศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	79
รูปภาพที่ 23	ภาพบ้าน นางบุญส่ง ยศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	79
รูปภาพที่ 24	ภาพผังบ้าน นางไกล่ เมืองรมย์ ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	81
รูปภาพที่ 25	ภาพบ้าน นางไกล่ เมืองรมย์ ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	81
รูปภาพที่ 26	ภาพผัง บ้านนายสมพงษ์ เมืองรมย์ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	83
รูปภาพที่ 27	ภาพบ้าน นายสมพงษ์ เมืองรมย์ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	83

สารบัญ รูปภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่		หน้า
รูปภาพที่ 28	ภาพฝั่งบ้าน นายสุนทร ขศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	85
รูปภาพที่ 29	ภาพบ้าน นายสุนทร ขศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	85
รูปภาพที่ 30	ภาพฝั่งบ้าน นางละออ ขศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	87
รูปภาพที่ 31	ภาพบ้าน นางละออ ขศวิปาน ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	87
รูปภาพที่ 32	ภาพฝั่งบ้าน นางประภา บุญพัด ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	89
รูปภาพที่ 33	ภาพบ้าน นางประภา บุญพัด ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	89
รูปภาพที่ 34	ภาพฝั่งบ้าน นางอรุณ กลิ่นทอง ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	91
รูปภาพที่ 35	ภาพบ้าน นางอรุณ กลิ่นทอง ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	91
รูปภาพที่ 36	ภาพฝั่งบ้าน น.ส.อารมณั์ ประสพแสง ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	93
รูปภาพที่ 37	ภาพบ้าน น.ส.อารมณั์ ประสพแสง ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	93
รูปภาพที่ 38	ภาพฝั่งบ้าน นางทองดี มาประกอบ ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	95
รูปภาพที่ 39	ภาพบ้าน นางทองดี มาประกอบ ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	95
รูปภาพที่ 40	ภาพฝั่งบ้าน นางกุมรี สระคง ก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	97
รูปภาพที่ 41	ภาพบ้าน นางกุมรี สระคง ก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	97
รูปภาพที่ 42	ภาพฝั่งบ้าน นางกุมรี สระคง หลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	98
รูปภาพที่ 43	ภาพบ้าน นางกุมรี สระคง หลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	98
รูปภาพที่ 44	ภาพฝั่งบ้าน นางอารี พุ่มเทียน ก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	101
รูปภาพที่ 45	ภาพบ้าน นางอารี พุ่มเทียน ก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	101
รูปภาพที่ 46	ภาพฝั่งบ้าน นางอารี พุ่มเทียน หลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	102
รูปภาพที่ 47	ภาพบ้าน นางอารี พุ่มเทียน หลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	102
รูปภาพที่ 48	ภาพฝั่งบ้าน น.ส.เอิบ พวงสกุล ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	105
รูปภาพที่ 49	ภาพบ้าน น.ส.เอิบ พวงสกุล ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	105
รูปภาพที่ 50	ภาพฝั่งบ้าน นายสมศักดิ์ อินทรวีเชียร ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	107
รูปภาพที่ 51	ภาพบ้าน นายสมศักดิ์ อินทรวีเชียร ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	107
รูปภาพที่ 52	ภาพฝั่งบ้าน นายพุ่ม แป้งหอม ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	109
รูปภาพที่ 53	ภาพบ้าน นายพุ่ม แป้งหอม ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	109

สารบัญ รูปภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่		หน้า
รูปภาพที่ 54	ภาพแสดงขอบเขตของพื้นที่อำเภออัมพวา.....	144
รูปภาพที่ 55	ภาพสถานที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	144
รูปภาพที่ 56	ภาพผังแสดงตำแหน่งการคมนาคมทางบกเข้าสู่ “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง...	144
รูปภาพที่ 57	ภาพผังแสดงตำแหน่งพื้นที่บ้านพัก “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง.....	144
รูปภาพที่ 58	ภาพแสดงซุ้มทางเข้าวัด โศกเกตุบุญญศิริจากถนนใหญ่	145
รูปภาพที่ 59	ภาพแสดงสะพานทางข้ามคลอง โศกเกตุ	145
รูปภาพที่ 60	ภาพแสดงซุ้มหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ ร.9.....	145
รูปภาพที่ 61	ภาพแสดงซุ้มทางเข้าสู่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “โฮมสเตย์”.....	145
รูปภาพที่ 62	ภาพแสดงซุ้มหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	145
รูปภาพที่ 63	ภาพแสดงลานจอดรถทางเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรม.....	145
รูปภาพที่ 64	ภาพแสดงถนนเดินเท้าในสวนเข้าสู่ “โฮมสเตย์”.....	146
รูปภาพที่ 65	ภาพแสดงระยะทาง 100 เมตร มีป้ายบอกทิศทาง	146
รูปภาพที่ 66	ภาพแสดงเรือรับส่งแขกที่มาพัก เพื่อท่องเที่ยวจรดอ.....	146
รูปภาพที่ 67	ภาพแสดงทางเข้าสู่เรือนรับรอง.....	146
รูปภาพที่ 68	ภาพแสดงอาคารร้านค้า บริเวณเรือนรับรอง.....	146
รูปภาพที่ 69	ภาพแสดงลานรับประทานอาหาร.....	146
รูปภาพที่ 70	ภาพแสดงบ้านพัก “โฮมสเตย์” ติดกับเรือนรับรอง.....	147
รูปภาพที่ 71	ภาพแสดงคลองสัญจร บริเวณบ้านป่าทองคำ.....	147
รูปภาพที่ 72	ภาพแสดงบ้าน คุณอัจฉรา.....	147
รูปภาพที่ 73	ภาพแสดงบริเวณใกล้เคียงเรือนรับรอง.....	147
รูปภาพที่ 74	ภาพแสดงคลองสัญจร และทำน้ำรับส่งแขก.....	147
รูปภาพที่ 75	ภาพแสดงลานรับประทานอาหาร	147
รูปภาพที่ 76	ภาพแสดงบริเวณเรือนรับรอง เพื่อนำนักท่องเที่ยวสู่ที่พัก.....	148
รูปภาพที่ 77	ภาพแสดงสะพานไม้เข้าสู่เรือนรับรอง “โฮมสเตย์”.....	148
รูปภาพที่ 78	ภาพแสดงเรือนรับรอง ติดกับริมน้ำ	148
รูปภาพที่ 79	ภาพแสดงทางเดินเท้าในบริเวณเรือนรับรอง.....	148
รูปภาพที่ 80	ภาพแสดงทางเชื่อมระหว่างบ้านพักของคุณอัจฉรา และป่าทองคำ.....	148
รูปภาพที่ 81	ภาพแสดงทางเดินริมน้ำที่พัฒนาแล้วในบริเวณที่รับรองนักท่องเที่ยว.....	148

สารบัญ รูปถ่าย (ต่อ)

รูปถ่ายที่		หน้า
รูปถ่ายที่ 82	ภาพแสดงที่นั่งรับประทานอาหารของเรือนรับรอง.....	149
รูปถ่ายที่ 83	ภาพแสดงทางสัญจรทางน้ำที่ขึ้นอยู่กับระดับน้ำขึ้น น้ำลง.....	149
รูปถ่ายที่ 84	ภาพแสดงทางสัญจรทางน้ำที่ขึ้นอยู่กับระดับน้ำขึ้น น้ำลง.....	149
รูปถ่ายที่ 85	ภาพแสดงทางเดินเท้าก่อนเข้าเรือนรับรอง.....	149
รูปถ่ายที่ 86	ภาพแสดงบ้านกำนันธวัชหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม.....	150
รูปถ่ายที่ 87	ภาพแสดงบ้านกำนันธวัชในส่วนชานเรือน	150
รูปถ่ายที่ 88	ภาพแสดงส่วนทางขึ้นบ้านกำนันธวัช... ..	150
รูปถ่ายที่ 89	ภาพแสดงทางขึ้นบ้านด้านข้าง.... ..	150
รูปถ่ายที่ 90	ภาพแสดงทำน้ำติดกับเรือนรับรอง	150
รูปถ่ายที่ 91	ภาพแสดงส่วนของชานเรือน.....	150
รูปถ่ายที่ 92	ภาพแสดงภายในบริเวณห้องพระ... ..	151
รูปถ่ายที่ 93	ภาพแสดงห้องนอนของเจ้าของบ้าน.	151
รูปถ่ายที่ 94	ภาพแสดงชานเรือนด้านข้างบ้าน.....	151
รูปถ่ายที่ 95	ภาพแสดงชานเรือนด้านข้างบ้านลงสู่ศาลาท่าน้ำ	151
รูปถ่ายที่ 96	ภาพแสดงโถง โถงเป็นที่พักภายในบ้าน.....	151
รูปถ่ายที่ 97	ภาพแสดงโถง โถงภายนอกอาคารที่มีหลังคาคลุม.....	151
รูปถ่ายที่ 98	ผังเส้นทางบ้านพัก “โฮมสเตย์” ที่เชื่อมการ เดินทางลำคลอง.....	152
รูปถ่ายที่ 99	ภาพแสดงที่ตั้งและรูปแบบเรือนไทยภาคกลาง.....	200
รูปถ่ายที่ 100	ภาพแสดงรูปแบบการวางผังเรือนไทยตามทิศทางลม.....	202
รูปถ่ายที่ 101	ภาพแสดงรูปแบบการขยายตัวของเรือนไทยเมื่อครอบครัวใหญ่ขึ้น.....	202
รูปถ่ายที่ 102	ภาพแสดงลักษณะ โครงสร้างของเรือนไทย.....	204
รูปถ่ายที่ 103	ภาพแสดงผังการจัดเรือนไทยชนบท	209
รูปถ่ายที่ 104	ภาพแสดงผังการจัดสำหรับเรือนหมู่ของเศรษฐี.....	209
รูปถ่ายที่ 105	ภาพเรือนไทยภาคกลาง เรือนหมู่ เรือนขุนนาง.....	210
รูปถ่ายที่ 106	ภาพบ้านพักอาศัยแบบเรือนไทย.....	211

สารบัญ แผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
แผนภูมิที่ 1	แสดงสถิติการท่องเที่ยว ในปี 1998-2002.....	2
แผนภูมิที่ 2	แสดงพฤติกรรมในการใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว.....	3
แผนภูมิที่ 3	แสดงวิธีการวิจัย.....	10
แผนภูมิที่ 4	แสดงหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	37
แผนภูมิที่ 5	แสดงสถิติเพศที่เป็นเจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์”.....	114
แผนภูมิที่ 6	แสดงสถิติอายุที่เป็นเจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์”.....	115
แผนภูมิที่ 7	แสดงสถิติสถานภาพสมรสของเจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์”.....	116
แผนภูมิที่ 8	แสดงสถิติระดับการศึกษาสูงสุดของนักท่องเที่ยว.....	117
แผนภูมิที่ 9	แสดงสถิติตามอาชีพของนักท่องเที่ยว.....	118
แผนภูมิที่ 10	แสดงสถิติตามรายได้ของนักท่องเที่ยว.....	119
แผนภูมิที่ 11	แสดงแนวคิดและความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน.....	182
แผนภูมิที่ 12	แสดงปัจจัยพื้นฐานของสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน.....	182
แผนภูมิที่ 13	แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความดั้งเดิมที่ท่องเที่ยว.....	183
แผนภูมิที่ 14	แสดงแนวความคิดทางสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	183
แผนภูมิที่ 15	แสดงแนวความคิดและจุดพิักตทางสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน.....	184

สารบัญ ตาราง

ตารางที่		หน้า
ตาราง ที่ 1	สถิติรายได้ของประเทศที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2544 ถึง ปี พ.ศ.2545.....	2
ตาราง ที่ 2	สถิติการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ.2541 ถึง ปีพ.ศ.2541.....	2
ตาราง ที่ 3	คำถามคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมกรบริโภค.....	15
ตาราง ที่ 4	รายชื่อเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการ “โฮมสเตย์”.....	57
ตาราง ที่ 5	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศที่เป็นเจ้าของบ้านพักจำนวน 19 หลัง.....	114
ตาราง ที่ 6	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุของเจ้าของบ้านพักจำนวน 19 หลัง.....	115
ตาราง ที่ 7	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสของเจ้าของบ้านพัก.....	116
ตาราง ที่ 8	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	117
ตาราง ที่ 9	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยว.....	118
ตาราง ที่ 10	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ของนักท่องเที่ยว.....	119
ตาราง ที่ 11	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว.....	120
ตาราง ที่ 12	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว.....	121
ตาราง ที่ 13	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงเวลาของนักท่องเที่ยว.....	122
ตาราง ที่ 14	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มของนักท่องเที่ยว.....	123
ตาราง ที่ 15	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพาหนะของนักท่องเที่ยว.....	124
ตาราง ที่ 16	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ของนักท่องเที่ยว.....	125
ตาราง ที่ 17	ตัวอย่างการศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท.....	153

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก รัฐบาลมีแผนผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourist Capital of Asia) และต้องการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวให้ขึ้นไปในแบบมั่นคงมีหลักประกัน แต่เนื่องจากว่ารายได้จากการท่องเที่ยวไม่แน่นอนอนเสมอไปเพราะจะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกด้วย ว่ามีปัจจัยภายนอกใดมากระทบหรือไม่ เช่น ผลกระทบจากสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกา และอิรักการก่อวินาศกรรมที่เกาะบาห์ลีประเทศอินโดนีเซีย และการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) เป็นต้น (โพสดี ทุเคย์, 21 ก.ย. 46)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐ มีหน้าที่บริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเต็มความสามารถในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน โดยในด้านการตลาดได้ดำเนินกลยุทธ์ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศและธรรมาภิบาลให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของคนไทยอย่างต่อเนื่องในด้านพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยเน้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) รวมทั้งสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงนิเวศน์ เชิงผจญภัย เป็นต้น (ททท. รายงานประจำปี 2544)

จากวิสัยทัศน์ข้างต้น นำไปสู่การปรับแผนกลยุทธ์ด้านการตลาดปี 2547 โดยตั้งเป้าหมายคิ่งนักท่องเที่ยวคุณภาพเข้าประเทศไทยจำนวน 11.01 ล้านคน เพิ่มขึ้น 13.48% มีรายได้ 336,500 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 16.19% จากปีนี้ ส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศตั้งเป้าไว้ 67.12 ล้านคน / ครั้ง เพิ่มขึ้น 3.1% มีรายได้ 362,500 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 20.07 % ด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นจะต้องหาวิธีการเพิ่มจากคนละ 3,700 บาท / วัน เป็น 4,500 บาท / วัน และคาดว่าในปี 2550 จะมี นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังประเทศไทยประมาณ 30 ล้านคน ส่งผลให้ประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 1 ล้านล้านบาท (โพสดี ทุเคย์, 1 ต.ค. 46)

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เราทราบว่าความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1) เกิดจากสถิติการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 1. สถิติรายได้ของประเทศที่เกิดขึ้น มีการเพิ่มขึ้น

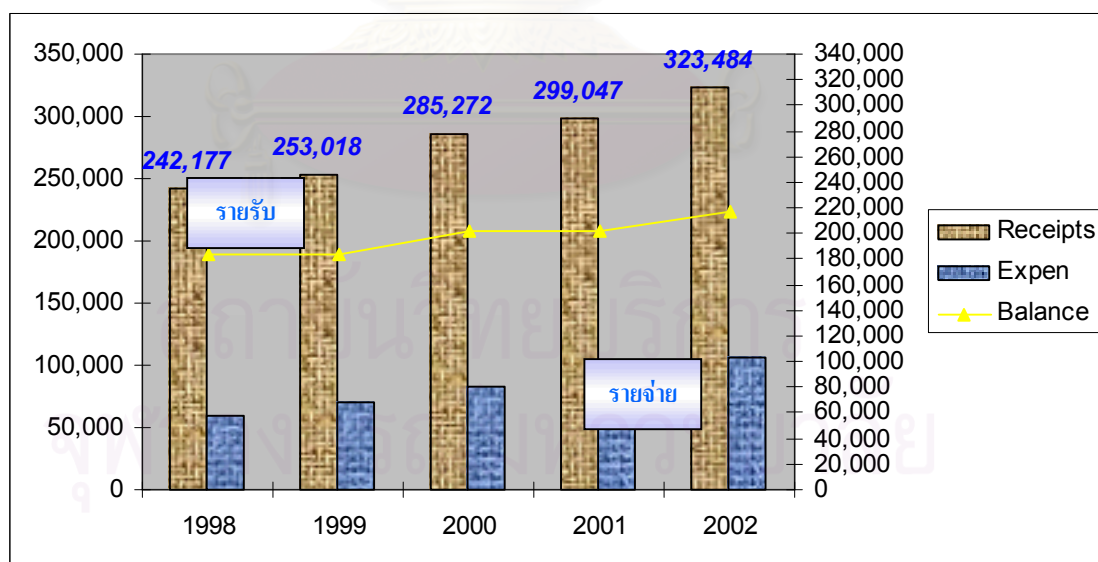
ปี 2544 (2001)	ล้านบาท	ปี 2545 (2002)	ล้านบาท
Computer & Parts	343,027	Tourism	323,484
Tourism	299,047	Computer & Parts	313,153
Electrical Appliance	219,246	Electrical Appliances	243,240
Textile Products	195,990	Textile Products	179,765

ที่มา : ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2002

ตารางที่ 2. สถิติการท่องเที่ยว ในปี 1998-2002

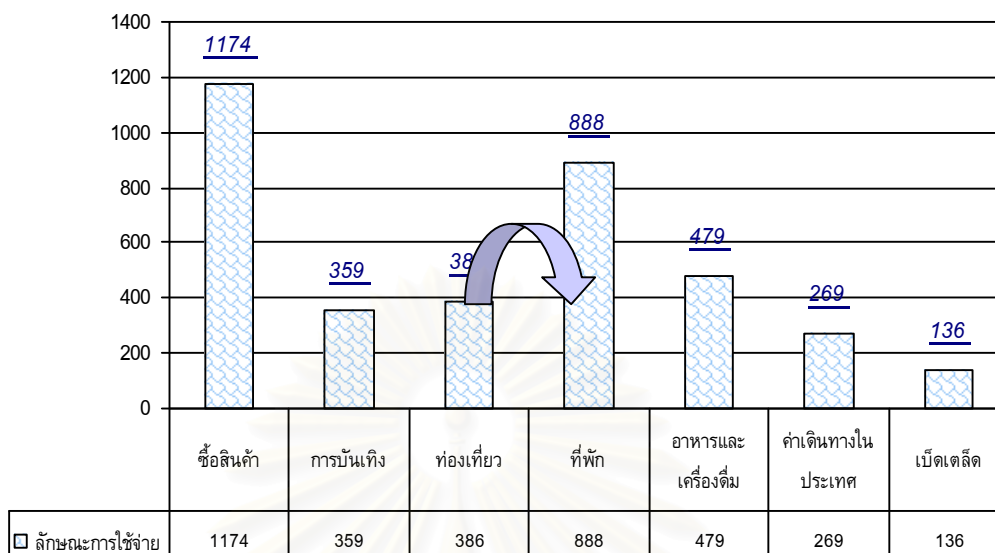
Tourism Balance	1998	1999	2000	2001	2002
Receipts (Millions Baht)	242,177	253,018	285,272	299,047	323,484
Expenditures (Millions Baht)	59,073	69,649	82,838	96,797	106,825
Balance (Millions Baht)	183,104	183,370	202,434	202,250	216,659

ที่มา : ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2002

ที่มา : สถิติการท่องเที่ยว (Tourism 1998-2002)

แผนภูมิที่ 1 แสดงสถิติการท่องเที่ยว ในปี 1998-2002

ที่มา : จากการคำนวณ รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2544
แผนภูมิที่ 2 แสดงพฤติกรรมในการใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

2) จากนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล

หลังจากที่เกิดภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้ กำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งที่เห็นเด่นชัดได้แก่

1. นโยบายการพำนักระยะสั้นและระยะยาว (Homestay and Longstay) ตามมติคณะรัฐมนตรี 25 ธ.ค. 2544
2. จัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ในปี 2546 โดยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร
3. กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (ปี พ.ศ.2545-2549) ที่เน้นการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (ปีพ.ศ.2540-2544) ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้องค์กรท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้ชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จากนโยบายนี้เองเป็นการปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบท และเมืองอย่างยั่งยืน

3) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในด้านการเสื่อมโทรมและเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

จึงริเริ่มแนวความคิด ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดเป็นรูปแบบเป็น “โฮมสเตย์”

โดยที่โฮมสเตย์ (Homestay) หมายถึง การท่องเที่ยวแบบค้างคืนในหมู่บ้าน เป็นไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้อย่างใกล้ชิด รวมทั้งการพักผ่อน อาหารการกิน และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชาวบ้าน

4) “หมู่บ้านตำบลปลายโพพวง” เป็นพื้นที่ที่ยังคงสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ที่ดีเอาไว้ได้ และยังไม่เคยเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยทำการวิจัยในด้านกายภาพมาก่อน

รูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาวิเคราะห์ศึกษาในที่นี้ คือ การท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเลือกพักกับชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า Home Stay ซึ่งที่พักร่วมสมัยวัฒนธรรมชนบทในประเทศไทย มีการพัฒนาแนวคิดมาจากที่พักแบบ Bed & Breakfast Homestay และ Farm Stay ของต่างประเทศ ในประเทศได้มีการพัฒนาและดำเนินการจัดกิจกรรม ที่พักร่วมสมัยชนบทในหลายพื้นที่ เพื่อนำเสนอวิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นเสน่ห์ที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน

การเดินทางท่องเที่ยวแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งจำเป็นพื้นฐาน หรือปัจจัย 4 ของการดำรงชีวิต แต่ก็เป็นเรื่องของการพักผ่อนหย่อนใจเป็นนันทนาการเป็นสิ่งพึงปรารถนาในการเสริมคุณภาพชีวิตเพราะการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลายความเครียดพร้อมกับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ให้ความสวยงามได้สัมผัสกับวิถีดำเนินชีวิตที่ผิดแผกจากที่เคยได้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นย้ายสำหรับประเทศไทยเรานั้นถือได้ว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูงเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปสัมผัส ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปะวัฒนธรรม (Cultural Resource) ที่มีคุณค่าทางโบราณคดีและศิลปะ ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มุ่งผลักดันให้องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้ชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 ก็ยังคงเน้นส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว จึงเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน

(Sustainable Tourism) ที่มีหลักการที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว (กรรณา เศษาดวงศ์ ณ อุตทยา , 2537)

Homestay ซึ่งในภาษาไทยให้ความหมายว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” มีการจัดที่พักโดยให้นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของเจ้าของบ้านอย่างเข้าถึง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

จังหวัดสมุทรสงคราม มีหลายพื้นที่ ที่มีการพำนักในลักษณะโฮมสเตย์ จากการดูจำนวนพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงคราม มี 416.707 ตารางกิโลเมตร จากสภาพที่มีลำคลองน้อยใหญ่มากมาย จากแม่น้ำแม่กลอง ถึง 338 คลอง และมีลำประโดง 1,947 ลำประโดงกระจายอยู่ทั่วพื้นที่จากสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้เกิดความสะดวกในด้านคมนาคมทางน้ำ เป็นเส้นทางหลักเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ เช่น เรือนไทยริมคลอง ค่ายบางกุ้ง อุทยาน ร.2 พิพิธภัณฑวัตถุโบราณ ภูมิจึงหวง วัฒนธรม และแหล่งต่างๆอีกมากมาย

จาก รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และ รายตำบลของ จังหวัดสมุทรสงคราม ณ. เดือน มิถุนายน พ.ศ.2546

จังหวัดสมุทรสงครามมี 3 อำเภอ มีประชากรจำนวน 204,235 คน จำนวนบ้าน 48,809 หลังคาเรือน ซึ่งประกอบไปด้วย

อำเภอเมืองสมุทรสงคราม มีเนื้อที่ 169.057 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 10 ตำบล

มีประชากรจำนวน 72,935 คน จำนวนบ้าน 18,225 หลังคาเรือน

- ตำบลบางขันแตก	- ตำบลลาดใหญ่
- ตำบลบ้านปรก	- ตำบลบางแก้ว
- ตำบลท้ายตลาด	- ตำบลแหลมใหญ่
- ตำบลคลองเงิน	- ตำบลคลองโคน
- ตำบลนางตะเคียน	- ตำบลบางจะเกร็ง

อำเภอบางคนที มีเนื้อที่ 77.486 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 12 ตำบล

มีประชากรจำนวน 31,516 คน จำนวนบ้าน 7,371 หลังคาเรือน

- ตำบลกระดังงา	- ตำบลบางสะแก
- ตำบลบางยี่รงค์	- ตำบลโรงหีบ
- ตำบลบางคนที	- ตำบลคอนมะโนรา
- ตำบลบางพรหม	- ตำบลบางกุ้ง
- ตำบลจอมปลวก	- ตำบลยายแพง

- ตำบลบางกระบือ - ตำบลบ้านปราโมทย์
อำเภออัมพวา มีเนื้อที่ 170.164 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 12 ตำบล

มีประชากรจำนวน 51,941 คน จำนวนบ้าน 10,864 หลังคาเรือน

- ตำบลสวนหลวง	- ตำบลท่าคา
- ตำบลวัดประดู่	- ตำบลเมืองใหม่
- ตำบลบางช้าง	- ตำบล แควอ้อม
- ตำบลปลายโพงพาง	- ตำบลบางแค
- ตำบลแพรกหนามแดง	- ตำบลยี่สาร
- ตำบล บางนางลี่	- ตำบลบางช้าง

ในกรณี นี้จะทำการศึกษาดำบลปลายโพงพาง ที่มีจำนวนประชากร 8,516 คน 1,696 หลังคาเรือน โดยศึกษา การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยที่พักรจะมี ลักษณะของอาคารทรงไทย จากการปรับสภาพที่พัก ให้เหมาะสมกับที่พักเดิมและการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงทำการศึกษารูปแบบ ที่อยู่อาศัยเดิมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม อย่างเหมาะสม

จากที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยริมคลอง ทำให้ผู้ทำวิจัยมีความสนใจที่ทำการวิจัยในศักยภาพของการพัฒนารูปแบบ ที่อยู่อาศัยเดิม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมที่พักแบบ “โฮมสเตย์” และจะเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใน ตำบล ปลายโพงพาง และที่อื่นๆต่อไป

แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว “โฮมสเตย์” (Homestay)

ในการพัฒนาพื้นที่ชนบทใดๆ เพื่อการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านพื้นที่ 3 ประการดังนี้

1. พื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ภูเขา ทะเล เป็นต้น
2. พื้นที่หลัก หมายถึง พื้นที่ชนบทที่ยังคงสภาพดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ หมู่บ้านที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ สวนเกษตร สวนผลไม้ การประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งที่พักแบบ Homestay จะตั้งอยู่ในพื้นที่หลักนี้

3. พื้นที่สนับสนุน หมายถึง พื้นที่ใกล้เคียงที่มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็น ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ ร้านค้าต่างๆ เป็นต้น
- ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ จะสามารถรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว Homestay ซึ่งได้แก่
- ความต้องการพักผ่อนในพื้นที่ชนบท ครอบคลุมถึงที่พักประเภทต่างๆ Homestay Guest House, ชาเลย์, บ้านพักตากอากาศ เป็นต้น
 - ความต้องการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว
 - ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ครอบคลุมถึง ธนาคาร โรงพยาบาลสถานอนามัย การโทรคมนาคม เป็นต้น

ความสำคัญของปัญหา

การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเป็น“โฮมสเตย์”(Homestay)นั้น ข้อเสนอพื้นฐานที่มีต่อนักท่องเที่ยว คือ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทรวมทั้งการให้บริการด้านอื่น ๆ เช่น อาหาร การนำเที่ยว กิจกรรมทางวัฒนธรรม การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น ที่พักสัมผัสวัฒนธรรม จะเป็นบ้านที่มีความพร้อมสำหรับการแบ่งพื้นที่ของบ้านพัก โดยมีความพร้อมภายใต้การบริหารจัดการของชุมชน ซึ่งควรจะมีการรวมกลุ่มจัดตั้งในรูปแบบกลุ่ม / ชมรม / สหกรณ์ ซึ่งสมาชิก และคนในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการแบบที่พักรับนักท่องเที่ยว (Provision of Accommodation for tourists)

1. ความเต็มใจของสมาชิกในครอบครัวต่อการรับผู้มาเยือน
2. บ้านพักมีโครงสร้างที่ดี
3. ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี
4. ไม่ไกลจากเมือง หรือพื้นที่เทศบาล หรือสถานที่ท่องเที่ยว
5. ควรมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพื้นฐาน เช่น
 - 5.1 ที่นอน หรือ เตียงนอน
 - 5.2 หมอน
 - 5.3 น้ำประปา หรือถ้าไม่มีควรมีแหล่งน้ำอื่น ๆ
 - 5.4 ห้องน้ำสะอาด
6. ความปลอดภัย

ในที่นี้จะเน้นความสำคัญของการออกแบบทางกายภาพ(Physical Design)ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทซึ่งแน่นอนที่สุดตามที่กล่าวไว้แล้วว่าการท่องเที่ยว “โฮมสเตย์” (Homestay) นั้น บ้านพักต้องอยู่ในพื้นที่หลักและเป็นบ้านที่เจ้าของยังคงอยู่เหมือนเดิม ซึ่ง

ส่วนใหญ่แล้วมักจะไม่มี การต่อเติมก่อสร้างบ้านที่อยู่เดิม เพื่อการพาณิชย์ และไม่ได้มุ่งดำเนินกิจกรรม “โฮมสเตย์” (Homestay) เพื่อหารายได้หลัก แต่เป็นการเสริมรายได้เท่านั้น แต่เนื่องจากความจริงที่ว่า รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละปี เป็นเงินมหาศาลถ้าได้มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ้านพักอย่างเต็มที่ก็น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าของบ้านและแขกผู้มาพักร่วมชายคาเรือนด้วยเช่นกันดังนั้นการนำความรู้ความเข้าใจในหลักการออกแบบมาใช้ศึกษารูปแบบบ้านพัก โฮมสเตย์ โดยนักวิชาการออกแบบที่อยู่อาศัยโดยคำนึงถึง รูปแบบ ความเหมาะสม และประโยชน์ใช้สอยอย่างละเอียด จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับบ้านพักอย่างตรงประเด็น และยังก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวให้กลับมาพักอีกในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาถึงรูปแบบในการปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ตั้งแต่อดีต(ปี พ.ศ.2542) จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2547)

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ไว้ 3 ประการดังนี้
 สมมติฐานที่ 1) เจ้าของบ้านเรือนไทย มีความคิดที่จะปรับปรุงบ้านพัก เป็นแบบ “โฮมสเตย์”
 สมมติฐานที่ 2) เจ้าของบ้านเรือนไทย ขาดความรู้ และความเข้าใจในการ ปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็นแบบ “โฮมสเตย์”
 สมมติฐานที่ 3) เจ้าของเรือนไทย ขาดเงินทุนในการปรับปรุงบ้านพักเป็น แบบ “โฮมสเตย์”

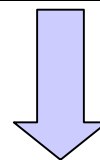
ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการศึกษาที่อยู่อาศัยปัจจุบันของกลุ่มชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมในชนบท ต.ปลายโพรงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม จำนวน 19 หลังคาเรือน ที่เข้าร่วมโครงการพำนัก เป็น “โฮมสเตย์” ในด้านลักษณะทางกายภาพที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

2. ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร

ทำการศึกษา วิเคราะห์ สํารวจ ทศนคติของเจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการ โดยศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลกับหัวหน้าชุมชน และตัวแทนครัวเรือนในชุมชนนั้น จำนวน 19 หลังคาเรือน

กลุ่มประชากร สํารวจและสัมภาษณ์ 100%

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาโครงสร้างด้านกายภาพ และค้นหาศึกษาถึงรูปแบบในการปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็น “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

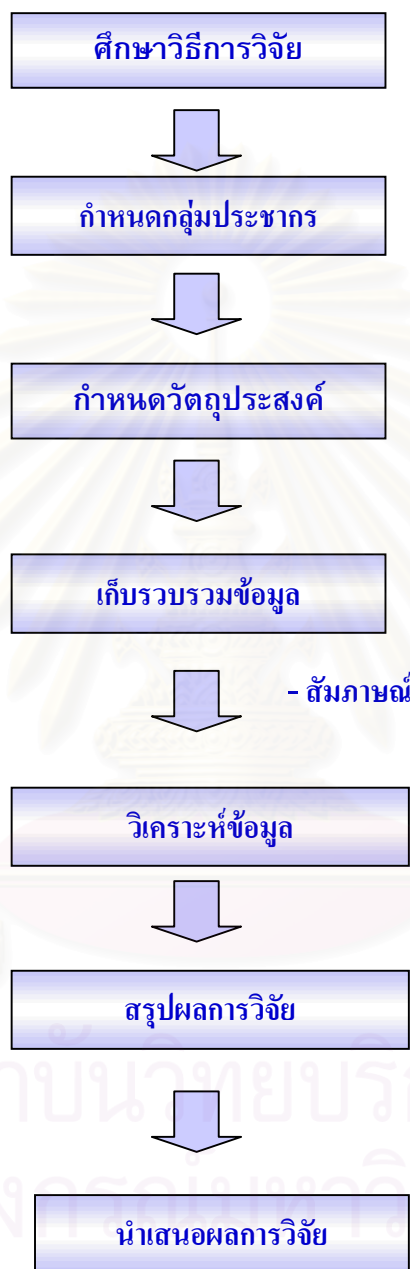
ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงครามตั้งแต่อดีต(ปี พ.ศ.2542)จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2547)

ความสำคัญของพื้นที่

จากสภาพของพื้นที่ที่เหมาะสม ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม มีคลองเชื่อมต่อกับแม่น้ำแม่กลอง ทั้งหมด 7 คลอง มี ลำประโดง 19 ลำประโดง มีลำรางอีก 1 ลำราง ทั้งสองฝั่งคลองลำประโดง จะมีบ้านทรงไทยตั้งอยู่เรียงราย 185 หลัง มีสภาพคลองที่ดี น้ำใส ไหลสะอาด แก่การดำรงชีพ และการสัญจรไปมา ในการดำรงชีพ มีวิถีชีวิต ของชาวบ้านปลายโพพาง การขึ้นตาล การเกี่ยวตาล และ เป็นแหล่งที่มีหิ้งห้อยมากตามริมคลอง การดักจับกุ้งโดยซั้ง ความเป็นอยู่แบบไทย และการสัญจรยัง เชื่อมติดต่อกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆทางเรือได้ เช่น พิพิธภัณฑสถานแม่กลอง บ้านแมวไทย บ้านหุ่นกระบอก สวนส้มโอ อุทยาน ร.2 และอีกหลายสถานที่จากสภาพที่เหมาะสมนี้เองก่อให้เกิดการพัฒนาของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพพาง ที่มีร่วมกันจัดบริการแก่ผู้ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยที่ศักยภาพของตำบลนี้สูงกว่าที่อื่น คือมีคลอง มีบ้านทรงไทย มีการดำรงชีวิตที่น่าสนใจ และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง

วิธีการดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ จะทำการศึกษาที่พักที่เข้าร่วมโครงการเป็น Homestay ทั้งสิ้น จำนวน 19 หลัง ที่อยู่ในกลุ่มของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ข้อมูลและวิธีจัดเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลที่ใช้ประกอบในการศึกษา จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสัมภาษณ์ การสังเกต แบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีบุคคล ห้องสมุด หรือ หน่วยงานอื่นๆ เก็บรวบรวมไว้ เช่น รายงานการวิจัยต่างๆเอกสารสิ่งพิมพ์ web-site หนังสือ บทความ วารสาร ที่เป็นทฤษฎี และแนวคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
2. วิธีการจัดเก็บข้อมูล
 - 2.1 ค้นคว้าจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยบริการสืบค้นข้อมูลทางInternetห้องสมุดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสถิติต่าง ๆ และหน่วยงานราชการต่าง ๆที่เกี่ยวข้องเช่น กรมแผนที่ทางอากาศ สำนักงานท่องเที่ยวประจำจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น ตำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา และสถานที่ใกล้เคียง
 - 2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เจ้าของบ้านพัก โดยเตรียมทำแบบสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป
 - 2.3 การแจกแบบสอบถาม(Questionnaire)เจ้าของบ้านพักเพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้Likert scale เพื่อวัดทัศนคติในด้านที่ต้องการจะศึกษาและแสดงผลของการศึกษา
 - 2.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าพักที่บ้านพักในโครงการเข้าสังเกตและรับทราบปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเอง

การเตรียมข้อมูล

1. ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บมาจากภาคสนาม เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลว่าสมบูรณ์ ครบทุกฉบับหรือไม่
2. ทำการออกแบบ รหัสข้อมูล (Data Coding Form) ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแบบสอบถาม
3. การ ถ่ายทอดรหัสลงแบบรหัสข้อมูล
4. ลงภาคสนาม โดยการ Sketch ภาพ หรือ ถ่ายภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติทั่วไปเป็นการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงทั่วไปโดยจะใช้ค่าความถี่(Frequency) ร้อยละ (Percentage)

นิยามศัพท์เฉพาะ

โฮมสเตย์ (Homestay) หมายถึง การท่องเที่ยวแบบค้างคืนในหมู่บ้าน เป็นไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้อย่างใกล้ชิด รวมทั้งการพักผ่อน อาหารการกิน และกิจกรรมต่างๆร่วมกับชาวบ้าน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวต้องมีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของชุมชน ไม่ทำลายระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ

บ้านพักโฮมสเตย์ (Homestay) หมายถึง บ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างขวาง เพราะมิได้มีความหมายแต่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้อง นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

ผู้มาเยือน (Visitors) หมายถึง ผู้เดินทางในรูปแบบ 2 ประการ

- นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน (Tourists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไปและเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อนพักผ่อนทัศนศึกษาประกอบศาสนกิจ ติดต่อธุรกิจร่วมการประชุมสัมมนา เป็นต้น
- นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (Excursionists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว และอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

เรือนไทย หมายถึง บ้านที่มีทรงเรือนที่สูงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดสามห้อง (แปดเสา) เป็นหลัก มีหน้าต่างทั้งสี่ด้าน เพื่อให้ลมทะลุผ่านได้ และมีใต้ถุนสูง

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวแบบ Homestay ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เจ้าของบ้านพัก หมายถึง ชาวบ้านชุมชนปลายโพงพางที่เข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์ Homestay โดยนำที่พักอาศัยให้ผู้มาเยือนได้ร่วมพักอาศัย เพื่อการเข้าร่วมกิจกรรม และศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ของกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบันและปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย ในการจัดการ ที่อยู่อาศัยเดิมในชนบทเพื่อการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ในการศึกษาบ้านเรือนไทยริมคลองเพื่อเป็นแนวทางในการ ศึกษาและพัฒนาต่อไป
2. เพื่อทราบถึงปัญหาที่มีต่อการพัฒนาปรับที่อยู่อาศัยเดิมที่จะเกิดขึ้น โดยจะได้ประโยชน์ที่ได้รับ คือ แนวความคิดที่มี เกิดขึ้น ต่อการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือการปรับพื้นที่ในส่วนห้องน้ำกับในส่วนที่เป็นครัวที่มีมากที่สุดของกลุ่มของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง ที่มีผลมาจากรูปแบบการใช้สาธารณูปโภคของ นักท่องเที่ยวจากตัวเมืองที่เข้ามาท่องเที่ยวจึงทำให้มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมในส่วนนี้เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก
3. เป็นการเสนอแนะแนวทางที่เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการพัฒนาและป้องกันปัญหาการการปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการศึกษาถึง การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลาย โพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ซึ่งแนวความคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่รวบรวมได้นำมาเป็นพื้นฐานการวิจัย มีดังนี้

ความต้องการจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์

ในปัจจุบัน 4 ที่สำคัญก็คือ ในเรื่องของ “ที่อยู่อาศัย” เดิมทีนั้นมนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ ต้องอาศัยหลับนอน พักผ่อน เลี้ยงดูสมาชิกครอบครัวตามร่มไม้ หุบเขา ถ้า คัดแปลงธรรมชาติโดยรอบ เพื่อป้องกันภัยที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฝนตก น้ำท่วม แดดร้อน ฯลฯ ตลอดจนการสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันภัยจากสัตว์อื่นและป้องกันภัยจากมนุษย์ด้วยกันเอง

การเลือกที่อยู่อาศัยมักเลือกตามแหล่งที่สามารถหาอาหาร และน้ำ จะได้มีความสะดวกปลอดภัยจากอันตรายของภัยธรรมชาติ และภัยจากสัตว์ และมนุษย์ด้วยกันเอง การเลือกทำเลที่อยู่อาศัยจึงเป็นความตั้งใจ และเป็นการกระทำที่ต้องมีความรู้จาก ปรากฏการณ์ ทางธรรมชาติ และสภาพสังคม

พฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยว

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การศึกษาเพื่อทราบถึงความต้องการ ความจำเป็นของผู้บริโภคที่เป็นตลาดเป้าหมาย เพื่อวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการบริโภคนั้น ๆ และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุด ในที่นี้การท่องเที่ยวเพื่อเป็นการพักผ่อนโดย Lynn, Jacquelyn (Vacation Options:Is timesharing right for you ?)Oct 1999 ได้แสดงความคิดเห็นเรื่อง “ การหยุดพักผ่อน” (Vacation)ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญขั้นพื้นฐานในการรักษาสุขภาพจิตและมีส่วนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าและบริการแตกต่างจากการบริโภคสินค้าจำเป็น และสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป ผู้ประกอบธุรกิจจำเป็นต้องค้นหาหรือวิจัยพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวว่ามีพฤติกรรมการซื้อ ก่อนและหลังการใช้บริการอย่างไร เพื่อช่วยให้ฝ่ายการตลาดสามารถจัดกลยุทธ์ และกิจกรรมทางการตลาดให้ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

คำถาม 7 คำถามที่นิยมใช้ค้นหาพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย 6 Ws และ 1H

- 6 Ws คือ Who, What, Why, When, Where
- 1 H คือ How

คำตอบ 7 คำตอบที่ต้องการทราบเพื่อรู้จักพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย 7 Qs

- Occupants, Objects, Objectives, Organizations, Occasions, Outlets และ Operation

ตารางที่ 3 คำถามคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

คำถาม	คำตอบ	กลยุทธ์ในแผนงานตลาด
1. ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?)	- ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย (Occupants) - ประชากรศาสตร์ - ภูมิศาสตร์ - จิตวิทยา - พฤติกรรมผู้บริโภค	- กลยุทธ์ 4 Ps หรือมากกว่า Product, Price, Place, Promotion ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
2. ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?)	- สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ (Objects) ได้แก่ สินค้าและ บริการ คุณสมบัติ และองค์ ประกอบของผลิตภัณฑ์ (Product Components)	- กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategies) - ความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ การบริการ บุคลากร ราคา ภาพลักษณ์
3. ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?)	- วัตถุประสงค์ในการซื้อ (Objectives) - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน และปัจจัยเฉพาะ บุคคล	- กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategies) ศึกษาเหตุจูงใจในการซื้อ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความ ต้องการเดินทางท่องเที่ยว กำหนดแนวความคิด และ จุดขายในการโฆษณา

คำถาม	คำตอบ	กลยุทธ์ในแผนงานตลาด
4. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?)	- บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ (Organizations) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ประกอบด้วย ผู้ริเริ่ม ผู้มีอิทธิพล ผู้ตัดสินใจซื้อ ผู้ซื้อ และผู้ใช้	- กลยุทธ์การ โฆษณาและการส่งเสริมการตลาด(Advertising and Promotion Strategies) โดยใช้กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มเป้าหมายเป็นแนวทางสร้างสรรค์การโฆษณา และเลือกใช้สื่อโฆษณาให้เหมาะกับกลุ่ม
5. ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the consumer buy?)	- โอกาสในการซื้อ (Occasions) ช่วงฤดูกาลของปี ฤดูกาลท่องเที่ยว เทศกาล โอกาสพิเศษ วันหยุด เวลาว่าง	- กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategies) เช่น ส่งเสริมการตลาดนอกฤดูกาลท่องเที่ยวการส่งเสริมการขายความร่วมมือ ระหว่างธุรกิจ (Partnership)
6. ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buy?)	- แหล่งหรือสถานที่จำหน่าย (Outlets) เช่น สำนักงานตัวแทนจำหน่าย ฯลฯ	- กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of Distribution) โดยผ่านสถาบันการค้าปลีก และช่องทางพิเศษอื่น ๆ
7. ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the consumer buy?)	- ขั้นตอน (Operations) ในการตัดสินใจซื้อ - การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ - การค้นหาข้อมูล - การประเมินผลพฤติกรรม - การตัดสินใจซื้อ - ความรู้สึกหลังการซื้อ	- กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategies) และราคาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการตัดสินใจซื้อ

จากหนังสือการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

ปัจจัยต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคนทำให้พฤติกรรมการเดินทาง ตลอดจนการเลือกซื้อรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (Morrison, 1989 ; 63) คือ

1. ปัจจัยภายใน (Personal Factors/Internal Variables) ได้แก่

- 1.1 ความจำเป็น ความต้องการ และการจูงใจ (Needs, Wants and Motivation)
- 1.2 การรับรู้ (Perception)
- 1.3 การเรียนรู้ (Learning)
- 1.4 บุคลิกภาพ (Personality)
- 1.5 รูปแบบการดำรงชีวิต (Life Style)
- 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept)
- 1.7 ทัศนคติ (Attitudes)

2. ปัจจัยภายนอก (Interpersonal Factors/External Variables) ได้แก่

- 2.1 วัฒนธรรม และวัฒนธรรมย่อย (Culture and Subcultures)
- 2.2 ชั้นของสังคม (Social Classes)
- 2.3 กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups)
- 2.4 ผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leaders)
- 2.5 ครอบครัว (The family)

ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่

1. ความจำเป็น ความต้องการ การ และการจูงใจ (Needs, Wants, and Motivation)

Alastair M. Morrison ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็น ความต้องการ การจูงใจและวัตถุประสงค์ในการซื้อ ดังนี้

ความจำเป็น (Needs) ของลูกค้าเป็นรากและฐานของงานการตลาดซึ่งต้องสร้างความพอใจให้ได้เพื่อความสำเร็จอันยาวนานของธุรกิจ ความต้องการจำเป็นเกิดจากสภาพร่างกาย และจิตใจของลูกค้าแต่ละคน เกิดจากช่องว่างระหว่างสิ่งที่ลูกค้ามีอยู่แล้วและอยากจะมี และมักจะไม่ว่าตัวเองมีความจำเป็นอะไรบ้าง หน้าที่สำคัญของงานการตลาด คือ ต้องทำให้ลูกค้ารู้จักความจำเป็นอันนี้และเกิด

ความต้องการพร้อมทั้งเหตุผลต่าง ๆ ที่สามารถไปกระตุ้นให้เกิดการซื้อสินค้าและบริการตาม วัตถุประสงค์ของตน และจะตอบสนอง สร้างความพึงพอใจให้แก่ความจำเป็นนั้น ๆ ได้

ตัวอย่าง เช่น การนั่งเครื่องบินชั้นหนึ่ง การพักอยู่ในห้องชุด (Suit) ที่มีราคาแพงที่สุดของ โรงแรม หรือการรับประทานอาหารเช้าที่แพงที่สุดของภัตตาคาร จะเป็นความต้องการที่จะได้รับการยก ย่องและได้รับความ“จากหนังสือเล่มเดียวกัน

สำหรับมากกว่าความจำเป็นทางร่างกาย ถ้าตอบสนองความหิวอย่างเดียวก็สามารถไปรับประทานอาหารตามร้านอาหารธรรมดาได้ สระว่ายน้ำในโรงแรมไม่ใช่สิ่งจูงใจสิ่งแรกของการเข้ามาพักของ ลูกค้า แต่การมีสระว่ายนํ้าอาจเป็นสิ่งที่สร้างความไม่พอใจให้แก่ลูกค้าในการเลือกมาพักชั่วคราวต่อไป

วิธีที่ทำให้ลูกค้าทราบถึงความต้องการจำเป็นของตนเองคือ การให้การจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจ (Motives) จะเป็นตัวกระตุ้น หรือผลักดันให้ลูกค้าแสวงหา เพื่อสร้างความพอใจให้แก่ตัวเอง นักการตลาดจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การโฆษณา เพื่อให้ลูกค้าสามารถหาสิ่ง ตอบสนองความจำเป็นทางร่างกายและจิตใจของตนเองได้

การจูงใจ (Motivation) หมายถึง การกระตุ้นให้กระทำ หรือดำเนินการให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Holloway, 1988 : 97) นับว่าเป็นปัจจัยภายในตัวแรกที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งเป็นพฤติกรรม ที่ต้องได้รับการกระตุ้น

แรงจูงใจ (Motives) หมายถึง การกระตุ้นให้กระทำ หรือดำเนินการแสวงหาลำดับความต้องการ (Hierarchy of Needs) จากทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Motivation) เป็นสิ่งจูงใจที่ ทำให้บุคคลแต่ละคนแสดงพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างกันออกมา

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

แนวความคิดในด้านตัวกระตุ้นการท่องเที่ยวปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยว เวลาสำหรับการท่องเที่ยว และความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสาม องค์ประกอบนี้จะเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของ มนุษย์สิ่งเหล่านี้เป็นกรอบที่กำหนดทิศทางและพฤติกรรมท่องเที่ยวให้แตกต่างกันออกไปตามข้อจำกัด ที่แต่ละบุคคลมีอยู่(เนาวรัตน์ น้อย,2538)สำหรับความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ เสมอนั้น McIntosh and Goeldner (1980) กล่าวว่าเกิดจากการกระตุ้น 4 ด้านด้วยกัน คือ

1) ตัวกระตุ้นทางกายภาพ (Physical Motivators) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายทางกายภาพหรือเพื่อร่างกาย เช่น การไปพักผ่อนร่างกายการทำกิจกรรมทางกีฬา การไปตากอากาศ ชายทะเล เป็นต้น

2) ตัวกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Cultural Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนต่างๆทั้งในประเทศและประเทศต่างๆที่แสดงออกมาในรูปแบบของศิลปะและดนตรี เป็นต้น

3) ตัวกระตุ้นทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิด การเดินทาง เพื่อไปเยี่ยมเยือนญาติเพื่อนหรือพบปะกับบุคคลต่าง ๆ ที่มีความคิดใหม่ ๆ หรือต้องการหลบออกจากงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

4) ตัวกระตุ้นทางด้านฐานะและชื่อเสียง (Status and Prestige Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ต้องการยกฐานะของตัวเองให้สูงขึ้น เพื่อเป็นเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลซึ่งอยู่ในลักษณะของการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจในตำแหน่งงานของตน ตลอดจนเพื่อการศึกษาดูงานและเพื่อความสำคัญขั้นสูงในอาชีพของตนเองอีกด้วย

ตัวกระตุ้นด้านการงานและอาชีพอันเป็นตัวกระตุ้นที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่การงานหรือการได้รับสวัสดิการจากหน่วยงาน บริษัทห้างร้าน เช่น การเดินทางไปประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงานการไปฝึกงานการได้รับรางวัลจากความสำเร็จในการประกอบธุรกิจการงานในรูปแบบของการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งตัวกระตุ้นที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ก็คือที่มาของวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล

H. Robinson (1976) ได้ศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของบุคคลไว้ 8 ประการ

1. เพื่อฟื้นฟูสุขภาพและร่างกาย
2. เพื่อสุขภาพอนามัย เพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์ อากาศดี อากาศดี เป็นต้น
3. เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในทางกีฬา
4. เพื่อไปร่วมหรือไปชมสิ่งที่แปลกใหม่ในต่างประเทศ
5. เพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ความสนุกสนาน ความสดชื่น เพื่อการพักผ่อน ซึ่งตามมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติในการประชุมครั้งที่ 21 พ.ศ. 2510 อันเป็นปีท่องเที่ยวสากลว่า “การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติต้องการที่สุดควรที่รัฐบาลของประเทศและมนุษย์ทุกคนจะส่งเสริมสนับสนุน”
6. เพื่อเหตุผลส่วนตัวเช่นไปเยี่ยมญาติ ไปพบเพื่อนใหม่ หรือเพื่อหลบหนีจากคนที่ใกล้ชิดจาง
7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ ศาสนา

8. เพื่ออาชีพและการธุรกิจ

จากมูลเหตุจูงใจเพื่อการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้คงจะไม่มีมูลเหตุจูงใจอันใดอันหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นเด่นที่สุด แต่มีลักษณะผสมผสานกันไป

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับได้ว่ากำลังมีบทบาทที่สำคัญต่อสถานะเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจสิ่งสำคัญหรือข้อได้เปรียบเสียเปรียบสำหรับการที่จะพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นก็คือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นอุปทาน (Supply) ที่อาจมีอยู่แล้วหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นมาก็ตาม ซึ่ง H.P. Robinson ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวช่วยเศรษฐกิจของชาติได้ในลักษณะของการพัฒนาและสร้างความสำคัญให้กับเศรษฐกิจในระดับภาคได้รวดเร็ว และมหาศาลกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น และโดยธรรมชาติของการท่องเที่ยวก็ยังช่วยยกระดับของพื้นที่โดยรอบภูมิภาคให้เกิดความสำคัญขึ้นมาอีกด้วย

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคม

ได้นำมากล่าวสรุปได้ 5 ประการ คือ

- 1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งได้รับประโยชน์เท่ากัน
- 2) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานต่าง ๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะงานสำหรับแรงงานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยฝีมือ และความชำนาญ (Unskilled Workers) ทำให้การว่างงานมีน้อยลง การท่องเที่ยวสามารถเป็นนโยบายหลักของการพัฒนาภาค โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ ที่เป็นอุตสาหกรรมหลักกับพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ
- 3) การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ เช่น งานหัตถกรรมต่าง ๆ สินค้าประเภทเครื่องหนัง เสื้อผ้า เพชรพลอย เครื่องแก้ว อาหารเครื่องดื่มน เครื่องมือเกี่ยวกับการเดินทาง เป็นต้น กล่าวคือการท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect เพราะเมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง จะก่อให้เกิดรายได้แก่คนบางกลุ่ม หรือกิจกรรมบางประเภทบุคคล หรือกิจกรรมที่ได้รับรายได้นี้จะนำรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายต่อไป และก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งเมื่อรวมการใช้จ่ายรอบต่าง ๆ มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่า

4) การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อาจส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของประเทศในสายตาชาวโลกและยังทำให้บรรลូវัตถุประสงค์ด้านอื่นๆอีกเป็นอันมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่มากมายนั้น ถูกลำมาใช้เป็นวัตถุดิบ และทำให้เกิดธุรกิจขึ้นในท้องถิ่น ทั้งในรูปแบบของ Informal Sector ธุรกิจขนาดเล็กจนใหญ่ระดับประเทศในรูปแบบขององค์กรระดับชาติ ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศกำลังพัฒนาอาจกล่าวได้ว่า เป็นเสมือน Invisible Export ประเภทหนึ่งและรายได้เข้าสู่คลังของประเทศก็เป็นรายได้ทางอ้อม คือ เป็นรายได้จากภาษีอากรและผลผลิตรวมแห่งชาติมีความน่าเชื่อถือว่าสินค้าที่เป็น Primary Product เช่น สินค้าเกษตรที่มีราคาขึ้นลงตามสภาวะของตลาดโลก ประเทศกำลังพัฒนาส่วนมากจะมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติซึ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่าย คนส่วนใหญ่ในประเทศเหล่านี้คิดว่าการท่องเที่ยวน่าประโยชน์ให้ ทำรายได้ให้กับประเทศสร้างงานและทำให้เกิดการลงทุนที่หลากหลายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ จะพบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวนี้มีทั้งต่อชุมชนระดับเมืองใหญ่จนถึงหมู่บ้านในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวนี้สามารถจะควบคุมให้หมดสิ้นไปหรือให้เกิดมีขึ้นน้อยที่สุดได้ด้วยอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบและมีกาประสานงานร่วมมือดำเนินงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชนและจากนักท่องเที่ยวเอง

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ความสามารถในการดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญมาก ในการที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยว (Tourism Attraction) หมายถึงพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละคนหรือกลุ่มคน หรือแต่ละชาติ ฯลฯ ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุดแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวนิยมสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- (1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มาคือความงามตามธรรมชาติที่สามารถ

ดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม น้ำตก สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

(2) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นคืออะไรก็ตามที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา การฟ้อนรำ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่คนสร้างขึ้นมา เช่น การแข่งขันกีฬา การแสดงมหรรรรมดนตรี การจัดงานเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การแบ่งสิ่งดึงดูดใจในทางการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็นหลายอย่าง เช่น

- 2.1) สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม
- 2.2) สิ่งดึงดูดใจทางขนบธรรมเนียมประเพณี
- 2.3) สิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับทัศนียภาพ
- 2.4) สิ่งดึงดูดใจทางความรื่นเริงบันเทิงใจ และอื่น ๆ เช่น ภูมิอากาศ แหล่งน้ำแร่ หรือความเป็นเอกลักษณ์ที่หาที่อื่นไม่ได้ เป็นต้น

สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญหรือเป็นปัจจัยที่บันดาลให้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกที่ถือว่าสำคัญมากที่สุด คือ เรื่องที่พัก เนื่องจากการท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่ตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ปกติกำหนดว่าไม่ต่ำกว่า 24 ชั่วโมง) ดังนั้น การเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการที่พักค้างคืน ที่พักค้างคืนจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว เรื่องต่อมาก็คือ เรื่องอาหารการกินจึงต้องมีร้านอาหารไว้บริการ และเรื่องข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางท่องเที่ยว บริการนำเที่ยวก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่ต้องการเดินทางไปท่องเที่ยว ปัจจัยอื่นๆที่สนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีก เช่น โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือโทรคมนาคม และการกำจัดสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

(3) การเข้าถึงจุดท่องเที่ยว (Accessibility) จุดท่องเที่ยวหรือศูนย์กลางของการท่องเที่ยว นั้นจะมีเส้นทางหรือโครงข่ายการคมนาคม ซึ่งจะต้องมีอย่างพร้อมเพียงในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์กลางของการท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยว ฯลฯ ตลอดจนจะต้องสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่หรือบริการใกล้เคียง หรือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทุกรูปแบบ คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ แล้วแต่ความจำเป็น ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทั้งสามเส้นทาง แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะสามารถพัฒนาได้ดี

เมื่อมีคมนาคมขนส่งเกิดขึ้น ก็จะต้องมีพาหนะส่งรถยนต์ รถไฟ เรือ เครื่องบิน ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการเข้าถึงได้

ทั้งสี่ประการข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า นี่เป็น “หัวใจของการท่องเที่ยว” ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่สามารถเกิดการท่องเที่ยวได้

แนวความคิดในด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุปสงค์ของคน แต่เป็นอุปสงค์ที่มีขอบเขตอยู่ในสถานภาพเชิงการศึกษา เศรษฐกิจ และเชิงสังคมของคน การสำรวจอุปสงค์ก่อนแล้วสร้างอุปทานเรียกว่าเป็นการกระทำแบบ Passive และมีความเสี่ยงน้อย ส่วนการสร้างอุปทานก่อน แล้วระดมชักชวนให้เกิดอุปสงค์เรียกว่าเป็นการกระทำแบบ Aggressive และมีความเสี่ยงมาก ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อมีวางแผนตลาด ให้จุดของอุปสงค์และอุปทานมาพบกัน การพัฒนาพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสมมีศักยภาพให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้นั้น หมายถึง การเพิ่มอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่นั่นเอง

การชักจูงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนการเพิ่ม อุปทาน คือ การปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้สามารถรองรับและให้บริการ ตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นสร้างโรงแรม ร้านอาหาร ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ หรือแม้แต่การสร้างท่อระบายน้ำ และการบำบัดน้ำเสีย ก็ถือว่าการสร้างอุปทานด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่เช่นกันอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวจะมีผลต่อกันและกันโดยตรง กล่าวคือ เมื่ออุปสงค์หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวจำนวนมากขึ้น อุปทานหรือการพัฒนาพื้นที่และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นก็จะเพิ่มปริมาณและคุณภาพขึ้นตาม เช่น มีการก่อสร้างโรงแรมมากขึ้น มีร้านอาหารมากขึ้น หรือปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้น อุปทานก็จะมีผลในการชักจูงใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้น ซึ่งก็คือการเพิ่มอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวนั่นเอง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงไม่ประสบปัญหาหากันก็จะขยายขอบเขตของอุปสงค์ในการท่องเที่ยว โดยสร้างอุปทานล่อใจให้เกิดการท่องเที่ยวมากขึ้นบ่อยครั้งขึ้นและกว้างขึ้น

กล่าวว่าอุปทานการท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะพิเศษ ดังนี้

- 1) บริการการท่องเที่ยวเก็บไม่ได้
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่นั่น จะย้ายไปไหนไม่ได้
- 3) การบริโภคบริการท่องเที่ยวกระทำได้โดยการเดินทางเท่านั้น
- 4) บริการท่องเที่ยวประกอบขึ้นจากสินค้าที่เป็นทั้งเชิงเศรษฐกิจ (ซึ่งวัดได้)และเชิงจิต

วิทยา (วัดไม่ได้) ที่วัดได้ เช่น วัดจำนวนน้ำมันเป็นลิตร วัดระยะทางเป็นกิโลเมตร วัดน้ำหนักเป็น กิโลกรัม วัดไม่ได้คือความสนุกสนานพึงพอใจที่ได้รับทางหู ภาย และตา

5) บริการท่องเที่ยวมักจัดเป็นเรื่องพิเศษ โดยทั่วไปราคาสินค้าและบริการในถิ่นท่องเที่ยว นั้น จัดไว้สำหรับท่องเที่ยวราคาหนึ่ง และสำหรับคนท้องถิ่นราคาหนึ่ง ตัวนักท่องเที่ยวเองชอบที่จะ เสาะหาบริการที่พิเศษไปกว่าบริการที่เคยได้รับที่บ้านของเขา ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึง มักจะสร้างบริการแบบพิเศษพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว

6) อุปทานเชิงการท่องเที่ยวหลายอย่างยืดหยุ่นได้น้อย เพราะสร้างขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ละประเภท แต่ละชั้นโดยเฉพาะ เช่นรถกระเช้าสำหรับขนส่งนักท่องเที่ยว รถทัวร์มีอุปกรณ์พิเศษ สำหรับท่องเที่ยวเดินทางไกล

ส่วนอุปสงค์เชิงการท่องเที่ยวนั้นขยายขอบเขต ลักษณะ และปริมาณอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยัง แปรผันไปตามฤดูกาล บางครั้งทำให้อุปทานไม่มีพอสำหรับนักท่องเที่ยวในฤดูกาลหนึ่ง และไม่มี นักท่องเที่ยวเข้าพักในอีกฤดูกาลหนึ่ง

ปัจจุบันอุปสงค์กำลังขยายตัว คนค้นพบพลังงานใหม่ ๆ มาใช้แทนพลังงานจากน้ำและลม ความต้องการของคนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากสื่อเทคโนโลยีที่กว้างไกล สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง การท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้น ทั้งจำนวนเที่ยวที่ไป และระยะทางที่ไปเที่ยวซื้อคว รัมค์ระวังคือ ต้องไม่ให้อุปสงค์และอุปทานเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น เพราะทำให้เกิดภาวะสาธาณูปการ การบริการ ไม่เพียงพอ ขณะเดียวกันก็เกิดภาวะเจ็บเหงาชบเขาได้

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็น วัตถุจับและเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะ “ขาย” ให้แก่นักท่องเที่ยว อาจจะกล่าวได้ว่าเป็น “สินค้า” ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดใจให้ “ลูกค้า” หรือ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา “ซื้อ” กันถึงที่อยู่ของสินค้า (วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์, 2533)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้

(1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ (Natural Tourism Resource) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เช่น ภูเขา หุบเขา แม่น้ำ ลำธาร ทะเล ทะเลสาบ น้ำตก ป่า น้ำพุร้อน ฯลฯ ตลอดจนปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ฤดูกาลอพยพของสัตว์บางชนิด หรือแหล่งอาศัยของสัตว์ ตลอดจนแหล่ง พฤษชาติ ต่าง ๆ

(2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Tourism Resource) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งเป็น

- ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม : โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถานอาคารบ้านเรือน ฯลฯ
 - วัฒนธรรมและประเพณี : เทศบาล นิทรรศการ พิธีกรรม ฯลฯ
 - วิถีชีวิต : การกินอยู่ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ฯลฯ
 - ความเจริญก้าวหน้าและความทันสมัย : ศูนย์การค้า สวนสนุก ศูนย์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษา สนามกีฬา ศูนย์สุขภาพ ฯลฯ
- การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวก็คือ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวนั่นเอง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยว คือ

(1) ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

(2) ประเภทโบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชน โบราณพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

(3) ประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

ระบบการท่องเที่ยว (Tourist System)

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) ให้ความเห็นว่า องค์ประกอบของระบบการท่องเที่ยวจะประกอบด้วยส่วนใหญ่ ๆ 5 ส่วน คือ

- (1) ผู้เดินทางท่องเที่ยว (Tourists) แยกเป็น
 - นักท่องเที่ยวโพ้นทะเล (International Tourists)
 - นักท่องเที่ยวภูมิภาค (Regional Tourists)
 - นักท่องเที่ยวประจำชาติ (Domestic Tourists)
 - นักท่องเที่ยวประจำถิ่น (Local Tourists)
- (2) ระบบการเดินทาง (Transportation Networks)
 - โครงข่ายการสัญจรประเภทของการเดินทาง

- สถานีของขนส่งและการเดินทาง (Modes of Transportation)
- การบริการและความสะดวกในการเดินทาง (Transportation Service and Facilities)
- (3) แหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attractions)
 - ธรรมชาติ (Nature)
 - ประวัติศาสตร์ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม (Historical, Art and Architecture)
 - ศิลปวัฒนธรรมความเป็นอยู่ท้องถิ่น (Culture, Tradition, Local People)
 - อื่น ๆ (Others) เช่น การศึกษา กีฬา และอื่น ๆ
- (4) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities Utilities)
 - ศูนย์กลางชุมชนและศูนย์กลางบริการ (City, Location)
 - สถานที่พัก (Accommodation)
 - อาหาร (Food)
 - การพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation Entertainment)
 - ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ (Retail Products)
 - สุขอนามัย (Health)
 - ความปลอดภัย (Safety)
- (5) การติดต่อให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)
 - ส่งเสริม (Promotion)
 - แนะนำ (Guidance)
 - รายละเอียด (Description)
 - ความร่วมมือของทางราชการและท้องถิ่น (Participation)

แนวความคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

(Capacity for Tourism Development)

สมรรถนะในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) หมายถึง การใช้ทรัพยากรในระดับความเข้มสูงสุดที่ระดับการจัดแบบหนึ่ง ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถทรงตัวอยู่ได้โดยปราศจากการเสื่อมค่า หรือเปลี่ยนคุณสมบัติของทรัพยากรนั้น ๆ เดิมทีเคยมี แนวความคิดนี้ใช้กับสัดส่วนจำนวนสัตว์เลี้ยงต่อพื้นที่ สัตว์ที่สัมพันธ์กับการใช้ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ โดยที่สัตว์เลี้ยงมิได้ทำลายทุ่งหญ้า ทุ่งหญ้าจึงอยู่ในสภาพใช้การได้ตลอดไป ต่อมาแนวความคิดนี้ขยาย

ไปใช้กับพื้นที่เพาะปลูกที่สามารถรองรับประชากร 1 คน ต่อมา มีการนำแนวความคิดไปใช้กับระบบทางหลวง ทางรถไฟ ในรูปของปริมาณการจราจรสูงสุดในชั่วโมงหนึ่ง ๆ ภายใต้สภาวะที่เหมาะสมที่สุด

WHO, UNEP (1984) กล่าวว่านักวางแผนการพัฒนาได้ให้คำจำกัดความว่า“ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเป็นจำนวนของผู้คนที่สามารถอยู่ได้ในเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุดและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้นและต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนท้องถิ่น”ขีดความสามารถนี้แปรเปลี่ยนไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว เวลาและสถานที่ซึ่งยากที่จะกำหนดขนาดที่ตายตัวลงไป เช่น นักท่องเที่ยวที่เลือกไปท่องเที่ยวชายหาดจะยอมรับระดับความพลุกพล่านของผู้คนได้มากกว่านักท่องเที่ยวประเภทเดินป่า เป็นต้น ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวยังแตกต่างกันตามเกณฑ์การตัดสินใจ เช่น ความต้องการน้ำใช้ การปล่อยของเสีย ทัศนียภาพ หรือขนาดของที่ดิน เป็นต้น รวมถึงความสามารถหรือโอกาสในการจัดการ (เช่น นโยบาย การบริหาร เทคโนโลยีงบประมาณ) ในการควบคุม ป้องกัน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นโดยไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนท้องถิ่นด้วย

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว กลวิธีต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้รักษาระดับความสามารถ ดังนั้น แนวความคิดของขีดความสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเสริมมาตรฐานและขอบเขตการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการเอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยให้ความเห็นว่าการพิจารณาขีดความสามารถสำหรับการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาช่วงของระดับความเหมาะสมของปริมาณนักท่องเที่ยวเป็น 4 ระดับ จากช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มอย่างรวดเร็ว Acceleration Phase จนถึงช่วง Carrying Capacity อันเป็นผลมาจากปัจจัยจำกัด Limiting Factors เข้ามามีบทบาทและแน่นอนที่สุดว่าระดับปริมาณนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ใน Optimum Density ซึ่งก็คือ Carrying Capacity นั่นเอง

UNEP (1984) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวพิจารณาใน 3 พื้นที่ คือ

1. แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว (The Tourist Generating Zone) เกี่ยวกับความพร้อมของการไปเที่ยว และความสนใจแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ หรือในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจทำให้การตัดสินใจเดินทางเปลี่ยนแปลงได้

2. เขตต่อเนื่อง (The Transit Zone) ความอึดอัดหรือความคับคั่งของการเดินทางระหว่างแหล่งที่จุดท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการเดินทางเป็นไปได้ยาก

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

พิจารณาได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. Physical Carrying Capacity การอึดอัดของสิ่งอำนวยความสะดวกและการทำลายสภาพกายภาพของธรรมชาติ รวมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น
2. Psychological (Perceptual) Carrying Capacity การที่ความสนุกสนานของนักท่องเที่ยวจากหายไป ทั้งนี้ รวมถึงความรู้สึกทางลบของประชาชนท้องถิ่นได้เกิดขึ้น
3. Environmental (Ecological) Carrying Capacity ระดับนักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่ทำให้สิ่งแวดล้อมลดคุณค่าลง (Degraded)

แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นและการวางแผนการท่องเที่ยว

Perdue และคณะ (1990) ได้ศึกษาเรื่องการสนับสนุนของคนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่าการสนับสนุนหรือการคัดค้านของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากด้านบวกและทางด้านลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ การยอมรับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่แตกต่างนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของคนแต่ละกลุ่มในท้องถิ่น ลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้คือลักษณะพื้นฐานทางด้านประชากรและสังคมรวมถึงระยะห่างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนตลอดจนการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ ซึ่งมีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวตัวชี้วัดข้างต้นคือ การจ้างงานเปรียบเทียบการลงทุนระหว่างคนในท้องถิ่นภาครัฐ และกลุ่มคนภายนอก

Gunn (1987) เน้นว่า การวางแผนควรเริ่มจากกิจกรรมของคนที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว และต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อหากิจกรรมของนักท่องเที่ยวสิ่งสำคัญคือสามารถหาความชัดเจนของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรตระหนักถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่เฉพาะเจ้าบ้าน (Host) หรือคนท้องถิ่นเท่านั้น ยังรวมถึงแขก (Guest) หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท้องถิ่นด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม

(Man-made Environment)

ผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยวและ โครงสร้างพื้นฐานที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น Alister Mathieson and Geoffrey Wall (1989) กล่าวว่า จะพิจารณาได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- * ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากความเจริญของแหล่งท่องเที่ยว
- * ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการพัฒนาที่พักแรมในเขตเมือง
- * ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการพัฒนาบ้านพักอาศัย (Second Home) ในสภาพแวดล้อมแบบชนบท

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากความเจริญของแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเริ่มได้รับความนิยม มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณนั้นมากขึ้น Alister Mathieson and Geoffrey Wall ให้ความเห็นว่า อาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาได้ ดังนี้

(1) Architectural Pollution เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ให้มีแหล่งบริการต่าง ๆ เช่น โรงแรมต่าง ๆ ที่ใหญ่โตโดดเด่นแตกต่างกัน รวมทั้งเกิดปัญหาที่บรรดาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน เพราะเกิดทัศนอุจาด (Visual Pollution) ความไม่งดงาม สอดคล้องกันทางสถาปัตยกรรม

(2) Ribbon Development and Sprawl การพัฒนาและขยายตัวในลักษณะเป็นเส้น (Ribbon) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ให้มากที่สุด เช่น อยู่ริมทะเล ก็จัดสร้างสถานที่ตากอากาศชายทะเลตลอดแนวการพัฒนาลักษณะดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ด้อยคุณภาพ และไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

(3) Overloading of Infrastructure แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอจะเกิดปัญหามลภาวะในสิ่งแวดล้อม และปัญหาสุขภาพของผู้อยู่อาศัย

(4) Segregation of Local Residents การแบ่งแยกของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะการเข้ามาใช้บริการในสถานบริการ หรือสาธารณูปการในเขตแหล่งท่องเที่ยว มักจะใช้จ่ายสูงกว่าปกติเพื่อนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะกับคนในท้องถิ่น คนท้องถิ่นจึงเลือกสรรที่ให้บริการที่สะดวกและประหยัดมาใช้จ่ายมากกว่า อีกทั้งสภาพทางกายภาพของเขตท่องเที่ยว

กับกลุ่มที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จุดแบ่งแยกมักจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการแบ่งแยกกันทางเศรษฐกิจ ผลทางอ้อมที่ตามมาคือ จะเกิดการแบ่งแยกทางกายภาพด้วย

- (5) Traffic Congestion การจราจรติดขัด มักเกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาใช้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวด้วยเส้นทางเดียวกัน

จากการศึกษาของ Schair (1978) ได้ศึกษาเรื่องนี้พบว่า ปัญหาการจราจรเกิดขึ้นใน 3 รูปแบบ คือ

- เกิดจาก Mode หรือยานพาหนะที่แตกต่างกัน จึงเกิดความสับสนในการสัญจร เช่น มอเตอร์ไซด์ รถบรรทุกสินค้า รถส่วนตัวที่มีความเร็วแตกต่างกัน
- ปริมาณการจราจรที่สูงจนเกินไป โดยเฉพาะในบริเวณศูนย์กลาง (Core) ของแหล่งท่องเที่ยว
- ความขาดแคลนพื้นที่จอดรถ ซึ่งมักจะเป็นผลมาจากการขาดแคลนพื้นที่ว่างในแหล่งท่องเที่ยว เพราะทุกพื้นที่มักจะถูกใช้เพื่อ Maximum Utility จนบางครั้งถูกละเลยในเรื่องบริการที่ควรให้แก่ผู้ใช้บริการ

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนา

ในด้านของเมือง (Urban Area) นั้น หากมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในพื้นที่เมืองจะมีผลกระทบหลายด้านจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Change in Urban Area) ได้แก่ ที่พักนักท่องเที่ยว เช่น บรรดาโรงแรมและที่พักต่าง ๆ จะเกิดขึ้นเป็นการพัฒนารูปแบบที่พักอาศัยแบบใหม่ นับเป็น Urban Renewal ได้แบบหนึ่ง แต่ในทางตรงกันข้ามที่พักเหล่านั้น ก็จัดได้ว่าเป็นเสมือนตัวรุกราน (Invader) ของเมืองได้ประเภทหนึ่งเช่นกันเพราะจะมีการเพิ่มของจำนวนประชากรเมืองให้แน่นขึ้นขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดเกิดมลภาวะทางเสียง อากาศ การขาดแคลนที่จอดรถ เป็นต้น

ส่วนข้อดี คือ เป็นแหล่งงานใหม่ในเมือง เกิดการจ้างงานสร้าง Multiplier Effect และเป็นการพัฒนาขยายเมือง (Urban Renewal) ของเมืองที่ดีได้วิธีหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของที่ตั้งหรือสถานที่ของเมืองนั้น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ในกรณีที่โรงแรมมีการออกแบบที่ดี และมีที่ตั้งเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมก็จะทำให้เป็นส่วนที่ส่งเสริมส่วนของเมืองที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

(1) บริเวณที่จะเกิดแหล่งท่องเที่ยว นั้น มักจะเกิดความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ในที่ดินแห่งเดิมนั้นอยู่เสมอ Culligian (1980) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งในระหว่างการท่องเที่ยวกับการใช้ที่ดินประเภทชนบทดั้งเดิมว่าจะเกิดขึ้นในลักษณะนี้

(2) ความขัดแย้งในด้านการคมนาคมเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าถึงได้โดยสะดวกสบาย เส้นทางดังกล่าวจะต้องตัดผ่านพื้นที่ชนบทดั้งเดิม ซึ่งจะมีการทำการเกษตรอยู่ จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน

(3) ขัดแย้งกันในเชิงพฤติกรรม

- * ท้องเที่ยว : สนุกสนาน ทำลายธรรมชาติมากกว่ารักษาสมดุลธรรมชาติ
- * คนชนบท : รักษาธรรมชาติ ดูแลรักษามากกว่าการทำลาย

(4) แข่งแย่งแรงงานแรงงานในภาคชนบทมักจะเปลี่ยนแปลงไปสู่งานบริการการท่องเที่ยว มากกว่า เพราะผลตอบแทนสูงกว่า

(5) แข่งแย่งที่ดิน เพราะผลประโยชน์ต่างกัน

- * ท้องเที่ยว : ต้องการที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย บ้านพัก สนามกีฬาและสถานที่ พักผ่อน
- * คนชนบท : ต้องการที่ดินเพื่อการเพาะปลูก

เพราะฉะนั้น เป็นไปได้ยากที่จะควบคุมการใช้ที่ดินให้มีคุณค่าเหมาะสมไม่สูญเสีย

ทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม เพื่อที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะอย่างไรก็ตามความสูญเสียในด้านต่าง ๆ หรือความไม่ประสานประโยชน์จะเกิดขึ้นเสมอ

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการศึกษาเรื่อง Socio-economic Impact of the Development of Tourism in Cha-Am and Hua-Hin ได้แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณที่ได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้รับผลกระทบโดยตรง บริเวณที่เป็นชุมชนโดยรอบของบริเวณแรก ซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับการขยายตัวของบริเวณแรก และบริเวณที่อาจไม่ได้รับอิทธิพลจากการท่องเที่ยวจากเขตแรกและเขตที่สองในอนาคตอันใกล้ ปัญหาและผลกระทบการท่องเที่ยวต่อกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมีค่อนข้างน้อย ความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นไม่รุนแรง ปัญหาที่ประชาชนคิดว่าควรแก้ไขคือ เรื่องมลพิษทางน้ำและปัญหาเรื่องน้ำ ผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นสรุปจากแบบสอบถามได้แก่ หมู่บ้านได้รับการพัฒนามากขึ้น มีการคมนาคมขนส่ง และสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดีขึ้น มีครัวเรือนมากขึ้น และมีพานะมากขึ้น ประชาชนมี มาตรฐานชีวิตที่สูงขึ้น มีสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อย อาจจะสืบเนื่องมาจากการสื่อสารระหว่างประชาชนเองน้อยลง และร่วมมือกัน น้อยลง พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง มีโสเภณีมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินน้อยลง สังคมเสื่อมทรามลงนำไปสู่ครอบครัวแตกแยก ประชาชนไม่ได้รับการสนับสนุนให้การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากแรงดึงของความต้องการ

แรงงานสู่ภาคบริการจำนวนผู้มี ที่ดินทำกินน้อยลง มีนักลงทุนซื้อที่ดินจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีหนี้สินมากจึงขายที่ดินให้นักลงทุน

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เอกสารประกอบการสัมมนาพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2 วิสัยทัศน์ท่องเที่ยวไทยสู่ก้าวใหม่ปี 2001 วันที่ 1 เมษายน 2539) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ฉะนั้น แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงไม่ใช่เป็นเพียงการท่องเที่ยว เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างเดียวน หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมอีกด้วย จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์นานเท่านานเท่าที่จะนานได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกล่าวต่อไปอีกว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความสำคัญทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมุ่งควบคุมคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการนักท่องเที่ยวนับว่าเป็นทางออกที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างกระแสการพัฒนา และกระแสการอนุรักษ์ทางการท่องเที่ยว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้มากขึ้น แต่ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้ว เริ่มจากวิกฤตการณ์ทางด้านวัฒนธรรมทางสังคม และด้านจิตใจ ส่งผลต่อวิกฤตการณ์ทางด้านสภาพแวดล้อม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเจริญในหลายๆ ด้านของมนุษย์ เช่น ด้านกสิกรรม ด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ความเจริญนำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ดังที่พระธรรมปิฎก (2541:36) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่า “โดยสรุป ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมนั้นรวมเป็นปัญหาสองอย่าง คือ หนึ่งของดีที่มีอยู่ในโลกถูกผลาญให้หมดไปอาจจะเรียกเป็นปัญหาประเภทความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติพูดง่าย ๆ ว่าสิ่งดีที่มีอยู่ก็หมดไป สอง สิ่งที่เสียก็ถูกระบายใส่ให้แก่โลก หมายความว่า คนเราเอาของดีที่มีอยู่ในโลกมาใช้ให้หมดไปและพร้อมกันนั้น กิน ใช้ ของเขาหมดไปไม่พอ ยังแถมระบายของเสียใส่ให้โลกด้วย ก็เลยเกิดปัญหาสองอย่าง คือ ของดีหมดไป และของเสียยัดใส่ให้แก่โลกปัญหาไม่ได้ยู่แค่นั้นแต่มั่นไปเกี่ยวเนื่องกับองค์ประกอบที่สามคือ ประชากรด้วย เพราะประชากรของโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อประชากรยิ่งมากก็ยิ่งล้างผลาญทรัพยากรมากขึ้นและยิ่งระบายของเสียใส่ให้โลกมากขึ้น เพราะฉะนั้น เรื่องนี้สรุปแล้วก็เป็นปัญหาสามเส้า คือ

1. ผลาญของดีให้หมดไป
2. ระบายของเสียใส่ให้แก่โลก
3. ประชากรยิ่งมากขึ้นปัญหาด้านผลาญของดีและระบายของเสียก็ยิ่งแรงหนักขึ้น”

เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นแล้วนับวันก็ยิ่งทวีความรุนแรงทำให้มีการเคลื่อนไหวมากขึ้นในอเมริกาก็เริ่มมีอุทยานแห่งชาติขึ้น (national park) เป็นแห่งแรกของโลกที่เยลโลว์สโตน (Yellowstone) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 และในปี พ.ศ. 2435 ก็เริ่มมีป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้น จึงเกิดระบบกิจการอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้รัฐก็เริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในการออกกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม เช่น รั้วบัญญัติพิทักษ์ป่า (Wilderness Act) รั้วบัญญัติพิทักษ์น้ำ (Water Quality) และในปี พ.ศ. 2512 ก็เกิดองค์การกรีนพีซ (Green Peace) ซึ่งแปลว่า สันติภาพสีเขียวขึ้น และในปีเดียวกันนี้ รัฐบาลก็ตั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมขึ้น เช่น สภาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Council on Environment Quality) เป็นต้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่พัก-อาหาร จะมีลักษณะและความรุนแรงมากขึ้นแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ความเปราะบาง หรือความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ผลกระทบอาจประกอบด้วย การพังทลายของดินเสี่ยงรบกวน ผุ่นละออง ขยะมูลฝอย การรบกวนสัตว์และพืช การทำลายป่าไม้ การแตกหักหัก

กร่อนของทรัพยากรการขุดคิดทำลายคราบน้ำมันไฟไหม้และการลุดล่าที่สาธารณะเป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540 :3-60)

การท่องเที่ยว เป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาของมนุษย์ เช่นเดียวกับการพัฒนา ด้านอื่น ๆ ในขณะที่โลกต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวจึงไม่ได้อยู่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ อันนี้ในทางตรงข้าม การท่องเที่ยวอาจมีส่วนสำคัญในการนำการพัฒนาทั้งหลายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงทิศทางของการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในราวคริสต์ศักราชที่ 1980 ที่มีการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว (alternative tourism) ในรูปการนำเสนอต่างๆ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ecotourism)เป็นรูปแบบที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นทางเลือกที่ฝ่ายเห็นว่ามีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นรูปแบบหลักและให้มีการจัดการที่เหมาะสมต่อไปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีปรัชญาพื้นฐานที่มุ่งสู่หรือเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยความเข้าใจที่เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวนี้อาจมีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ จนเกิดความสับสนและไม่ชัดเจนในบางส่วน การให้ความสำคัญของรูปแบบการท่องเที่ยวนี้ปัจจุบันนี้

มี 2 แนว คือ

1. แนวทางที่ต้องการกำหนดกรอบของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ให้ชัดเจน โดยระบุองค์ประกอบ ที่ค่อนข้างเฉพาะเพื่อให้เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดการในกลุ่มเฉพาะเพื่อให้ได้ผลตรงตามเป้าหมายมากที่สุด

2. แนวทางที่ใช้ความเข้าใจทั่วไปหรือเฉพาะบางส่วนของกรท่องเที่ยวแบบนี้รวมทั้งการจัดการที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือทั้งหมดเพื่อผลในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นการใช้คำที่เป็นสากลคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาเป็นเครื่องช่วยในการพัฒนาหรือเพื่อเป็นจุดขายในตลาดการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540 :44)

จากขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงครอบคลุมองค์ประกอบหลักที่สำคัญด้วยการ พิจารณาด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature-based) เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน(sustainable management) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้(knowledge)ประสบการณ์(experience) ความประทับใจ (appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้รวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยและในที่สุดท้องถิ่นก็จะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพท้องถิ่น ในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540:2-46)

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งมักหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการทางด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสถานะหรือเกียรติคุณ(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540 : 2-5)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การประชุม “เอิร์ท ซัมมิต (East Summit)” นั้น ส่งผลให้เกิดแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) สำคัญใน Agenda 21 เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (travel and tourism industry) ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลกทั้งในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ

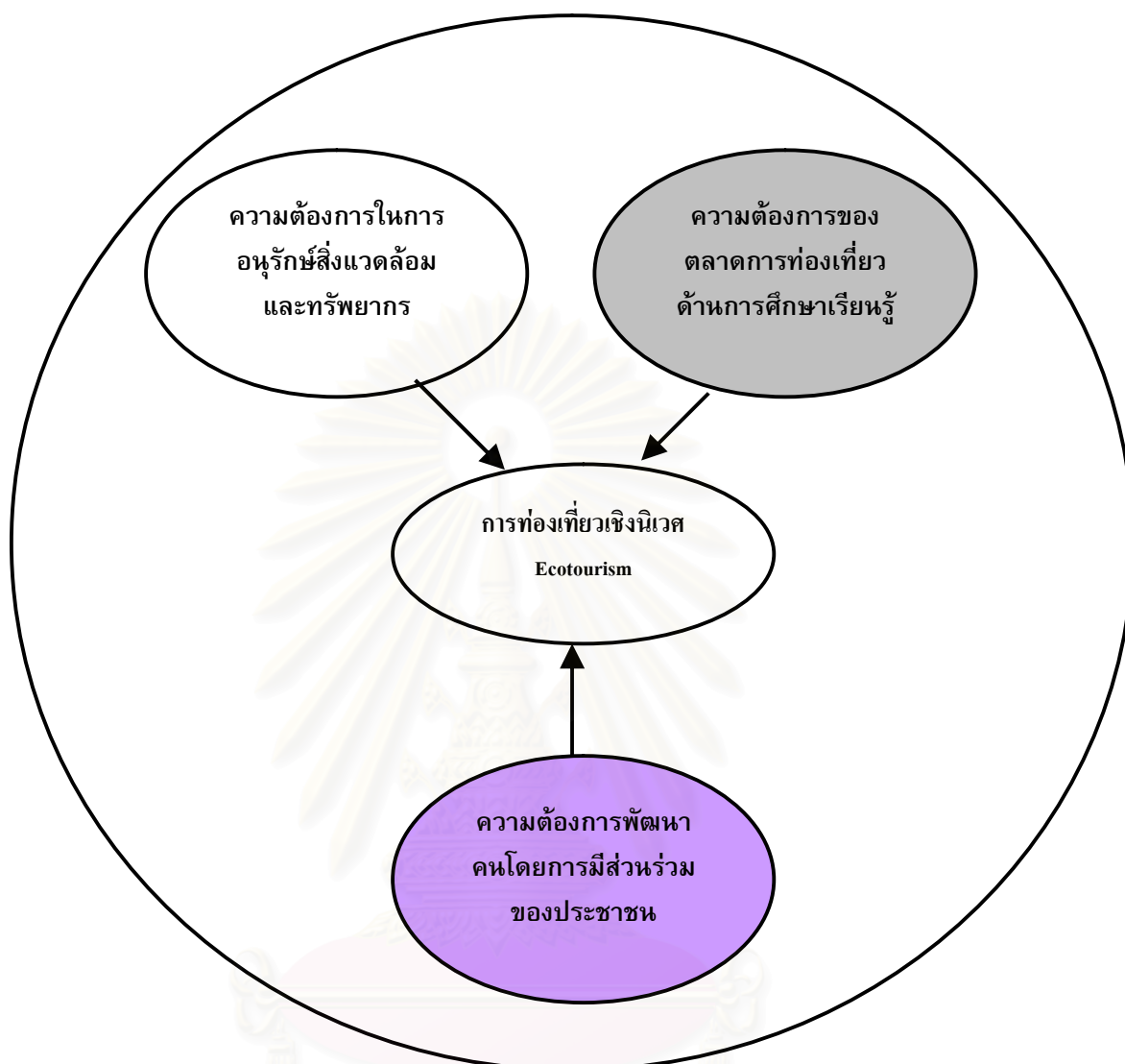
2. ความสะดวกความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ในการเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสนี้จึงก่อให้เกิดความต้องการในการขยายและปรับทิศทางของตลาดธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น

3. ความสะดวกความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันจะเป็นประกันให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้อง และมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากพลัง 3 กระแสเหล่านี้ จึงทำให้เกิดแนวคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง รวมทั้งมีผลต่อระบบการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้น ทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว (alternative tourism) เป็นความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม หรือแบบทั่วไป (conventional tourism) ซึ่งมีการนำเสนอในหลายรูปแบบ รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งการจัดการจัดการที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (sustainable tourism) เหตุผลในการสนับสนุนแนวคิดนี้ จอห์น เนย์สบิตต์ (John Naisbitt) ได้เขียนถึงทิศทางและแนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (trend of tourism industry) ว่า “ในทศวรรษใหม่นี้ นักท่องเที่ยวมีความต้องการความหลากหลายในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น จึงต้องปรับกลยุทธ์ในการดำรงไว้ซึ่งธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ให้คงอยู่ไว้ให้นานที่สุด รวมทั้งที่พักก็จะต้องรับความต้องการเหล่านี้ด้วยเช่นกัน” (Bradbury, 1995 : 5)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เนื่องจากข้อตกลงใน Agenda 21 ได้มุ่งให้การท่องเที่ยวทุกแบบควรเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นั่นคือ การเอื้อประโยชน์ในการถนอมสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รวมทั้งแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยด้วย

แผนภูมิที่ 4 : แสดงหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (วท., 2540 : 47)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) กล่าวโดยสรุป คือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถขยายความรายละเอียดแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ดังนี้

ตารางที่ 4. แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อะไร (What)

การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ - กระบวนการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว และบริการการท่องเที่ยว ที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจ

- เป็นการขยายกระบวนการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงรูปแบบการท่องเที่ยวและพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว การตลาดนักท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ที่ไหน (Where)

ในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น แหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ - หมายถึง Natural Attraction ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยว แหล่งธรรมชาตินี้อาจมีองค์ประกอบเฉพาะที่เป็นธรรมชาติหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย จุดเน้นของการท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ คือ ความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) ที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยว แหล่งธรรมชาตินี้ไม่จำกัดว่า ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามที่กำหนดก็ได้ หากว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใดที่สามารถจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

- เอกลักษณ์ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบที่เป็นจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวมีความหมายกว้าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ (identity) หรือเฉพาะเจาะจงที่เป็นลักษณะจริงแท้ ณ ที่นั้น หรือเกิดขึ้นเฉพาะถิ่น หรือไม่เหมือนใคร ทั้งนี้มุ่งเน้นที่ระบบนิเวศ (ecotourism)

ของพื้นที่นั้น ๆ เอกลักษณะเฉพาะถิ่นนอกจากเป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ต้องรักษาไว้ไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงหากจะมีต้องเป็นไปโดยธรรมชาติ

- เป็นการมุ่งเน้นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติ รวมถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน วัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึงถึงผลิตผลของมนุษย์อื่น ๆ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งโบราณคดีในสถานที่นั้น ๆ

- แหล่งวัฒนธรรมโดยทั่วไปเป็นผลิตผลจากความเจริญของมนุษย์ และเป็นวิถีชีวิตที่พัฒนาจากลักษณะส่วนบุคคลจนเป็นสังคมนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ เป็นกระบวนการพัฒนาของมนุษย์ที่ยากจะหยุดยั้งได้ ซึ่งความแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้จำกัดเฉพาะแหล่งวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีวิถีตามธรรมชาติ โดยเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ภายใต้หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นสำคัญ

- แหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นกับแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีรากฐานอยู่กับธรรมชาติทั้งสิ้น

มีวิธีการอย่างไร (How)

โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่ผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

- เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ของการท่องเที่ยวประเภทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม

กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในทุกขณะทุกขั้นตอน ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งจะทำให้มีการตั้งสมประสงค์ที่ดีมากขึ้น ตามลำดับ

- การเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่นที่จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการจัดการที่ดี ถูกต้องตามหลักวิชาการจัดการ ต้องมีการเตรียมการวางแผนพัฒนาและปฏิบัติการอย่างถูกต้อง
- สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องได้รับการจัดการ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมโดยรวม สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือ วัฒนธรรมที่มีอยู่
- หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และการตลาดที่ถูกต้องเหมาะสม
- การจัดการที่มีลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นในที่นี้อาจหมายถึง ชุมชน ประชาชน รัฐบาล ท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ควรเป็นท้องถิ่นที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้กำกับองค์กร อย่างเป็นประชาธิปไตย
- การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีสิทธิในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยวด้วย โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นสำรวจ วางแผน จัดการ ดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้วยังจะเป็นการให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น และเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนด้วย
- ท้องถิ่นในการพัฒนาเชิงนิเวศจะให้ความสำคัญและเน้นประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ส่วนประชาชนที่อยู่โดยรอบที่มีความสำคัญก็ควรจะได้รับจัดการให้มีส่วนร่วมเช่นกัน

มีจุดประสงค์ใด (For What)

เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

- เป็นการระบุถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว หรือกระบวนการเรียนรู้วิธีการจัดการที่ต้องมุ่งให้เกี่ยวข้องกับเกิดจิตสำนึก (คือ ภาวะจิตที่ตื่นและรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากประสาทสัมผัสทั้ง 5

คือ รูป เสียง กลิ่น รส การสัมผัสด้วยกาย) อย่างแท้จริง ซึ่งไม่เพียงแต่มีความเข้าใจเท่านั้น แต่ยังสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติด้วย

- จิตสำนึกที่ได้จะเป็นไปเพื่อให้เกิดการรักษาระบบนิเวศของแหล่งไว้ไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป โดยให้คงสภาพการปฏิสัมพันธ์อย่างสมดุลไว้ให้นานที่สุด
- โดยจะส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งจะเกิดขึ้นในความยั่งยืนของทุกองค์ประกอบอันอยู่ในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ตาม Agenda 21 ซึ่งตกลงกันไว้เมื่อ 24 มิถุนายน ค.ศ.1992 ที่นครริโอ เดอ จาเนโร (Rio de Janeiro)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา ในการประชุมที่เรียกว่า “Globe 90” ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540:45)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงมีหลักการ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainably) ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. ลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย (reducing over-consumption and waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (maintaining diversity) ของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่กรอบแผน (integrating tourism into planning) เป็นกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติและการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือ LIA จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (supporting local economies) โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ซึ่งไม่เพียงพอแต่ทำให้เกิดการประหยัดเท่านั้นแต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่น (involving local communities) ในสาขาการท่องเที่ยวซึ่งไม่เพียงพอแต่จะสร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการและประชากรท้องถิ่น (consulting stakeholders and the public) องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว

9. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล (marketing tourism responsibly) จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบ (undertaking research monitoring) อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้นั้น จำเป็นต้องรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่สภาพเดิม มีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องมีหรือน้อยที่สุดด้วยแนวทางการจัดการแบบยั่งยืนที่จะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้

สถาปัตยกรรมกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงของแบบแผน (paradigm shift) การท่องเที่ยวจากแบบดั้งเดิมมาเป็นแบบยั่งยืนแล้ว ในส่วนของสถาปัตยกรรมและแนวคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมจากแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนก็มีการเคลื่อนไหวในกลุ่มสถาปนิกทั่วโลก กล่าวคือ กระบวนการเพื่อการประสานการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ได้รับการยอมรับและเป็นข้อตกลงร่วมกันในการประชุม

สุดยอดเกี่ยวกับโลก (Earth Summit) ได้รับการยอมรับและเป็นข้อตกลงร่วมกันในการประชุมสุดยอดเกี่ยวกับโลก (Earth Summit) กลุ่มตัวแทนสถาปนิกจากหลายสถาบันในยุโรปและอเมริกา มีส่วนผลักดันในแนวทางที่ยั่งยืนด้วย ดังที่ ซูซาน แมกซ์มาน (Susan Maxman) สถาปนิกผู้มีแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมเชิงนิเวศได้กล่าวเสริมว่า “หลายปีที่ผ่านมา เมื่อพูดถึงประเด็นการออกแบบเชิงนิเวศและแนวทางที่ยั่งยืน จะเป็นเรื่องใหม่สำหรับสถาปนิก แต่หลังจากการประชุมสุดยอดเกี่ยวกับโลก (Earth Summit) และการประชุมที่จัดโดยสถาบันสถาปนิกแห่งอเมริกาเหนือ AIA (The American Institute of Architects) ซึ่งจัดขึ้นที่นครชิคาโก เมื่อปี ค.ศ. 1992 นั้น สถาปนิกหลายพันคนจาก 100 กว่าประเทศ ได้มีการตื่นตัวเป็นอย่างมากในเรื่องนี้ รวมทั้งภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเริ่มเข้าใจบทบาทของสถาปนิกในเรื่องที่ต้องมีภาระและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมโลกในการออกแบบเพิ่มขึ้น” (Zeihner, 1996: 43)

สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในบรรดาปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อนักท่องเที่ยว สถาปัตยกรรมซึ่งมีความหมายรวมถึงการวางผังบริเวณ การออกแบบสิ่งแวดล้อม ภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง นับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเสริมสร้างให้สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งไม่ว่าจะเป็นประเภทธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนวัฒนธรรมด้านต่างๆเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยว หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สถาปัตยกรรมจะมีส่วนในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวให้กับโครงการท่องเที่ยวได้โดยตรง

สถาปัตยกรรมมีความสำคัญอย่างไรกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในทุกแห่งหนของโลกที่นักท่องเที่ยวหลั่งไหลกันไปชื่นชม สถาปัตยกรรมมักเป็นจุดดึงดูดหรือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทำให้สถานที่นั้นๆเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมด้านโบราณสถาน

สถาปัตยกรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้สถานที่ท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ สถาปัตยกรรมนอกจากจะรองรับการท่องเที่ยวอันเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของนักท่องเที่ยวแล้วยังแสดงออกถึงภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสถานที่นั้น ๆ (Bradbury, 1995: 9-10)

สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศนับเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน และนับตั้งแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืนได้รับความนิยมไปทั่วโลก ความตื่นตัวในการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแนวทางนี้ก็ได้เกิดขึ้นตามมา โครงการที่มีลักษณะค่อนข้างเด่นชัดและได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวว่าเป็นศูนย์กลางเพื่อการศึกษาการพัฒนาสถานที่ตากอากาศแบบยั่งยืน (a center for the study of sustainable resort development)

สถาปนิก เจมส์ ฮาร์ดเลย์ (James Hadley) ได้ให้แนวคิดในการออกแบบว่า “การออกแบบและก่อสร้างจะต้องส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด โดยออกแบบให้ฐานรากเล็กที่สุด การใช้วัสดุที่เป็นวัสดุประเภทนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (recycled and renewable materials) พลังงานทั้งหมดของโครงการก็เป็นพลังงานประเภทพลังงานจากธรรมชาติ (green energy and renewable energy) และงานออกแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นโรงแรมที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (minimal impact on the environment) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (conservation of natural resources) ให้เป็นส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว (active passive environmental education of guest) และเป็นการส่งเสริมในการสร้างรายได้สู่ท้องถิ่น” (Zeihner, 1997: 156)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการพัฒนาการที่อยู่อาศัยเดิม รวมทั้งเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และมีวิธีการดำเนินการศึกษามี 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การศึกษาวิธีการวิจัย

โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

- 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจาก
 - 1.1.1 จากการสำรวจพื้นที่จริงในพื้นที่ โดยมีการสำรวจและสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ต่าง ๆ ในพื้นที่ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพง
 - 1.1.2 การออกแบบสอบถาม (Questionnaire) การเข้าสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่
- 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ข้อมูลประกอบเอกสารอ้างอิงจากหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 1.2.1 ศึกษาจากแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม เป็นต้น
 - 1.2.2 ศึกษาข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ข้อมูลสถิติสถานประกอบการต่าง ๆ จาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - 1.2.3 ศึกษาข้อมูลของประชากร ที่อยู่อาศัย (หลังคาเรือน) และข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ศึกษา
 - 1.2.4 ศึกษาข้อมูลแผนที่ และอาณาเขตของพื้นที่การศึกษา

กำหนดกลุ่มประชากร

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวนที่อยู่อาศัย (หลังคาเรือน) ของพื้นที่ โดยกำหนดของเขตการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด รวมทั้งที่อยู่อาศัย (หลังคาเรือน) คือ 19 หลังคาเรือน
2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของการศึกษาในครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างของประชากร คือ จำนวนหลังคาเรือนของที่อยู่อาศัย ในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ จำนวนทั้งสิ้น 19 หลังคาเรือน โดยใช้ลักษณะทางกายภาพ คือ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การปรับที่อยู่อาศัยเดิม โดย การใช้เรือนไทยที่เป็นโครงสร้างไม้ ที่ใช้อาศัยอยู่มาปรับกันภายในและภายนอกและขยายบางส่วนของอาคารเรือนไทยออกไป เป็น ห้องน้ำ ห้องครัวจำนวน 5 หลังคาเรือน

ในการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ใช้วิธีศึกษากลุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

1. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ 2 และกลุ่มตัวอย่างที่ 3 ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทำสัมภาษณ์
2. ใช้วิธีการออกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย และใช้วิธีการเลือกแบบ Convenient Sampling Technique

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จะมีการกำหนดตัวแปรในการวิจัย โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้น ทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเป็นการกำหนดตัวแปร จัดทำกรอบความคิดเพื่อสรุปขอบเขตของการศึกษา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) และคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยข้อมูลที่ได้จะสามารถที่จะให้คำตอบและข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี มีขั้นตอนในการจัดทำเครื่องมือในการทำวิจัยจำแนกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. ชนิดรูปแบบคำถาม คำถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1.1 คำถามแบบเปิด (Open Ended Question) เป็นคำถามแบบให้ตอบอย่างเสรี

1.2 คำถามแบบปิด (Close Ended Question) เป็นคำถามแบบให้ตอบตามคำตอบที่กำหนด

ไว้เรียบร้อยแล้ว การสร้างคำถามแบบปิดมี 3 รูปแบบคือ

1.2.1 แบบตอบคำถามสองคำตอบ (Dichotomous Question) เป็นคำถามที่สามารถเลือกตอบ ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ในสองคำตอบ เช่น ไม่มี มี ไม่ย้าย ย้าย ไม่ต้องการ ต้องการ เป็นต้น

1.2.2 แบบคำถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice Question) คำถามจะกำหนดคำตอบให้หลายคำตอบและให้เลือกหนึ่งคำตอบ

1.2.3 แบบคำถามให้เลือกหลายคำตอบ แบบนี้คล้ายกับแบบคำถามให้เลือกตอบ แต่ต่างกันตรงที่ให้เลือกตอบได้หลายคำตอบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.3 แบบวัดทัศนคติ ใช้มาตราวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Scale)

กำหนดระดับค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ 5,4,3,2 และ 1 โดยมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

เพื่อการสะดวกในการตอบ จึงนำแบบสอบถามและแบบวัดทัศนคติ รวมไว้ในชุดเดียวกัน เพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูล

2. การสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ได้ดำเนินการก่อสร้างแบบสอบถาม โดยมีการกำหนดตัวแปร โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาสามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทำการวิจัย เมื่อกำหนดตัวแปรเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ

4. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านความเที่ยง (Reliability) มีค่า Alpha = 0.9395 และความเที่ยงตรง (Validity) ตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งนำไปทดลองใช้ (Pre-Test) ดังต่อไปนี้

4.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากที่นำคำถามของแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและปรากฏว่ามีบางข้อที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความตรงในระดับสูงก่อนที่จะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Pre-Test) เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง โดยผู้วิจัยนำไป

ทดลองเอง และอยู่ด้วยเพื่อคอยสังเกตคำตอบและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับคำถามคำตอบ ทำให้ทราบถึงข้อบกพร่องของแบบสอบถาม

4.3 เมื่อตรวจสอบในระหว่างการทดลองใช้เสร็จแล้ว จะวิเคราะห์ดูความชัดเจนของการตอบ ความสมบูรณ์ครบถ้วนของการตอบ และการสอดคล้องในการตอบระหว่างข้อแก้ไขปรับปรุงคำถามและตัวเลือกในแบบสอบถามให้ชัดเจนรัดกุม เพื่อความเข้าใจและจะได้รับคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการสุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างบ้าน และที่อยู่อาศัย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากลักษณะทางกายภาพ คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มบ้านหรือที่อยู่อาศัย

คือ ลักษณะยังคงใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยใช้เป็นแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อจำกัดของการวิจัย ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ จะเลือกบ้านหรือที่อยู่อาศัยเฉพาะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเท่านั้น ที่จะนำมาพัฒนา เช่น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล “โฮมสเตย์” จำนวน 19 หลังคาเรือนมีดังนี้

- มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม โดยเพิ่ม เติมในส่วนที่เป็น ส่วน ห้องน้ำ กับส่วนที่เป็นครัว 5 หลัง
- ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม มีจำนวน 14 หลัง

ดังนั้น พบว่า ใน 5 หลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็นจำนวน 26.31 %

และใน 14 หลังที่มีการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็นจำนวน 73.69 %

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีผู้ช่วยวิจัยในการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามในการเข้าสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มตัวอย่างลักษณะของการสัมภาษณ์

คือ ลักษณะยังคงใช้เป็นที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว ใช้การออกแบบสอบถามกับที่อยู่อาศัย หลังจากได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ได้ดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมข้อมูล

1.1 ทำการตรวจสอบข้อมูล ได้ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามว่ายังมีสิ่งใดขาดหรือไม่

1.2 ทำการออกแบบรหัสข้อมูล (Date Coding Form) ซึ่งจะสอดคล้องกับแบบสอบถาม

- 1.3 การถ่ายทอดรหัสลงแบบรหัสข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.1 ค่าสถิติทั่วไปเป็นการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงทั่วไป โดยจะใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

การนำเสนอผลการวิจัย

จะนำเสนอโดยใช้ผลการวิจัยในรูปแบบของการบรรยาย ตาราง โดยแหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารต่าง ๆ หนังสือ บทความ เอกสารทางราชการ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ จากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 1.2 ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 1.3 ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การเคหะแห่งชาติ
 - 1.4 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - 1.5 สำนักงานผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
 - 1.6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - 1.7 ที่ว่าการอำเภอ (อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม)
 - 1.8 หน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม
2. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยการเข้าสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถาม การถ่ายภาพ และการลงพื้นที่สำรวจที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพาง

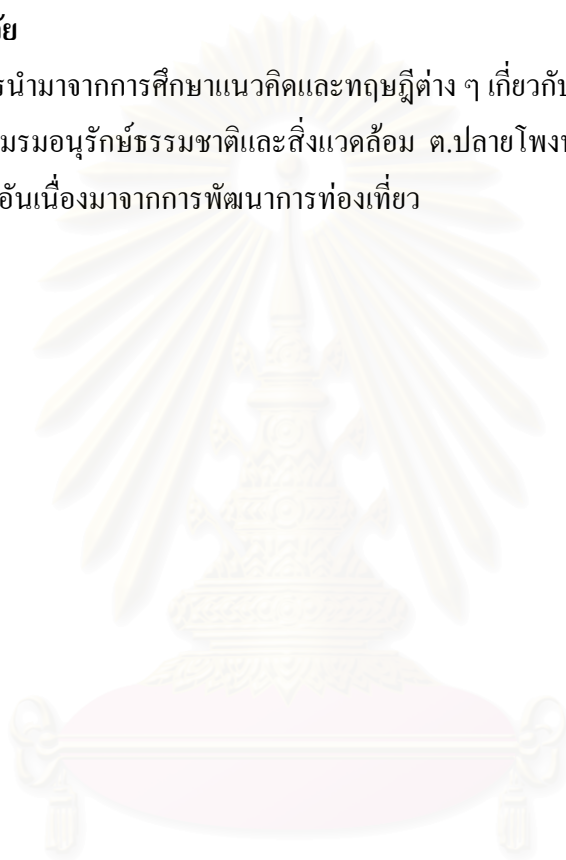
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาทำการสรุปการวิจัยเพื่อแสดงประเด็นสำคัญต่างๆ ที่ได้รับจากผลการวิจัย และตรวจสอบความสอดคล้องของผลที่ได้รับจากการวิจัยกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้รวบรวมไว้ พร้อมทั้งทำสรุปข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

โดยการนำมาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการ ปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม อันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษา และความเป็นมาของ “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ศึกษา “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพง
จังหวัดสมุทรสงคราม มี ที่มีการมีการพำนักในลักษณะโฮมสเตย์

จากการดูจำนวนพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงคราม มี 416.707 ตารางกิโลเมตร

จากสภาพที่มีลำคลองน้อยใหญ่มากมาย จากแม่น้ำแม่กลอง ถึง 338 คลอง และมีลำประโดง
1,947 ลำประโดง กระจาย อยู่ทั่วพื้นที่ จากสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้เกิดความสะดวกในด้าน
คมนาคมทางน้ำเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ เช่น เรือนไทยริมคลอง ค่ายบางกุ้ง อุทยาน ร.2
พิพิธภัณฑวัตถุโบราณ กุฎีทอง วัดกุมรินทร์ และแหล่งต่างๆอีกมากมาย

ใน จังหวัดสมุทรสงคราม มีอำเภอ 3 อำเภอ

อำเภอ เมืองสมุทรสงคราม มีเนื้อที่ 169.057 ตารางกิโลเมตร

อำเภออัมพวา มีเนื้อที่ 170.164 ตารางกิโลเมตร

อำเภอบางคนที มีเนื้อที่ 77.486 ตารางกิโลเมตร

ในการทำการศึกษารั้งนี้ จะทำการศึกษา ใน อำเภอ อัมพวา

อำเภออัมพวา มี 12 ตำบล 96 หมู่บ้าน

- ตำบล ชี่สาร
- ตำบล เหมืองใหม่
- ตำบล สวนหลวง
- ตำบล วัดประดู่
- ตำบล แพรกหนามแดง
- ตำบล บางนางลี่
- ตำบล บางแค
- ตำบล ปลายโพรงพง
- ตำบล บางช้าง
- ตำบล ท่าคา
- ตำบล แควอ้อม

ในกรณีนี้จะทำการศึกษา การปรับที่อยู่อาศัยเดิม “ โสมสเดย์ “ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยที่พักจะมีลักษณะของอาคารทรงไทย จากการปรับสภาพที่พัก ให้เหมาะสมกับที่พักเดิมและการเข้าพักของนักท่องเที่ยว จึงจะทำการศึกษาการพัฒนาในรูปแบบ ที่อยู่อาศัยเดิม ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างเหมาะสม

ตำบล ปลายโพงพาง

จากสภาพของพื้นที่ที่เหมาะสม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

- มีคลองเชื่อมต่อกับแม่น้ำแม่กลอง ทั้งหมด 7 คลอง
- มี ลำประโดง 19 ลำประโดง
- มีลำรางอีก 1 ลำราง
- ทั้งสองฝั่งคลองลำประโดง จะมีบ้านทรงไทยตั้งอยู่เรียงราย 185 หลัง
- มีสภาพคลองที่ดี น้ำใส ไหลสะอาด แก่การดำรงชีพ และการสัญจรไปมา

ในการดำรงชีพ มีวิถีชีวิต ของชาวบ้านปลายโพงพาง การขึ้นตาล การเกี่ยวตาล และเป็นแหล่งที่มีหิ้งห้อยมากตามริมคลอง การดักจับกุ้งโดยซั้ง ความเป็นอยู่แบบไทย และการสัญจรยังเชื่อมติดต่อกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆทางเรือได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ยี่สาร แม่กลอง บ้านแมวไทย บ้านหุ่นกระบอก สวนส้มโอ อุทยาน ร.2 และอีกหลายสถานที่ จากสภาพที่เหมาะสมนี้เอง ก่อให้เกิดการพัฒนาของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ต.ปลายโพงพาง ที่มีร่วมกันจัดบริการแก่ผู้ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยที่ศักยภาพของตำบลนี้สูงกว่าที่อื่น คือมีคลอง มีบ้านทรงไทย มีการดำรงชีวิตที่น่าสนใจ และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง

จากสภาพความเป็นอยู่ ของกลุ่มชนชาวไทยดั้งเดิม ใน ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา ที่มี ที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทยโดยเป็นลักษณะของ เรือนไทย ภาคกลางที่มี เอกลักษณะเฉพาะตัว กับสภาพแวดล้อมที่ดี มีการสัญจรทางน้ำ จึงเกิดการรวมตัว เป็นชุมชนชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นำส่วนที่เป็น เอกลักษณะของตนเองในที่อยู่อาศัยมาเป็น โสมสเดย์ เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และการเข้าร่วม “โสมสเดย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ในปี พ.ศ.2542 เป็นกลุ่มเรือนไทยปลายโพงพาง มีหัวหน้ากลุ่มคือ กำนันธวัช บุญพัช เป็นผู้ก่อตั้งชมรม

ประวัติความเป็นมาบ้านทรงไทยปลายโพงพาง

ประวัติความเป็นมาของบ้านทรงไทยปลายโพงพาง ว่าชื่อเสียงของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นที่คุ้นเคยของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ นับตั้งแต่ได้เปิดให้บริการในปี 2542 โดยรูปแบบของการบริการที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตอยู่กับเจ้าของบ้าน เพื่อที่จะสัมผัสกับชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างแท้จริง

(หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ฉบับเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545 , หน้า 7)

มีการจัดกิจกรรมตลอดเวลาการที่ได้ลิ้มรสอาหารพื้นเมืองจากกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งอาหารคำรับชาวสวน ล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมคลอง ชมบ้านทรงไทย การปีนต้นมะพร้าว การเก็บน้ำตาลการเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และแปรรูปน้ำตาลมะพร้าว

ฝึกพายเรือ และล่องเรือชมหิ่งห้อยใต้ต้นลำพูในยามค่ำคืน และใส่บาตรพระในตอนเช้า อีกทั้งยังจัดให้มีไกด์ท้องถิ่นพานักท่องเที่ยวไปชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และวิถีชีวิตของชาวจังหวัดสมุทรสงครามอีกด้วย โครงการนี้เริ่มแรกโดยมีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการแค่ 3 หลังมีผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ.2542 มีครอบครัวบ้านทรงไทยเข้าร่วมโครงการจำนวน 27 หลัง และมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว และพักแบบโฮมสเตย์อยู่กับชาวบ้านจนปัจจุบัน ปี พ.ศ.2547 มีการเข้าร่วมโครงการเหลือเพียง 19 หลัง เกิดจากความไม่พร้อม ของครอบครัวที่จะให้บริการ เป็นโฮมสเตย์ และ ออกจากชมรม

ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านทรงไทยปลายโพงพาง ได้มีโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยมีต้นแบบโครงการมาจากต่างประเทศ หรือว่า “โฮมสเตย์” ที่จะมีการเปิดบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสชีวิตอีกสังคมหนึ่ง ในขณะที่เจ้าของบ้านก็จะเก็บค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยวไม่สูงจนเกินไป

แนวคิดมาจากพัฒนาการจังหวัดสมุทรสงคราม จึงมีความคิดว่าตำบลปลายโพงพางมีศักยภาพพอที่จะดำเนินการโครงการนี้ได้ เนื่องจากมีบ้านทรงไทยอายุกว่าร้อยปีอยู่เป็นจำนวนมากอีกทั้งชาวปลายโพงพาง ยังคงมีวิถีชีวิตไม่แตกต่างจากในสมัยโบราณมาก หากนำสิ่งที่มีมาทำโครงการโฮมสเตย์แล้วไม่มีคนมาพัก ก็ไม่ถือว่าเสียหายหรือขาดทุน เนื่องจากไม่มีการลงทุนใหม่ ๆ ในครั้งแรก อาทิคัยหนึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวแค่ 5 – 10 คน ก็พอแล้ว แต่พอเปิดดำเนินการจริง ๆ มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือดูแล ทั้งผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมการปกครอง รวมทั้งชาวบ้านในตำบลปลายโพงพางให้การสนับสนุน

เจ้าของบ้านพักทรงไทยอายุประมาณ 200 ปี เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง เนื่องจากอยู่บ้านคนเดียว อยากมีเพื่อนมาพูดคุยบ้าง ได้เข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่เริ่มเปิดโครงการจนถึงปัจจุบันนาน 2 ปีเศษ สำหรับรายได้จากการรับนักท่องเที่ยวให้เข้าพักในบ้านทางกลุ่มจะแบ่งมาให้เป็นรายหัว ๆ ละ 120 บาท ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,000 บาท

เจ้าของบ้านพักทรงไทย อายุ 100 ปี เป็นบ้านทรงไทยโบราณ 5 หลังแฝด และเพิ่มเรือนปั้นหยากอีก 1 หลัง และได้ร่วมโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ในแต่ละเดือนจะมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 8,000 บาทการที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านทำให้เจ้าของบ้านไม่รู้สึกเหงาทำให้มีเพื่อนคุย เมื่อนักท่องเที่ยวมาพักเราในฐานะเจ้าของบ้านก็จักหาน้ำหาทำให้ดื่ม และชวนคุยพร้อมหาอาหารว่างให้รับประทาน ส่วนอาหารมื้อหลักนักท่องเที่ยวจะไปรับประทานอาหารที่จุดบริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาพักหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ที่ได้มาสัมผัสหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางแล้วจะสัมผัสโดยเฉพาะบรรยากาศที่เงียบสงบและอากาศดี

ตำบลปลายโพงพาง อยู่ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มี 9 หมู่บ้าน มีประชากร 9,000 กว่าคน อาชีพหลักของชาวตำบลปลายโพงพางคือ เกษตรกรรม คือการทำน้ำตาลมะพร้าว และทำสวนส้มโอ จุดเด่นของตำบลปลายโพงพางคือ มีลำคลองหลายสายหล่อเลี้ยงชีพของคนปลายโพงพาง มีหมู่บ้านทรงไทยหลายหลัง ที่สร้างสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนเป็นกายจุดประกายก่อให้เกิดหมู่บ้านแห่งการอนุรักษ์บ้านทรงไทย เพราะในปัจจุบันยังมีหมู่บ้านทรงไทย อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ถึง 185 หลัง นอกจากนั้นหมู่บ้านทรงไทยของชาวตำบลปลายโพงพางยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลก และได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการคัดเลือกหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลปลายโพงพาง

นายรัช นฤพัต อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 253 หมู่ 7 ตำบลปลายโพงพาง อดีตกำนันตำบลปลายโพงพางปัจจุบันเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง (อบต.) ผู้บุกเบิกโครงการอนุรักษ์บ้านทรงไทยและจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์เปิดเผยว่า เริ่มโครงการอนุรักษ์บ้านทรงไทยแบบโฮมสเตย์ เมื่อปี 2542 ด้วยเล็งเห็นว่าในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมากมาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านไปผ่านมา ผ่านเลยไปจังหวัดสมุทรสงครามไปหมด ไม่ได้แวะเที่ยวกัน จึงเป็นที่น่าเสียดาย โอกาสที่จะสร้างชื่อเสียงและศักยภาพของจังหวัดสมุทรสงคราม ตลอดจนส่งเสริมรายได้และอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่บ้านทรงไทยท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จึงถือกำเนิดขึ้น

นายรัช เล่าว่า เมื่อเริ่มต้นโครงการใหม่ ๆ ในปี พ.ศ.2542 หลายฝ่ายไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการยากที่จะดึงนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ เพราะศักยภาพของจังหวัดสมุทรสงคราม และตำบลปลายโพรงพวงมีไม่มากพอแม้แต่ทาง อบต.ปลายโพรงพวงเองก็ไม่ร่วมด้วย ของงบประมาณสนับสนุนก็ไม่ได้ตนเองก็ไม่ท้อแท้แต่อย่างใด จึงได้รวบรวมสมาชิกก่อตั้งชมรมผู้อนุรักษ์บ้านทรงไทย ได้ประมาณ 20 กว่าคน (ในปัจจุบันมี 50 กว่าคน) ได้ทำการระดมทุนจัดทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบโฮมสเตย์ ในปัจจุบันลงทุนไปแล้ว 5 แสนกว่าบาท ในการดำเนินการจัดทำโครงการประสบความสำเร็จด้วยดี โดยได้รับความร่วมมือจาก อบต.ปลายโพรงพวงส่วนทางอำเภออัมพวา และจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะกรมพัฒนาชนบท ให้การสนับสนุน รับเป็นที่ปรึกษา และช่วยเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบได้รับรู้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับหมู่บ้านอนุรักษ์บ้านทรงไทยของตำบล

บ้านทรงไทย ของตำบลปลายโพรงพวงที่เข้าโครงการ การอนุรักษ์บ้านทรงไทยและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีจำนวน 25 หลัง ที่จัดเตรียมไว้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยทั่วราชอาณาจักรและชาวต่างประเทศทั่วโลก ยิ่งเฉพาะชาวจีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฮอลแลนด์ สวีเดน อังกฤษ สิงคโปร์ และมาเลเซียมาใช้บริการกันมากพิเศษ เฉลี่ยแล้วประมาณอาทิตย์ละ 20 – 50 คน ยิ่งเฉพาะวันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ และวันหยุดพิเศษ จะมีนักท่องเที่ยวใช้บริการกันมาก บางครั้งบ้านทรงไทยที่จัดเตรียมไว้รับรองไม่พอ ต้องขยายไปบ้านทรงไทยที่ไม่ได้ร่วม โครงการเพิ่มเติม

กิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวก็มี การจัดสัมมนานักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาถึง เพื่อสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวเลือกสถานที่พักผ่อนว่าจะเลือกบ้านพักหลังไหนให้เหมาะสมกับหมู่คณะที่มา และจะต้องพักร่วมกับเจ้าของบ้าน จัดหาอาหารการกินอยู่ ซึ่งจะเป็นอาหารพื้นบ้าน และก๋วยเตี๋ยวแสนอร่อย และจัดเรือสำหรับล่องชมธรรมชาติตามลำคลองต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การประกอบอาชีพทางการเกษตร และประมง เช่น การผลิตน้ำตาลมะพร้าว การทำสวนส้มโอ และการดักปลาหูกุ้ง ในลำคลอง นอกจากนั้นในช่วงเช้ายังได้จัดให้มีการตักบาตรพระทางน้ำ ภาคกลางวัน จัดนำท่องเที่ยวทางน้ำ และทางบกตามหมู่บ้านต่าง ๆ ภาคกลางคืนจัดพาล่องชมหิ่งห้อย ที่เกาะบนต้นลำพู ริมคลองกะพริบแสงแวว วัับจับท้องฟ้า แข่งกับแสงเดือนแสงดาว สวยงามมาก เป็นที่ถูกใจของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป

เจ้าของบ้านทรงไทยที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลปลายโพรงพวง เดิมคิดว่าเป็นไปได้ยากที่จะให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมหมู่บ้านมาพักค้างในหมู่บ้านร่วมกับเจ้าของบ้าน หลายคนกล่าวถึงความปลอดภัยของเจ้าของบ้าน และมีผู้ที่มาพักค้างแรมกับเราหลายครอบครัวกล่าวถึงการกินอยู่ การหลับนอน ห้องส้วม ห้องน้ำ ถ้าเป็นชาวต่างประเทศจะพูดคุยกับเราอย่างไรแต่หลังจากที่นักท่องเที่ยวมาพัก เจ้าของบ้านส่วนมากกลับสบายใจ ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น ได้ร่วมทำกิจกรรม

ร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร ล่องเรือชมธรรมชาติ และการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ในตำบล
ปลายโพงพาง จึงเกิดความอบอุ่นเกิดขึ้นในครอบครัว เสมือนมีญาติมิตรมาเยี่ยมเยือน ไม่ใช่คนแปลก
หน้าที่ไหน จึงทำให้นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวธรรมชาติที่จะมา ณ.หมู่บ้านแห่งนี้ เกิดความสบายใจ

อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ได้กล่าวถึงโครงการนี้ว่า ความสำเร็จของโครงการนี้ ถือ
ได้ว่าเป็นบทเรียนของการพัฒนาหมู่บ้าน หรือตำบลที่มาจากความร่วมมือกันสามัคคี ทำงานกันอย่าง
จริงจัง ของผู้นำชุมชนตำบลปลายโพงพางส่วนหนึ่ง และวิธีการให้การสนับสนุนช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่
รัฐบาลและเอกชนด้วยวิธีการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ที่ต้องเป็นผู้เสียสละ และรักงานที่ทำนั้น ๆ ด้วยกัน
ทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยสภาพการณ์ต่างๆ ทำให้ มีบ้านที่ยังเข้าร่วมชมรม และออกจากชมรม ตั้งแต่ในปี พ.ศ.
2542 ที่มีการเข้าร่วมโครงการ 27 หลัง และ ในปัจจุบันปี พ.ศ.2547 จนเหลือเพียงจำนวน 19 หลังคา
เรือนที่ยังคงร่วมดำเนินการเข้าร่วมกับชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยจะมีรายชื่อดังต่อไปนี้

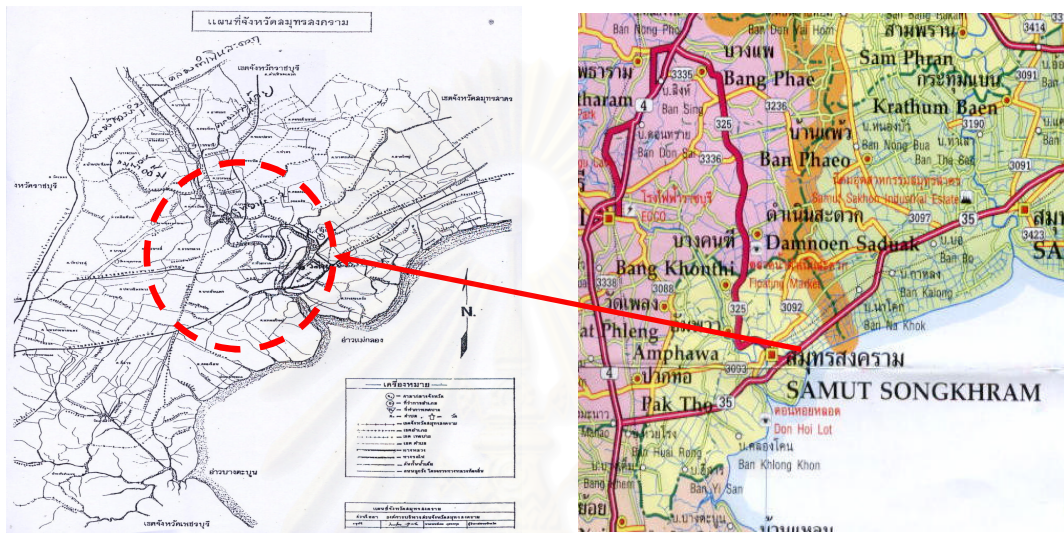

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 รายชื่อเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการ Homestayของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

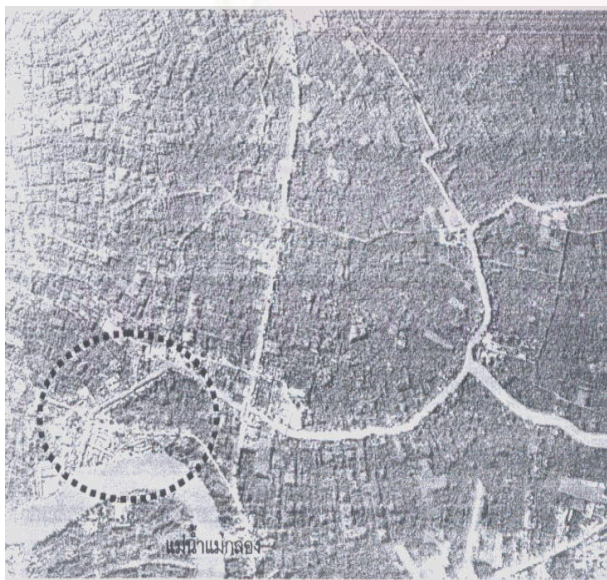
ชื่อ	อายุ	ที่อยู่	ลักษณะ Homestay
1. นายวิชาญ บุญพัด	57	253 ม.7	เรือนไทย 3 หลัง ใต้ถุนโปร่ง
2. นางทองคำ กฤษณะเศรษฐี	73	213 ม.7	เรือนไทย 4 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
3. น.ส.อัจฉรา สิงหะจันทร์	43	84 ม.7	เรือนไทย 4 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
4. นางเกลี้ยง ปานมา	78	219 ม.7	ทรงไทย 3 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
5. นางแนบ ปานมา	70	123 ม.7	เรือนไทย 3 หลัง ใต้ถุนโปร่ง
6. นางบุญส่ง ยศวิปาน	67	4/1 ม.7	ทรงไทย 2 หลังคู่
7. นางไกล่ เมืองรัมย์	76	51 ม.7	ทรงไทย 2 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
8. นายสมพงษ์ เมืองรัมย์	60	ม.7	เรือนไทย 5 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
9. นายสุนทร ยศวิปาน	68	93 ม.7	ทรงไทย 3 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
10. นางละออ ยศวิปาน	74	89 ม.7	ทรงไทย 4 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
11. นางประภา บุญพัด	51	116 ม.7	บ้านตึก 2 ชั้น เป็นคอนกรีต
12. นางอรุณ กลิ่นทอง	73	118 ม.7	เรือนไทย 3 หลังติดกัน ใต้ถุนโปร่ง
13. น.ส.อารมณี ประสพแสง	47	145 ม.7	อาคารคอนกรีต หลังคาจั่ว
14. นางทองดี มาประกอบ	64	104/2 ม.7	บ้านตึก 2 ชั้น ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างต่อคอนกรีต
15. นางกุมรี สระคง	43	1 ม.2	เรือนไทยประยุกต์ ชั้นบนเรือนไทย ไม้ ชั้นล่าง คอนกรีต
16. นางอารี พุ่มเทียน	63	16 ม.3	ชั้นบนเรือนไทย ชั้นล่างคอนกรีต
17. น.ส.เอิบ พวงสกุล	70	100 ม.6	เรือนไทยไม้สักทอง ใต้ถุนโปร่ง
18. นายสมศักดิ์ อินทวิเชียร	75	95 ม.4	เรือนไทย
19. นายพุ่ม แป้งหอม	65	123 ม.7	เรือนไทย 4 หลังติดกัน

ตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ต.ปลายโพพวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ภาพที่ 1: แสดงการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมทางบก

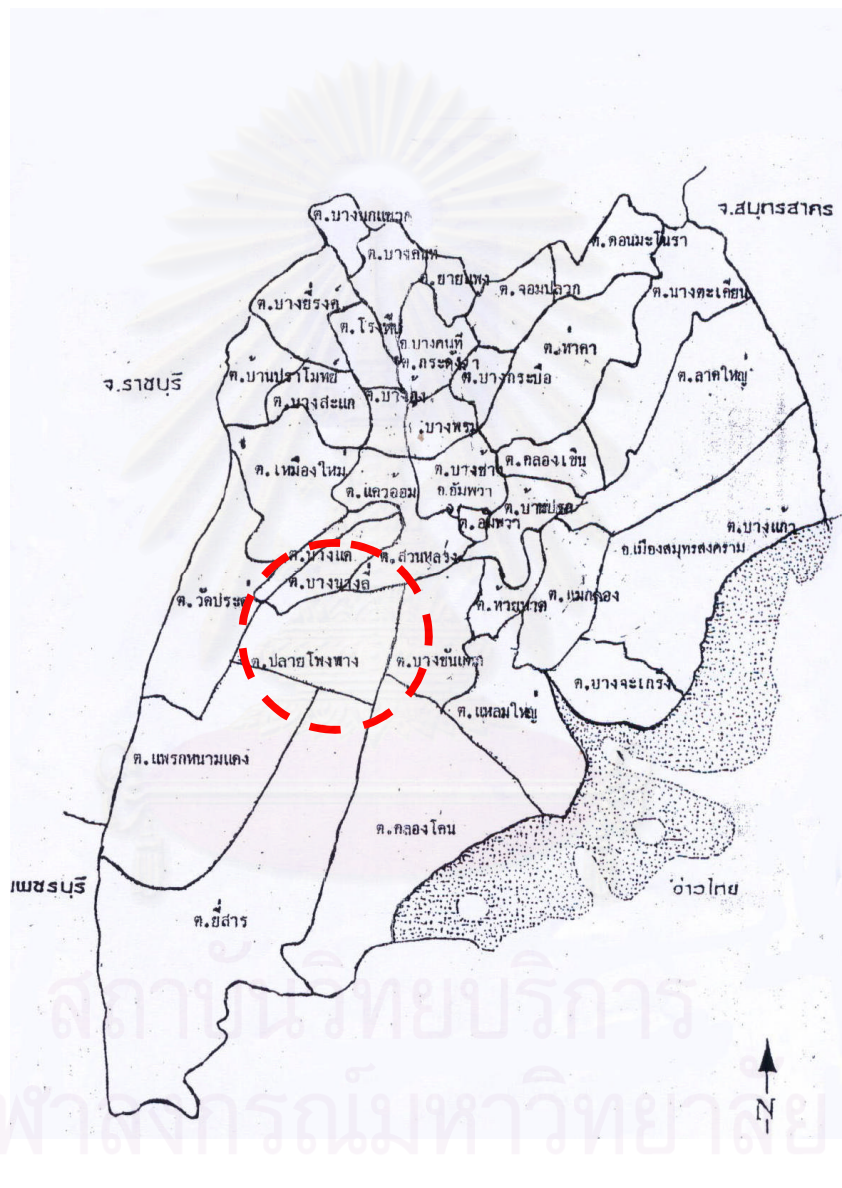
โดยแสดงหมายเลข 35 เป็นถนนทางหลวงแผ่นดิน สายรอบนอกมาจากทาง กรุงเทพฯ ภาคใต้ผ่านจังหวัดสมุทรสงคราม จากถนนสาย 35 นี้ สามารถ แยกจากทางหลวงเข้าถนนสายใน หมายเลข 3039 ตรงไปผ่านทางเข้าสู่ วัดโลกเกตุ บุญญศิริ เพื่อเข้าสู่ หมู่ทรงไทยปลายโพพวง

และแสดงถึงความหนาแน่นของสวนมะพร้าว ชุมชนยังมีการก่อตั้งอาคารที่พักอาศัยเป็นกลุ่มๆ ส่วนเส้นทางคมนาคมทางน้ำ จะพบแนวคดเคี้ยวและไหลไปบรรจบที่แม่น้ำแม่กลอง

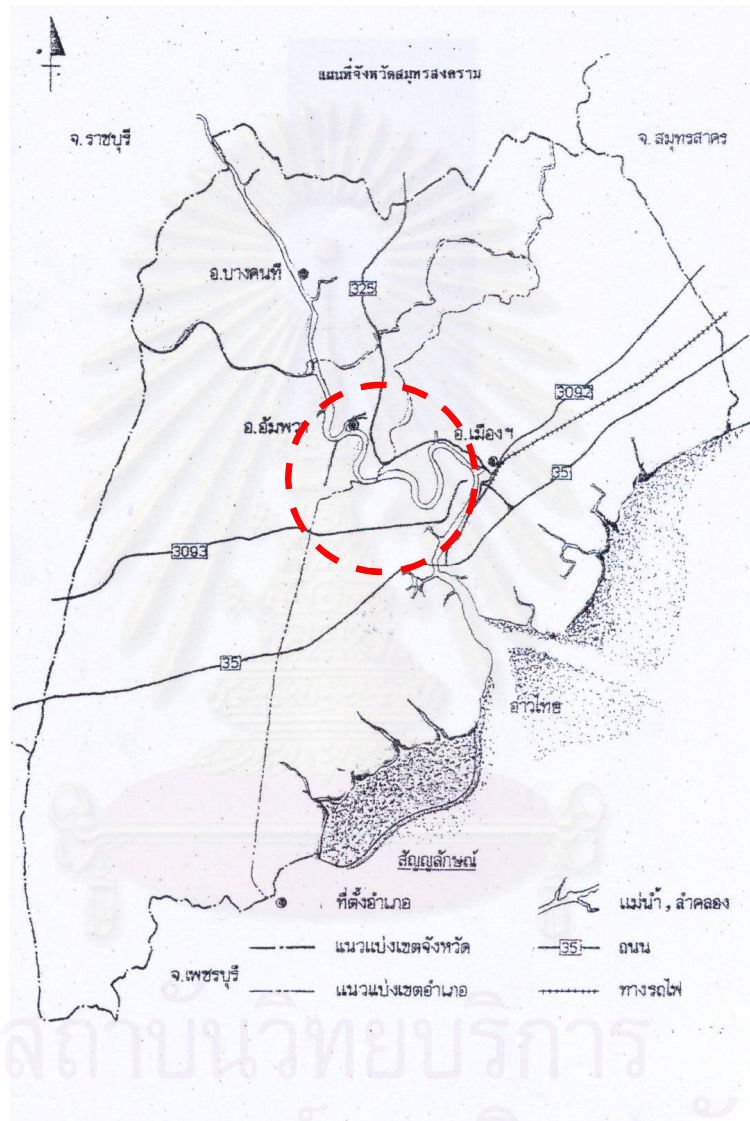
ภาพที่ 2: ภาพถ่ายทางอากาศ จากกรมแผนที่ทหาร แสดงถึงการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมทางน้ำ

ตำแหน่งที่ตั้ง ของอำเภอ และตำบล ภายในจังหวัดสมุทรสงคราม

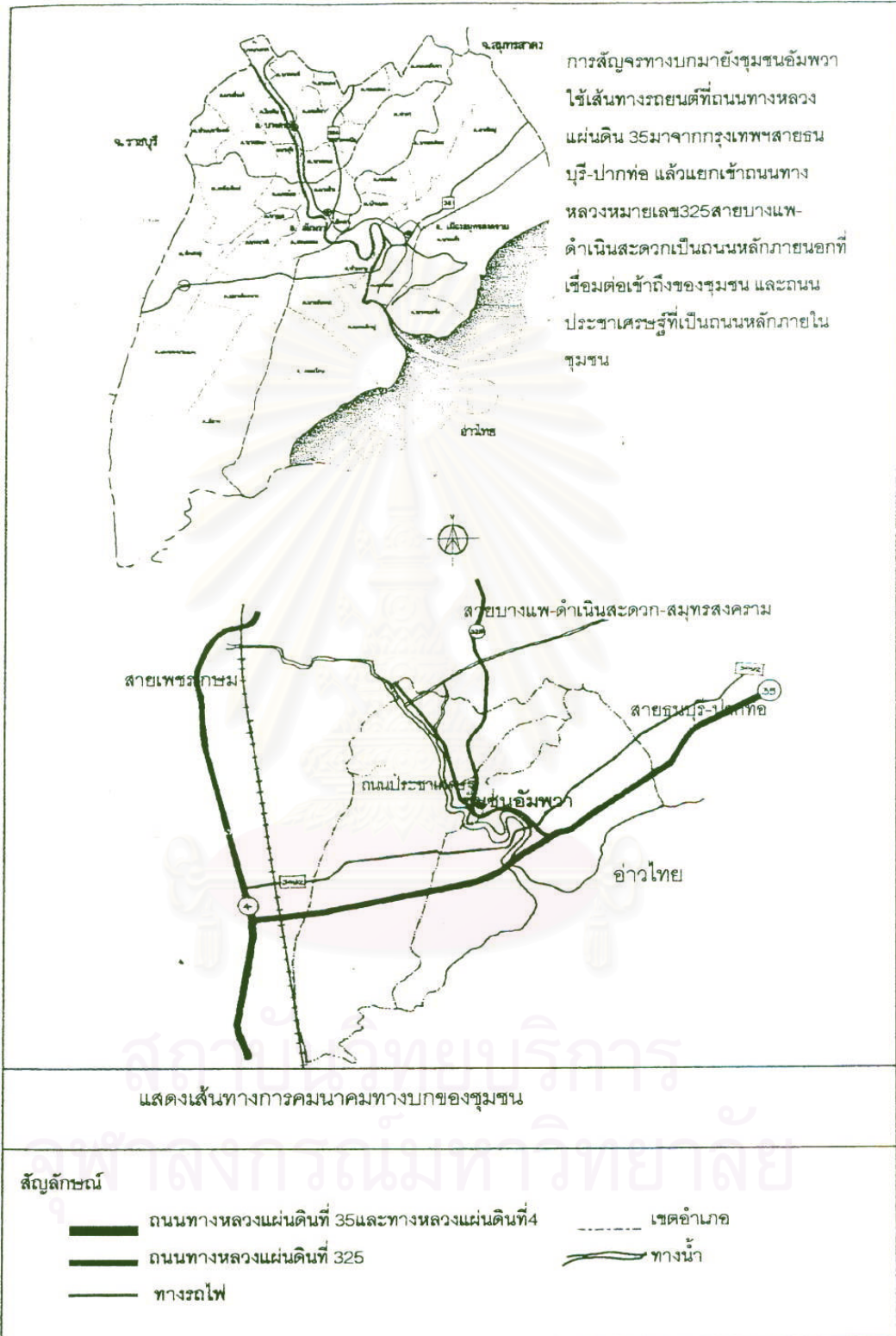

ภาพที่ 3: ตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
ตามตำแหน่งของแผนที่จังหวัดสมุทรสงคราม ที่บอกแนวของ ต.ปลายโพงพาง ที่เป็น 1 ใน
12 ตำบล จะมีแนวคิดกับตำบลต่างๆตามรูป

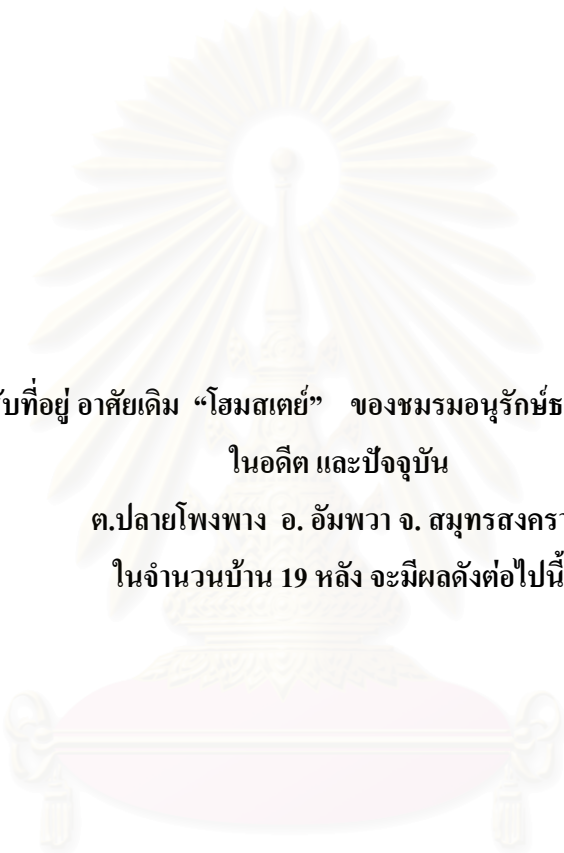
ตำแหน่งที่ตั้ง “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ต.ปลายโพรงพาง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ภาพที่ 4: แสดงถึงแนวเขต ที่แบ่งพื้นที่ของตัวจังหวัด อำเภอสัตตบรรณ
เส้นทางบก ทางน้ำ และทางรถไฟ โดยจะเห็นได้ตามสัญลักษณ์ในภาพจะแสดงการเชื่อมโยงกันเป็น
เส้นทางการสัญจรของชุมชนและยังใช้เป็นคมนาคมทางหลักจนถึงในปัจจุบัน

ภาพที่ 5: แสดงเส้นทางการคมนาคมทางบกของชุมชน

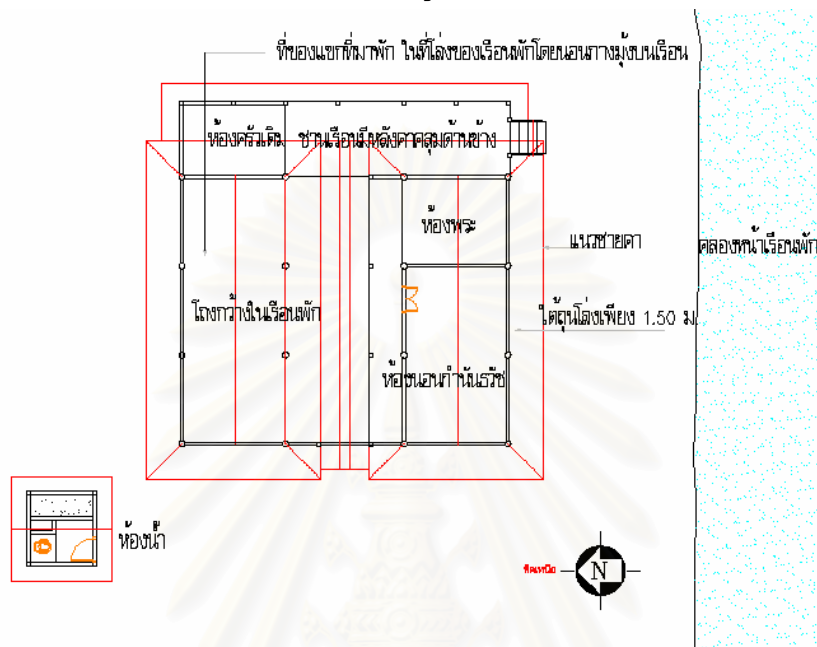
การศึกษาการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน
ในอดีต และปัจจุบัน

ต.ปลายโพรงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม

ในจำนวนบ้าน 19 หลัง จะมีผลดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บ้านกำนันธวัช บุญพัด ประธานชมรม อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 253 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว
บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 6: ผัง บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัย

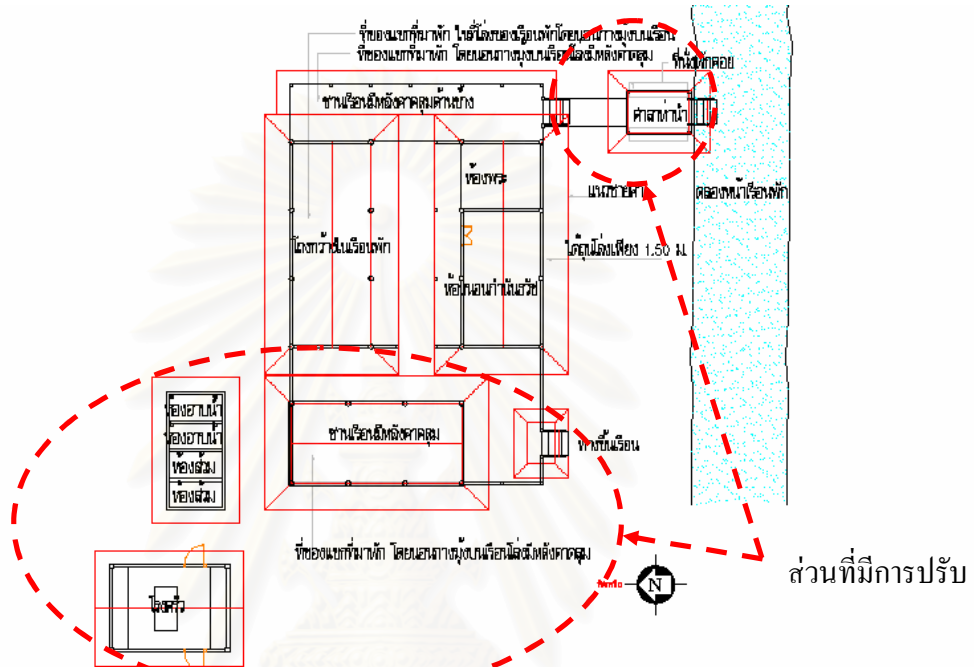
ภาพที่ 7: รูปบ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัย

1. บ้านกำนันธวัช บุญพัด

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

- ชื่อ เจ้าของบ้าน บ้านกำนันธวัช บุญพัด
- อายุ อายุ 57 ปี
- บ้านเลขที่ 253 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ
 - สมรส
 - กำนัน ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - ประธานชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ รับราชการเป็นกำนัน และ ทำสวน มะพร้าว และทำเลี้ยงน้ำตาลมะพร้าว
- ลักษณะของอาคาร เจ้าของ บ้านพัก “โสมสเคย์”ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรือนไทย 2 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนด้านข้าง ที่เป็นครัว จาก บ้านเพื่อ ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกได้ถูกลง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ใน ครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายนอก อาคาร 1 หลัง การอาบน้ำก็อาบน้ำ ที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ และมี ห้องส้วมนอกบ้าน 1 หลัง
- ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 57 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง
 - ห้องพระ 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง
 - ห้องส้วมนอกบ้าน 1 ห้อง
- ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคมยังไม่ดีพอ คงยังใช้การสัญจรทางน้ำ ในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่ยังไม่ดีพอ

- บ้านกำนันธวัช บุญพัด ประธานชมรม อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 253 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 8: ผัง บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 9: รูปบ้านหลังจากที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

1. บ้านกำนันธวัช บุญพัด

บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ.2542)

มีการปรับห้องน้ำ ห้องครัว

- **ลักษณะของอาคาร** เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนด้านข้าง จากบ้านเพื่อไปลงเรือ ที่ศาลาท่าน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุน โถงเพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหารในครัวเรือน และมีห้องน้ำที่เป็น ส้วมอยู่ภายนอก อาคาร 1 หลัง การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ท่าน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ ห้องส้วมนอกบ้าน 1 หลัง
- **ลักษณะโครงสร้าง** เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง
- **ลักษณะการใช้งานของอาคาร**
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง - ห้องพระ 1 ห้อง
 - ห้องโถงโถงภายใน 1 ห้อง - ห้องโถงโถงศาลาใหญ่ 1 ห้อง
 - ห้องส้วมและห้องอาบน้ำนอกบ้านเป็นอาคารคอนกรีต
 - ห้องส้วม 3 ห้อง
 - (ส้วมแบบ นั่งยอง 1 ห้อง , ส้วมแบบ ชักโครก 2 ห้อง)
 - โรงครัวภายนอกอาคาร
- **ลักษณะสาธารณูปโภค** การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- **ลักษณะการสัญจร** ส่วนใหญ่การคมนาคมยังมีถนนเข้าถึงบางส่วน คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก

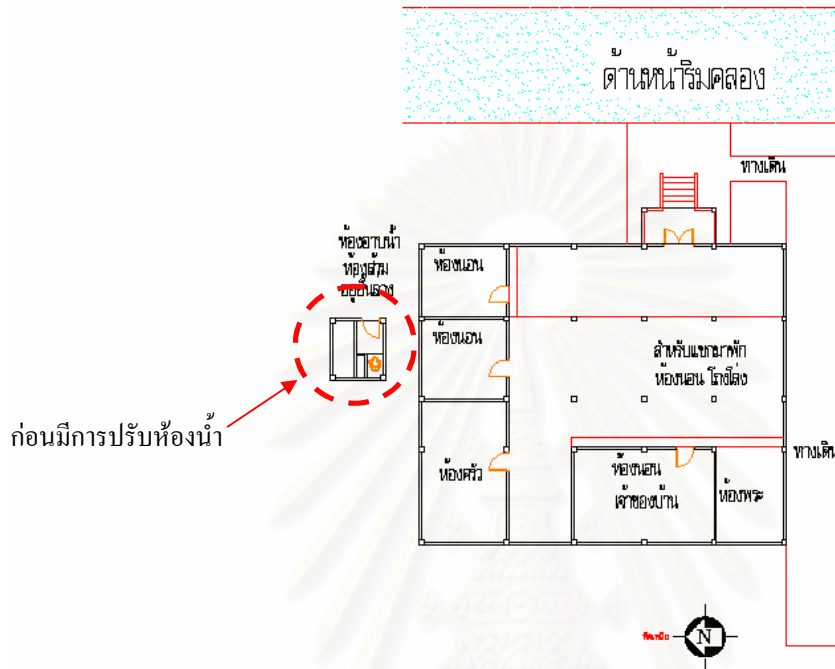
การปรับที่อยู่อาศัย

มีการสร้าง ศาลาชานเรือนเพิ่มนั้นมีผลต่อผู้อยู่และแขกที่มาพักเพราะทำให้เนื้อที่ภายใน อาคารที่ได้ใช้สอย เพิ่มขึ้นและยังคงรูปลักษณะเดิมเอาไว้ มีศาลาท่าน้ำให้ผู้อาศัยและ ผู้มาพักได้นั่ง พักผ่อน กับเป็นท่าขึ้นลงเรือที่ใช้สัญจร มีการทำห้องน้ำเพิ่มภายนอก อาคารและสร้างอาคารภายนอก เป็นครัวแทนที่ภายใน ส่วนส้วมเปลี่ยนเป็น แบบนั่งยอง และ โถ ชักโครก

ผลของการปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาพักในรูปแบบที่คุ้นเคยโดยเน้นไปที่ห้องน้ำที่ทำด้วยคอนกรีตถูกระเบียงเซรามิคการปรับเช่นเป็นการคำนึงการเสนอความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตแบบเชิงอนุรักษ์ ของบ้านพักแปรเปลี่ยนไป

2. นางทองดำ กฤษณะเศรษฐี ลูกบ้าน อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 213 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว
บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

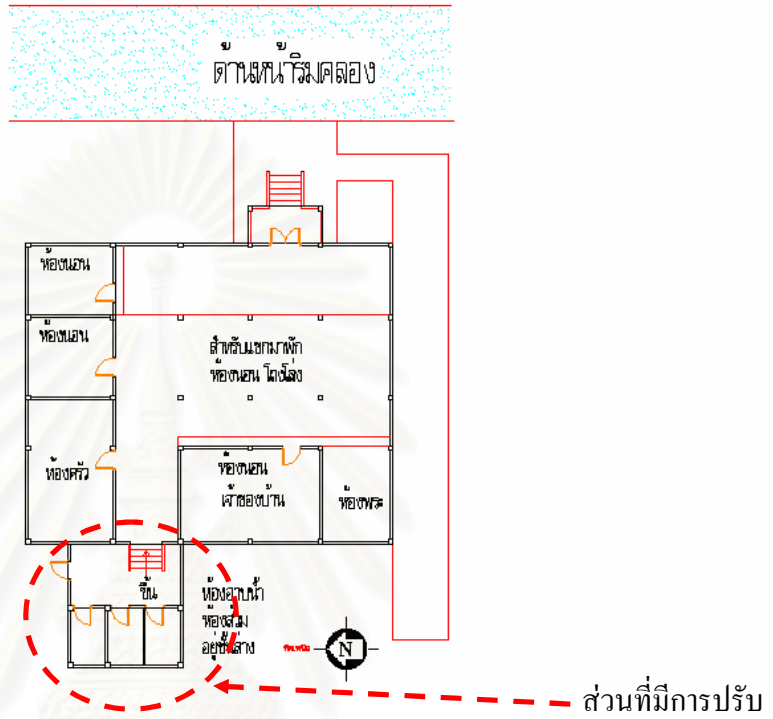

ภาพที่ 10: ผัง บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 11: รูป บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

2. นางทองคำ กฤษณะเศรษฐี ลูกบ้าน อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 213 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว
บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 12: ผัง บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 13: รูปบ้านที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

2. นางทองคำ กฤษณะเศรษฐี

มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว

บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

- **ลักษณะของอาคาร** เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ท่า น้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โองคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็น ส้วมอยู่ ภายนอกอาคาร 1 หลังการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ท่าหน้าริมคลองที่ ติดอยู่กับ ตัวอาคารหรือตักใต้อ่าง แล้วแกว่งสารส้มให้ตกตะกอน แล้วใช้อาบ และมี ห้อง ส้วมสร้าง ติดชิดกับตัวบ้าน 1 อาคาร
- **ลักษณะโครงสร้าง** เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง
- **ลักษณะการใช้งานของอาคาร**
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง มีพื้นที่ 65 % เป็นชานเรือนโล่ง ภายในตัวบ้านเป็นใช้เป็นที่ พักของนักท่องเที่ยวโดยการมุ้งนอน
 - ห้องส้วมและห้องอาบน้ำนอกบ้านเป็นอาคารคอนกรีต ห้องอาบน้ำ 2 ห้อง , ห้องส้วม 2 ห้อง
 - ห้องครัวภายในอาคาร
- **ลักษณะสาธารณูปโภค** การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- **ลักษณะการสัญจร** ส่วนใหญ่การคมนาคมยังมีถนนเข้าถึงบางส่วนและ คงยังใช้การสัญจรทางน้ำ ในการติดต่อเป็นทางหลัก

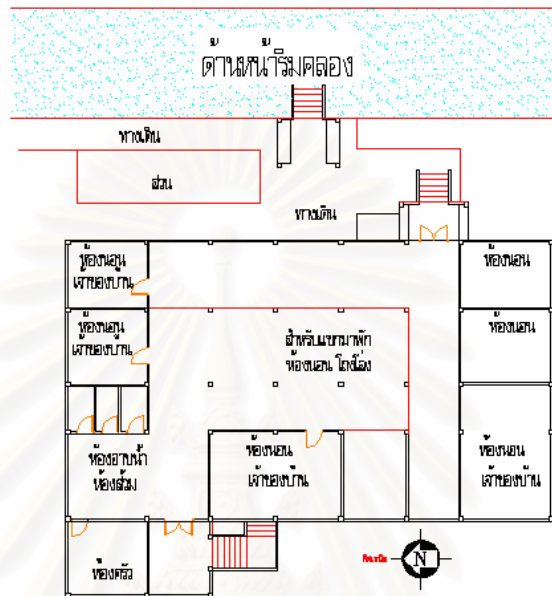
การปรับที่อยู่อาศัย

มีการสร้าง มีการทำห้องน้ำเพิ่มขึ้นโดยต่อไปด้านหลังเชื่อมติดกับอาคารเดิม การใช้งาน ก็สามารถ เข้าห้องน้ำได้โดยตรงภายในบ้าน ส่วนในครัว แต่ก่อนมีการใช้งานในส่วนครัวไม่ มากนักคิดกับใน ปัจจุบันที่มีการปรุง อาหารหลากหลายแบบทำให้มีการขยายครัวใหญ่ขึ้น เจ้าของบ้านต้องการนำเสนอ ให้นักท่องเที่ยวทำให้ผิวดัตถุประสงค์การเข้ามาพักแบบ อนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาพักในแบบที่ คู่้นเคยโดยเน้นไปที่ห้องน้ำที่ทำได้ยกคอนกรีตกรุกระเบื้องเซรามิก ส้วมเปลี่ยนเป็น แบบนั่งยอง และ โถชักโครกและในส่วนที่เป็นครัวยังเช่นกัน การปรับเช่นเป็นการคำนึง การเสนอความสะดวกสบาย ของนักท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิต แบบเชิงอนุรักษ์ ของบ้านพักแปรเปลี่ยนไป

3. น.ส.อัจฉรา สิงหะจันทร์ ลูกบ้าน อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 84 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 14: ผัง บ้านก่อนที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

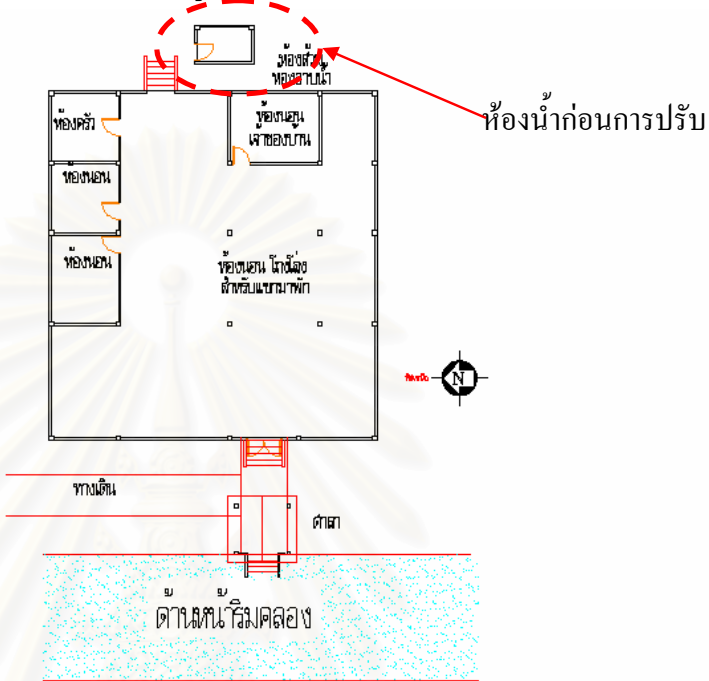
ภาพที่ 15: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวจะมาพัก

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

- ชื่อ เจ้าของบ้าน น.ส.อัจฉรา สิงหะจันทร์
- อายุ อายุ 43 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 84 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ
 - โสด
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 4 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุน โลง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ และมี ห้องส้วมนอกบ้าน 1 หลัง
- ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 5 ห้อง
 - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโลงภายใน 1 ห้อง
 - ห้องส้วมนอกบ้าน 1 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือน โลงภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรทางน้ำ ในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. นางเกลี้ย ปานมา ลูกบ้าน อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 219 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพาง
มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว
บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

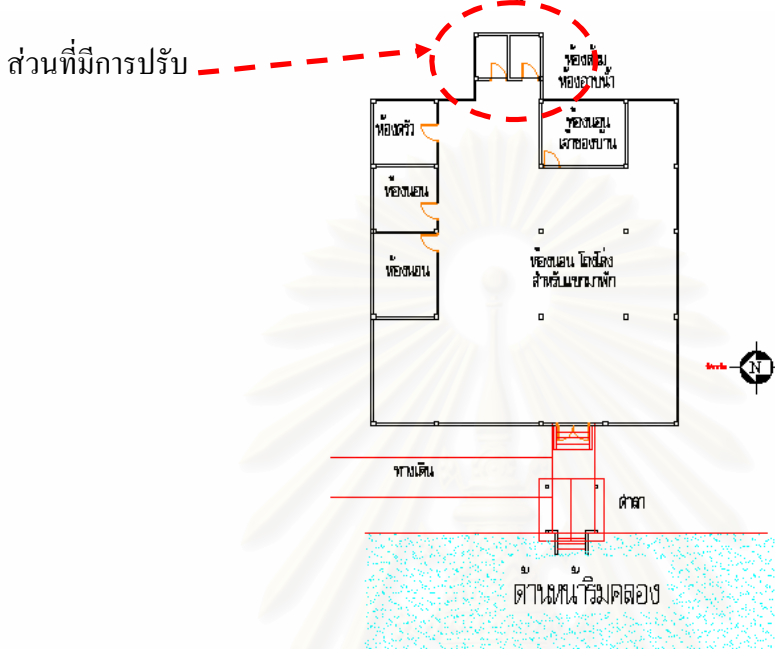

ภาพที่ 16: ผัง บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 17: รูปบ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

4. นางเกลี้ย ปานมา ลูกบ้าน อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 219 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว
บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 18: ผัง บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 19: รูปบ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม โดยมีการปรับเพิ่มส่วนห้องน้ำและครัว

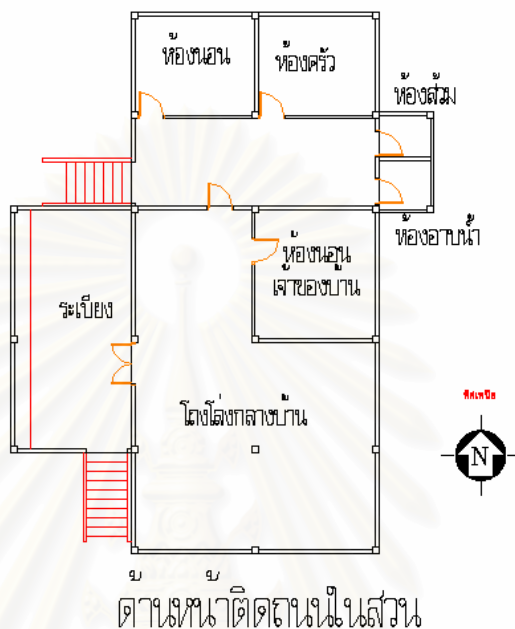
4.นางเกลีย ปานมา

มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วน ที่เป็นห้องน้ำ กับ ห้องครัว

บ้านพักหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (หลังปี พ.ศ. 2542)

- **ลักษณะของอาคาร** เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ท่าหน้า ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โองคองกริต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายนอก อาคาร 1 หลัง การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ท่าหน้าริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตัดใส่โอง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ และมี ห้องส้วมสร้างติดชิดกับตัวบ้าน 1 อาคาร
 - **ลักษณะโครงสร้าง** เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง
 - **ลักษณะการใช้งานของอาคาร**
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง มี พื้นที่ 65 % เป็นชานเรือนโล่ง ภายในตัวบ้านเป็นใช้เป็นที่ พักของนักท่องเที่ยวโดยการมุ้งนอน
 - ห้องส้วมและห้องอาบน้ำนอกบ้านเป็นอาคารคอนกรีต ห้องอาบน้ำ 2 ห้อง ,ห้องส้วม 2 ห้อง
 - ห้องครัวภายในอาคาร
 - **ลักษณะสาธารณูปโภค** การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- การปรับที่อยู่อาศัย**
- มีการสร้าง มีการทำห้องน้ำเพิ่มขึ้น การใช้งาน ก็สามารถ เข้าห้องน้ำได้โดยตรงภายในบ้าน ส่วนในครัว แต่ก่อนมีการใช้งานในส่วนครัวไม่ มากนักติดกับในปัจจุบันที่มีการปรุง อาหารหลากหลายรูปแบบทำให้มีการขยายครัวใหญ่ขึ้น เจ้าของบ้านต้องการนำเสนอ ให้นักท่องเที่ยวทำให้ผิควัตถุประสงค์การเข้ามาพักแบบอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส้วมเปลี่ยนเป็นจาก แบบนั่งของ เป็นแบบ โถชักโครก แทน
- ผลของการปรับที่เกิดขึ้น**
- ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาพักในแบบที่คุ้นเคยโดยเน้นไปที่ห้องน้ำที่ทำด้วยคอนกรีต กรุกระเบื้องเซรามิค การปรับเป็นการคำนึง การเสนอ ความสะอาดสบายของนักท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิต แบบเชิงอนุรักษ์ ของบ้านพักแปรเปลี่ยนไป

5 นางเนบ ปานมา ลูกบ้าน อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 20: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

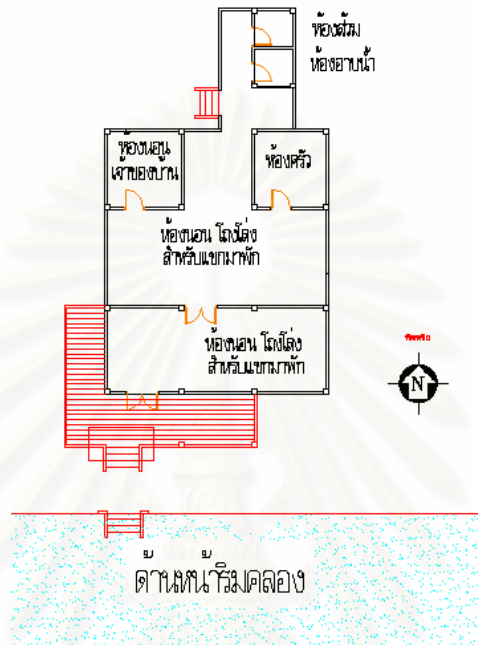
ภาพที่ 21: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางแนบ ปานมา
 - อายุ อายุ 70 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้านไปลงเรือที่ทำน้ำที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือดักใส่โถงแล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ และมี ห้องส้วมนอกบ้าน 1 หลัง
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลางอายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 2 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลที่เกิดขึ้น**
- เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้นดังนั้นผู้มาพักก็จะ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านต.ปลายโพงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

6. นางบุญส่งยศ วิปาน ลูกบ้าน อายุ 67 ปี บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 22: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

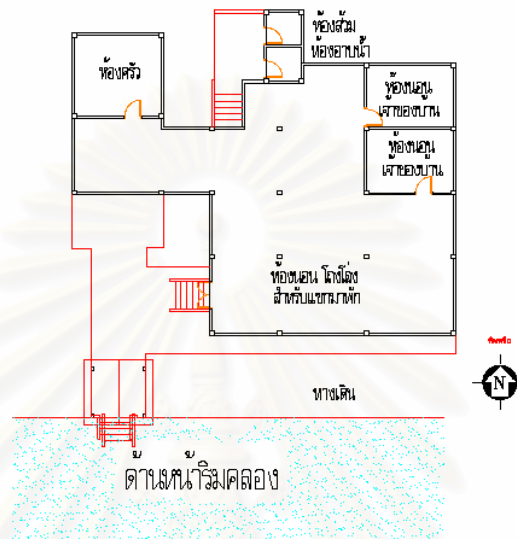
ภาพที่ 23: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวจะมาพัก

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางบุญส่ง ขสวิปาน
- อายุ อายุ 70 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ - สมรส
- สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของ
 ชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของ
 ชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 2 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน
 ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี
 โถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน
 มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร
 การอาบน้ำก็อาบน้ำที่หน้าริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถ
 แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
- ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง
 อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 35 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือน โล่งภายในตัวบ้านเป็น
 ที่ พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคมยังใช้การสัญจรทางน้ำ
 ในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

7. นางไกล่ เมืองรัมย์ ลูกบ้าน อายุ 76 ปี บ้านเลขที่ 51 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า“โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 24: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

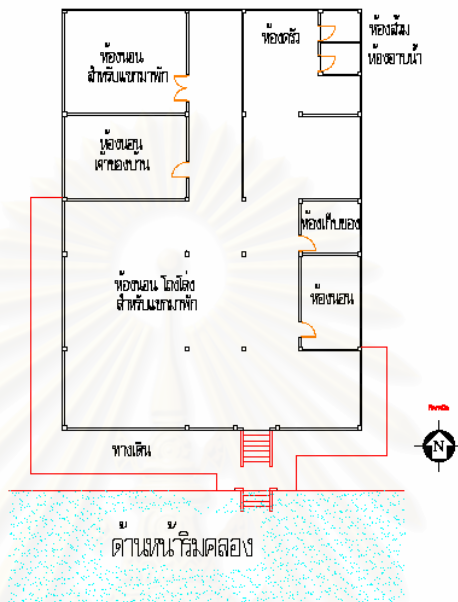
ภาพที่ 25: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นาง ไกล่ เมืองรัมย์
 - อายุ อายุ 76 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 51 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และ บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 2 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้านไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถงแล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลางอายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 57 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลของการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ**
- เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน ต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

8. นายสมพงษ์ เมืองรัมย์ ลูกบ้าน อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 60 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 26: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 27: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

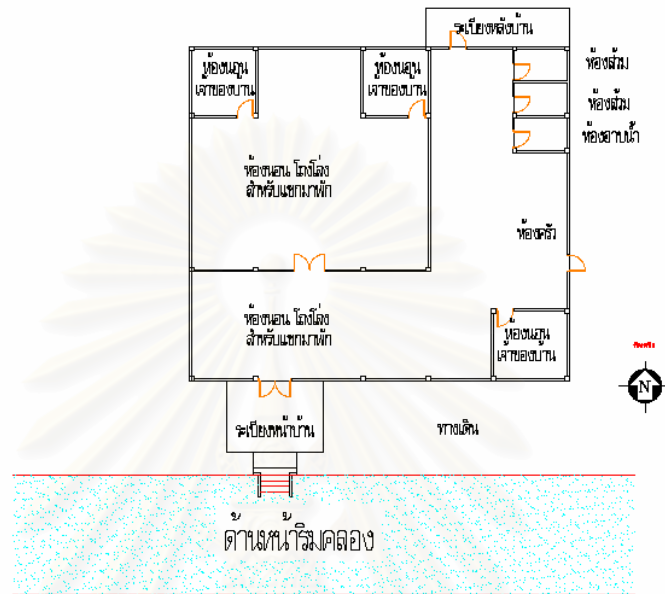
ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นายสมพงษ์ เมืองรัมย์
- อายุ อายุ 61 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 60 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ - สมรส
- อาชีพ - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
- ลักษณะของอาคาร บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรือนไทย 5 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแวงสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
- ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 57 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
- ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
- พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคมยังไม่ดีพอ คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่ยังไม่ดีพอ

ผลของการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ

เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรม ร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน ต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

9. นายสุนทร ยศวิปาน ลูกบ้าน อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 93 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 28: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 29: รูปบ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

9. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

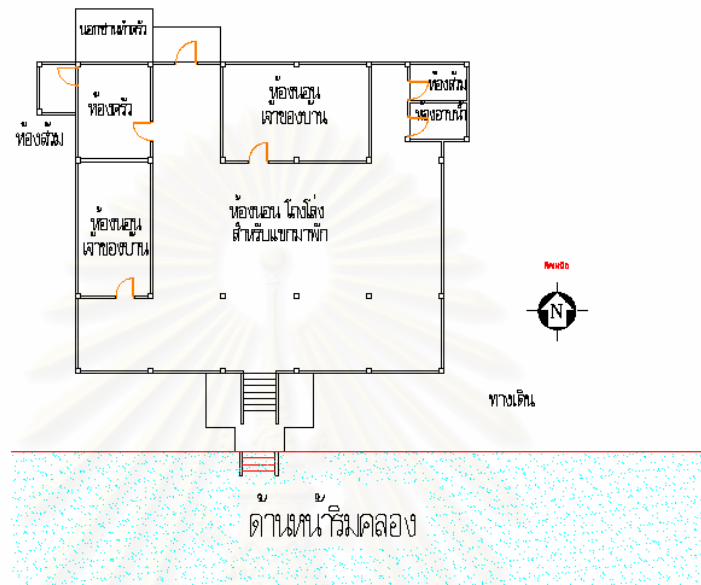
ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นายสุนทร ยศวิปาน
- อายุ อายุ 61 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 93 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ
 - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โองคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายใน อาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือดักใส่โอง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบน้ำ
- ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง
 - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง
 - ห้องส้วมนอกบ้าน 3 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือ การมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ของชาวบ้านต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

10. นางละออ ยศวิปาน ลูกบ้าน อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 89 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 30 : ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 31: รูปบ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

10. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางละออ ยศวิปาน
 - อายุ อายุ 74 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 89 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
 - บ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน
 - ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี
 - โถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน
 - มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร
 - การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถ
 - แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง
 - อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 2 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 65 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็น
 - ที่ พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคมยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลของการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ**
- เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรม ร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน ต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

11. นางประภา บุญพัต ลูกบ้าน อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 116 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 32: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

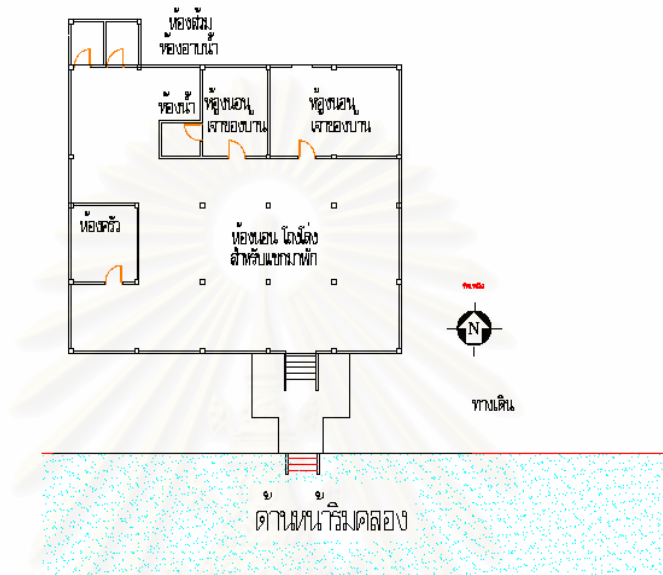
ภาพที่ 33: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

11. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางประภา บุญพัก
 - อายุ อายุ 51 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 116 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นอาคารคอนกรีตหลังคาจั่ว ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำที่ใช้เป็นทางสัญจร เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โอ่ง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ ในบางเวลาแต่ส่วนใหญ่จะ อาบน้ำจากการประปาของชุมชน
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด ใน ส่วนชั้นบน ชั้นล่างเป็นอาคารผนังก่ออิฐฉาบปูนเรียบทาสีอายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 10 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 8 ห้อง - ครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 3 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 35 % เป็นชานเรือน โถงภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น**
- เจ้าของบ้านพักก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้อยู่ไม่ว่าการอยู่การกินหรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้นดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบบ้านทรงไทยปลายโพรงพง แต่กรณีนี้ไม่เป็นไปตามรูปแบบ และผู้มาพักและท่องเที่ยว ในการ สัมภาษณ์ทราบว่าการต้องการบ้านที่เป็นทรงไทย การนำอาคารที่ไม่ตรงกับรูปแบบอาจทำให้เกิดความเสียหายกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บ้านทรงไทยปลายโพรงพงได้

12. นางอรุณ กลิ่นทอง ลูกบ้าน อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 118 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 34: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

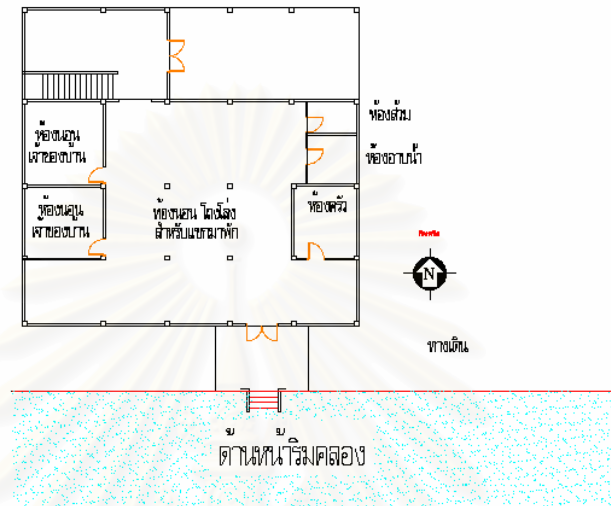
ภาพที่ 35: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

12. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางอรุณ กลิ่นทอง
 - อายุ อายุ 73 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 118 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าวบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โองคองกริต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือนมีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายใน อาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลอง ที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โองแล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบและยังมีน้ำประปาของฝ่ายพัฒนาชุมชนที่จ่ายมาตามบ้านร่วมใช้ด้วย
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลางอายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 150 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 2 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 60 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร ส่วนใหญ่การคมนาคม คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลของการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ**
- เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน ต.ปลายโพงพาง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แลกเปลี่ยนวิถีชีวิตร่วมกับการไม่ปรับตัวอาคารนี้เอง ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ตัวนักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตในรูปแบบการพัก “โฮมสเตย์”อย่างแท้จริง

13. น.ส.อารมณฺ์ ประสพแสง ลูกบ้าน อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 145 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรม อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 36: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 37: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

13. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

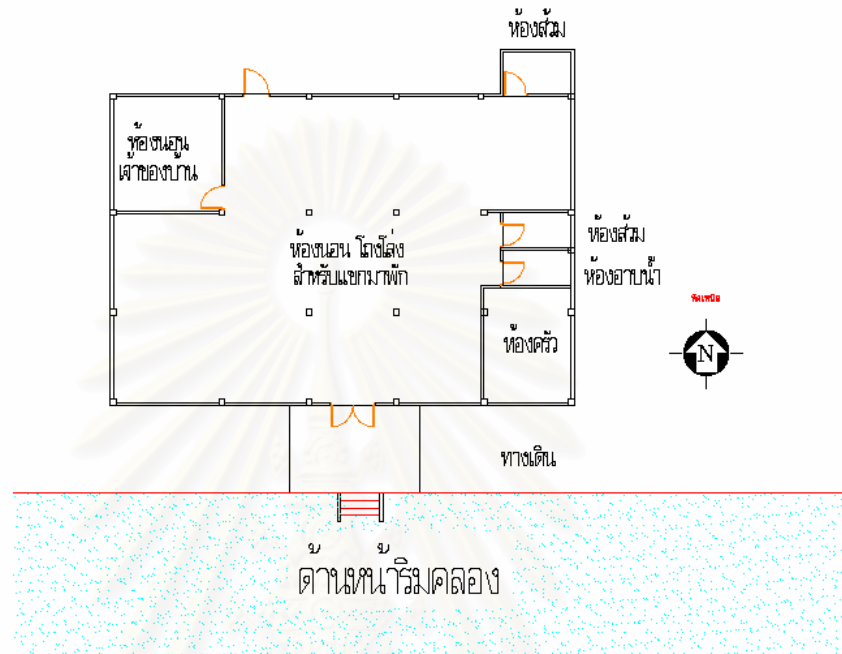
ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน น.ส.อารมณี ประสพแสง
- อายุ อายุ 47 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 145 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ
 - โสด
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะของอาคาร เป็นอาคารคอนกรีตหลังคาจั่ว ติดกับริมคลอง มีลานเรือนหน้าบ้านไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โอ่งแล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ ในบางเวลาแต่ส่วนใหญ่จะอาบน้ำจากการประปาของชุมชน
- ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด ใน ส่วนชั้นบน ชั้นล่างเป็นอาคารผนังก่ออิฐฉาบปูนเรียบทาสีอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 7 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 6 ห้อง
 - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง
 - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 35 % เป็นลานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำ ในการติดต่อเป็นทางหลักถึงแม้จะทางบกได้เข้าถึงแล้ว
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

ผลของการไม่ปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ

เจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในรูปแบบบ้านทรงไทยปลายโพรงพง แต่กรณีนี้ไม่เป็นไปตามรูปแบบ และผู้มาพักและท่องเที่ยว ในการ สัมภาษณ์ ทราบว่าต้องการบ้านที่เป็นทรงไทย การนำอาคารที่ไม่ตรงกับรูปแบบอาจทำให้เกิดความเสียหายกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บ้านทรงไทยปลายโพรงพงได้ เหมือนในรูปแบบของบ้านนางประภา บุญพัด

14. นางทองดี มาประกอบ ลูกบ้าน อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 104/2 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 38: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 39: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

14. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

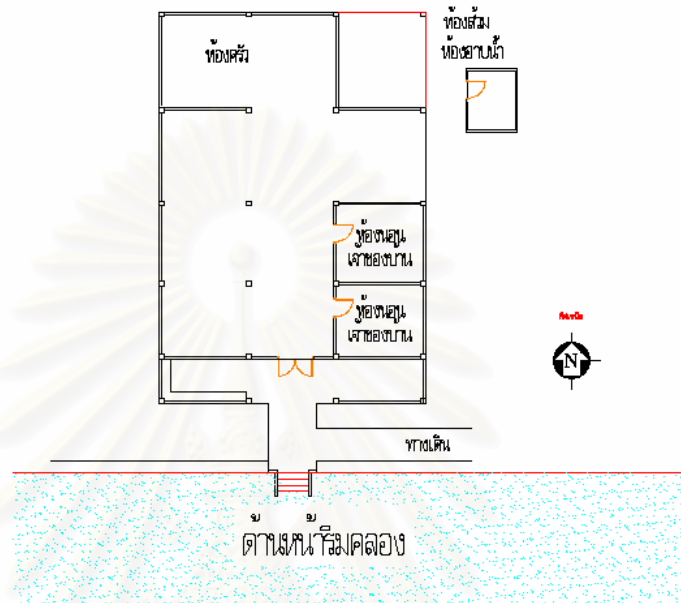
ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางทองดี มาประกอบ
- อายุ อายุ 64 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 104/2 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ - สมรส
- สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะของอาคาร เป็นอาคารคอนกรีตหลังคาจั่ว ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้านไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โอ่ง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ ในบางเวลาแต่ส่วนใหญ่จะอาบน้ำจากการประปาของชุมชน
- ลักษณะโครงสร้าง ใน ส่วนชั้นบน ชั้นล่างเป็นอาคารผนังก่ออิฐฉาบ ปูนฉาบเรียบทาสีอายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 43 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
- ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
- พื้นที่ส่วนที่เหลือ 70 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลักถึงแม้จะทางบกได้เข้าถึงแล้ว
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้นดังนั้นผู้มาพักก็จะ ได้เรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในรูปแบบบ้านทรงไทยปลายโพรงพงแต่กรณีนี้ไม่เป็นไปตามรูปแบบและผู้มาพักและท่องเที่ยวในการสัมผัสทัศนียภาพที่ต้องการบ้านที่เป็นทรงไทยการนำอาคารที่ไม่ตรงกับรูปแบบอาจทำให้เกิดความ บ้านทรงไทยปลายโพรงพงได้ เหมือนในรูปแบบของบ้านนางประภา บุญพิศ

15. นางภุมรี สระคง ลูกบ้าน อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 ต.ปลายโพงพาง
 มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วนห้องน้ำ และห้องครัว
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

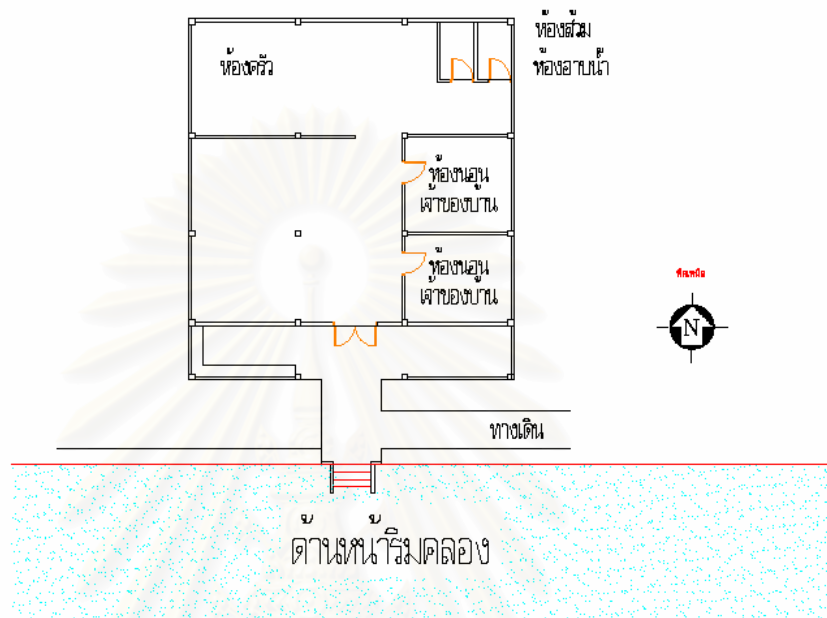

ภาพที่ 40: ผัง บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 41: รูป บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

15. นางภุมรี สระคง ลูกบ้าน อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 ต.ปลายโพงพาง
 มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วนห้องน้ำ และห้องครัว
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 42: ผัง บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 43: รูป บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

15. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางภุมรี สระคง
 - อายุ อายุ 43 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เดิม เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ทำการรื้อ ทำใหม่ ติดกับริมคลอง มีชาหน้าบ้าน เหลืออาคารทำใหม่ 2 หลัง ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุน โถง เพื่อนั่งเล่น มี โองคอนกรีต เพื่อกั้นก้นน้ำไว้ค้ำกั้น และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัว เรือ มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติด อยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โอง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 57 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโถงภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วมนอกบ้าน 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 70 % เป็นชานเรือน โถงภายในตัวบ้านเป็น ที่ พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำ ในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- การปรับที่อยู่อาศัย**
- มีการสร้าง ศาลาชานเรือนเพิ่มนั้น มีผลต่อผู้อยู่และแขกที่มาพักเพราะทำให้เนื้อที่ภายใน อาคารที่ ได้ใช้สอย เพิ่มขึ้นและยังคงรูปลักษณะเดิมเอาไว้ มีศาลาทำน้ำให้ผู้อยู่อาศัยและ ผู้มาพักได้นั่ง พักผ่อน กับ เป็นทำขึ้นลงเรือที่ใช้สัญจร มีการทำห้องน้ำเพิ่มภายนอก อาคารและสร้างอาคารภายนอก เป็นครัว แทนที่ภายใน ส่วนส้วมเปลี่ยนเป็น แบบนั่งยอง และ โถ ชักโครก

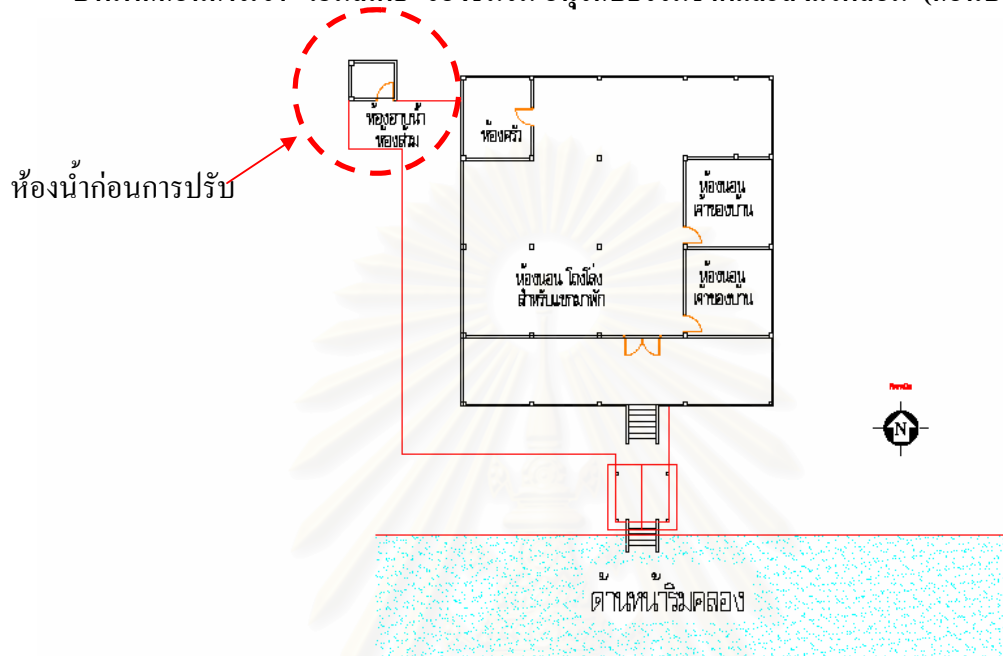
ผลของการปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาพักในรูปแบบที่คุ้นเคยโดยเน้นไปที่ห้องน้ำที่ทำด้วยคอนกรีตกรุกระเบื้องเซรามิกการปรับเช่นเป็นการคำนึงการเสนอความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตแบบเชิงอนุรักษ์ ของบ้านพักแปรเปลี่ยนไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

16. นางอารี พุ่มเทียน ลูกบ้าน อายุ 63 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 ต.ปลายโพรงพง
 มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วนห้องน้ำ และห้องครัว
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรม อรุณรัถย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

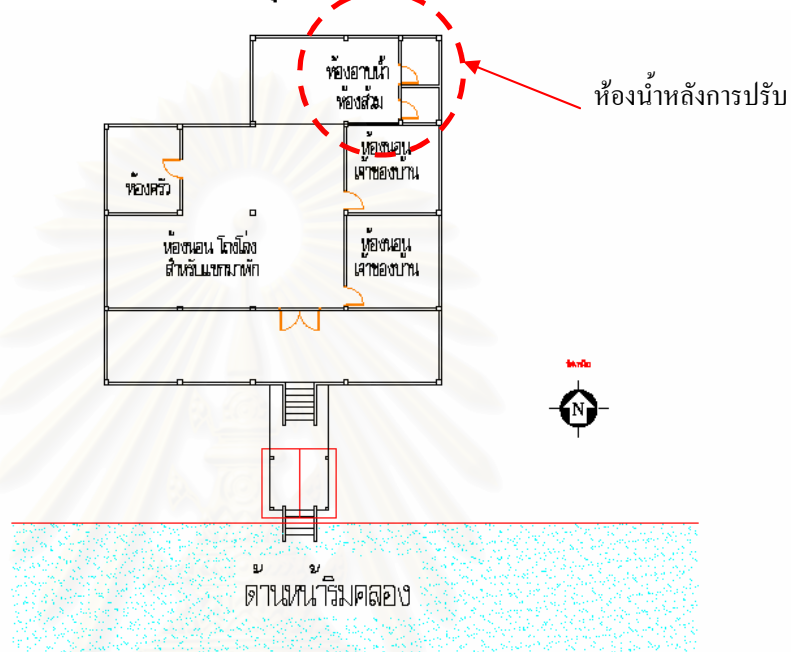

ภาพที่ 44: ผัง บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 45: รูป บ้านก่อนที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

16. นางอารี ฟูมเทียน ลูกบ้าน อายุ 63 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 ต.ปลายโพงพาง
 มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ในส่วนห้องน้ำ และห้องครัว
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 46: ผัง บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 47: รูป บ้านหลังที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

16. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นางอารี พุ่มเทียน
 - อายุ อายุ 63 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ - สมรส
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำสวน มะพร้าว และทำคื่นชมน้ำตาลมะพร้าว
 - อาชีพ บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เดิม เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ทำการรื้อ ทำใหม่ ติดกับริมคลอง มีชานเรือน หน้าบ้าน เหลืออาคารทำใหม่ 2 หลัง ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โองคองกริต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคาร การอาบน้ำก็ อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โอง แล้วแกว่งสารส้ม ให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบ
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 2 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วม 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 60 % เป็นชานเรือน โล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- การปรับที่อยู่อาศัย**

มีการสร้าง ศาลาชานเรือนเพิ่มนั้นมีผลต่อผู้อยู่และแขกที่มาพักเพราะทำให้เนื้อที่ภายใน อาคาร ที่ได้ใช้สอย เพิ่มขึ้นและยังคงรูปลักษณะเดิมเอาไว้ มีศาลาทำน้ำให้ผู้อาศัยและ ผู้มาพักได้นั่ง พักผ่อน กับเป็นทำขึ้นลงเรือที่ใช้สัญจร มีการทำห้องน้ำเพิ่มภายนอก อาคารและสร้างอาคารภายนอก เป็นครัว แทนที่ภายใน ส่วนส้วมเปลี่ยนเป็น แบบนั่งยอง และ โถ ชักโครก

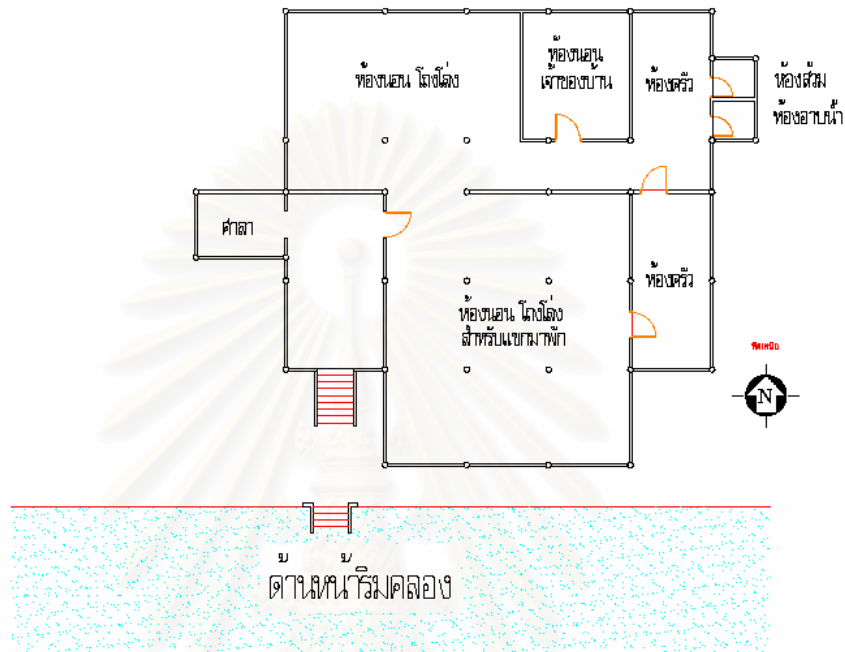
ผลของการปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาพักในรูปแบบที่คุ้นเคยโดยเน้นไปที่ห้องน้ำที่ทำด้วยคอนกรีตกรุกระเบื้องเซรามิกการปรับเช่นเป็นการคำนึงการเสนอความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตแบบเชิงอนุรักษ์ ของบ้านพักแปรเปลี่ยนไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

17. น.ส.เอิบ พวงสกุล ลูกบ้าน อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 100 หมู่ 6 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 48: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

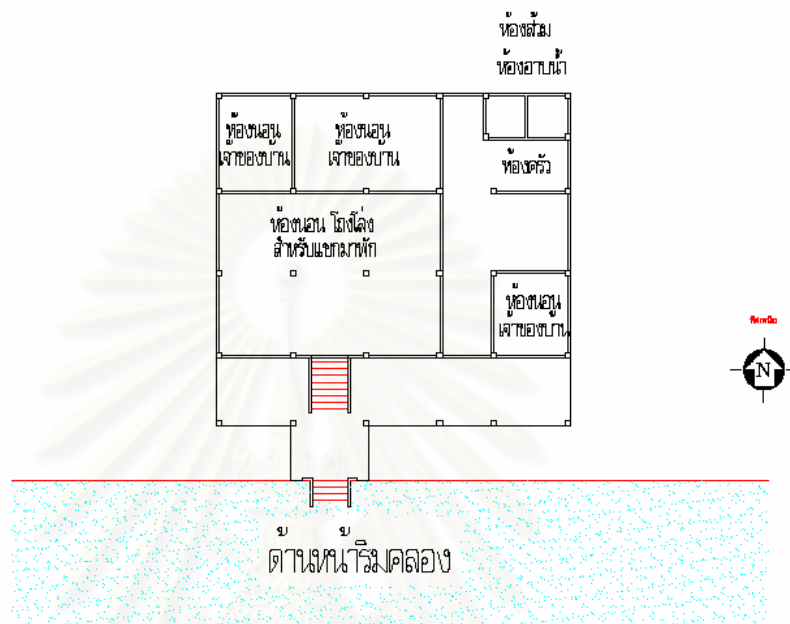
ภาพที่ 49: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

17. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน น.ส.เอิบ พวงสกุล
 - อายุ อายุ 70 ปี
 - บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 100 หมู่ 6 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - สถานภาพ
 - โสด
 - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อาชีพ ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
บ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะของอาคาร เป็นเรือนไทย 3 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้านไปลงเรือที่ทำน้ำที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มี โถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลองที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือดักใส่โถงแล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้ว ใช้อาบและยังมีน้ำประปาของฝ่ายพัฒนาชุมชน
 - ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 100 ปี
 - ลักษณะการใช้งานของอาคาร
 - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง
 - ห้องครัว 1 ห้อง
 - ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง
 - ห้องส้วม 2 ห้อง
 - พื้นที่ส่วนที่เหลือ 60 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
 - ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
 - ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน
- ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น**
- ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกินหรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แลกเปลี่ยนวิถีชีวิตร่วมกันการไม่ปรับตัวอาคารนี้เองทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ตัวนักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตในรูปแบบการพัก “โฮมสเตย์” อย่างแท้จริง

18. นายสมศักดิ์ อินทวิเชียร ลูกบ้าน อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 95 หมู่ 4 ต.ปลายโพรงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 50: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 51: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

18. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

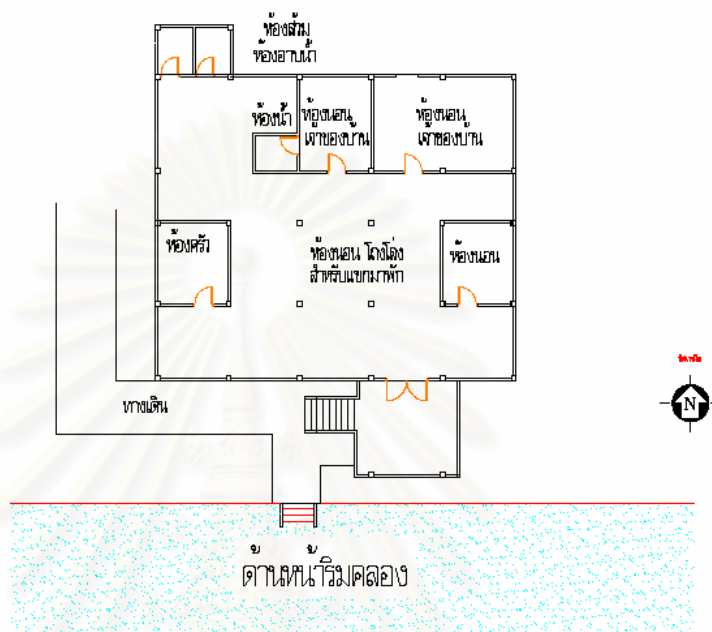
ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นายสมศักดิ์ อินทวิเชียร
- อายุ อายุ 75 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 95 หมู่ 4 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ - สมรส
- อาชีพ - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
- ลักษณะของอาคาร บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรือนไทย 4 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุนโล่ง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลอง ที่ ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้ว ใช้อาบและยังมีน้ำประปาของฝ่ายพัฒนาชุมชนที่จ่ายมาตามบ้านร่วมใช้ด้วย
- ลักษณะโครงสร้าง เป็น โครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 135 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
- ห้องโถงโล่งภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วม 2 ห้อง
- พื้นที่ส่วนที่เหลือ 60 % เป็นชานเรือนโล่งภายในตัวบ้านเป็นที่ พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพักก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกินหรือ การมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ของชาวบ้านต.ปลายโพรงพงและเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แลกเปลี่ยนวิถีชีวิตร่วมกับการไม่ปรับตัว อาคารนี้เองทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ตัวนักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตในรูปแบบการพัก “โฮมสเตย์” อย่างแท้จริง

19. นายพุ่ม แป้งหอม ลูกบ้าน อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ต.ปลายโพงพาง
 ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
 บ้านพักก่อนการเข้า “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ภาพที่ 52: ผัง บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมทั้งก่อนและหลัง

ภาพที่ 53: รูป บ้านที่ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ยังคงสภาพเดิมที่นักท่องเที่ยวมาพัก

19. บ้านพักก่อนการปรับที่อยู่อาศัยเดิม (ก่อนปี พ.ศ. 2542)

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

- ชื่อ เจ้าของบ้าน นายพุ่ม แป้งหอม
- อายุ อายุ 65 ปี
- บ้านเลขที่ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- สถานภาพ - สมรส
- อาชีพ - สมาชิก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำสวน มะพร้าว และทำเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว
- ลักษณะของอาคาร บ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรมชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรือนไทย 4 หลังติดกัน ติดกับริมคลอง มีชานเรือนหน้าบ้าน ไปลงเรือที่ทำน้ำ ที่ใช้เป็นทางสัญจร ตัวอาคารยกใต้ถุน โลง เพื่อนั่งเล่น มีโถงคอนกรีต เพื่อเก็บกักน้ำไว้ดื่มกิน และ ใช้ปรุงอาหาร ในครัวเรือน มีห้องน้ำที่เป็นส้วมอยู่ภายในอาคารการอาบน้ำก็อาบน้ำที่ทำน้ำริมคลอง ที่ติดอยู่กับตัวอาคารหรือตักใส่โถง แล้วแกว่งสารส้มให้ ตกตะกอน แล้วใช้อาบและยังมีน้ำประปาของฝ่ายพัฒนาชุมชนที่จ่ายมาตามบ้านร่วมใช้ด้วย
- ลักษณะโครงสร้าง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง อายุอาคาร มีการก่อสร้างมาแล้วเป็นเวลา 135 ปี
- ลักษณะการใช้งานของอาคาร - ห้องนอนเจ้าของบ้าน 3 ห้อง - ห้องครัว 1 ห้อง
- ห้องโถงโถงภายใน 1 ห้อง - ห้องส้วม 2 ห้อง
- พื้นที่ส่วนที่เหลือ 40 % เป็นชานเรือน โถงภายในตัวบ้านเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว
- ลักษณะการสัญจร คงยังใช้การสัญจรทางน้ำในการติดต่อเป็นทางหลัก
- ลักษณะสาธารณูปโภค การประปายังใช้ ยังใช้น้ำประปาจากถังสูงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

ผลของการไม่ปรับที่เกิดขึ้น

ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านพัก ก็จะดูแลผู้ที่มาในวิถีชีวิตที่ตนเองใช้ อยู่ไม่ว่าการอยู่ การกิน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้มาพักก็จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านต.ปลายโพรงพง และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แลกเปลี่ยนวิถีชีวิตร่วมกันการไม่ปรับตัวอาคารนี้เองทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ตัวนักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตในรูปแบบการพัก “โฮมสเตย์” อย่างแท้จริง

บทสรุปผลของการวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษา เรื่องของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงครามในส่วนของด้านกายภาพ ทางสถาปัตยกรรม ผู้ทำวิจัย ได้ทำการ ตรวจสอบ ผังบริเวณบ้านในทุกๆ หลัง คาเรือน และทำการ ตรวจสอบ ความเป็นมาของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ที่เกิดขึ้น โดยเริ่มตั้งก่อนก่อตั้งชมรม“โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ.2542 และก่อนก่อตั้ง เพื่อ ดูความเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่เกิดขึ้น ถึงการปรับที่อยู่อาศัย หรือไม่ และเพราะเหตุใดกับ เจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์”ของชมรม และ ในจำนวนสมาชิกชมรม ที่มีในปัจจุบัน จำนวน 19 หลังคาเรือน พบว่า

ในจำนวน 19 หลังคาเรือน มีการปรับ ที่อยู่อาศัยเดิมที่เด่นชัด คือ ส่วน ห้องน้ำ และ ห้องครัว		
-ในจำนวน 14 หลังคาเรือน	ไม่มีการปรับ คิดเป็นร้อยละ	73.68
-ในจำนวน 5 หลังคาเรือน	มีการปรับ คิดเป็นร้อยละ	26.32

ดังรายชื่อ ดังต่อไปนี้

1. นาย ชวัช บุญพิศ ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว และศาลาที่มีโถงโล่ง
2. นางทองคำ กฤษณะเศรษฐี ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว
3. นางเกลี้ย ปานมา ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว
4. นางภุมรี สระคง ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว
5. นางอารีย์ พุ่มเทียน ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว

การปรับของเจ้าของที่พัก มีการปรับตามหลักทฤษฎี การวิจัย ในเรื่องการออกแบบเรือนไทยในปัจจุบันที่มีผลเสียของการ ดังหน้าทีใน หมวดทฤษฎีการวิจัยหน้า ที่ 92 ความไม่เหมาะสมของเรือนไทย โบราณ กับสังคมปัจจุบัน ที่ไม่สะดวกของห้องน้ำที่ ต้องอยู่ภายนอก เพราะข้อจำกัดของโครงสร้างไม้ไม่สามารถใช้งานอย่างสะดวกกับของเสียที่เป็นน้ำ

ในส่วนที่เป็นห้องครัวก็เช่นเดียวกัน ถ้าจะกระทำ ทั้งสองห้องนี้ก็คงกระทำได้แต่จะมีความซับซ้อนในการใช้วัสดุที่เหมาะสมเป็นอย่างมาก

และจะพบว่า การปรับของเจ้าของห้องพัก

แสดง ถึงจำนวนตัวเลข ที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมไม่ ถึง 50 % บ่งบอกได้ว่า

“ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ต.ปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม”

จากแนวความคิด ของการพักผ่อนเชิงอนุรักษ์ “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปพัก เพื่อต้องการศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณี ของชุมชนที่ควรอนุรักษ์ แต่เจ้าของ “โฮมสเตย์” กลับมีมุมมองที่ จะพยายามเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ตนเองในด้านกายภาพ เช่น ในส่วน ห้องน้ำ และ ห้องครัว โดยหวังว่าจะ เกิด ความพึงพอใจ และประทับใจ ในสิ่งที่นักท่องเที่ยวคุ้นเคย กับสิ่งที่ใช้อยู่ ทั้งที่ นักท่องเที่ยวคาดหวัง กับ พักผ่อนเชิงอนุรักษ์กับเรือนไทยริมน้ำภาคกลางที่มีการสัญจรระหว่งทางน้ำที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของ ชุมชน ดังเช่นตัวอย่าง ห้องน้ำ ที่มีรูปแบบ แบบชาวบ้าน แบบนั่งยอง เราก็ปรับโดยทำให้สะอาดให้ สะอาด และใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบ เช่นเอากระบอกไม้ไผ่ มาผ่าครึ่ง วางสลับ มัด ด้วยเชือกในล่อน เป็นผนัง ฝาผนังเป็นที่ยืนอาบ นำกระบอกไม้มาทำเป็นท่อฝักบัวอาบน้ำ ให้ บรรยากาศรอบๆปกคลุมด้วยต้นไม้ นักท่องเที่ยวก็อาบน้ำ ด้วยการนุ่งผ้าขาวม้าหรือผ้าถุง ก็ได้ บรรยากาศที่คล้องจองกับชุมชนที่เข้าธรรมชาติ โดยไม่จำเป็นต้องทำห้องน้ำ หรือห้องส้วมให้ เหมือน ในเมืองให้นักท่องเที่ยวใช้ จากการที่ เจ้าของบ้านพัก“โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้แสดงในการทำปรับอาคารตนเองด้านกายภาพในส่วนของ ห้องน้ำ และ ห้องครัว เป็น การบอกในสิ่งให้ผู้วิจัยได้ทราบคือ

ผลของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้เราทราบ

1. ความไม่ใจเข้าถึง “โฮมสเตย์” และ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่ตนเองอยู่ ว่า จะต้องนำเสนอ ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ให้เกิด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์การ มาพักที่ “โฮมสเตย์” เพื่อมาสัมผัสกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านทรงไทย ต.ปลายโพพาง นี้ เพื่อมาเรียนรู้ รูปแบบที่ ชุมชน นี้มีอยู่ ว่า ควรสงวนในสิ่งที่เป็นกิจวัตร ประจำวันขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้สัมผัส

ในทางกลับกัน เจ้าของบ้านพัก“โฮมสเตย์” กลับเรียนรู้ในตัวนักท่องเที่ยว และใฝ่หาหาในสิ่ง ที่คิดว่าจำเป็น มาให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ จนผิดรูปแบบ ของชุมชน เช่น

- 1.1 มีการปรับทำห้องให้นักท่องเที่ยว เข้าพัก ติดเครื่องปรับอากาศ แทนที่จะ กางมุ้งนอน ใน ชานโล่ง รับกับลมธรรมชาติ
- 1.2 มีการปรับทำห้องน้ำ ห้องส้วม สมัยใหม่ ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ แทนที่ให้อาบน้ำใน ลำคลอง ช่วงที่น้ำมีความสะอาดตอนที่น้ำขึ้นและลง หรือ นำน้ำมาแกว่งสารส้ม ในโอ่งให้ตก ตะกอนจนมีความสะอาด เห็นได้เพื่อใช้อาบน้ำ
- 1.3 มีการเปิดร้านอาหารแบบในเมืองแทนที่จะมีรวมตัวในชมรมเรื่อง อาหารพื้นบ้าน ที่มี การรับรองเรื่องความสะอาด

บทที่ 5

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ ทักษะ การปรับที่อยู่อาศัยเดิม ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงครามผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานที่ตั้งที่อยู่อาศัย และใช้วิธีสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากเจ้าของบ้านที่อยู่เดิมที่เป็น “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรง อ.อัมพวา

จ. สมุทรสงคราม จำนวน 19 หลังคาเรือน ถึงการปรับ ที่อยู่อาศัยเดิม ทำให้ทราบผลว่าส่วนใหญ่ไม่มีการปรับ

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

โดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแจกแจงความถี่แสดงผลเป็นจำนวน ค่าร้อยละ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น ของเจ้าของบ้านพัก
2. แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ที่มีผลต่อการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
3. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ของเจ้าของบ้านพัก
4. ทักษะต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ในการเข้าพัก

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างของเจ้าของบ้านพักในเรื่องเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ในจำนวน 19 หลังคาเรือน ที่ผลในด้านต่างๆของการท่องเที่ยว และด้านกายภาพ ในส่วนที่เป็นที่พัก โดยสามารถแจกแจงได้ดังนี้

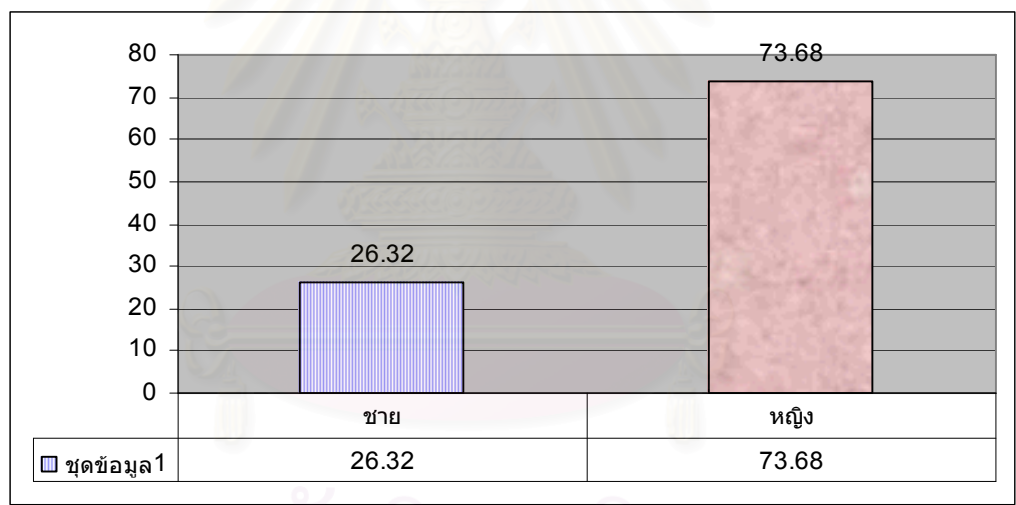
ตารางที่ 5

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศที่เป็นเจ้าของบ้านพัก 19 หลัง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชายไทย	5	26.32
หญิงไทย	14	73.68
รวม	19	100.00

เพศของกลุ่มประชากรที่เข้าร่วม “โฮมสเตย์”

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.68

แผนภูมิที่ 5 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศที่เป็นเจ้าของที่พัก “โฮมสเตย์”

ในครั้งนี้อย่างทั้งหมดจำนวน 19 หลังคาเรือน เป็นเพศชายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.32

เพศหญิงจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 73.68

สรุปผล ทำให้เราทราบว่า มีเพศหญิง ที่เป็นเจ้าของบ้านดำเนินการนำที่อยู่อาศัย มาเป็น “โฮมสเตย์” เป็นจำนวนมากว่าผู้ชาย ทำให้เราทราบว่าเจ้าของบ้านที่เป็นเพศหญิงมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาพักบ้านของตนเองเป็นส่วนใหญ่ เพราะ การเชื้อเชิญ และการให้บริการในที่พักจะมีความถนัดมากกว่า

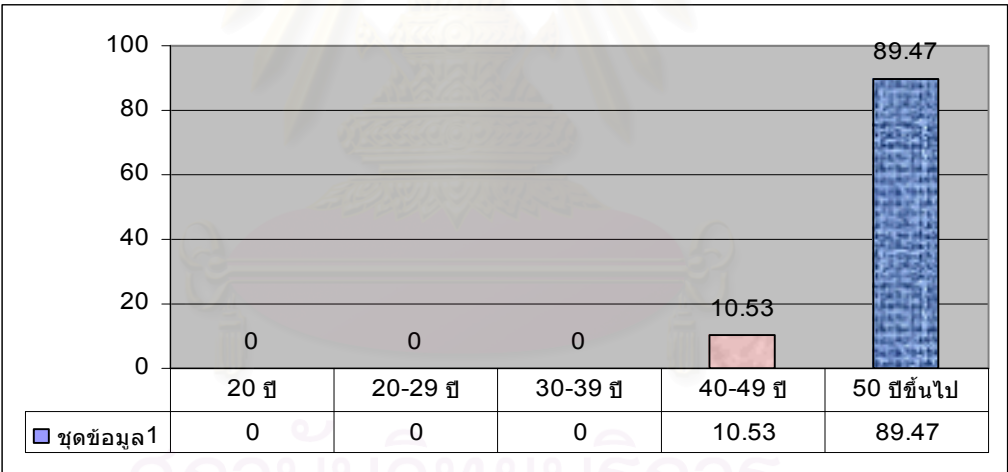
ตารางที่ 6

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุของเจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์”

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
20 – 29 ปี	-	-
30 – 39 ปี	-	-
40 – 49 ปี	2	10.53
50 ปีขึ้นไป	17	89.47
รวม	19	100.00

อายุของกลุ่มประชากรที่เข้าร่วม “โฮมสเตย์”

ประชากรส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 89.47

แผนภูมิที่ 6 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุของเจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์” พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มเจ้าของบ้านพัก คือ อายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็น ร้อยละ 10.53 กลุ่มที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 89.47 สรุปผล ทำให้เราทราบว่า เจ้าของบ้านพักที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก เป็นกลุ่มผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุด คือ 17 คนที่มีการตอบรับในการเข้าพักร่วมบ้านเดียวกัน เป็นเพราะทำให้มีกันคุยด้วยไม่เหงา และทำให้เกิดรายได้อีกด้วย ส่วนอีก 2 คน ที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 40-49 ปี แสดงถึง กลุ่มคนในผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีการความต้องการให้แขกมาร่วมเข้าพักมากกว่า ส่วนคนหนุ่มสาว และคนมีบุตร และคนที่สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จะไม่เข้าร่วมกับชมรม

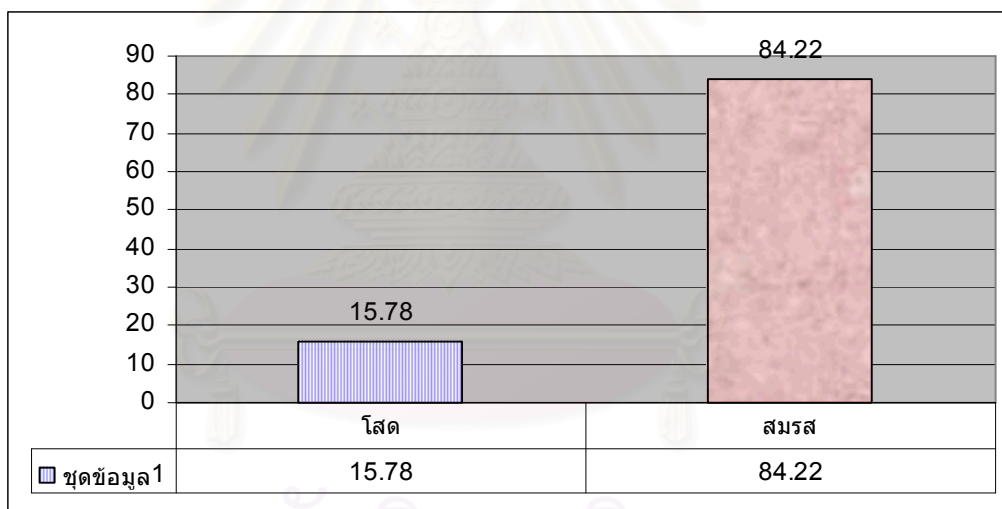
ตารางที่ 7

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสของเจ้าของบ้านพัก

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	3	15.78
สมรส	16	84.22
รวม	19	100.00

สถานภาพสมรสเจ้าของ “โฮมสเตย์”

ประชากรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้วร้อยละ 84.22

แผนภูมิที่ 7 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสของเจ้าของบ้านพัก

พบว่า กลุ่มตัวอย่างของเจ้าของบ้านพักที่มีสถานภาพ

สมรสมีจำนวนมากที่สุด คือ 16 คนคิดเป็น ร้อยละ 84.22

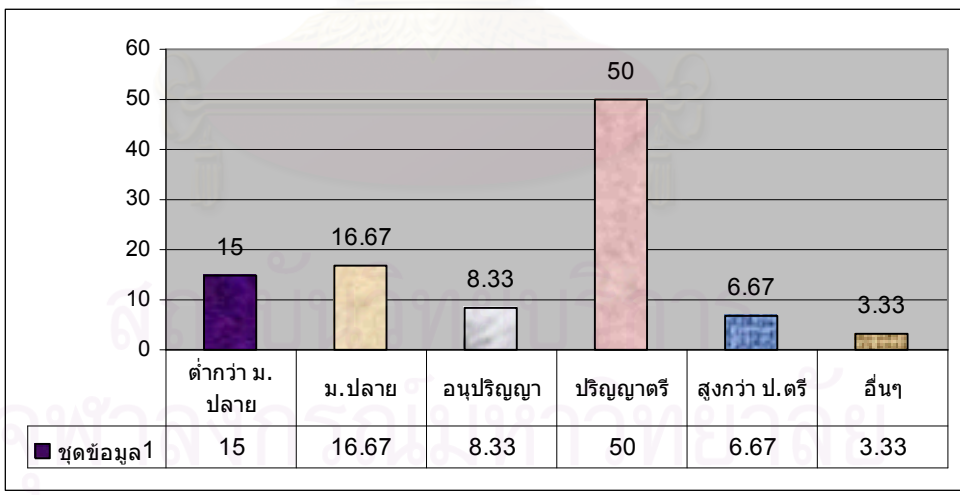
รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีโสด จำนวน 3 คนคิดเป็น ร้อยละ 15.78

ทำให้เราทราบว่า เจ้าของบ้านพัก โฮมสเตย์ ที่มีการสมรส นิยมนำเอาบ้านตนเองเข้าชมรม เพราะการดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก โดยกลุ่มครอบครัวทำงานไม่หนักจนเกินไป มีทั้งสามี ภรรยา บุตร หรือหลาน ทำให้การดูแลทำได้ง่ายขึ้น

ข้อมูลพฤติกรรมท่องเที่ยวทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่มาพัก
ตารางที่ 8
แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดของนักท่องเที่ยว
ที่มาพักในจำนวน 60 คน

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมปลาย	9	15.00
มัธยมปลาย	10	16.67
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	5	8.33
ปริญญาตรี	30	50.00
สูงกว่าปริญญาตรี	4	6.67
อื่น ๆ	2	3.33
รวม	60	100.00

ระดับการศึกษาของคนที่มาเข้าพัก “โฮมสเตย์”
 ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในปริญญาตรีร้อยละ 50

แผนภูมิที่ 8. พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50. รองลงมาคือ มีระดับการศึกษาสูงสุดคือ มัธยมปลาย คิดเป็นร้อยละ 15.00 สำหรับระดับการศึกษาสูงสุดที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.33

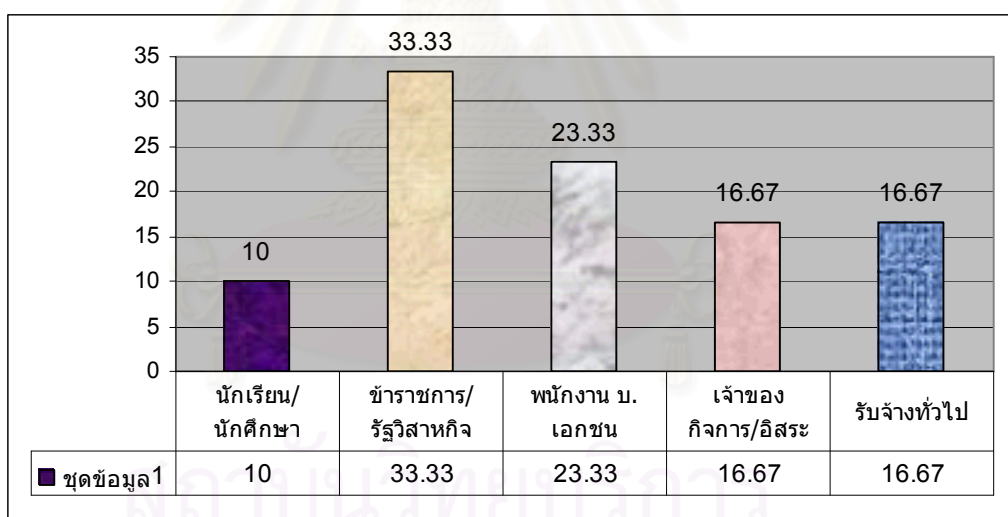
จากผลการ วิจัยทำให้เราทราบว่า มีคนในระดับปริญญาตรี เข้ามา พักเป็นจำนวนสูงสุด โดยมาเป็นกลุ่ม

ตารางที่ 9

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวที่มาพักในจำนวน 60 คน

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน / นักศึกษา	6	10.00
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20	33.33
พนักงานบริษัทเอกชน	14	23.33
เจ้าของกิจการ / อาชีพอิสระ	10	16.67
รับจ้างทั่วไป	10	16.67
รวม	60	100.00

อาชีพที่เข้ามาพักที่ “โฮมสเตย์”

แผนภูมิที่ 9 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวที่มาพักในจำนวน 60 คน
 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33
 รองลงมาตามลำดับ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 23.33
 เจ้าของกิจการ / อาชีพอิสระ / รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 16.67
 และกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุด เป็นนักเรียน / นักศึกษา คือ ร้อยละ 10.00

จากผลการวิจัยนี้ทำให้เราทราบว่ากลุ่มที่เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจนิยมมาพัก มากที่สุดและอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยมาพักกันเป็นกลุ่ม

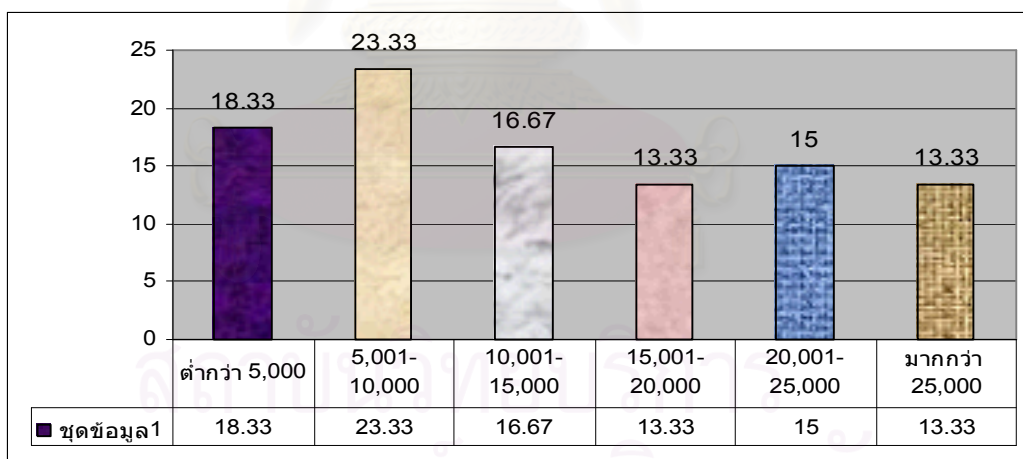
ตารางที่ 10

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ของนักท่องเที่ยวที่มาพักในจำนวน 60 คน

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	11	18.33
5,001 – 10,000 บาท	14	23.33
10,001 – 15,000 บาท	10	16.67
15,001 – 20,000 บาท	8	13.33
20,001 – 25,000 บาท	9	15.00
มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป	8	13.33
รวม	60	100.00

รายได้จากผู้เข้าร่วม “โฮมสเตย์”

ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน

แผนภูมิที่ 10 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ของนักท่องเที่ยวที่มาพักในจำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.33

และรองลงมา กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.3 สำหรับกลุ่มที่น้อยที่สุด

คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 15,001 – 20,000 / 20,001 – 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.33

ทำให้เรา ทราบว่า นักท่องเที่ยวที่มาพัก จำนวนสูงสุด จะมีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 5,001-10,000 บาท

ตารางที่ 11

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งธรรมชาติ (ภูเขา น้ำตก ทะเล)	15	25.00
แหล่งอาหารการกิน	12	20.00
แหล่งซื้อของ	8	13.30
แหล่งสถาน โบราณวัตถุ	7	11.70
แหล่งวัฒนธรรม ประเพณี	6	10.00
แหล่งอนุรักษ์พันธุ์พืช / สัตว์	3	5.00
แหล่งศิลปหัตถกรรม	4	6.70
เที่ยวสวนสัตว์	5	8.30
รวม	60	100

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 11. พบว่า จากการสอบถามกลุ่มคนที่มาพัก ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างนิยมไปท่องเที่ยวกันเป็นส่วนใหญ่ คือ แหล่งธรรมชาติ รองลงมา คือ แหล่งอาหารการกินและแหล่งสถาน โบราณวัตถุ ส่วนเที่ยวสวนสัตว์นิยมน้อยที่สุด ทำให้เราทราบว่า คนส่วนใหญ่ ชอบเที่ยวกับแหล่งที่เป็นธรรมชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่มาพัก
จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อพักผ่อนและความเพลิดเพลิน	15	25.00
เพื่อใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	22	36.70
เพื่อเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ในวัฒนธรรม	6	10.00
เพื่อสุขภาพ	7	11.70
เพื่อมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์	6	10.00
เพื่อเกมส์กีฬา	3	5.00
เพื่อธุรกิจ / การประชุม	1	1.70
รวม	60	100.00

* หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 12. พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งของกลุ่มตัวอย่าง คือ

เพื่อใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.70

เพื่อพักผ่อนและความเพลิดเพลิน คิดเป็นร้อยละ 25.00

เพื่อเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ในวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 10.00

และเพื่อเกมส์กีฬา / ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 5.00

จากการสอบถามนี้ทำให้เราทราบว่า คนที่มาท่องเที่ยว มีความต้องการใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากที่สุด ดังนั้นเป็นเหตุผลที่ การท่องเที่ยวเข้าพัก โฮมสเตย์ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม คงยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว
ของนักท่องเที่ยวที่มาพัก

ช่วงเวลา	จำนวน	ร้อยละ
วันหยุดสุดสัปดาห์	9	15.00
วันหยุดตามเทศกาล	23	38.33
วันพักร้อน	21	35.00
วันธรรมดา	7	11.67
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 13 พบว่า ช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างมักเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดคือ

ช่วงวันหยุดตามเทศกาล คิดเป็นร้อยละ 38.33

วันหยุดพักร้อน คิดเป็นร้อยละ 35.00

วันหยุดสุดสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 15.00

สำหรับช่วงวันธรรมดาคือเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกท่องเที่ยววันน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.67

จากผลการวิจัยนี้ทำให้เราทราบว่า การท่องเที่ยวเข้าพัก โฮมสเตย์ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม มีจำนวนมากจะอยู่ใน ช่วงวันหยุดตามเทศกาล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มที่เดินทางไปท่องเที่ยว
ของนักท่องเที่ยวที่มาพัก

กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ไปกับครอบครัว	38	63.33
ไปกับเพื่อนกลุ่มเล็ก 3 – 4 คน	6	10.00
ไปกับเพื่อนกลุ่มใหญ่ 5 – 6 คน	8	13.33
ไปคนเดียว	5	8.33
ทัวร์ / บริษัทนำเที่ยว	2	3.33
ไปกับแฟน	1	1.67
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มที่เดินทางไปท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มักเดินทางไปเที่ยวกับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมามักเดินทางไปกับเพื่อนกลุ่มเล็ก 5 – 6 คน และเพื่อนกลุ่มใหญ่ 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และร้อยละ 10.00 และกลุ่มที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกไปท่องเที่ยวด้วยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ไปกับแฟน คิดเป็นร้อยละ 1.67

จากผลการวิจัยนี้ทำให้เราทราบว่า การท่องเที่ยวเข้าพัก โฮมสเตย์ ของชมรมอนุรักษ์
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต.ปลายโพรงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ไปกับครอบครัวมีจำนวนมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่มาพัก
จำแนกตามพาหนะที่กลุ่มตัวอย่างใช้เดินทางไปท่องเที่ยว

พาหนะที่ใช้เดินทางท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
รถยนต์ส่วนตัว	35	58.33
รถโดยสารประจำทาง	15	25.00
รถโค้ชบริษัททัวร์	10	16.67
รถรับจ้างเหมา	0	0
เครื่องบิน	0	0
รถไฟ	0	0
รถแท็กซี่	0	0
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางไป
ท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 58.33
รถโดยสารประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 25.00
รถโค้ชบริษัททัวร์ คิดเป็นร้อยละ 16.67

ทำให้เราทราบว่า นักท่องเที่ยวจะใช้รถยนต์ส่วนตัวเดินทางมาพักมากที่สุดเพราะเป็นความ
สะดวกกับตัวนักท่องเที่ยวเอง และสามารถจะไปหรือมาในเวลาไหนก็ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพัก
ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์	คำตอบ		รวม
	ตอบถูก	ตอบผิด	
1. การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นการประกอบการด้านที่พักในเชิงธุรกิจ	60.00	40.00	100
2. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเจ้าบ้าน แบบพักค้างคืนในชุมชน ถือเป็น การเรียนรู้อย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่จุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	63.33	33.67	100
3. ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชมหิ่งห้อยและวิถีชีวิตตามลำคลอง เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม	86.67	13.33	85.00
4. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยนั้น พัฒนาแนวคิดมาจากที่พักแบบ Bed & Breakfast และ Farm Stay ของต่างประเทศ	85.00	15.00	100
5. การกางเต็นท์นอนและทำอาหารกินเอง เป็นวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	73.33	26.67	100
6. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยเกิดขึ้นมานาน เริ่มต้นกระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษาออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท	90.00	10.00	100.00
7. ความสะอาดในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากปกติชาวบ้าน มีวิถีชีวิตอย่างไร นักท่องเที่ยวก็ต้องร่วมกิจกรรมและวิถีชีวิตเช่นเดียวกับชาวบ้าน	61.67	38.33	100
8. การสร้างบ้านหลังใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่นเดิม เป็นบริการหนึ่ง ที่การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีเสนอให้กับนักท่องเที่ยว	50	50	100
9. เจ้าของบ้านต้องเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวและบริการให้ทันสมัย สะดวกสบายเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (70.00	30.00	100
10. อนาคต. ในชุมชนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการโฮมสเตย์มากกว่าคนในชุมชน เพื่อให้การจัดการเกิดความถูกต้องมากที่สุด	85.00	15.00	100

จากตารางที่ 16 จากการทำวิจัยทำให้เราทราบว่ากลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง นักท่องเที่ยวยังขาด
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ที่เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2547 โดยมี วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาถึงรูปแบบที่อยู่อาศัยเดิม ที่มีลักษณะเป็นแบบเรือนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปรับที่อยู่อาศัยเดิม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปรับที่อยู่อาศัยเดิมให้เป็นแบบ “โฮมสเตย์” ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพของเจ้าของบ้าน โดยระยะเวลาอันยาวนานของตัวอาคารที่มีการก่อสร้างมานาน โดยเฉพาะที่ โครงสร้างของอาคารส่วนใหญ่จะเป็นโครงสร้างไม้หรือสภาพทางกายภาพที่เกิด การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทำให้เกิดการปรับสภาพของตัวอาคารให้เหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน การปรับรูปแบบเป็นไปได้ทั้งเป็นการปรับปรุงของเดิมให้มี การใช้งานได้อย่างดีโดยยังคงเดิมส่วนใช้สอยเอาไว้ หรือมีการปรับเอา รูปแบบใหม่ของการใช้สอยในพื้นที่นั้นๆ กับเรือนพัก

บทสรุปผลของการวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษา เรื่องของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ในส่วนของด้านกายภาพ ทางสถาปัตยกรรม ผู้ทำวิจัย ได้ทำการ ตรวจสอบ ผังบริเวณบ้านในทุกๆ หลัง คาเรือน และทำการตรวจสอบ ความเป็นมาของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ที่เกิดขึ้น โดยเริ่มตั้งก่อนก่อตั้งชมรม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสัมภาน์ ในปี พ.ศ.2542 และก่อนก่อตั้ง เพื่อ ดูความเปลี่ยนแปลงด้าน กายภาพที่เกิดขึ้น ถึง การปรับที่ อยู่อาศัย หรือไม่ และเพราะเหตุใดกับ เจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์” ของชมรม และ ในจำนวน สมาชิกชมรม ที่มีในปัจจุบัน จำนวน 19 หลังคาเรือน พบว่า

ในจำนวน 19 หลังคาเรือน มีการปรับ ที่อยู่อาศัยเดิมที่เด่นชัด คือ ส่วน **ห้องน้ำ และ**

ห้องครัว

-ในจำนวน 14 หลังคาเรือน	ไม่มีการปรับ คิดเป็นร้อยละ	73.68
-ในจำนวน 5 หลังคาเรือน	มีการปรับ คิดเป็นร้อยละ	26.32

ดังรายชื่อ ดังต่อไปนี้

1. นาย รัชช บัญพัค ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว และศาลาที่มีโถงโล่ง
2. นางทองคำ กฤษณะเศรษฐี ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว
3. นางเกลี้ย ปานมา ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว

4. นางกุมารี สระคง	ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว
5. นางอารีย์ พุ่มเทียน	ทำการปรับที่อยู่อาศัยเดิม คือ ปรับห้องน้ำ ห้องครัว

การปรับที่พักอาศัยเดิม มีการปรับตามหลักทฤษฎี การวิจัย ในเรื่อง การออกแบบเรือนไทยในปัจจุบันที่มีผลเสียของการ ดังหน้าที่ใน หมวดทฤษฎีการวิจัยว่าด้วย ความไม่เหมาะสมของเรือนไทย โบราณกับสังคมปัจจุบัน ที่ไม่สะดวกของห้องน้ำที่ ต้องอยู่ภายนอก เพราะข้อจำกัดของโครงสร้างที่ไม่สามารถใช้งานอย่างสะดวกกับของเสียที่เป็นน้ำ

ในส่วนที่เป็นห้องครัวยังเช่นเดียวกันถ้าจะกระทำทั้งสองห้องนี้ก็คงกระทำได้แต่จะมีความซับซ้อนใน การใช้วัสดุที่เหมาะสมเป็นอย่างมาก และจะพบว่า การปรับของ เจ้าของห้องพัก แสดง ถึงจำนวนตัวเลข ที่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิมไม่ ถึง 50 % บ่งบอกได้ว่า

ไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

จากแนวความคิด ของการพักผ่อนเชิงอนุรักษ์ “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปพัก เพื่อต้องการศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณี ของชุมชนที่ควรอนุรักษ์ แต่เจ้าของ “โฮมสเตย์” กลับมีมุมมองที่ จะพยายามเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ตนเองในด้านกายภาพ เช่น ในส่วน ห้องน้ำ และ ห้องครัว โดยหวังว่าจะเกิด ความพึงพอใจ และประทับใจ ในสิ่งที่นักท่องเที่ยวคุ้นเคย กับสิ่งที่ใช้อยู่ ทั้งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังกับ พักผ่อนเชิงอนุรักษ์ กับเรือนไทยริมน้ำภาคกลางที่มีการสัญจรระหว่งทางน้ำ ที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของชุมชน

ดังเช่นตัวอย่าง ห้องน้ำ ที่มีรูปแบบ แบบชาวบ้าน แบบนั่งยอง เราก็ปรับโดยทำให้สะอาด ให้สะอาด และใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบ เช่นเอากระบอกไม้ไผ่ มาผ่าครึ่ง วางสลับ มัดด้วยเชือกในลอน เป็นผนัง ฝาผนังไม่เป็นที่ยืนอาบ นำกระบอกไม้ไผ่มาทำเป็นท่อฝักบัว อาบน้ำ ให้บรรยากาศรอบๆปกคลุมด้วยต้นไม้ นักท่องเที่ยวที่อาบน้ำนี้ ด้วยการนั่งผ้าขาวม้าหรือผ้าถุง ก็ได้บรรยากาศที่คล้องจองกับชุมชนที่เข้าธรรมชาติ โดยไม่จำเป็นต้องทำห้องน้ำ หรือห้องส้วมให้เหมือนในเมือง

จากการที่ เจ้าของบ้านพัก“โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แสดง ในการทำปรับอาคารตนเองด้านกายภาพในส่วนของ ห้องน้ำ และ ห้องครัว เป็นการบอกในสิ่งให้ ผู้วิจัยได้ทราบผลของการปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็น “โฮมสเตย์” คือ ความไม่ใจเข้าถึง “โฮมสเตย์” และการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่ตนเองอยู่ว่า จะต้องนำเสนอ ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้เกิด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์การมาพักที่ “โฮมสเตย์” เพื่อมาสัมผัสกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านทรงไทย ต.ปลายโพพาง นี้ เพื่อมาเรียนรู้ รูปแบบที่ ชุมชน นี้

สรุป

มีการปรับในส่วนครัว ด้วยเหตุผล ความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่มี

ครอบครัวใหญ่ ขึ้นมีการปรุงอาหารมากขึ้น มีการเก็บอาหาร ความปลอดภัยที่มีต่อการใช้ครัวไฟ ความสะอาด และการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้ากับครัวไฟใช้แก๊ส ที่เข้ามาแทนที่ครัวแบบดั้งเดิมที่ใช้ฟืนและถ่านจะมีควันไฟมาก หรือมีการนำน้ำประปาเข้ามาใช้ในส่วนครัวที่มีอ่างล้างจานจากเดิมที่นำไปล้างริมคลองจึงทำ รูปแบบการใช้สอยของเรือนไทยแบบเดิม(ทฤษฎีและรูปแบบทรงไทยในบทที่2) ถูกปรับไป มีการเสริมห้องครัวให้เป็นคอนกรีต เพื่อป้องกันไฟจากการหุงต้มอาหารจากเดิมเป็นเรือนไม้ การถ่ายเทอากาศหรือควันไฟมีการใส่หน้าต่างบานเกล็ดกระจกบนผนังคอนกรีตที่มีการถ่ายเทอย่างดีในทิศทางที่ถูกต้อง ได้ทั้งแสงสว่าง การปรับตัวบานเกล็ดกระจกทำให้ป้องกันฝนได้ดี ส่วนครัวไฟแบบเดิมใช้การถ่ายเทอากาศผนังบ้านไม้ที่เว้นร่องซึ่งอาจจะทำสลับเปิดปิดได้หรือส่วนหน้าบันที่เป็นการออกแบบทรงพระอาทิตย์เป็นหลักการออกแบบที่คนไทยสมัยก่อนแก้ปัญหาส่วนนี้ไว้แต่ความสะดวกจะสู้สิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ๆไม่ได้ในสถานะเศรษฐกิจ ครัวเรือนที่ดีขึ้นจึงเป็นมูลเหตุชัก จูงให้มีการปรับในส่วนนี้เกิดขึ้น

ในส่วนห้องน้ำ ด้วยเหตุผล จากการที่มีการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในลักษณะของ “โฮมสเตย์” นี้เอง ห้องน้ำจากเดิมที่มีขนาดเล็ก มีการก่อสร้างที่อยู่ห่างจากตัวอาคาร ส่วนของหลังคามุง ด้วย สังกะสี หรือจาก หรือมีการวางตำแหน่งไว้บนบ้านที่มี วัสดุเป็นไม้หรือในชานเรือนที่ต่อยื่นออกมาจากส่วนตัวอาคารผนังเป็นไม้ ตัวส้วมเป็นนั่งยองวางบนคอนกรีตทอกลม (รูปแบบการใช้สอยของเรือนไทยแบบเดิมตามทฤษฎีและรูปแบบทรงไทยในบทที่2)ในส่วนของ แสงสว่าง อาจมีภายในห้องแต่การลงจากอาคารที่พักตอนกลางคืน ความสะดวกกับการใช้งานกับนักท่องเที่ยวมีน้อย ต้องใช้ไฟฉายหรือตะเกียงนำไปด้วย การใช้งานของส้วมของตัวส้วมก็จะ เป็นส้วมแบบนั่งยองมีถังน้ำดักกรด นักท่องเที่ยวที่มาร่วมเข้าพักมีขนาดตัวที่ใหญ่การใช้งานจึงเกิดความไม่สะดวกเกิดขึ้น รวมสาธารณูปโภคต่างๆเช่นไฟฟ้า ประปาและวัสดุก่อสร้างที่สะดวกมากขึ้น ในปัจจุบัน

รวมทั้งรายได้จากการเข้าพักของนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้น เป็น
 มูลเหตุชักจูงให้มีการปรับในส่วนนี้เกิดขึ้นแต่ก็มีจำนวนไม่มาก

จากข้อสรุป ดังกล่าวมานี้ ทำให้เกิดข้อค้นพบ ด้านเครื่องใช้ไม้สอยที่เกิดขึ้นในเรือนไทย
 ตำบลปลายโพงพาง ที่นำมาเป็น “โสมสเด็จ” เช่น

- 1) กลุ่มประชากรไม่มีการปรับที่อยู่อาศัยเดิม
- 2) จากการดูแลการใช้ที่อยู่อาศัยเดิมเป็น “โสมสเด็จ” ที่ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงาน ภาครัฐ
 ทั้งฝ่ายพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมควรจัดเป็นแหล่ง
 ท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ที่อยู่ในแผนงานนำนักท่องเที่ยวมาพักและเที่ยวชมเป็นราย
 เดือนและรายปี
- 3) เครื่องใช้ไม้สอยที่เกิดขึ้นในเรือนไทย แต่เดิมที่ยังไม่เคยมีการนำมาใช้
 มานั้นความเป็นสัดส่วน มั่งลวดกันยุง ที่นอน ผ้านวม สุขภัณฑ์ พัดลม ตู้เย็น
 - มีการใช้มุ้ง นำมาให้นักท่องเที่ยวพักใช้ ในส่วนห้องโถงโถงกลางภายในบ้าน
 หรือโถงโถงศาลาขนาดใหญ่ที่อยู่หน้าบ้าน หรือข้างบ้าน ใช้โยงอยู่ระหว่างเสาของ
 อาคารขนาดของมุ้งที่มีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ที่ นอนรวมนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม หรือ
 ครอบครัว 2-4 คน
 - มีการใช้ม่าน นำมาให้นักท่องเที่ยวพักใช้ ในส่วนห้องโถงโถงกลางภายในบ้าน
 หรือโถงโถงศาลาขนาดใหญ่ใช้โยงอยู่ระหว่างเสาของอาคาร เป็นการแบ่งความเป็น
 ส่วนตัวของนักท่องเที่ยวที่มาพัก ทำให้เกิดการใช้งานอย่างมีสัดส่วนอย่างลงตัวกับ
 เรือนไทยเดิมการใช้งาน และการเก็บกั้สะดวก การใช้สีสันทันของมีเจ้าของบ้านที่นำมา
 เป็น
 “โสมสเด็จ” ก็รู้จักเลือกใช้ เช่น สีฟ้าอ่อน สีเหลือง ไข่ไก่ ทำให้ดูแล้วไม่เกิดการ
 ขัดแย้ง กันกับสีสันทันของเรือนไทยที่ทาสีเป็นสีน้ำตาลหรือน้ำตาลแดง
 - มีการนำที่นอนผ้านวม หรือฟูก นำมาให้นักท่องเที่ยวพักใช้ นอนพักในส่วนห้อง
 โถงโถงกลาง ภายในบ้าน มีขนาด ความกว้าง 1 เมตร ความยาว 2 เมตร สะดวกกับ
 การนอนพักของนักท่องเที่ยว ในลักษณะเดิมเป็นเพียงการนอนเลื้อยแต่ส่วนใหญ่จะ
 ใช้ที่นอนผ้านวม

ในทางกลับกัน เจ้าของบ้านพัก“โฮมสเตย์” กลับเรียนรู้ในตัวนักท่องเที่ยว เตรียมการในสิ่ง ที่คิดว่าจำเป็น มาให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ จนผิดรูปแบบ ของชุมชน เช่น

- 1 มีการปรับทำห้องให้นักท่องเที่ยว เข้าพัก ติดเครื่องปรับอากาศ แทนที่จะ กางมุ้งนอนในชานโล่ง รับกับลมธรรมชาติ
- 2 มีการปรับทำห้องน้ำ ห้องส้วม สมัยใหม่ ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ แทนที่ให้อาบในลำคลอง ช่วงที่น้ำมีความสะอาดตอนที่น้ำขึ้นและลง หรือนำน้ำมาแกว่งสารส้มในโอ่งให้ตก ตะกอนจนมีความสะอาด เห็นได้เพื่อใช้อาบน้ำ
- 3 มีการเปิดร้านอาหารแบบในเมืองแทนที่จะมีรวมตัวในชมรมเรื่อง อาหารพื้นบ้าน ที่มีการรับรองเรื่องความสะอาด

ด้านกายภาพ

จากผลการวิจัย พบว่า เจ้าของบ้านพักบางรายมีการปรับบางส่วนที่เป็น ส่วนน้อย โดยคำนึงถึงตัวนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังเช่น ทำห้องน้ำใหม่ที่นักท่องเที่ยวคุ้นเคยต่อการใช้งาน และห้องครัว เป็นอัตราส่วน 5 หลังจากทั้งหมด 19 หลัง และการสัญจรเข้าถึงกัน ด้านน้ำกินน้ำใช้พบว่า เจ้าของบ้านพัก “โฮมสเตย์” มักจะรอน้ำฝนไว้ดื่ม จากการ สังเกต จะเห็นว่า บ้านพักแต่ละหลังมีคุ่มน้ำฝน ส่วนน้ำใช้ จะใช้น้ำบาดาลของหมู่บ้าน ชาวชุมชนยังได้ใช้น้ำในคลองเพื่ออาบ และยังพบว่า เจ้าของบ้านพัก อยากให้ทางภาครัฐช่วยวางท่อประปา และสร้างถนนให้มาถึงบ้านที่พักของตน เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้নারมจากอดีตๆขึ้น โดยไม่ต้องกังวลว่าจะหาย และยังพบอีกว่าเจ้าของบ้านอยากให้ภาครัฐเข้ามามีการประชาสัมพันธ์ บ้านพัก“โฮมสเตย์” มากกว่านี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักกันมากขึ้น

และในการศึกษารูปแบบที่อยู่อาศัยเดิมนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการเริ่มทำวิจัยในข้างต้นพบว่า

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ไว้ 3 ประการดังนี้
สมมติฐานที่ 1) เจ้าของบ้านเรือนไทย มีความคิดที่จะปรับปรุงบ้านพัก เป็นแบบ “โฮมสเตย์”

เจ้าของบ้านเรือนไทย ไม่มีความคิดที่จะปรับปรุงบ้านพัก

สมมติฐานที่ 2) เจ้าของบ้านเรือนไทยขาดความรู้ และความเข้าใจในการ ปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็นแบบ “โฮมสเตย์”

เจ้าของบ้านเรือนไทยขาดความรู้ และความเข้าใจในการปรับที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์

สมมติฐานที่ 3) เจ้าของเรือนไทย ขาดเงินทุนในการปรับปรุงบ้านพักเป็น แบบ “โฮมสเตย์”

เจ้าของเรือนไทย ขาดเงินทุนในการปรับปรุงบ้านพัก

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ด้านโครงสร้างของบ้านพักที่เรือนไทย โดยเฉพาะส่วนที่เป็นห้องโถงกลางและห้องนอนที่เป็นสัดส่วนจากผลการวิจัยพบว่า ไม่สมควรปรับ เพราะให้สภาพคงไว้เพราะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรมีการแบ่ง สัดส่วน ที่มีอยู่แล้วให้นักท่องเที่ยวสามารถพักและเรียนรู้รูปแบบของวิถีชีวิตชาวบ้านโดยทั่วไปแล้วรูปแบบที่อยู่อาศัยเดิมมีห้องนอนให้นักท่องเที่ยวมาพักเป็น 2 กลุ่ม

- กลุ่มแรก เป็นห้องที่เป็นส่วนตัวให้ผู้มาพักที่เป็น คู่สามีภรรยา เข้าพัก อยู่แล้ว
- กลุ่มที่สองเป็นห้องโถงพักรวม ในกรณีที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อายุไม่มากและเป็นโสดจะมาเป็นกลุ่มใหญ่สามารถนอนรวมกันได้โถงโถงภายในตัวบ้านพักสามารถทำส่วน

กันเป็นสัดส่วนลักษณะคล้าย ม่านรูดเปิดและปิดได้ ส่วนบนเปิดโล่งใช้เสาเรือนเป็นตัวกันแต่ ละคร่วง สามารถสร้างความเป็นส่วนตัวในกรณีเจ้าของบ้านพักมีงบจำกัด

ส่วนกรณี ที่มีการปรับห้องนำควรนำหลักการออกแบบในเชิงอนุรักษ์และให้มีความเป็นธรรมชาติเข้ากับอาคารเรือนไทย เช่นการอาบน้ำ ก็ทำห้องโดยใช้ไม้ไผ่มีความสูงประมาณ 2 เมตร นำมาผ่าครึ่งแล้ววางสลับมัดด้วยเชือก เป็นกำแพงห้องอาบน้ำหรือส้วมน้ำแผ่นต่อไม้ผ่าขนาด 0.10ม.เป็นแผ่นรองยื่นอาบให้น้ำไหลผ่านท่อไม้ไผ่ นักท่องเที่ยวนั่งผ้าขาวมาหรือผ้าถุงก็สร้างบรรยากาศเป็นธรรมชาติกับเรือนไทยได้ดี

ด้านความช่วยเหลือจากภาครัฐ

1. ด้านการประชาสัมพันธ์

ทางด้าน สมาชิกของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็นว่า ทางภาครัฐ ไม่ว่าจะหน่วยงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานพัฒนาชุมชน หรือ ทางด้านจังหวัดสมุทรสงคราม ควรจะให้ความช่วยเหลือ ในด้านประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แบบ “โฮมสเตย์” เพื่อเพิ่มนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาพักที่ บ้านพัก ใน ชุมชนนี้เพิ่มขึ้น ดังจะเห็น จากตารางที่ 13 ว่านักท่องเที่ยวส่วนมากไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจาก สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารการท่องเที่ยว อีกทั้งข้อมูลข่าวสาร ที่มาจากสื่อบุคคลดังที่แสดงให้เห็นใน ตารางที่ 14 และจากสื่อเฉพาะกิจในตารางที่ 15 เป็นที่น่าสังเกตว่า นักท่องเที่ยวเกินกว่าครึ่ง ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบ “โฮมสเตย์” จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าทางภาครัฐยังขาด การช่วยเหลือ ทางด้านเงินทุนที่ สามารถนำมาปรับปรุง และอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทยเดิมแก่ชุมชน ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวาเพื่อให้เป็นที่อนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นเรือนไทยเดิมภาคกลางให้คงไว้สืบต่อไป และยังขาดการประชาสัมพันธ์ ที่ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทั่วไป ให้มาท่องเที่ยว

2. ด้านการให้คำแนะนำ ด้านต่างๆ

- ด้านบริหารการจัดการ ให้แก่กลุ่มสมาชิก”โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพางจาก การทำวิจัยพบว่า มีการดำเนินการกันเอง ในกลุ่มของชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นสมาชิก”โฮมสเตย์” ขาดการวางรากฐาน ให้ ดังนั้นการดำเนินการอาจแตกแยกกันได้ ถ้าขาดการเสียดสีเพื่อชุมชน เพราะการดำเนินการเช่นนี้ ในระยะยาว จะก่อให้เกิดรูปแบบธุรกิจเกิดขึ้น ควรจะมีการจัดรายได้ส่วนหนึ่งจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เป็นส่วนกลางเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นการนำส่วนรวมมาพัฒนาให้เป็นประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

โดยมีขั้นตอนของการดำเนินการดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1) การดำเนินกิจกรรมของชุมชนชน

- 1.1) ทำเลที่ตั้ง
- 1.2) การเตรียมสภาพความพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก
- 1.3) สิ่งอำนวยความสะดวกในลักษณะของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 1.4) การกำหนดราคา ที่พัก
- 1.5) การโฆษณา และประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 2) การจัดการด้านการพัฒนาชุมชนของภาครัฐ และเอกชน

- 2.1) ส่งเสริม ตีกรอบสถานที่ที่มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน
- 2.2) การดูแลให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในด้านความปลอดภัย
- 2.3) การโฆษณา และประชาสัมพันธ์ทั้งภาครัฐและเอกชน
- 2.4) ให้หน่วยงานด้านพัฒนาชุมชนเข้าไปดูแล อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3) การจัดการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของภาครัฐ

- 3.1) เรื่อง การสร้างความรู้ให้กับสถานที่ท่องเที่ยว
 - 3.1.1) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว
 - 3.1.2) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณี เทศกาลต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่
 - 3.1.3) การเสนอเป็นโครงการแหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องนำชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยว ที่เป็น แหล่งอารยธรรมของไทยในเชิงอนุรักษ์
- 3.2) เรื่อง มาตรการการรองรับนักท่องเที่ยว
 - 3.2.1) ทั้งคนไทย และชาวต่างประเทศที่จะเข้ามาพัก
- 3.3) เรื่อง มาตรการการรักษาความปลอดภัย
 - 3.3.1) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- 3.4) เรื่อง มาตรการการควบคุมด้านสาธารณสุข

3.4.1) การควบคุมความสะอาด อนามัย

3.4.2) การเปิดอบรมด้านการดูแลรักษาความสะอาด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คู่มือแนวทาง การจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท(Bann Phak) : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ท.), 2545.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปการสัมมนาทางวิชาการ จัด Home stay อย่างไรไม่ให้ผิดทาง กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544.

กรุณา เดชาดิวงศ์ ณ อยุธยา. Home stay : รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่. (ม.ป.ท.), 2537.

ณัฐชามณูษ์ สุวิทย์พันธุ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศน แบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ทั่วไทยรายงาน “บ้านทรงไทยปลายโพงพาง”. คม ชัด ลึก (วันที่ 1-7 สิงหาคม 2545) : 14.

ธีระ เขียววิศวกร. การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในย่านบางลำภู อันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.

ศรีศักร วัลลิโกดม. เรือนไทย บ้านไทย. (ม.ป.ท.), 2545.

สมภพ ภิรมย์ ร.น. ราชบัณฑิต. ปกิณกะคดี หมายเลข 13 บ้านไทยภาคกลาง. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

อรุณศรี ศรีเมฆานนท์ ศาสตราธิบดี. ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2547.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Data of Samutsongkhram province. <http://www.songkhram.html>[2003 , October 16].

Ruethai Chaichongrak. Somchai Nil-athi Panin and Saowalak Posayanonda,

The Thai House History and Evolution. Bangkok : Bangkok Printing, 2002.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

การปรับที่อยู่อาศัยเดิม “โฮมสเตย์” ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชมรมอนุรักษ์
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม

วันที่..... ผู้สัมภาษณ์.....

ข้อมูลทั่วไป

เพศ ชาย หญิง อายุ.....
ลักษณะการปรับ ที่อยู่อาศัยเดิม ทั้งหมด บางส่วน

แนวคำถาม

1. ท่านได้พักอาศัย ที่นี้มานานแค่ไหน ที่อยู่อาศัยเป็นอย่างไร
2. ที่อยู่อาศัย ของท่าน มีอายุมานานกี่ปี และท่านได้ปรับที่อยู่อาศัยเดิมของท่านเมื่อใด
3. ก่อนที่จะมี นักท่องเที่ยว เข้ามา สถานที่นี้เป็นอย่างไร เป็นที่อยู่อาศัยหรือไม่
4. เหตุใด ท่านนำที่อยู่อาศัยเดิม มาเข้าชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นโฮมสเตย์
5. ท่านปรับที่อยู่ อาศัยเดิม ของท่านอย่างไร (โครงสร้างอาคาร รูปแบบ ลักษณะการต่อเติม)
6. ท่านพบปัญหา ระหว่างการปรับที่อยู่อาศัยเดิมอย่างไรบ้าง ท่านแก้ไขปัญหามาอย่างไร
7. ขอให้ท่านเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น ก่อนและหลังจากการปรับที่อยู่เดิม เป็น โฮมสเตย์
8. ท่านคิดว่าชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของท่านได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร
9. ท่านคิดว่า การปรับที่อยู่อาศัยเดิม เป็นสถานที่ประกอบธุรกิจ “โฮมสเตย์” ก่อให้เกิดปัญหาอะไร
10. ท่านมีความคิดเห็น อย่างไร กับหน่วยงานภาครัฐ ที่ได้มีการดำเนินการช่วยเหลือ โฮมสเตย์ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาก่อนหน้านี้
11. ท่านต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ เข้ามาช่วยเหลือ “โฮมสเตย์”ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านใดบ้าง
12. ท่านมีความต้องการปรับที่อยู่อาศัยเดิม อีก หรือไม่ ปรับอย่างไร และเพราะเหตุใด
13. ถ้านักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นหรือลดลง ท่านคิดว่าจะมีผลกระทบกับ ธุรกิจ “โฮมสเตย์”ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของท่านหรือไม่
14. ท่านคิดว่าภาครัฐควรมีระบบบริหารจัดการ มาช่วยให้คำแนะนำแก่ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการหรือไม่
15. ท่านคิดว่าการปรับที่อยู่อาศัยเดิม ควรมีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยให้คำแนะนำหรือไม่

แบบสอบถาม

เรื่อง การปรับที่อยู่อาศัยเดิม “ โฮมสเตย์ “ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ต.ปลายโพรงพง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม ของนักท่องเที่ยวที่มาพัก

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อการศึกษาตาม
หลักสูตร ปริญญาเอกพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะเป็นประโยชน์ต่อ
การศึกษาและการทำวิจัยการปรับที่อยู่อาศัยเดิม “ โฮมสเตย์ “ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพรงพง อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม ให้มีประสิทธิภาพในอนาคต

.....
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวและพฤติกรรมการท่องเที่ยวทั่วไป

กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน และเติมค่าลงในช่องว่าง (.....) ตามความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุกี่ปี

1. ต่ำกว่า 20 ปี 2. 20 – 29 ปี
 3. 30 – 39 ปี 4. 40 – 49 ปี
 5. 50 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

1. โสด 2. สมรส
 3. หม้าย / หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด

1. ต่ำกว่ามัธยมปลาย 2. มัธยมปลาย
 3. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า 4. ปริญญาตรี
 5. สูงกว่าปริญญาตรี 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

5. อาชีพ

1. นักเรียน / นักศึกษา 2. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

3. พนักงานบริษัทเอกชน 4. เจ้าของกิจการ / อาชีพอิสระ
5. รับจ้างทั่วไป

6. รายได้ของท่านต่อเดือน

1. ต่ำกว่า 5,000 บาท 2. 5,001 – 10,000 บาท
3. 10,001 – 15,000 บาท 4. 15,001 – 20,000 บาท
5. 20,001 – 25,000 บาท 6. มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

7. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านสนใจเดินทางท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. แหล่งธรรมชาติ (ภูเขา น้ำตก ทะเล) 2. แหล่งสถานโบราณวัตถุ
3. เพื่อสุขภาพ 4. แหล่งศิลปหัตถกรรม
5. แหล่งอาหารการกิน 6. แหล่งซื้อของ
7. เพื่อมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์
8. เพื่อศึกษาชาติพันธุ์ของมนุษย์

9. ในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งของท่าน ส่วนใหญ่ใช้ช่วงเวลาใด

1. วันหยุดสุดสัปดาห์ 2. วันหยุดตามเทศกาล
3. วันพักร้อน 4. วันธรรมดา

10. ส่วนใหญ่ท่านมักไปเที่ยวกับใคร

1. ไปคนเดียว 2. ไปกับเพื่อนกลุ่มเล็ก 3 – 4 คน
3. ไปกับเพื่อนกลุ่มใหญ่ 5 – 6 คน 4. ไปกับครอบครัว
5. ทัวร์ / บริษัทนำเที่ยว 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

11. พาหนะส่วนใหญ่ที่ท่านใช้เดินทางท่องเที่ยว

1. รถส่วนตัว 2. รถโค้ชบริษัททัวร์
3. รถโดยสารประจำทาง 4. รถรับจ้างเหมา
5. เครื่องบิน 6. รถไฟ
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความเป็นจริง

1. ท่านได้รับข่าวสารเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อต่อไปนี้บ่อยเพียงใด

ประเภทสื่อ	เดือนละ ครั้ง	2-3 เดือนครั้ง	4-5 เดือนครั้ง	นานกว่านั้น	ไม่เคยเลย
1. โทรทัศน์					
2. วิทยุ					
3. หนังสือพิมพ์					
4. นิตยสาร/วารสารท่องเที่ยว					

2. ท่านพูดคุยในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์กับบุคคลต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด

บุคคล	สัปดาห์ละ ครั้ง	2-3 สัปดาห์ ครั้ง	4-5 สัปดาห์ ครั้ง	นานกว่านั้น	ไม่เคยเลย
1.ญาติ/บุคคลในครอบครัว					
2. เพื่อน					
3. เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย/เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					
4. เจ้าหน้าที่บริษัทนำเที่ยว/เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					

3. ท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อต่อไปนี้หรือไม่

1. แผ่นพับ	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย
2. หนังสือเผยแพร่เล่มเล็ก (Pamphlets)	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย
3. เอกสารแนะนำประกอบ (Brochures)	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย
4. โปสเตอร์	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย
5. ป้ายโฆษณา	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย
6. กระดานข่าว/บอร์ดประกาศบนเว็บไซต์ทั่วไป	☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย

7. เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย www.tat.or.th 1. เคย 2. ไม่เคย

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

- กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ท่านคิดว่า ถูก
หรือทำเครื่องหมาย ✗ ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ท่านคิดว่า ผิด
- 1. การจัดการการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ เป็นการประกอบการด้านที่พักในเชิงธุรกิจ
- 2. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเจ้าบ้านแบบพักค้างคืนในชุมชนถือเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งแต่ ไม่ใช่จุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์
- 3. ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านทรงไทยปลายโพพทาง ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่มีการจัดทำ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชมหิ้งห้อยและวิถีชีวิตตามลำคลอง เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม
- 4. เป็นการเรียนรู้ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมทรงไทย ที่เป็นที่พักอาศัยชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านทรง ไทยปลายโพพทาง เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 5. การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ในประเทศไทยนั้น พัฒนาแนวคิดมาจากที่พักแบบ Bed & Breakfast และ Farm Stay ของต่างประเทศ
- 6. การกางเต็นท์นอนและทำอาหารกินเองเป็นวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแบบ “โฮมสเตย์”
- 7. การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ในประเทศไทยเกิดขึ้นมานานเริ่มต้นกระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษาออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท
- 8. ความสะอาดในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวแบบ “โฮมสเตย์” เนื่องจากปกติชาวบ้านมีวิถีชีวิตอย่างไร นักท่องเที่ยวก็ต้องร่วมกิจกรรมและวิถีชีวิต เช่นเดียวกับชาวบ้าน
- 9. การสร้างบ้านหลังใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่นเดิม เป็นบริการหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวแบบ “โฮมสเตย์” มีเสนอให้กับนักท่องเที่ยว
- 10. เจ้าของบ้านต้องเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวและบริการให้ทันสมัย สะดวกสบายเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
- 11. อนาคต ในชุมชน ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านทรงไทยปลายโพพทางจำเป็นต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจใน การจัดการ โฮมสเตย์มากกว่าคนในชุมชนเพื่อการจัดการเกิดความถูกต้องมากที่สุด

- 12. ในหน่วยงานของภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ควรเข้ามา มีส่วนร่วมในการ พัฒนาชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว โฮมสเตย์ ที่ดียิ่งขึ้น
- 13. การจัด รูปแบบที่พักในการเข้าอยู่ร่วม กับเจ้าของบ้าน ควรมีการแบ่งส่วนที่พัก การ ขยายตัวของอาคาร ให้สอดคล้องกับ ความรู้ทางสถาปัตยกรรมศาสตร์

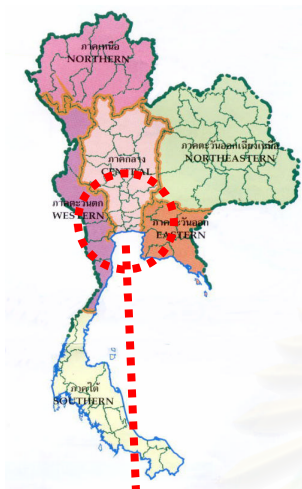

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

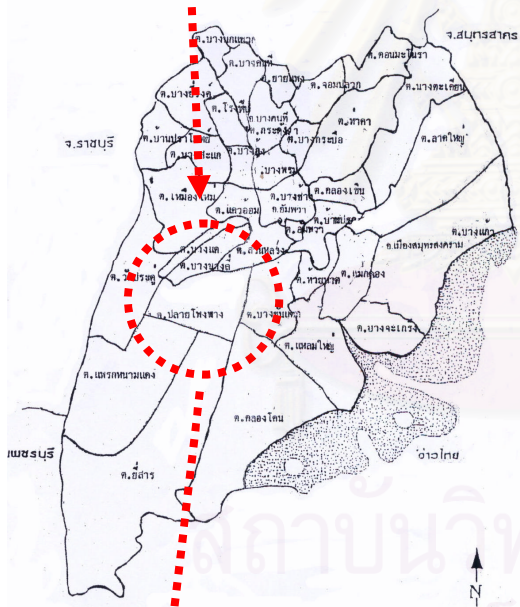
ภาคผนวก ข

สถานที่ตั้ง “โฮมสเตย์”ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รูปภาพที่ 55 การแสดง แผนที่ ที่บ่งบอกถึง ตำแหน่งที่ตั้ง ของ “โฮมสเตย์” ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม อยู่ในส่วนของภาคกลาง

รูปภาพที่ 56 ในพื้นที่ ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม จะเป็นสวนโดยมีการสัญจรทางน้ำ เป็นหลักใหญ่ในการติดต่อกันในชุมชน

รูปภาพที่ 57 ตำแหน่งที่ตั้ง ของ “โฮมสเตย์”ของ ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม อยู่ใน ส่วนภาคกลางของประเทศไทย ใกล้ชายทะเล ออกปากอ่าวไทย

ภาคผนวก ข

ทางเข้า ในสถานที่ โฮมสเตย์วัดโคกเกต ต.ปลายโพรง พ.อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ภาพที่ 58 ซุ้มวัดโคกเกตบุญญศิริ ติดถนนใหญ่

ภาพที่ 59 สะพานข้ามคลองโคกเกตติดกับ วัด

ภาพที่ 60 ผ่านซุ้มหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ ๖๘

ภาพที่ 61 เข้าสู่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “โฮมเตย์”

ภาพที่ 62 ผ่านซุ้มหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภาพที่ 63 ลานจอดรถทางเข้า”โฮมสเตย์” ของ ชมรมอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

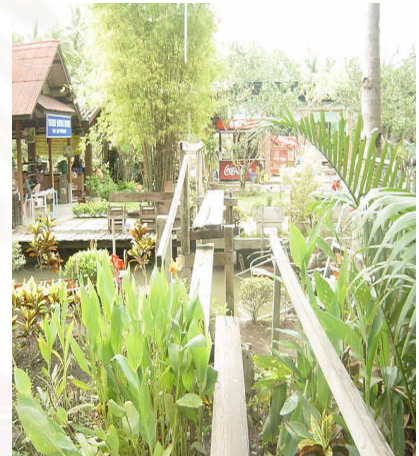
ภาพที่ 64 ถนนดินเท้าในสวนเข้าสู่ “โฮมสเตย์”

ภาพที่ 65 ระยะทางเพียง 100 เมตรมีป้ายบอกทิศทาง

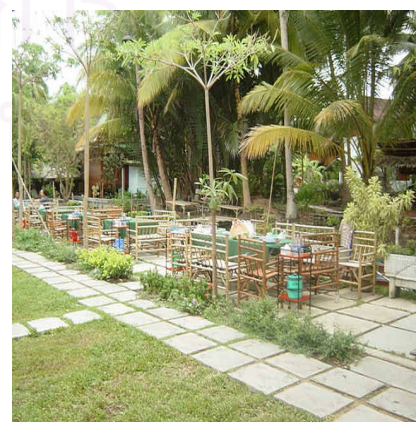
ภาพที่ 66 เรือรับส่งแขกที่มาพัก เพื่อท่องเที่ยวจอดรอ

ภาพที่ 67 สู่เรือนรับรอง ของ “โฮมสเตย์”

ภาพที่ 68 อาคารร้านค้า บริเวณเรือนรับรอง

ภาพที่ 69 ลานรับประทานอาหาร ที่ลานโล่งใกล้
เคียงบริเวณ เรือนรับรองติดกับท่าน

ภาพที่ 70 บ้านพัก “โฮมสเตย์” ติดกับเรือนรับรอง

ภาพที่ 71 คลองสัญจร บริเวณบ้านป่าทองคำ

ภาพที่ 72 บ้านคุณอัจฉรา เป็นเรือนไทย 4 หลัง
ติดกันใต้ถุนสูง โปรง อยู่ใกล้เคียงเรือนรับรอง

ภาพที่ 73 บริเวณใกล้เคียงเรือนรับรอง ร่มรื่นไปด้วย
แมกไม้ สวนส้มและสวนมะพร้าว

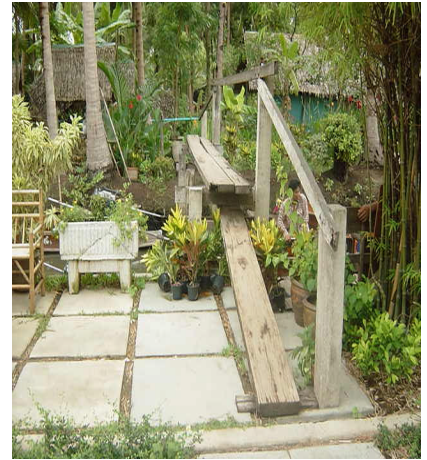
ภาพที่ 74 คลองสัญจร และท่าหน้ารับส่งแขกสู่เรือน
รับรอง “โฮมสเตย์”

ภาพที่ 75 ลานรับประทานอาหาร ที่ลานโล่งใกล้เคียง
บริเวณเรือนรับรองติดกับท่าหน้า

ภาพที่ 76 บริเวณเรือนรับรอง "โฮมสเตย์" เดย์"

ภาพที่ 77 สะพานไม้เข้าสู่เรือนรับรอง "โฮมสเตย์"

ภาพที่ 78 เรือนรับรอง ติดกับริมน้ำ

ภาพที่ 79 ทางเดินเท้าในบริเวณเรือนรับรอง

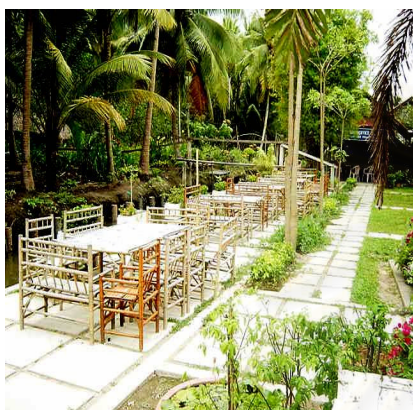

ภาพที่ 80 ทางเชื่อมระหว่างบ้านพัก ของคุณอัจฉรา
ใกล้เคียงกับป่าทองคำ ในบริเวณเดียวกัน

ภาพที่ 81 ทางเดินริมน้ำที่พัฒนาแล้ว ใน
บริเวณที่รับรองนักท่องเที่ยวที่จะเข้า
มาพัก

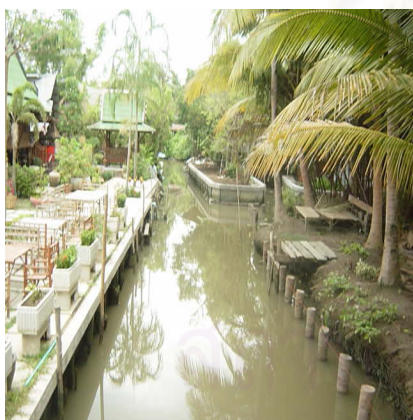
ที่ทำการต้องรับผู้ที่มาท่องเที่ยวในสถานที่ “โฮมสเตย์” และเส้นทางการสัญจรทางน้ำกับเส้นทาง
 สัญจรทางบกที่สามารถเข้าถึง

ภาพที่ 82 ที่นั่งรับประทานอาหาร เรือนรับรอง

ภาพที่ 83 ทางสัญจรทางน้ำที่ขึ้นอยู่กับระดับ น้ำ
 ชื้นน้ำ ลง

ภาพที่ 84 ทางสัญจรทางน้ำที่ขึ้นอยู่กับ
 ระดับน้ำขึ้นน้ำลง

ภาพที่ 85 ทางเดินเท้าก่อนเข้าเรือนรับรอง

ภาพที่ 86 บ้านกำนันธวัชหลังการปรับที่อยู่อาศัยเดิม

ภาพที่ 87 บ้านกำนันธวัชในส่วนชานเรือน

ภาพที่ 88 ส่วนทางขึ้น

ภาพที่ 89 ด้านทางขึ้นบ้านด้านข้าง

ภาพที่ 90 ทำน้ำติดกับเรือนรับรอง

ภาพที่ 91 ส่วนของชานเรือน

ภาพที่ 92 ภายในบ้านบริเวณห้องพระ

ภาพที่ 93 ห้องนอนของเจ้าของบ้าน

ภาพที่ 94 ชานเรือนด้านข้างบ้าน

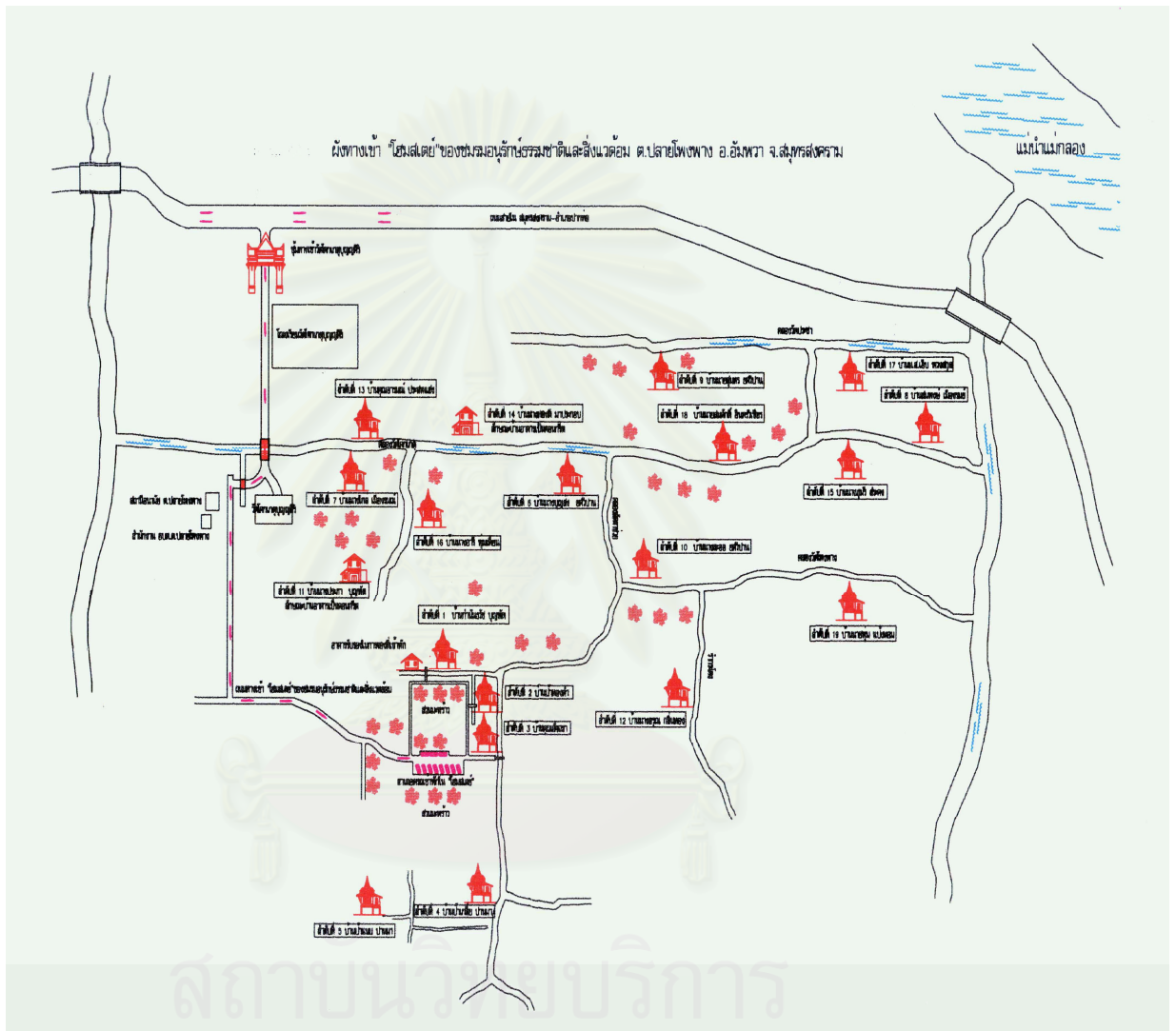
ภาพที่ 95 ชานเรือนด้านข้างบ้านลงสู่ศาลาท่าน้ำ

ภาพที่ 96 โถงโล่งเป็นที่พักภายในบ้าน

ภาพที่ 97 โถงโล่งภายนอกอาคารที่มีหลังคาคลุม

ภาพที่ 97 ผังเส้นทางบ้านพัก “โอมสแต่ย์” ที่เชื่อมการเดินทาง ทางลำคลอง

ตารางที่ 18 ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคกลาง	พระนครศรีอยุธยา	1. บ้านแก้วฟ้า ต.แก้วฟ้า อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา	1. กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ โทร : โทร.(02-2485833)
	อ่างทอง	1. บ้านยางทอง ต.บางเจ้าฉ่า อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง	1. กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ โทร : โทร.(02-2485833)
	กาญจนบุรี	1. บ้านหนองขาว ต.หนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี	1. หมู่บ้านทอผ้า 2. เลี้ยงม้าฝึกไว้เป็นม้าแสดงเพื่อ ใช้ในงานแห่นาค 3. มีพ่อเพลง แม่เพลง เล่นเพลงเหย่ย 4. วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทพวน ทำนา ทำไร่ 5. กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay	สอบถามข้อมูล ททท. ภาคกลางเขต 1 โทร.(032-511230)
		2. หมู่บ้านเขาเหล็ก ต.เขาโจด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี	1. กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	สอบถามข้อมูล ททท. ภาคกลางเขต 1 โทร.(032-511230)
	เพชรบุรี	1. หมู่บ้านไทยทรงดำ (เขาย้อย) อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี	1. ศึกษาวิถีชีวิตของ ชาวไทยทรงดำ เช่น การทอผ้า ไทยทรงดำ 2. ชมการแสดงทางวัฒนธรรม พื้นบ้าน โดยชุมชนท้องถิ่น 3. กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay	ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรง ดำ กำนันประนอม สืบอ่ำ โทร(032- 562208,562153,562393

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

154

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคกลาง	นครนายก	1. ทำด่านโฮมสเตย์ หมู่ 1-6 ต.หินตั้ง อ.เมือง จ.นครนายก	1.กิจกรรมการแกะสลักเหียงไม้ไผ่ 2.การทำเครื่องจักสาน 3.การทำสวนผลไม้ 4.กิจกรรมเดินป่า 5.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 6. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-นายประดิษฐ์ สุมลทา โทร.(01-8044503) -นางประยงค์ เข็มมณี -นางเลขา พุตระกูล โทร (037-384086)
	นนทบุรี	1. หมู่บ้านปั้นหม้อ เกละเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.เกาะเกร็ด จ.นนทบุรี	1.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โทร : โทร.(02-2485833)
	สมุทรสงคราม	1. บ้านทรงไทยปลาย โพงพาง ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม	1.ศึกษาวิถีชีวิตไทย ริมคลอง บ้านเรือนไทยริมคลอง ชมเต้าตาล การเก็บน้ำตาล ชั่งคักกึ่ง สวนส้มโอ ฝึกหัดพายเรือ นั่งเรือชม หิ่งห้อยยามราตรี บนต้นลำพู 2.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay	ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านท่องเที่ยว บ้านทรงไทย ปลายโพงพาง คุณรัชช บุญพัทธ์ โทร.(01-4037907)
	อุทัยธานี	1. บ้านอิมาด ต.แก่นมะกูด อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	1.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	โทร.(056-512026)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคใต้	นครศรีธรรมราช	1. หมู่บ้านคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	1.ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขา หลวง 2.นำเที่ยวในชุมชน 3.การทำสวนผลไม้ 4.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 5. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ชมรมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์บ้านคีรีวง โทร (075-309201,309010)
	พังงา	1. เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	1.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน 3.ศึกษาชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน 4.กิจกรรมการปกป้อง พิทักษ์ รักษา และฟื้นฟู ทรัพยากรชายฝั่งของชาวประมง พื้นบ้าน	ชมรมชาวประมง พื้นบ้าน เกาะยาว โทร.(076-597244)
	ระนอง	1.หมู่บ้านทะเลนอก หมู่ 1 ต.กำพวน กิ่งอำเภอสำราญ จ.ระนอง	1.กิจกรรมที่พักแบบ Home Stay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน 3.นำเที่ยวชายหาดและเกาะต่างๆ เช่นเกาะกำใหญ่ เกาะค้างคาว อ่าวควาย	บ้านผู้ใหญ่บ้านทะเลนอก คุณมะแะ นิ่มนวล โทร(077-829500 ,01-8933143)

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

156

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	แพร่	1. บ้านห้วยฮ่อม ต.บ้านเวียง อ.ร้องกวาง จ.แพร่	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แพร่ โทร (054-521728)
	ตาก	1. บ้านอุ้มขอม (ดอยมูเซอ) ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตหมู่บ้าน วัฒนธรรมชาวมูเซอแดง 3. การทำสวนผลไม้แบบผสม 4. ท่องเที่ยวเดินป่า	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.ตาก โทร (055-513614)
		2. บ้านโบราณ อ.อุ้มผาง จ.ตาก	1. ศึกษาวิถีชีวิตและ สถาปัตยกรรมบ้านโบราณของ ชาวอุ้มผาง 2. นำเที่ยวในชาวมุสลิม 2. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay	ชมรมบ้านเก่าโบราณ คุณภา บุญสม โทร.(055-513614, 01-8558754)
	ลำปาง	1. ศูนย์อนุรักษ์ ช้างไทยทางหลวง แผ่นดิน หมายเลขที่ 11 กม.ที่28-29 หมู่ที่ 5 ต.ลำปาง-เชียงใหม่ จ.ลำปาง	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของควาญช้าง และช้าง 3. ชมการแสดงช้าง 4. การนั่งช้างชมธรรมชาติและ บรรยากาศโดยรอบของศูนย์ อนุรักษ์ช้างไทย 5. การเรียนรู้การฝึกช้างและการ ฝึกหัดเป็นควาญช้างของ นักท่องเที่ยว	โทร.(056-512026)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

157

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	1. บ้านแม่กำปอง (หมู่บ้านท่าเหมียง,ชา) ต.ห้วยแก้วกิ่ง อ.แม่ฮ่อม จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน 3.ศึกษาธรรมชาติน้ำตกแม่กำปอง 4.ชมการทำเหมียงชา	-ผู้ใหญ่บ้าน คุณพรหมมินทร์ โทร (053-229526) -บริษัทเอราวัณ พี.ยู.ซี โทร(053-274212-3) โทรสาร(053-276548)
		2. บ้านห้วยน้ำริน ต.ทุ่งปี่ อ.แม่ฮ่อม จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
		3. แม่เฒ่า ต.แม่ฮ่อม อ.แม่ฮ่อม จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2.ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
		4. บ้านโป่ง หมู่ 6 ต.ป่าไม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน 3.เดินป่าศึกษาธรรมชาติ พันธุ์ไม้ สวนสมุนไพร 4.ตกปลาอ่างเก็บน้ำห้วยใจ 5.ชมพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม การเกษตร และชื่อของที่ระลึก 6.จัดกรยานเที่ยวชมธรรมชาติ	-ชมรมการท่องเที่ยวเชิง นิเวศบ้านโป่ง โทร.(01-9520896) -คุณสมใจ โทร.(09-9523133)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

158

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	5. ผานกกก ต.โป่งแยง อ.แม่ริน จ.เชียงใหม่	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
		6. ห้วยอีโก้ ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
	แม่ฮ่องสอน	1. บ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ชาวปาเกอะญอ หรือกะเหรี่ยง 3. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ คอยปุย 4. กิจกรรมเพาะพันธุ์กล้วยไม้	โครงการฟื้นฟูชีวิตและ วัฒนธรรม จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-613462-3) (01-8822664)
		2. คอยเหลียม ต.แม่หา อ.แม่สะเรียง จ.เชียงใหม่	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-680039)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบ

159

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	5. ผานกกก ต.โป่งแยง อ.แม่อิน จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
		6. ห้วยอีโก้ ต.เชิงดาว อ.เชิงดาว จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
	แม่ฮ่องสอน	1. บ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2.ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ชาวป่าเกอญอ หรือกะเหรี่ยง 3. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ คอยปุย 4.กิจกรรมเพาะพันธุ์กล้วยไม้	โครงการฟื้นฟูชีวิตและ วัฒนธรรม จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-613462-3) (01-8822664)
		2. คอยเหลี่ยม ต.แม่หေး อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-680039)
		3.บ้านห้วยผึ้ง ต.แม่โก อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-680039)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

160

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	5. ผานกกก ต.โป่งแยง อ.แม่ริน จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
		6. ห้วยอีโก้ ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (053-214038)
	แม่ฮ่องสอน	1. บ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2.ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ชาวป่าเกอะนุอ หรือกะเหรี่ยง 3. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ คอยปุย 4.กิจกรรมเพาะพันธุ์กล้วยไม้	โครงการฟื้นฟูชีวิตและ วัฒนธรรม จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-613462-3) (01-8822664)
		2. คอยเหลียม ต.แม่หา อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-680039)
		3.บ้านห้วยผึ้ง ต.แม่โก อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	1.กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.แม่ฮ่องสอน โทร (053-680039)

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

161

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	น่าน	1. บ้านสันเจริญ ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.น่าน โทร (01-4605551)
	พะเยา	1. บ้านปางคำใต้ ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (054-480111)
		2. บ้านสิบสองพัฒนา ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (054-480111)
	เชียงราย	1. บ้านจะคือ หมู่ 10 ต.ห้วยชมภู อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชาวเขา(มุเซอ) 3.เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		2.บ้านแคววัวดำ ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-680039) 01-8835404 01-6020468 01-4730091

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

162

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	น่าน	1. บ้านสันเจริญ ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.น่าน โทร (01-4605551)
	พะเยา	1. บ้านปางคำใต้ ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (054-480111)
		2. บ้านสิบสองพัฒนา ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (054-480111)
	เชียงราย	1. บ้านจะคือ หมู่ 10 ต.ห้วยชมภู อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชาวเขา(มูเซอ) 3. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		2.บ้านแคววัวดำ ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบHomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-680039) 01-8835404 01-6020468 01-4730091

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

163

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงราย	3. บ้านห่อซา ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		4. บ้านแสนใจใหม่ ต.แม่สลองใน อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		5. บ้านลิไข่ ต.นางแล อ.เมือง จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงใหม่ โทร (054-480111) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		6. บ้านอาแหะ ต.ป่าตึง อ.แม่จัน จ.เชียงราย	1. กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชาวเขา(มูเซอ)	ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091

ตัวอย่างการศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

164

ภาค	จังหวัด	สถานที่	ลักษณะกิจกรรม	สถานที่ติดต่อ
ภาคเหนือ	เชียงราย	7. บ้านแสนสุข ต.ศรีคำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย	1.กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
		8. บ้านหัวแม่คำ ต.เทิดไท อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	1.กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	-ศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา จ.เชียงราย โทร (053-660362) 01-8835404 01-6020468 01-4730091
	กำแพงเพชร	1. บ้านคลองลาน ต.คลองลานพัฒนา อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร	1.กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	โทร (055-786250)
		2. บ้านจันทิมา ต.จันทิมา อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร	1.กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	สำนักงาน คณะกรรมการ วัฒนธรรมชาติ โทร (02-2485843)
	พิษณุโลก	1. บ้านห้วยไซ ต.เนินเพิ่ม อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	1.กิจกรรมที่พักแบบ HomeStay 2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	โทร (055-259362)

ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ มีข้อสมมติฐานดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ และไม่สิ้นสุด ถ้าความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นก็เข้ามาแทนที่ โดยไม่มีที่สิ้นสุด ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย
2. ความต้องการของมนุษย์มีการเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะถูกเรียกร้องให้ตอบสนองทันที
3. มนุษย์จะแสดงหาความต้องการที่สำคัญที่สุด หรือมากกว่าก่อน และจะสนใจความต้องการที่มีความสำคัญรองลงมาในลำดับต่อไป

ลำดับขั้นความต้องการตามทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์มี 5 ขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการในสิ่งที่จำเป็นต่อร่างกาย และการดำรงชีวิต เช่น น้ำดื่ม อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ฯลฯ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองชีวิตก็จะดำรงอยู่ไม่ได้
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ ความปลอดภัยต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน เช่น ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ อาชญากรรม อันตรายต่าง ๆ จากการบริโภค และการเดินทางท่องเที่ยว ความมั่นคงในการทำงาน และปรารถนาจะอยู่ในสังคมที่เป็นระเบียบและสามารถคาดหมายได้ แต่แต่ละบุคคลรู้ถึงข้อจำกัดหรือขอบเขตของพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. ความต้องการได้รับการยอมรับในสังคม (Belonging/Social Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะเข้าร่วม การให้ และได้รับความรัก ความเป็นมิตร ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน หมู่คณะ และสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และให้บุคคลอื่นยอมรับในความสำคัญของตน
4. ความต้องการการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) ได้แก่ ความต้องการมีชื่อเสียง มีความรู้ ความสามารถ ความสำเร็จ มีศักดิ์ศรี มีฐานะดี ความเป็นอิสระและเสรีภาพ อยู่ในความหรรษา เป็นที่รู้จักและได้รับความยกย่อง ยอมรับนับถือจากบุคคลทั้งหลายในสังคม
5. ความต้องการได้รับความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self – Actualization Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด หรือสิ่งที่ตั้งความปรารถนาสูงสุดเอาไว้ โดยใช้ความสามารถทุก ๆ อย่างที่มีอยู่ เช่น การเป็นผู้บริหารในระดับสูงสุด เป็นผู้นำของประเทศ ซึ่ง

เป็นความต้องการพิเศษขั้นสูงสุด นึกอยากได้หรือนึกอยากเป็น แต่ในความเป็นจริงไม่อาจเสาะแสวงหามาได้ ทั้งนี้ แต่ละคนย่อมมีความรู้สึกนึกคิดแตกต่างกันไป

นอกจากนี้ความต้องการ 5 ขั้นที่กล่าวมาแล้ว มาสโลว์ ยังได้เพิ่มความต้องการ ซึ่งมีความสำคัญต่อจิตใจมาอีก 2 ขั้น คือ

1. ความต้องการที่จะได้ทราบและได้เกิดความเข้าใจ(The Need to Know and Understand) ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมแสวงหาคำตอบเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น
2. ความต้องการความสวยงาม (The Need for Aesthetic Satisfaction) ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมแสวงหา สร้างสรรค์ และชำระรักษาสิ่งสวยงาม ชื่นชมสิ่งสวยงามทั้งที่เป็นธรรมชาติและศิลปะตามรสนิยมของตน

สำหรับการเดินทางและท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการและความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง ประกอบกับมีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ผลักดันให้สามารถเดินทางได้และยังมีแรงจูงใจอีกหลายอย่างที่ดึงดูด และรเร้าให้คนอยากเดินทางมากขึ้น

แรงจูงใจในการท่องเที่ยว ที่สำคัญ ๆ และกระตุ้นให้คนเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ได้แก่

1. แรงจูงใจทางด้านกายภาพ และจิตวิทยา(Physical and Psychological Motives) ได้แก่ ความต้องการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อหลีกเลี่ยงงานจำเจ และความยุ่งยากต่าง ๆ ไปหามุมสงบเพื่อรักษาสุขภาพ อาบน้ำแร่ รักษาโรคตามคำแนะนำของแพทย์ เล่นกีฬา ว่ายน้ำ เล่นสกี เล่นเรือใบ ตกปลา การเที่ยวชมธรรมชาติ การซื้อของ การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความเพลิดเพลิน และได้พักผ่อนจิตใจของตนเองด้วย เช่น การทัวร์ “สมาธิ” (Meditation Tour)

ดังนั้น ตัวอย่างจากสถิติการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มาเที่ยวเมืองไทยปี 1996 มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนในวันหยุดถึง 87.49%

2. แรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษา (Cultural/Personal Education Motives) เป็นแรงจูงใจด้านความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้จักผู้คน สถานที่ และประเทศที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน สนใจ อยากรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม คนตรี สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ศิลปะพื้นบ้าน เทศกาล สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ

3. แรงจูงใจทางด้านสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Social/Interpersonal/Ethnic Motives) ได้แก่ การไปพบปะ เยี่ยมญาติหรือเพื่อน เยี่ยมสถานที่เกิด ไปเป็นเพื่อนผู้อื่น การได้พบหรือรู้จักกับมิตรใหม่ ซึ่งอาจจะต่างเชื้อชาติ ศาสนากับตน เป็นการแสวงหามิตรภาพ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ โดยหลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว จากการสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทย ปี 2533 พบว่านักท่องเที่ยวชั้นชอบอสังหาริมทรัพย์ของคนไทยมากที่สุด และตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุปี 2537 ประทับใจลักษณะอุปนิสัยของไทยมากที่สุดว่าคนไทยมีความเป็นมิตร น่ารัก มีมารยาท และความเอื้ออาทร จึงนับว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ถึงแม้ว่าจะต่างเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ก็เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการเดินทางเพื่อไปทำความรู้จักได้

4. แรงจูงใจทางการงานและธุรกิจ (Business/Work Related Motives) ได้แก่ การไปเจรจาติดต่อธุรกิจทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนการติดตามผล การเข้าร่วมประชุม สัมมนา การเดินทางไปโดยมีภาระงานเกี่ยวข้องเป็นบางส่วนด้วย หรือกึ่งทำงานกึ่งเที่ยว เช่น เป็นผู้สื่อข่าวงานกีฬาเอเชียนเกมส์ การติดต่อธุรกิจนอกจากจะใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว การได้พบปะพูดคุยด้วยตนเองในสถานที่ของคู่เจรจาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมขยายผลความสำเร็จของธุรกิจออกไป กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อนและหลังประชุม (Pre and Post Tour) เช่นกิจกรรมที่ขาดไม่ได้ ในการประชุมนานาชาติของโลก

5. แรงจูงใจด้านการบันเทิง และสิ่งเพลิดเพลิน (Entertainment / Amusement / Pleasure / Pastime Motives) ได้แก่ การไปเที่ยวชมสวนสนุก (Theme Parks) สถานที่บันเทิงต่าง ๆ การได้ดูกีฬา และกิจกรรมบันเทิง ซึ่งให้ความเพลิดเพลิน เช่น ขบวนพาเหรดรถบุปผาชาติ การแสดงแสงเสียง การแข่งรถ การได้ไปเที่ยวซื้อของยามว่าง การแสวงหาสิ่งเพลิดเพลินของแต่ละบุคคลมีลักษณะหลากหลาย การได้ชมธรรมชาติ ชีวิตสัตว์ ยังเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชั้นชอบมาก การพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ได้ดี จะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวทุกตลาดหลักยังคงมาเที่ยวต่อไป และถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

6. แรงจูงใจทางด้านศาสนา (Religious Motives) ได้แก่ การมีโอกาสไปร่วมแสวงบุญ ศึกษาธรรมะ ฟังสมาธิ เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ที่ตนเคารพนับถือ การได้ไปสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ การทำบุญทำทาน บริจาค ช่วยให้เกิดความสุขทางใจแก่นักท่องเที่ยว ถือว่าได้พักผ่อนทางจิตใจด้วย

7. แรงจูงใจทางด้านสถานภาพและเกียรติภูมิ (Prestige and Status Motives) การเดินทางในบางครั้งอาจสร้างชื่อเสียง ยกฐานะ และเกียรติภูมิของตนให้สูงขึ้น เช่น การเดินทางไป

ประชุมสัมมนาติดต่อธุรกิจ หรือศึกษาต่อในต่างประเทศ ฯลฯ การได้มีโอกาสเดินทางไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เป็นคนมีเกียรติ และมีสังคมดีขึ้น

การเดินทางท่องเที่ยวอาจไม่ได้เกิดขึ้นเพราะแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากแรงจูงใจหลายอย่างผสมผสานกันไป เช่น การไปศึกษาหาความรู้ และมีโอกาสได้รักษาสุขภาพในเวลาเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่มีแรงจูงใจใดเป็นแรงกระตุ้นที่เด่นชัดที่สุด

2. การรับรู้ (Perception)

กระบวนการรับรู้และเข้าใจของบุคคลที่มีต่อโลกที่อาศัยอยู่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน ได้แก่ ความเชื่อ ประสบการณ์ อารมณ์ ฯลฯ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นที่มากระทบกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การได้กลิ่น การได้ยิน การได้เห็น การได้รู้สึก และการได้รสชาติ ฉะนั้น การโฆษณาในธุรกิจท่องเที่ยวโรงแรมจึงต้องพยายามสร้างให้เกิดความรู้ทางด้านอารมณ์ และความน่าเชื่อถือ เช่น ภาพโฆษณาความสะดวกสบายในการนั่งเครื่องบินชั้นหนึ่ง

กระบวนการรับรู้ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การเปิดรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร (Selective Exposure) ในแต่ละวันลูกค้าจะเปิดรับข้อมูลจากการโฆษณาเข้ามาสู่ตัวเอง ตั้งแต่เช้าจนค่ำว่าจะเป็นการโฆษณาจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ หรืออื่น ๆ แต่จะมีโฆษณาใดบ้างที่ลูกค้าเปิดรับข้อมูลอย่างเลือกสรร นักการตลาดต้องใช้ความสามารถทั้งหมดเพื่อให้สินค้าและบริการของตนอยู่ในรายการเลือกสรรนั้น

2. การตั้งใจรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร (Selective Attention) หมายถึง ผู้บริโภคตั้งใจรับสิ่งกระตุ้นอย่างหนึ่งเมื่อเลือกสรรการเปิดรับข้อมูลและให้ความสนใจมากแล้ว

3. ความเข้าใจในข้อมูลที่ได้เลือกสรร (Selective Comprehension) คือ ความเข้าใจและตีความหมายของข้อมูลที่ได้เลือกสรร (Selective Comprehension) คือ ความเข้าใจ และตีความหมายของ ข้อมูลที่ได้รับมาให้ตรงกับความหมายของโลก แต่บางครั้งลูกค้าอาจแย้งข้อมูล มีความลำเอียงในการรับรู้ (Perceptual Biases) อันเนื่องมาจากความเชื่อถือ ทักษะคิด และประสบการณ์ซึ่งเป็นความต้องการภายในของตน

4. การเก็บรักษาข้อมูลที่ได้เลือกสรร (Selective Retention) จะเกิดความทรงจำ ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดความต้องการและตัดสินใจซื้อในโอกาสต่อไป นักการตลาดควรใช้โอกาสในช่วงนี้เสริมข้อมูลเข้าไปอีก เพื่อให้ลูกค้าได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่สูงสุดจนเปิดรับข้อมูล (Closure) จากคู่แข่งรายอื่น เช่น บัตรเครดิต American Express ใช้คำพูดว่า

“Don’t leave home without it” สายการบิน United Airlines ใช้คำพูดเน้นชื่อบริษัทว่า “Fly the Friendly Sky of United” ซึ่งนับเป็น สิ่งกระตุ้นสิ่งหนึ่งนอกเหนือจากสีสรรและรูปแบบของการโฆษณา

3. การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ หรือความเข้าใจอันเป็นผลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นเพื่อได้รับสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิด และเกิดคำตอบสนอง (Response) ตามทฤษฎีสิ่งกระตุ้น ตอบสนอง กลยุทธ์การโฆษณาซ้ำแล้วซ้ำอีกจึงได้นำมาใช้ในการส่งเสริมการตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมาย

4. บุคลิกภาพ (Personality)

บุคลิกภาพเป็นลักษณะเด่นของแต่ละบุคคลเกิดจากความรู้สึกนึกคิด ความรับผิดชอบ ความต้องการภายใน การรับรู้ การเรียนรู้ของบุคคล และแสดงออกมาเป็นบุคลิกภาพเฉพาะตน ตอบสนองสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง ทฤษฎีของฟรอยด์ (Freud Theory) หรือทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) เป็นทฤษฎีวิเคราะห์บุคลิกภาพโดยตรง ซึ่งเน้นเรื่องความจำเป็นแรงจูงใจและสิ่งกระตุ้นอันเป็นจิตไร้สำนึกจะเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของบุคคล

ลักษณะที่แตกต่างกันของบุคลิกภาพ ดังนี้

1. **Id** เป็นบุคลิกภาพที่เกิดจากสิ่งกระตุ้นอย่างหยาบ และความรู้สึกที่ถูกระตุ้น ทำให้บุคคลพยายามตอบสนองความพึงพอใจของเขา เช่น ความต้องการทางเพศ การโฆษณาอย่างหยาบ ๆ ก็สามารถกระตุ้น Id ได้
2. **Ego** เป็นบุคลิกภาพที่เกิดจากการควบคุมจิตใจสำนึกของบุคคลจะควบคุมความต้องการภายในที่เกิดจาก Id ได้ โดยบุคลิกภาพจะมีลักษณะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมและวัฒนธรรม
3. **Super Ego** เป็นบุคลิกภาพที่สะท้อนถึงจริยธรรมและศีลธรรมของสังคม มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการเป็นพลเมืองดี การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดจึงควรชี้ลักษณะบุคลิกภาพที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับจริยธรรมและคุณธรรมที่ดีของสังคม

นักทอ่งเที๋ยวมีบุคลิกภาพแตกต่างกันตามเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นการเรียนรู้และเข้าใจบุคลิกภาพของนักทอ่งเที๋ยว หมายถึง ความเข้าใจพฤติกรรมของ

นักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภค เช่น นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันชอบความสะดวกสบายทันสมัยและถูกต้องรอบคอบ นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบวินัยในการท่องเที่ยว

5. รูปแบบการดำรงชีวิต (Life Style)

รูปแบบการดำรงชีวิตขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ชั้นของสังคม และกลุ่มอาชีพของแต่ละบุคคล การเลือกบริโภค หรือเลือกสินค้า และบริการ ขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล เช่น คนสมถะจะบริโภคสินค้าจำเป็น อ่านหนังสือ แต่คนชอบเที่ยงกลางคืนจะชอบการพักผ่อน หย่อนใจ เที่ยวเตร่ รับประทานอาหารนอกบ้าน ดูภาพยนตร์ รูปแบบการดำรงชีวิตขึ้นอยู่กับความสนใจ ทัศนคติ และความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ซึ่งนักการตลาดเชื่อว่า จะสามารถชี้บอกพฤติกรรมการซื้อได้ โดยเป็นปัจจัยหนึ่งในการแบ่งส่วนตลาด รูปแบบการดำรงชีวิตจะควบคู่กันไปกับค่านิยม (Values) ของสังคม ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ จะนิยมเดินทางโดยเครื่องบิน พักในโรงแรม เช่น ยานพาหนะ และเมื่ออยู่ระหว่างติดต่อธุรกิจก็จะใช้บริการของ Travel agent คนกลุ่มนี้จะเป็นตลาดเป้าหมายที่ดีที่สุดของสายการบิน โรงแรม และ Travel agent และเป็นกลุ่มสำคัญที่กำหนดรูปแบบ และสื่อโฆษณา เช่น โฆษณาในวารสารธุรกิจ ส่วนผู้ที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตแบบอยู่กับบ้าน ไม่โลดโผนจะชอบคู่มือโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

6. แนวความคิดเกี่ยวกับตัวเอง (Self – concept)

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวเอง หมายถึง ความคิดหรือความเข้าใจที่เกิดขึ้นภายในของบุคคล พร้อม ๆ กับการรับรู้ (perception) ประกอบด้วย

1. แนวคิดของตนเองที่แท้จริง (Real self) มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่ามีนิสัย ความชอบอย่างไร เช่น ชอบเดินทางท่องเที่ยวเพราะคิดว่าได้พักผ่อน ได้รับความรู้ คลายเครียด
2. แนวความคิดของตนเองในอุดมคติ (Ideal Self concept) เป็นความนึกคิดที่บุคคลใฝ่ฝันอยากให้ตนเป็นเช่นนั้น หรือมีผู้เข้าใจว่าตนเองเป็นเช่นนั้น และแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องแบบแนวคิดของตนเองในอุดมคติ เช่น การไปท่องเที่ยวต่างประเทศทุกปี เพราะคิดว่าเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. แนวคิดของตนเองที่คิดว่าบุคคลอื่นมองตนเองที่แท้จริง (Reference-group self concept) เป็นภาพที่บุคคลคิดเห็นว่าบุคคลอื่นมองตนเองที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร เช่น คิดว่าคนอื่นมองตนเดินทางท่องเที่ยวเพราะต้องการพักผ่อน

4. แนวคิดของตนเองที่ต้องการให้บุคคลอื่นคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self – image concept) เป็นภาพที่บุคคลต้องการให้คนอื่น ๆ คิดถึงเขาในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น ต้องการให้คนอื่นมองว่าการเดินทางท่องเที่ยวทำให้บุคคลเป็นที่ยอมรับในสังคม

จากแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นผลต่อการตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยว และต้องการสร้างความประทับใจให้แก่บุคคลใกล้ชิดด้วย เช่น การเดินทางด้วยเรือสำราญ (Cruise) ที่หรูหรา หรือการเดินทางโดยขบวนรถไฟ orient express ทำให้เพื่อนนักธุรกิจนิยมชมชอบได้

7. ทักษะ (Attitudes)

ทัศนคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นไปในทิศทางที่สม่ำเสมอ หรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทัศนคติเป็นพลังที่สำคัญ และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้และพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยว โดยพยายามกลั่นกรองสิ่งที่ตนเองคิดว่าดี ไม่ขัดแย้งกับทัศนคติที่มีอยู่ ทัศนคติสามารถบิดเบือนข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นความจริงได้ในลักษณะได้แย้ง ทัศนคติเกิดจากประสบการณ์ที่ตนได้รับ เช่น โดยสารสายการบินหนึ่งแล้วไม่ประทับใจการบริการก็ไม่คิดจะใช้บริการของสายการบินนั้นอีก อาจบอกว่าเครื่องบินสกปรก อาหารไม่อร่อย นอกจากนี้อาจเกิดจากกลุ่มอ้างอิงอื่น ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน กลุ่มสังคม ฯลฯ การเปลี่ยนทัศนคติต้องเวลาและเครื่องมือในการสื่อสารมาก และต้องประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งที่อยู่อาศัย

การเสนอแนวความคิดด้านนี้มีจุดเน้นสำคัญที่มีการเข้าถึงการรับบริการจากสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบครัวได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเลือกที่อยู่อาศัย ซึ่งนักคิดในแต่ละช่วงเวลาจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยการเลือกที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- Alonso (1960) กล่าวถึงการเลือกบริเวณที่พักอาศัยว่าควรพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับที่ตั้งของที่พักอาศัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และความใกล้เคียงกับสภาพที่ทำงาน

- Siegel (1970) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเลือกที่อยู่อาศัยว่าต้องพิจารณาความสะดวกสบาย และคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะด้านสังคมของชุมชน สภาพธรรมชาติการบริการสาธารณะ และความพึงพอใจที่ได้รับจากที่ตั้งที่อยู่อาศัยนั้น

- Carter (1975) กล่าวถึงความสะดวกในการเข้าถึงว่า ที่ตั้งซึ่งอยู่ติดถนนสายสำคัญ หรือสถานีรถมีความไม่เท่าเทียมกันในการให้บริการใด ๆ ก็ตามที่จัดให้ อาจมีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้สูง นอกจากนั้น บริการสาธารณะ เช่น การประปา หรือการระบายน้ำอาจทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการพัฒนาขึ้นได้ โดยเฉพาะในบริเวณชานเมือง แม้ว่าโดยตัวของมันเองแล้วบริการเหล่านี้ดูจะไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญมากพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตามมา

- Button (1976) กล่าวถึงการเสนอองค์ประกอบในการเลือกบริเวณที่พักอาศัยว่า องค์ประกอบหนึ่ง คือ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ซึ่งนอกจากจำเป็นต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้ว ความรู้สึกสนิทสนมกับเพื่อนบ้านก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งด้วย

- Neeedham (1977) ให้เหตุผลในการรวมตัวของบริเวณที่พักอาศัยว่า

1. ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) ผู้อยู่อาศัยต้องการเดินทางไปทำงาน ศึกษา จับจ่าย ชื้อของ และติดต่อธุรกิจ ผู้อยู่อาศัยพึงพอใจที่จะจับกลุ่มอยู่ 2 บริเวณข้างทาง เส้นทางคมนาคม และกระจายอยู่ระบบ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจ ร้านค้า สถานที่ทำงาน และสถานศึกษา

2. การประหยัดจากภายนอก (External Economics) การจับกลุ่มของอาคารที่พักอาศัยจะให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องการใช้บริการสาธารณูปโภคของเมือง

ในปัจจุบันนี้ การเลือกที่ตั้งสำหรับที่อยู่อาศัยนั้น ผู้อยู่อาศัยมักจะคำนึงถึงความใกล้ไกลของที่ตั้งกับศูนย์ธุรกิจการค้าและแหล่งงาน เพราะต้องการความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน หรือติดต่อธุรกิจ ดังนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วที่อยู่อาศัยที่นิยมมากจะอยู่ใกล้กับศูนย์กลางธุรกิจของเมือง เพื่อความสะดวก และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการติดต่อธุรกิจ ด้วยเหตุนี้การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย จึงต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการใช้ที่ดินภายในเมือง และทิศทางการขยายตัวของเมืองตามศูนย์การค้า ถนนหนทาง แหล่งงาน ฯลฯ เพราะแห่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาการจราจรในเมือง อันเนื่องมาจากการเดินทางไปทำงาน ชื้อของทำธุรกิจส่วนตัว ไปโรงเรียน ไปพักผ่อน หรืออื่น ๆ เราจึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นตัวกำหนดหลักตัวหนึ่งของโครงสร้างความเป็นเมือง (วงเดือน เกษสุภะ, 2528)

- Wing (1969) ได้ให้ความสำคัญต่อการเดินทางมากที่สุด เนื่องจากได้ศึกษาพบว่า มีครัวเรือนที่ย้ายที่อยู่อาศัยเข้าสู่แหล่งงานเป็นจำนวนมาก เพราะต้องการความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จนกระทั่งพบแหล่ง ทำเล ที่ตั้งใหม่ โดยมีความเห็นว่าการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัย

นั้น จะต้องมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะใกล้แหล่งงาน และใกล้โรงเรียนของบุตรหลาน โดยควรจะมีที่ตั้งอยู่ติดถนนสายสำคัญหรือสถานีรถไฟ ซึ่งจะมีความได้เปรียบในด้านทางเข้ามากกว่าที่ตั้งที่อยู่ห่างจากสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแหล่งนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย

Walpert (1980) ได้นำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในลักษณะที่เห็นว่าการกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นผลของการคิดแบบเป็นขั้นตอน และเป็นเหตุผลมาอธิบายพฤติกรรม การย้ายถิ่นว่าการย้ายถิ่นของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการย้ายไปยังบริเวณใกล้เคียง หรือบริเวณที่อยู่ในระยะทางเดินทางไกลเป็นการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยมีกลไกอย่างหนึ่งที่บุคคลจำเป็นต้องใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งก็คือการประเมินผลของสภาวะชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ว่าสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของตน และทำให้ตนเองพอใจได้หรือไม่เพียงใด ถ้าผลประเมินเป็นลบ มนุษย์ก็จะหาวิธีการที่จะทำให้ตนเองพอใจขึ้นมาโดยจะพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีนั้นด้วยวิธีการที่ต่าง ๆ กัน

ธงชัย สวัสดิ์สาร (2530) ได้ศึกษาถึงปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความพอใจของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองพบว่า สำหรับประเทศไทยแล้ว โดยทั่วไปเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยต่อสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ความพอใจต่อที่ตั้ง ความสะดวกในการติดต่อชุมชน ความพอใจต่อสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมในหน่วยที่พักอาศัย และความพอใจต่อเพื่อนบ้าน โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดคือ ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการติดต่อชุมชน บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และความพอใจต่อเพื่อนบ้านตามลำดับ

ธงชัยกล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งอาจจะเป็นความรู้สึกชนิดบวกหรือลบก็ได้ โดยความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า หรือทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่มากระทบ ดังนั้น ความพอใจจึงเป็นการตอบรับทางความรู้สึกในทางบวกของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม

Muth (1969) พบว่า ราคาของที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับรายได้ครอบครัวของผู้อาศัยด้วย จะพบได้จากผู้มีรายได้น้อยจะให้ความสนใจกับค่าเช่าของที่อยู่อาศัยมากกว่าสภาพแวดล้อมกายภาพที่สวยงาม จากการศึกษาก็พบว่าโครงการที่อยู่อาศัยมีความพอใจในระดับสูงเป็นโครงการที่อยู่อาศัยแสดงความคิดเห็นว่าราคาไม่สูง และมีราคาที่เหมาะสม ปัจจัยเรื่องสภาพแวดล้อมภายในชุมชน และการวางผังชุมชนมีการวิจัยจำนวนมากที่เห็นความสำคัญของปัจจัยนี้ ซึ่งแบ่งระบบเคหการเป็น 3 ระบบ คือ ระบบหน่วยที่อยู่อาศัย ระบบสภาพแวดล้อมชุมชน และระบบการบริการชุมชน พบว่า ความไม่พอใจของผู้อยู่อาศัยมีสาเหตุมาจากระบบสภาพแวดล้อมชุมชนมากที่สุด

วิลลิสทรี ทลยาภู (2526) กล่าวว่าสำหรับแพลตฟอร์ม 4 แห่งที่ทำการศึกษ ผู้อยู่อาศัยต่างมีทัศนคติตรงกันในเรื่องความสะดวกสบายในชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเกิดจากทะเลที่ตั้งแพลตฟอร์มเป็นสำคัญจากการวิจัยของมนุษย์จะพบว่า ค่าดัชนีความพอใจในปัจจัยสภาพแวดล้อมของที่ตั้งซึ่งประกอบด้วย ความใกล้กับสถานที่จำเป็นต่างๆ เช่น โรงเรียน ที่ทำงาน ฯลฯ มีค่าสูงใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่อยู่อาศัย

William (1977) ได้อธิบายว่าปัจจัยที่ทำให้บ้านเดี่ยวเป็นบ้านในอุดมคติของคนส่วนใหญ่ก็เพราะเป็นตัว ปัจจัยทางด้านความปลอดภัยจากการศึกษา ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพอันหนึ่ง คือ อันตรายที่เกิดจากเด็ก

จากความคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหนาแน่นภายในที่พักอาศัย
2. เสียงรบกวนและมลภาวะทางเสียง
3. ความสะอาด
4. ความเป็นส่วนตัว
5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. ความเป็นสังคมและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมที่พักอาศัย

Burgess and McKenzie (1975) พบว่าการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับรายได้ โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำจะเลือกที่อยู่อาศัยใกล้กลางเมือง และผู้มีรายได้สูงจะเลือกอยู่อาศัยบริเวณชานเมือง เนื่องจากต้องการบ้านที่มีบริเวณมาก และราคาที่ดินบริเวณชานเมืองถูกกว่าและอากาศดีกว่า

ปัจจัยพื้นฐานในการเลือกที่อยู่อาศัย คือ

1. ราคา และค่าเช่าที่อยู่อาศัย
2. ประเภทของที่อยู่อาศัย
3. ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมของชุมชน และแหล่งงาน
4. รายได้
5. สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว และวิถีทางในการดำเนินชีวิต
6. สถานที่ทำงาน และระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งงาน
7. ลักษณะที่ดินที่ใช้ในการปลูกบ้าน และทำเลที่ตั้ง

แนวความคิดในการเลือกที่อยู่อาศัยอาจสรุปหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

1. รายได้ ผู้มีรายได้สูงจะเลือกอยู่อาศัยนอกเมือง ขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำ จะเลือกอยู่อาศัยใกล้เมือง บริเวณใกล้กับแหล่งงาน เพราะประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

2. ราคาที่ดิน เน้นราคาที่ดินที่ถูกกว่า
3. สภาพแวดล้อมที่ดีและมีสภาพทางสังคมที่ใกล้เคียงกับตนเอง
4. ย่านการค้าที่อยู่อาศัย จะต้องไม่ห่างไกลจากแหล่งงานและย่านการค้ามากนัก
5. ความสะดวก ในการเดินทางยังที่อยู่อาศัยมายังแหล่งงาน ย่านการค้า และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัย

6. สถานสภาพส่วนตัว เช่น ขนาดครอบครัว สถานภาพสมรส ยิ่งขนาดครอบครัวใหญ่ก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องอยู่นอกเมืองหรือชานเมือง เพราะที่ดินราคาถูก ทำให้สามารถปลูกบ้านขนาดใหญ่และมีบริเวณ

พฤติกรรมในการเลือกที่อยู่อาศัย และลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรที่มีระดับรายได้ปานกลาง ก่อนข้างสูง และสูง จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยของประชากรในระดับรายได้ต่าง ๆ ที่สำคัญมี 5 ประการ คือ ระยะทาง ระยะเวลาในการเดินทางขนาดของพื้นที่อาคาร ราคาบ้าน และขนาดพื้นที่อาคาร ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 5 ประการ แตกต่างกันตามระดับรายได้ ดังนี้

กลุ่มที่มีรายได้สูง พวกต้องการแหล่งที่พักอาศัยที่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางเมือง เสียเวลาในการเดินทางน้อย และขนาดพื้นที่อาคารมีขนาดใหญ่ ประชากรกลุ่มนี้จะใช้เวลาเป็นข้อจำกัดในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย เพื่อเพิ่มเวลาในการทำงาน หรือเวลาพักผ่อนมากขึ้น และถ้ามีงบประมาณจำกัด ก็ยินดีจะปลูกบ้านในที่ดินขนาดเล็กกลาง แต่ขอให้อยู่ใกล้จุดศูนย์กลาง

กลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างสูง พวกนี้ต้องการมีบ้านอยู่ใกล้จุดศูนย์กลางเมือง เช่นเดียวกับพวกที่มีรายได้สูง และความพอใจรองลงมาคือ ขนาดพื้นที่อาคารพักอาศัยพวกนี้จะใช้เวลา และงบประมาณเป็นข้อจำกัดในการเลือกที่อยู่อาศัย โดยต้องการเวลาในการเดินทางน้อยที่สุด และถ้ามีงบประมาณจำกัดก็ต้องการอยู่ในเคหะการที่มีขนาดที่ดิน และขนาดพื้นที่อาคารเล็กลงเพื่อให้ได้อยู่ในแหล่งที่พักอาศัยที่ใกล้ศูนย์กลางเมือง

กลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง พวกนี้จะพิจารณาขนาดของพื้นที่อาคารพักอาศัยเป็นสำคัญที่ตั้งแหล่งพักอาศัย และระยะเวลาในการเดินทางมีความสำคัญในระดับรองลงมา และถ้ามีงบประมาณเป็นข้อจำกัดในการเลือกแหล่งที่พักอาศัยประชากรกลุ่มนี้ยินดีที่จะมีที่อยู่อาศัยที่ไกลออกไป ใช้เวลาในการเดินทางมากขึ้น หรือยินดีจะมีขนาดที่ดินเล็กลง เพื่อให้มีขนาดพื้นที่อาคารพักอาศัยใหญ่ขึ้น

จะเห็นว่าสิ่งจูงใจที่ผู้อยู่อาศัยเลือกนั้นที่สำคัญที่สุด คือ ความสะดวกในการเดินทางใกล้ที่ทำงาน ซึ่งหมายถึงมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทำให้มาถึงที่ทำงานได้เร็ว ประหยัด โดยที่อยู่

ใหม่จะต้องมีปัจจัยประกอบอื่นที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย คือ รสนิยม ความพอใจ และราคา

ความเคลื่อนไหวการออกแบบเชิงนิเวศ

1. สถาปัตยกรรมออร์แกนิก (Organic Architecture)

ในปี ค.ศ. 1960 เริ่มมีการตื่นตัวเรื่องการใช้พลังงานและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กล่าวคือ มีการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ รวมทั้งพลังงานจากพืช และสัตว์แฟรงค์ ลอยด์ ไรท์ (Frank Lloyd Wright) เป็นผู้หนึ่งที่ตระหนักถึงระบบนิเวศ และเป็นสถาปนิกผู้ออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อตอบสนองสภาพแวดล้อมอย่างแท้จริง ได้อธิบายถึงการออกแบบและการทำงานภายใต้เงื่อนไขของธรรมชาติที่เรียกว่า สถาปัตยกรรมออร์แกนิก (Organic Architecture) (Farner, 1996: 128) โดยแฟรงค์ ให้ความหมายของ “Organic Architecture” ไว้ว่า “เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความเหมาะสมกับกาล (appropriate to time) เหมาะสมกับสถานที่ (appropriate to place) และเหมาะสมกับมนุษย์ (appropriate to man)”

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น แฟรงค์ ลอยด์ ไรท์ ได้ยึดถือในงานที่ตนออกแบบทุกชิ้นไป ความเหมาะสมกับกาลนั้น หมายถึง อาคารต้องแสดงออกถึงยุคสมัยที่ได้ออกแบบงานก่อสร้าง ไม่ควรจะเลียนแบบสถาปัตยกรรมยุคก่อน ๆ ควรจะมองวิถีชีวิต โครงสร้างทางสังคมและเคารพต่อการใช้วัสดุที่หาได้ ความเหมาะสมต่อสถานที่ หมายถึง ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ อันเป็นที่ตั้งของสถาปัตยกรรมนั้น ๆ ส่วนเหมาะสมกับมนุษย์นั้น ก็หมายถึง สิ่งแรกต้องสนองตอบผู้ใช้สอยโดยตรง ความสำคัญอยู่ที่การใช้สอยพื้นที่ตามความเป็นจริง (Larkin & Peeiffer, 1993: 8-9)

จากแนวความคิดดังกล่าว เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยโดยสัมพันธ์กับธรรมชาติ แฟรงค์ เชื่อว่าไม่มีงานสถาปัตยกรรมที่สร้างเสร็จจริง หากแต่ยังคงต่อเนื่องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ตั้ง ในหนังสือของเขาชื่อ “บ้านแห่งธรรมชาติ (The Natural House)” แฟรงค์ ได้เน้นถึงความสำคัญของ “สัจจะ (integrity)” ของสถาปัตยกรรมว่า ควรจะเป็นและผสมอย่างไรกับกายภาพของที่ตั้ง ผสานอย่างไรกับวัสดุและเทคโนโลยี รวมทั้งผสานอย่างไรกับชีวิตของผู้อยู่อาศัยในอาคารนั้น ๆ

นักปรัชญาชาวออร์วีเจียน อาร์น เนส (Arne Naess) เขียนบทความที่กล่าวถึง ความจำเป็นของระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับสังคม การศึกษา ว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อโลกมนุษย์ ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบนิเวศวิทยาได้มุ่งประเด็นไปที่การสำรวจการแยกชีวิตมนุษย์จากธรรมชาติ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกนี้ การเข้าใจถึงระบบนิเวศอย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาสภาพแวดล้อม

ความเคลื่อนไหวที่ก้าวหน้าประการหนึ่งได้ประสบผลสำเร็จในการทดลองตัวอย่าง คือ นิเวศสถาน (the ecology house) ในโตรอนโต ประเทศแคนาดาหนึ่ง คือ การคำนึงถึงสุขอนามัยแก่อาคาร และผู้อยู่อาศัยที่เรียกว่า “บอชีวอลอจิก” (Baubiologic) ดังที่ เดวิด เพียร์สัน (David Pearson) ซึ่งเป็นสถาปนิกของกลุ่ม “Gaia” ซึ่งเป็นบรรณาธิการหนังสือ “The Natural House Book” สะท้อน

ถึงปรัชญาความรักต่อโลกแห่งธรรมชาติและสุขอนามัยว่า เป็นการพูดถึงกายภาพ ชีวภาพ และ วิทยาศาสตร์แห่งความต้องการของมนุษย์ รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ของอาคาร ทั้งในเรื่องวัสดุ สี สัน และการใช้งาน จะต้องกลมกลืนกับปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยัง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “ภายใน” กับ “ภายนอก” ที่สนองตอบสภาพภูมิอากาศอีกด้วย ผู้นำ อีกคนหนึ่งในแนวคิดของบอบีโอลอจิก (Baubuologic) ก็คือศาสตราจารย์ แอนตัน ชไนเดอร์ (Professor Anton Schneider) ชาวเยอรมันตะวันตก ปัจจุบันมีสาขาทั้งในอังกฤษและอเมริกา

แนวคิดของบอบีโอลอจิก (Baubiologic) ได้แนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้วัสดุจากธรรมชาติ กับอาคาร การใช้ไม้ อิฐ ปูนฉาบ ฯลฯ วัสดุและวิธีการผลิต การใช้สี อายุการใช้งานของวัสดุ เทคนิคต่าง ๆ ในอาคารเกี่ยวกับความร้อนและการถ่ายเทของอาคาร โดยวิธีธรรมชาติผสมผสานกับ วิธีการดั้งเดิม แนวคิดนี้ยังคำนึงถึงงานสถาปัตยกรรมกับงานตกแต่งภายในที่ต้องผสมผสานกันอย่างกลมกลืนในตัวของมันเองและต่อสภาพแวดล้อมด้วย อีกทั้งยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสร้างสมดุล ระหว่างอาคารกับผู้ใช้ต่อสภาพแวดล้อม สุขอนามัย และนิเวศวิทยา ซึ่งกลายเป็นวิชาสำคัญต่อ สถาปัตยกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม ดังที่ปรากฏในปรัชญาการออกแบบของกลุ่ม “Gaia”

สถาปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture)

หากว่า สีเขียว หรือ “Green” เป็นสิ่งที่ใช้แทนความชุ่มชื้น ความงดงามในการกำเนิด และดำรงชีวิต ตลอดจนให้หวนรำลึกถึงความเอื้ออาทรระหว่างชีวิตในโลกแวดล้อมแล้ว สถาปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture) คงจะเป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ข้างต้นเช่นเดียวกัน

ในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาวะแวดล้อมโลกโดยการกระทำที่ปราศจากการยั้งคิด ของมนุษย์ นับวันจะรุนแรงขึ้นทุกทีตามปริมาณการเพิ่มจำนวนของประชากรบนโลก และตามการพัฒนาวิทยาการในด้านต่างๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ความหายนะใน โลกแวดล้อมที่เปรียบเสมือนการตอบแทนจากธรรมชาติตลอดจนการดำรงอยู่ของชีวิตทุกชีวิตบน โลก การเปลี่ยนแปลงที่เลวร้ายลงทุกทีของสภาพธรรมชาติ สามารถรับรู้ได้จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการที่เป็นปัจจัยหลักในการหล่อเลี้ยงสภาพชีวิตบนพื้นโลก (ธนิศ จินดาวณิช, 2540 : 5)

เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมสีเขียว หรือ “Green Architecture” นี้ ชาร์ล เจนค์ (Charles Jencks) สถาปนิกวิชาการได้กล่าวไว้ในหนังสือ “The Architecture of the Jumping Universe” อย่าง น่าคิดว่า “จากกระแสโลกที่หันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีสถาปนิกจำนวน เท่าใด ที่ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ในเมื่อเราไม่สามารถเอาความใส่ใจในระบบนิเวศ อยู่เหนือระบบเศรษฐกิจอาคารคงมิใช่แต่จะออกแบบให้สนองการประหยัดพลังงานเพียงประการ

เดียว เพราะสถาปัตยกรรมที่ออกแบบและคิดว่าสนองระบบนิเวศแล้วอาจจะเป็นรูปแบบที่เลวก็ได้” (Jencks, 1995: 94-95)

บรันสกีลล์ (Brunskill) ได้กล่าวว่า “สถาปัตยกรรมโดยแท้ (true architecture) ควรคำนึงและพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติที่พึงจะหาได้ รวมถึงผลทางสุนทรียศาสตร์ เช่นเดียวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและธรรมเนียมต่าง ๆ ในการก่อสร้าง ซึ่งเกี่ยวกับการใช้วัสดุ และทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด” (Brenda & Vale, 1995: 7)

แนวความคิดที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมสีเขียว หรือ “Green Architecture” นั้น ในส่วนของการออกแบบเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน ได้กล่าวถึงหลักการไว้ 6 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. การอนุรักษ์พลังงาน อาคารหรือสถาปัตยกรรมควรสร้าง โดยคำนึงถึงหลักการใช้พลังงาน และการสูญเสียพลังงาน (ประเภทเชื้อเพลิงจากฟอสซิล) ให้น้อยที่สุด
2. คำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ อาคารควรออกแบบโดยคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ และแหล่งพลังงานจากธรรมชาติ
3. ใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์โดยหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรใหม่ อาคารควรจะออกแบบโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรใหม่ให้น้อยที่สุดใช้ประโยชน์ของทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ตามอายุการใช้งาน รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก
4. คำนึงถึงผู้ใช้งาน โดยให้ความสำคัญกับการใช้งานของผู้ใช้อาคารที่ เกี่ยวข้องโดยตรง
5. อาคารสร้างโดยคำนึงถึงความสำคัญของที่ตั้ง
6. องค์กรรวม แนวคิดทั้งหมดในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ควรจะคำนึงถึงภาพรวมในการสร้างสภาพแวดล้อม (Brenda & Vale, 1995: 150)

สถาปัตยกรรมสีเขียวย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้ามนุษย์มีพฤติกรรมทางกายและจิตใจที่ยึดติดกับความเจริญทางด้านวัตถุมากเกินไป ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรแวดล้อมและธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงเนื่องจากกระแสสังคมเหล่านี้ และเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่การสร้างสถาปัตยกรรมแห่งชาติและสังคมที่ดีขึ้น ในอนาคตมนุษย์ต้องสละความนิยมในวัตถุโดยมุ่งสู่ความจำเป็นในการใช้ชีวิตให้เรียบง่ายจนกระทั่งยึดหลักทางสายกลางของพระพุทธเจ้าในการใช้ชีวิตและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยพึงหลีกเลี่ยงการสร้างงานที่มุ่งสนองตอบความต้องการของคนเพียงไม่กี่คน และขอวิงวอนให้ผสานแนวความคิดรูปแบบใหม่เหล่านี้ เพื่อบรรเทาความหายนะที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต แม้เพียงเล็กน้อยก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากมาเหลือคณานับเพื่อก่อให้เกิดการ “รังสรรค์” เพื่อทุกชีวิตในโลกนี้ (ธนิต จินดาวณิก, 2540 : 10)

สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development in Architecture)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า หลังจากการประชุมสุดยอดเกี่ยวกับโลก (Earth Summit) ได้ก่อให้เกิดสนธิสัญญาว่าด้วยแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมา หลังจากนั้นในปี ค.ศ.1993 ที่เมืองชิคาโก ได้มีการรวมตัวกันของบุคคลหลายๆ อาชีพ เช่น สถาปนิก วิศวกร ช่างเทคนิค ฯลฯ ได้มีการประชุมและกล่าวถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้พัฒนาให้เกิดความเจริญจนเกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม ในการประชุมจึงพยายามหาแนวทางแก้ไข โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตนเองให้มากที่สุด โดยไม่ทำลายสภาวะแวดล้อมในหัวข้อที่ว่า “สถาปัตยกรรมของโลกที่ยั่งยืน (the architecture of a sustainable world)”

แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อสนองแนวคิดดังกล่าว ได้รับการตอบรับจากสถาปนิกทั้งในยุโรปและอเมริกาอย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้เกิดแนวทางและหลักการออกแบบที่ยั่งยืน (guiding principles of sustainable design) ขึ้นในอเมริกา โดยเป็นการร่วมมือกันของสถาปนิกแห่งอเมริกาหรือ AIA สมาคมภูมิสถาปนิกแห่งอเมริกา (American Society of Landscape Architects) กลุ่มกรีนพีซ (Green Peace) เป็นต้น ส่วนในยุโรปก็ได้กำหนดแนวทางในการออกแบบร่วมกันที่เรียกว่า “European Directives and Building Design” (Zeihner, 1996: 67)

การกำหนดแนวทางในการออกแบบที่ยั่งยืนเพื่อต้องการแสดงให้เห็นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ดังเช่น การเลือกใช้วัสดุ ซึ่งต้องผ่านขบวนการผลิตหลายขั้นตอน จึงควรมีการคำนึงว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อาทิ เช่น การใช้เครื่องทำความเย็นที่มีสาร CFC หรือการใช้วัสดุประเภทแร่ใยหิน (asbestos) ที่หลุดร่วงเป็นฝุ่นละออง จะทำให้เกิดพิษอันตรายแก่ผู้หายใจเข้าไป เป็นต้น ความคิดที่พยายามนำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่เรียกว่าแนวคิดกลุ่มกรีน (Green)

จากการประชุมมีความพอใจวิธีการพัฒนาเพื่อตอบสนองสิ่งจำเป็นของมนุษย์ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งในปัจจุบันและในอนาคตโดยการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีวิธีการสร้างสรรค์ตลอดจนการวางแผนหาวิธีที่จะนำสิ่งของมาคืนรูป เพื่อนำกลับมาใช้ในแบบต่างๆ โดยที่จะยังช่วยอนุรักษ์แหล่งพลังงานที่ไม่สามารถนำกลับคืนมาได้ และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเรียกว่า “ความยั่งยืน (sustainability)” หรือ “การออกแบบที่ยั่งยืน (sustainable design)”

สาระสำคัญของหลักการออกแบบที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนประกอบด้วย

1. ให้อาคารเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และแสดงออกถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมต่อชีวิตมนุษย์
2. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมเหล่านั้นต่อจิตใจอารมณ์และความรู้สึก โดยใช้ประโยชน์ที่ได้จากธรรมชาติ

3. ส่งเสริมคุณค่าของมนุษย์และคุณภาพชีวิตของมนุษย์อันที่จะต้องมีการสัมพันธ์กับท้องถิ่น¹⁸⁰ ชุมชน และ แหล่งธรรมชาติ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
4. วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมในความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นต้องสัมพันธ์กลมกลืนกับองค์ประกอบ สภาพแวดล้อมได้ดี
5. ถ่ายทอดวัฒนธรรมและความเข้าใจอันดีต่อประวัติความเป็นมาของที่ตั้งกับความสัมพันธ์ ที่มีต่อท้องถิ่น ภูมิภาค และต่อโลก
6. สร้างสรรค์โดยวิธีการใช้ความพิเศษของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรม
7. ใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่ายที่สุดและเหมาะสมตามประโยชน์ใช้สอย โดยใช้กลวิธีทางธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศของพื้นที่
8. ใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นที่ชนิดที่หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้อีก (renewable indigenous materials) ตามความเหมาะสม และเท่าที่เป็นไปได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
9. เน้น “เล็ก ๆ แต่มีคุณภาพ” โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าไม่เหลือเศษ รวมทั้งนำระบบ “Reuse และ Recycling” มาใช้อีกด้วย (Zciher, 1996: 67)

สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย

บทบาทของสถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สถาปัตยกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยวและรัฐบาลมีนโยบายในการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ดังที่ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยว และปี พ.ศ. 2540-2541 เป็นปี อเมซิ่งไทยแลนด์ เป็นต้น

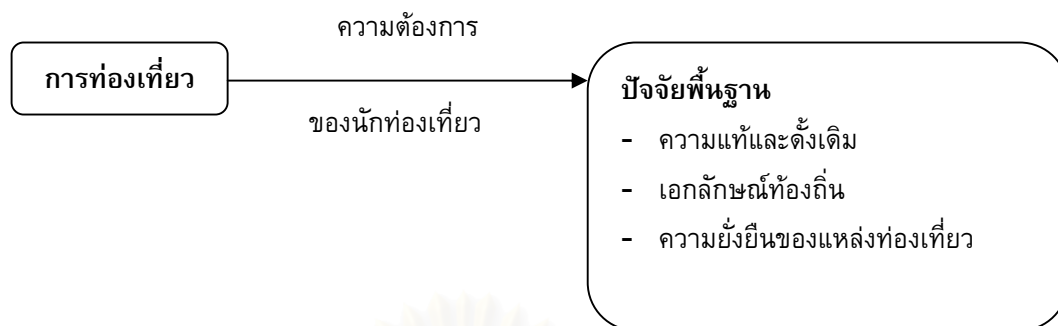
สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว” ขึ้นเมื่อวันที่ 16-17 เมษายน 2530 การจัดสัมมนาในครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุปถึงความร่วมมือกันระหว่างสถาปนิกกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกแขนง อาทิเช่น ตัวแทนของภาครัฐบาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระดับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการท่องเที่ยว เจ้าพนักงานท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการ และนักวิชาการอื่นๆ เพื่อให้ตระหนักถึงปัจจัยหรือข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายในการดำเนินการและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน (สมาคมสถาปนิกสยามฯ, 2530: 3-4)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีการมอบรางวัลแก่โรงแรมที่มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่นเป็นประจำทุก ๆ ปี อีกด้วย รวมทั้งมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงแรมมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของ (Green Hotel) อีกด้วย

แนวสภาวะแวดล้อมสัมพันธ์และแนวภูมิภาคนิยม มีลักษณะเด่นคือ การนำธรรมชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมกับตัวอาคาร การออกแบบโดยให้อาคารกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมของที่ตั้งในแนวธรรมชาติแวดล้อมสัมพันธ์ร่วมกับการใช้หลังคาที่ยื่นยาว

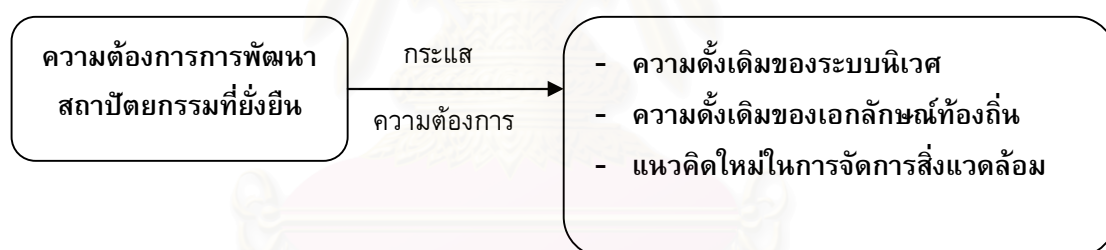
องค์ประกอบการออกแบบสถาปัตยกรรมเชิงนิเวศและยั่งยืน

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดด้านการท่องเที่ยว และแนวความคิดทางด้านสถาปัตยกรรม สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะประกอบที่สำคัญในการศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน การวิเคราะห์แสดงด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 11. : แสดงแนวคิดและความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน

จากแผนภูมิที่ 11. แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวมีปัจจัยพื้นฐาน คือ นักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ย่อมเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 12 : แสดงปัจจัยพื้นฐานของสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน

จากแผนภูมิที่ 12: จะเห็นว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงของแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนทางสถาปัตยกรรม ยังต้องอาศัยปัจจัยเดิมๆ อันได้แก่ ความดั้งเดิมของระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเอกลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิม ส่วนแนวคิดใหม่ หมายถึง แนวคิดทางสถาปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture) และการพัฒนาสถาปัตยกรรมแบบยั่งยืน (sustainable development in architecture) นั่นเอง

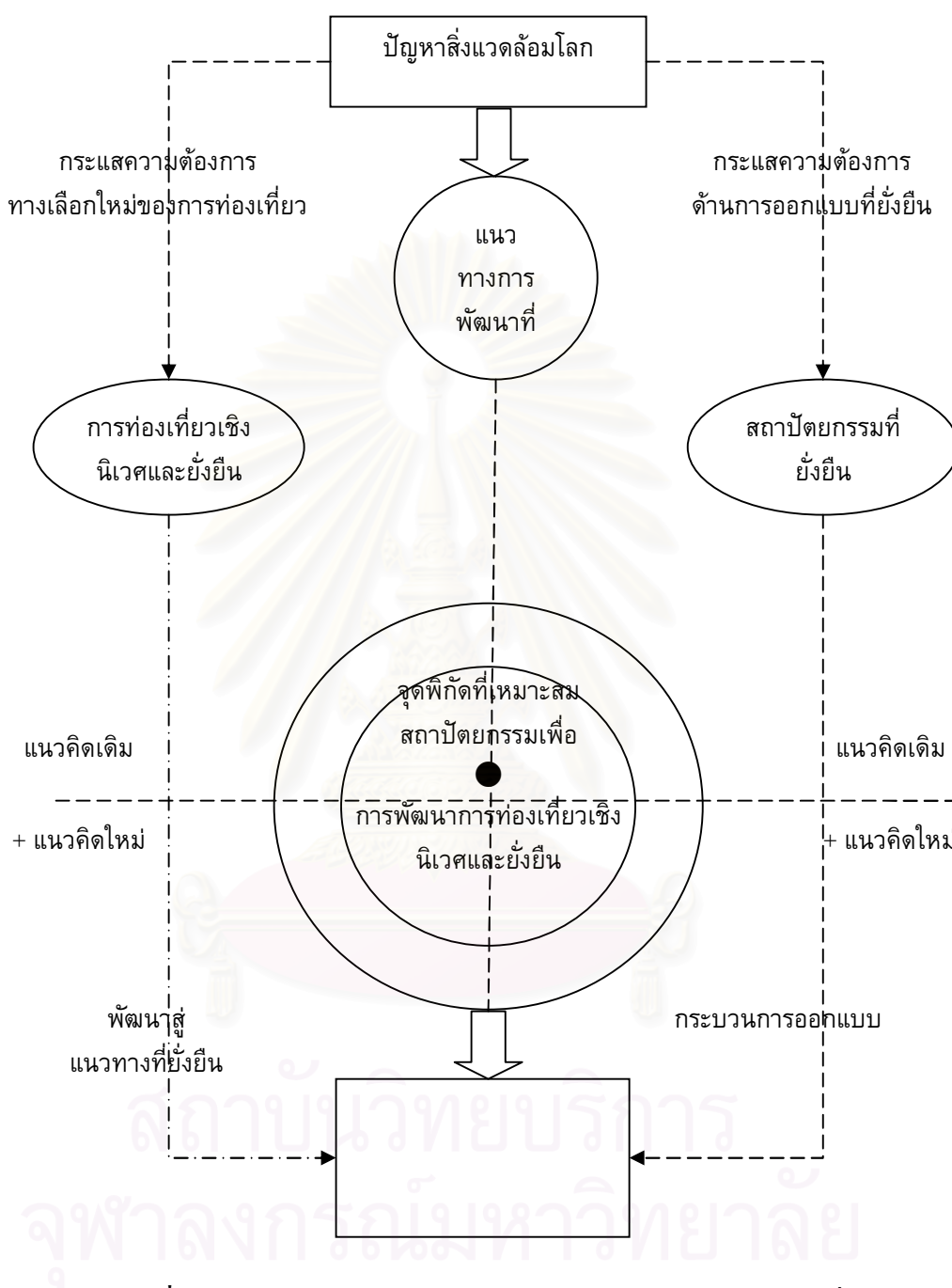
ความดั้งเดิม ของแหล่งท่องเที่ยว ท้องถิ่น	วัฒนธรรมและกายภาพ ของแหล่ง
--	-------------------------------

แผนภูมิที่ 13 : แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว
จากแผนภูมิที่ 13 ความดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสมบูรณ์ทางกายภาพของ
แหล่งท่องเที่ยว ผสมผสานกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ท้องถิ่น

สถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน	=	แนวความคิดสถาปัตยกรรม (กระบวนการ ออกแบบ + แนวคิดเดิม) + แนวคิดใหม่ เพื่อพัฒนาสู่แนวทางที่ยั่งยืน
--	---	--

แผนภูมิที่ 14 : แสดงแนวความคิดทางสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน
เพื่อหาจุดพิคัดของสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน จะเห็น
ได้ว่าความต้องการของการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องอาศัยปัจจัยเช่นเดียวกับ
สถาปัตยกรรม กล่าวคือ แนวทางของสถาปัตยกรรมต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ สังคม
วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น สามารถสรุปเป็นแนวคิดกว้าง ๆ ได้ว่า
สถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืนนั้นเป็นผลรวมของ
แนวความคิดดั้งเดิมผสมผสานกับแนวความคิดที่อาศัยเทคโนโลยีในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้
กินคู่สมดุลที่ยั่งยืน ผลสรุปนี้สามารถแสดงเป็นแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 15: แสดงแนวความคิดและจุดพิกัดของสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทางสถาปัตยกรรม และแนวทางในการพัฒนาการออกแบบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน เพื่อความเข้าใจอันดีในการวิจัยของแต่ละบท จึงได้กำหนดหัวข้อสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 2.7.1 การวางผัง และลักษณะทางกายภาพของที่ตั้ง
- 2.7.2 สถาปัตยกรรม และการออกแบบ
- 2.7.3 ภูมิสถาปัตยกรรม และการออกแบบภูมิทัศน์
- 2.7.4 สถาปัตยกรรมภายใน และการออกแบบตกแต่งภายใน
- 2.7.5 วัสดุ และเทคโนโลยีการก่อสร้าง
- 2.7.6 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
- 2.7.7 กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง
- 2.7.8 การศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- 2.7.9 การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

การวางผัง และลักษณะทางกายภาพของที่ตั้ง

การวางผังบริเวณ นับเป็นขั้นตอนแรกในขบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และการออกแบบผังชุมชน ตลอดจนงานด้านวิศวกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะวิศวกรรมโยธาและสุขาภิบาล

วิชาการวางผังบริเวณจึงได้รับการบรรจุเข้าไว้ในหลักสูตรสถาปัตยกรรม เพื่อให้สถาปนิกมีพื้นฐานเบื้องต้นพอที่จะนำไปประยุกต์ในงานออกแบบทางสถาปัตยกรรมได้

การวางผังบริเวณมีความสำคัญยิ่งต่อการวางแผนงานทุกชนิด ผังบริเวณที่ได้รับการวางอย่างถูกต้องจะก่อให้เกิดการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด ปลอดภัย และที่สำคัญยิ่งก็คือ มีความสวยงามน่าประทับใจซึ่งที่ดีจะช่วยยกระดับจิตใจของผู้ใช้สอยได้ (เดชา บุญค้ำ, 2539: 1)

การสำรวจศึกษาบริเวณที่ทำไปพร้อมๆ กับการสร้างวัตถุประสงค์ของโปรแกรม จะช่วยให้การสอดประสานกันระหว่างศักยภาพของบริเวณ ตลอดจนรูปโฉมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของบริเวณนั้นให้เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับการออกแบบ โดยยังมีความยืดหยุ่นอยู่ ในการที่จะพัฒนาบริเวณให้เกิดผลดีและเข้ากับวัตถุประสงค์ของโครงการ เราจะต้องจัดเตรียมโปรแกรมอย่างดีที่สุด และเนื่องจากโปรแกรมเกิดขึ้นจากความต้องการเฉพาะ ดังนั้น ความต้องการเฉพาะเหล่านี้ จึงเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์รวมของโครงการ (เดชา บุญค้ำ, 2539: 6)

การวางผังโดยการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมในการประหยัดพลังงานแก่อาคาร

โดยทั่วไปในเชิงปฏิบัติของกระบวนการออกแบบจะเริ่มต้นด้วยการปรุงแต่งสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั้งอาคาร (micro-climate) ให้เย็นกว่าสภาพภูมิอากาศทั่วไป (climate) ปัจจัยที่จะนำมาปรุงแต่งนี้ก็คือ ตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งอาคาร (site elements) (สุนทร บุญญาธิการ, 2541: 74)

ที่จะนำมาปรุงแต่งนี้ก็คือ ตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งอาคาร (site elements) (สุนทร บุญญานิกการ, 2541

แนวความคิดใหม่ก็คือ การใช้ตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งอาคาร (site elements) เพื่อให้สภาพแวดล้อมรอบอาคารเย็นลงกว่าเดิม จากการวิจัยของภาควิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2538 พบว่า การใช้ปัจจัยต่างๆ ที่เอื้ออำนวย จะสามารถลดอุณหภูมิในบริเวณที่ตั้งอาคารลงให้ต่ำกว่าบริเวณที่ห่างไกลออกไปได้ ประมาณ 3 องศาเซลเซียส

การออกแบบโดยทั่วไป เมื่อไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งอาคาร เช่น การตัดต้นไม้ เปลี่ยนแปลงสภาพผิวดิน หรือการใช้พื้น ค.ส.ล. เป็นต้น จะทำให้สภาพแวดล้อมภายในบริเวณนั้นร้อนมากขึ้นกว่าเดิม 2-3 องศาเซลเซียส ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกับอุณหภูมิที่ผิว ค.ส.ล. แล้วจะพบว่า แม้ในช่วงหลังเที่ยงคืน อุณหภูมิที่ผิว ค.ส.ล. ก็ยังร้อนกว่าอุณหภูมิอากาศ 2 องศาเซลเซียส

หลังจากสภาพแวดล้อมรอบบริเวณที่ตั้งอาคารถูกปรุงแต่งแล้ว ขั้นตอนต่อมาก็คือ การเลือกรูปแบบและวางตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร ที่จะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั้งอาคาร (micro-climate) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวความคิดใหม่ก็คือ การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมให้เย็นลง เพื่อลดความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิภายในและภายนอก เป็นผลให้สามารถลดภาระในการทำความเย็น (cooling load) ให้กับอาคาร ถ้าเป็นส่วนของอาคารที่สัมผัสผิวดินก็จะใช้เทคนิคการนำความเย็นจากพื้นดินซึ่งได้ปรุงแต่งสภาพแวดล้อมแล้วมาใช้เป็นต้น (สุนทร บุญญานิกการ, 2541: 74)

แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งในการวิเคราะห์ที่ตั้ง และการออกแบบวางผังอาคารคือ การนำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมโดยรอบมาใช้กับอาคารเพื่อการประหยัดพลังงาน กล่าวคือ “เมื่อเริ่มออกแบบอาคาร ผู้ออกแบบควรวิเคราะห์สภาพที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมโดยรอบ เพื่อจะได้ทราบถึงข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดจากที่ตั้ง และโอกาสที่ดีกับสิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์จากสภาพแวดล้อม รวมทั้งคว่ำภูมิอากาศแถบนั้นมีอะไรที่จะเป็นเครื่องเอื้ออำนวยหรือเป็นประโยชน์ในเชิงประหยัดพลังงาน และอะไรเป็นข้อจำกัดหรือเป็นปัญหาต่อการประหยัดพลังงาน การศึกษาสภาพดินฟ้าอากาศ ณ ที่ตั้งอาคาร (micro-climate) จำเป็นต้องปรับปรุงสภาพภูมิอากาศ ณ ที่ตั้งอาคาร เพื่อให้ได้มาซึ่งอาคารที่ประหยัดพลังงาน องค์ประกอบของภูมิอากาศที่สำคัญ ที่มีผลต่อการประหยัดพลังงานในประเทศเขตร้อนชื้นเช่นในประเทศไทย คือ อุณหภูมิและการถ่ายเทความร้อนรังสีจากดวงอาทิตย์ ความชื้นและลม การวิเคราะห์ที่ตั้ง

สภาพภูมิอากาศ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับการใช้สอยและสร้างความสบายแก่ผู้อยู่อาศัยองค์ประกอบที่สำคัญของภูมิอากาศที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม ได้แก่

1. รังสีดวงอาทิตย์ (solar radiation)
2. อุณหภูมิของอากาศ (air temperature)
3. ความชื้น และฝน (humidity & precipitation)
4. การเคลื่อนไหวของอากาศหรือลม (air movement or wind)

จากองค์ประกอบที่สำคัญข้างต้นรังสีจากดวงอาทิตย์มีอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก ในการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตร้อนนั้น (tropical architecture) การออกแบบโดยการป้องกันความร้อนจากดวงอาทิตย์และการขับไล่ความชื้นออกไปเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการวางผังอาคาร ดังที่ ตรึงใจ บูรณสมภพ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “การออกแบบอาคารที่มีประสิทธิภาพในการประหยัดพลังงาน (design of energy-efficient buildings)” ถึงวิธีการวางผังอาคารไว้ดังนี้

1. หันด้านแคบของอาคารไปทางทิศตะวันออก-ทิศตะวันตกเพื่อให้รับแสงอาทิตย์น้อยที่สุด
2. ให้มีช่องเปิดทางด้านทิศเหนือ-ทิศใต้ เพื่อให้ห่างกับการกันแดด และให้ร่วมเงากับอาคาร พยายามทำผนังด้านทิศตะวันออก-ทิศตะวันตกให้เป็นผนังทึบเพราะสองทิศนี้ยากกับการทำที่บังแดด เนื่องจากมุมของแสงอาทิตย์จะทอดต่ำ
3. หน้าต่างที่เปิดทางด้านทิศเหนือ-ทิศใต้เป็นทิศที่รับลมแรงได้ตลอดทั้งปีซึ่งจะช่วยขับความชื้นออกไป
4. ในตำแหน่งที่ตั้งที่ไม่สามารถวางอาคารได้ตามที่กล่าวมาข้างต้นให้ออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมเข้าช่วยเพื่อบังแดดและดักลมโดยทำให้เกิดเป็นช่องลม เช่น แนวต้นไม้ กำแพงรั้ว เป็นต้น (ตรึงใจ บูรณสมภพ, 2539: 28)

แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการออกแบบวางผังอาคารคือ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของที่ตั้งอาคารกล่าวคือ “การออกแบบปรุงแต่งบริเวณภายนอกอาคารควบคู่ไปกับการ

จัดวางอาคาร จะทำให้ได้ภูมิอากาศเฉพาะถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการประหยัดพลังงานได้มาก ดังนั้นจึงต้องศึกษาลักษณะภูมิอากาศบริเวณที่ตั้งอาคาร โดยทำการพิจารณาและตรวจสอบสภาพอากาศ (local climate condition) อันแท้จริงของสถานที่นั้น และดูความแตกต่างของสภาพอากาศบริเวณแห่งนั้นด้วย เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นกับการออกแบบ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทิศทางลม ฝน พายุ และความชื้นในบริเวณนั้น ๆ” (ตรึงใจ บูรณสมภพ, 2539: 28)

การวางผังโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของที่ตั้ง

กายภาพที่ตั่งของโครงการถือเป็นสาระสำคัญในการวางผัง แมกฮาร์จ (Mcharg) ได้กล่าวไว้ว่า “การออกแบบเชิงนิเวศหรือการออกแบบโดยใช้ธรรมชาตินั้น (ecological design or design with nature) ควรจะเข้าใจถึงระบบนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นกายภาพ ชีวภาพ หรือกระบวนการทางสังคมก็แล้วแต่จะต้องมีรูปแบบที่กลมกลืนกับที่ตั่ง ม่สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศและกายภาพของที่ตั่ง” (Thomson & Steiner, 1997: 321)

การวางผังที่ให้ความสำคัญในการวางทิศทางของอาคาร (Orientation)

ในการเลือกทิศทางและตำแหน่ง (orientation) ของอาคารก็เช่นกัน แนวความคิดใหม่คือให้อาคารสามารถสกัดกั้นความร้อนจากภายนอกเข้าสู่อาคาร อันจะเป็นผลให้อุณหภูมิภายในอาคารต่ำลงได้มากที่สุด

หลังจากปรุ่งแต่งสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั่งอาคารแล้ว ขั้นตอนต่อมาก็คือ การเลือกรูปแบบและวางตำแหน่งที่ตั่ง รวมทั้งทิศทางของอาคารที่จะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั่งอาคาร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สุนทร บุญญาธิการ, 2542: 23)

สถาปัตยกรรมและการออกแบบ

แนวความคิดเรื่องสถาปัตยกรรมดั้งเดิม และเอกลักษณ์ท้องถิ่น

การสะท้อนสภาพดั้งเดิม (authenticity) คือ การรักษาสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ การมีเอกลักษณ์ การสร้างสถาปัตยกรรมอย่างกลมกลืนโดยไม่ทำลายสภาพดั้งเดิม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยวในอนาคตในส่วนของเอกลักษณ์ที่สะท้อนสถาปัตยกรรมดั้งเดิมนับเป็นสิ่งที่สถาปนิกจะต้องนำมาพิจารณาประกอบการออกแบบเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์อันเป็นจุดขายที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจ (Tan Hock Bent, 1995: 22)

การนำลักษณะไทยของแต่ละภาคหรือท้องถิ่นมาใช้เพื่อเป็นการเน้นเอกลักษณ์ของภูมิภาคเป็นรูปแบบที่แสดงเอกลักษณ์ไทยในแต่ละพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เช่น แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยล้านนา สถาปัตยกรรมไทยอีสาน และสถาปัตยกรรมไทยทักษิณ เอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคมีลักษณะเด่นชัดต่างกันด้วยรูปแบบ องค์ประกอบ และวัสดุต่างกันเช่น สถาปัตยกรรมล้านนาประดับยอดจั่วด้วย“กาแล”แม้ว่ากาแลไม่ใช่องค์ประกอบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมล้านนา สถาปัตยกรรมไทยอีสานอาจประดับด้วยกระเบื้องดินเผาด่านเกวียน (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2539: 58)

กาแล (กำแล) คือ ไม้แบนเหลี่ยมแคะสลักลวดลาย เป็นส่วนที่ต่อจากปลายบนของปิ่นลมหรือทาบยึดติดกับปลายขอบบนปิ่นลมเหนือจั่วและอกไก่ ดัดในลักษณะไขว้กัน มีขนาดยาวประมาณ 70-100 ซม. ขนาดหนาประมาณ 2-3 ซม. และกว้างประมาณ 15-20 ซม. เนื่องจากมีการ

แกะสลักลวดลายอย่างสวยงาม จึงมีการนำมาตกแต่งเรือน ทำให้เรือนกาแลมีคามงดงามยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นสัญลักษณ์ประจำท้องถิ่นของล้านนา ในสมัยโบราณ ซึ่งมีเรือนกาแลอยู่มากมาย คงจะเป็นทัศนียภาพที่งามยิ่ง ความงามของกาแลอยู่ที่ลวดลายการแกะสลักรูปทรง ฝีมือการแกะสลักไม้ของทางเหนือนับว่ายอดเยี่ยมประกอบกับเป็นลวดลายเฉพาะท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความงามที่ไม่เหมือนกับที่อื่น (เฉลิม ปิยะชน, 2532: 131)

การสร้างเรือนไทยมุสลิมนั้นนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมพื้นบ้านแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอิสลามอีกด้วย กล่าวคือ ทุกบ้านจะต้องกำหนดบริเวณที่ใช้ทำพิธีละหมาด การเล่นระดับพื้นต่างระดับ ก็เพื่อใช้แบ่งแยกกิจกรรมการอยู่อาศัย

หลังคาปั้นหยา หมายถึง หลังคาที่นับสันหลังคาได้ 5 สัน เป็นรูปหลังคาได้ 5 สัน เป็นรูปหลังคาที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคมของชาวตะวันตก

หลังคาจั่วมนิลา หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “บรานอร์” ซึ่งหมายถึง ชาวฮอลันดาหลังคาแบบบรานอร์ เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมของชาวฮอลันดา เป็นหลังคาที่มีโครงหลังคาเช่นเดียวกับหลังคาปั้นหยาแต่เป็นหลังคาปั้นหยาที่มีจั่วติดอยู่เพื่อระบายอากาศและเพิ่มความงดงาม

หน้าจั่ว เรือนไทยมุสลิมนิยมตกแต่งหน้าจั่วเป็นลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ตกแต่งเป็นรูปปริศมิดวงอาทิตย์ โดยใช้ไม้กระดานตีซ้อนทับ เพื่อให้มองเห็นรัศมีได้อย่างชัดเจน บางหน้าจั่วจะตีไม้กระดานเรียบแต่มีการเขียนสีเป็นลวดลายดอกไม้ และอักษรอาหรับ หรือจะตีไม้กระดานซ้อนทับเป็นเกร็ดตลอดจนมีลวดลายแกะสลักด้วยไม้ แล้วนำไปปิดทับพื้นหน้าจั่ว

ยอดจั่ว จะนิยมตกแต่งเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน ตรงปลายมุมแหลมของยอดจั่วจะทำเป็นเสานาคเล็กทำไม้กลึงและหล่อซีเมนต์ ด้านข้างทั้ง 2 ข้างของเสาที่ยอดจั่วจะตกแต่งด้วยลวดลายฉลุไม้ หรือหล่อปูนซีเมนต์และฉลุสังกะสีอย่างงดงาม (คูภาพ 2.12) (เขต รัตนจรณะ, 2537: 36-65)

สถาปัตยกรรมที่สะท้อนสภาพดั้งเดิมของพื้นที่และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

สถาปนิก โรเบิร์ต เบิร์กไบล์ (Robert Berkebile) ได้ชี้ให้เห็นว่า สถาปัตยกรรมควรจะสะท้อนสถาปัตยกรรมดั้งเดิม (authentic architecture) ของพื้นที่ สถาปัตยกรรมจะช่วยส่งเสริมคุณค่าของสถานที่นั้น ๆ (Zeihner, 1996: 32)

ตัน ฮก เบ็ง (1994: 21) เป็นสถาปนิกนักท่องเที่ยวที่มีงานเขียนหลายเล่ม เช่น Tropical Resort และ Tropical Retreat เป็นต้น ได้กล่าวถึงโรงแรมในบาหลีว่า “ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ ทั้งกายภาพและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจนเป็นเสน่ห์ของบาหลี สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกอย่างมิขาดสาย”

วีระ อินพันทัง (2541: 77) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นว่า “งานสถาปัตยกรรมพื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในชนบทล้วนเป็นงานสถาปัตยกรรมที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ มีความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งด้านรูปลักษณ์และระบบนิเวศ กล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นบ้านเป็นสถาปัตยกรรมแบบยั่งยืนมาตั้งแต่อดีตกาล”

วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2541: 63-64) สถาปนิกนักวิชาการผู้มีความสนใจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้กล่าวถึงหลักการในการออกแบบให้มีลักษณะร่วมทางเอกลักษณ์ และจิตวิญญาณของความเป็นไทยในแต่ละท้องถิ่นที่มีภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ต่างกันไว้ดังนี้

1. การนำลวดลายแตกต่างกันมาตกแต่งอาคารไม่ใช่เรื่องเลวร้าย
2. การออกแบบอาคาร ให้มีรูปลักษณ์สอดคล้องกับอาคารในอดีต หรืออาคารในประวัติศาสตร์ อาคารที่มีรูปลักษณ์ดังกล่าวย่อมมีความหมายมากกว่าอาคารที่ไม่มีรูปลักษณ์ของอาคารในประวัติศาสตร์
3. อาคารที่ออกแบบขึ้นใหม่ในบริเวณหนึ่ง รูปลักษณ์อาคารควรจะสอดคล้องกับอาคารข้างเคียง อาคารที่ได้ออกแบบเช่นนี้ ย่อมมีพลังมากกว่าอาคารที่ออกแบบโดยไม่สอดคล้องกับอาคารข้างเคียง
4. อาคารที่มีรูปลักษณ์ที่สื่อความหมายให้ผู้พบเห็นได้รับทราบถึงเรื่องราวที่เป็นภูมิหลังของอาคารย่อมเป็นอาคารที่มีความหมาย และมีคุณค่ามากกว่าอาคารที่ออกแบบเพื่อสนองแต่ประโยชน์ใช้สอย
5. สถาปัตยกรรมเป็นการเล่าเรื่องชนิดหนึ่ง หรือสถาปัตยกรรมเป็นงานศิลปะที่สื่อความหมาย ฉะนั้น การออกแบบอาคารควรมีการออกแบบรูปด้าน และรูปทรงของอาคารให้สามารถสื่อเรื่องราวให้ผู้พบเห็นได้รับรู้เรื่องสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

สถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยมีลักษณะแบบร้อนชื้น (hot humid climate) อุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างสูง มีฝนตกชุกความชื้นสูงมาก มีความแตกต่างของอุณหภูมิในช่วงกลางวันและในฤดูกาลน้อย อากาศในฤดูหนาวไม่เย็นมากแต่อากาศในฤดูร้อนร้อนมาก นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย กล่าวได้ว่า อุณหภูมิโดยทั่วไปค่อนข้างสูง มีแสงสว่างมาก มีความชื้นสูง ทำให้สภาพอากาศโดยทั่วไปไม่อยู่ในสภาวะที่น่าสบายเกือบตลอดทั้งปี อีกประการหนึ่งเนื่องจาก ความแตกต่างของอุณหภูมิในแต่ละวันน้อย ทำให้ความร้อนในเวลากลางวันไม่ลดลงมาก

ตรึงใจ บูรณสมภพ (2539: 6) ได้กล่าวถึงการออกแบบให้สัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศว่า “เมื่อพิจารณาถึงสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น จะเห็นว่าสิ่งที่เอื้ออำนวยและน่าจะนำมาเป็น

ประโยชน์ในเชิงประหยัดพลังงานคือ ลมประจำและแสงธรรมชาติ ส่วนสิ่งที่เป็นปัญหาอันควรแก้ การแก้ไขได้แก่ ความร้อนจากแสงแดดที่ทำให้อุณหภูมิของอากาศสูงไปด้วย และความชื้นสัมพัทธ์ที่สูงเกินเขตความสบาย (comfort zone) อาคารในเมืองไทยสมัยก่อนนับได้ว่า ได้ออกแบบในการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมด้วยวิธีธรรมชาติง่าย ๆ และมีเหตุผล โดยให้ตัวอาคารเองสามารถปรับสภาพให้ผู้อยู่อาศัยได้รับความสบาย และยังให้คุณลักษณะที่งดงามในเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้น จึงควรยึดเอาเป็นตัวอย่างในการออกแบบอาคารในปัจจุบัน

เบรนดา และ โรเบิร์ต เวล (Brenda & Robert Vale, 1991) ได้กล่าวถึงหลักการในการออกแบบเพื่ออนาคตอันยั่งยืนไว้ 6 ประเด็น ในจำนวนนั้นได้กล่าวถึงการออกแบบสถาปัตยกรรมว่า จะต้องสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ โดยสถาปนิกต้องเข้าใจในการแก้ปัญหา รวมทั้งต้องคำนึงถึงแหล่งพลังงานจากธรรมชาติอีกด้วย

สภาพแวดล้อมในเขตร้อนชื้นอย่างประเทศไทย ทำให้ต้องการร่มเงาสำหรับอาคาร ดังนั้น การพึ่งพาธรรมชาติให้มีส่วนเกี่ยวพันกับงานสถาปัตยกรรม จึงเป็นสิ่งที่สถาปนิกควรยึดถือ (มุสดี ทิพทัส, 2539: 221)

การเข้าใจสภาพภูมิอากาศ และสามารถนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นย่อมส่งผลให้อาคารนั้น ๆ ใช้อยู่ได้ดีรวมทั้งเกิดการประหยัดพลังงานโดยวิธีธรรมชาติ ในจำนวนนี้ การออกแบบโดยเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมก็มีความสำคัญ กล่าวคือ “การเลือกรูปแบบที่เหมาะสม” โดยสามารถป้องกันความร้อนจากภายนอกได้ดีในขณะที่นำความเย็นจากพื้นดินและสภาพแวดล้อมเข้ามาใช้ ภายในอาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปทรงที่มีพื้นผิวที่จะรับความร้อนจากภายนอกน้อย (compact form) ผนวกกับการเลือกรูปแบบที่มีระบบการกันแดดที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหน้าต่างและช่องแสงต้องสามารถป้องกันแสงแดดโดยตรง (direct sun) จากดวงอาทิตย์ได้เกือบตลอดทั้งวัน ในทุกฤดูกาล” (สุนทร บุญญาธิการ, 2541: 105)

ภูมิสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิทัศน์

งานภูมิสถาปัตยกรรมและการจัดภูมิทัศน์ถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัย การออกแบบสภาพแวดล้อมที่ดีต้องประสานระหว่างสถาปัตยกรรมกับงานภูมิสถาปัตยกรรม เพราะสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการสร้างสภาวะน่าสบายแก่ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อมภายใน ความสำคัญอีกประการหนึ่งของงานภูมิสถาปัตยกรรม เปรียบเสมือน ยาชีวิต ของผู้ผู้อยู่อาศัยนั่นเอง (Edwards, 1996: 175)

การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมโดยการใช้อยุทธศาสตร์จากสภาพแวดล้อมในการสร้างสภาวะสบาย แก่อาคารและบริเวณรอบข้าง

(1) การใช้น้ำในการจัดภูมิทัศน์

น้ำเป็นวัตุธรรมชาติที่ซึบซับได้มากที่สุด มันจะมีรูปร่างตามลักษณะที่มันบรรจุอยู่ น้ำเปรียบเสมือนแม่เหล็กของภูมิทัศน์ น้ำเป็นตัวดึงดูดมนุษย์เข้าหาตัวมันได้มาก น้ำให้ความเย็นและให้ความสะอาด ถ้าอยู่ในสระหรือบ่อที่ใหญ่และนิ่ง น้ำให้ความรู้สึกเย็นสบาย น้ำเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตที่สมดุลในเขตที่ร้อนแห้ง น้ำช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ เสียงชนิดต่าง ๆ ที่เกิดจากน้ำก็ช่วยให้เกิดความรู้สึกขึ้นได้ น้ำในบ่อน้ำตกหรือในสระอาจสาครกระจาย หยด ไหลย้อน ซึมเซาะ เป็นฟอง ไหลบ่า ท่วม เถลง กระทบ เป็นระลอก เป็นคลื่น ฟ่นเป็นฝอย หรือพุ่งเป็นลำ ฯลฯ เราอาจออกแบบน้ำพุนาต่าง ๆ ให้เหมาะสมเพื่อให้ได้เสียงของน้ำที่เราต้องการได้ แสงแดดและแสงไฟในตอนกลางคืนอาจนำมาใช้เพื่อคุณค่าและความสำคัญของน้ำได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ น้ำยังเป็นตัวสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในงานออกแบบได้ดีที่สุด ถ้าหากเราใช้ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติขนาดใหญ่ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากน้ำเป็นตัวประกอบที่มีลักษณะให้เอกภาพ (เดชา บุญคำ, 2539: 49)

แหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความลึกตั้งแต่ 1.50 เมตรขึ้นไป สามารถใช้เป็นแหล่งสร้างความเย็นให้กับสภาพแวดล้อมได้ โดยการให้กระแสลมที่พัดผ่านบริเวณผิวหน้าของน้ำที่เย็นและแลกเปลี่ยนความร้อนกับอากาศนั้นน้ำเข้ามาภายในอาคาร แต่มีข้อควรระวังในเรื่องของความชื้นที่มากับลมด้วย จะพบว่าเมื่อลมพัดผ่านผิวน้ำในระยะทางที่ยาวเพียงพอ อุณหภูมิอากาศจะค่อยๆ เย็นลงไปพร้อมๆ กับความชื้นที่เพิ่มขึ้น ผลที่ได้ก็คือ อากาศมีอุณหภูมิเย็นลงกว่าเดิมแต่มีความชื้นเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น อากาศที่อุณหภูมิ 35 องศาเซลเซียส ความชื้น 50 เปอร์เซ็นต์ เมื่อพัดผ่านผิวน้ำที่มีอุณหภูมิประมาณ 28 องศาเซลเซียสในบริเวณกว้าง จะทำให้อุณหภูมิของอากาศที่พัดผ่านแหล่งน้ำนั้นมีอุณหภูมิต่ำลงได้ถึง 3 องศาเซลเซียส หรือมีอุณหภูมิประมาณ 32 องศาเซลเซียส ในขณะที่มีความชื้นเพิ่มขึ้นจาก 50 เปอร์เซ็นต์ เป็น 58 เปอร์เซ็นต์ (สุนทร บุญญาธิการ, 2541: 88)

ตัน ฮก เบ็ง (1994: 113-115) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของการจัดภูมิทัศน์ โดยการใช้น้ำสร้างความสัมพันธ์กับตัวอาคารและสภาพแวดล้อมว่า “สำหรับสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับน้ำมาในอดีต วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีสัมพันธ์น้ำ แม้ในงานภูมิสถาปัตยกรรมก็มีน้ำเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น สระบัว เป็นต้น เช่นเดียวกับบาทลีที่นำเอาปรัชญาของน้ำมาใช้ในการจัดภูมิทัศน์ แต่บาทลีจะมีความหลากหลายในการนำเอาน้ำมาจัดภูมิสถาปัตยกรรม เช่น การนำการไหลของน้ำมาเป็นองค์ประกอบในการจัดภูมิทัศน์”

(2) การใช้ประโยชน์จากต้นไม้

การเอาใจใส่และรับรู้ต่อพืชพันธุ์ โดยการใช้อยู่ประโยชน์จากต้นไม้ใหญ่เดิมที่ขึ้นอยู่ในบริเวณนั้นแล้ว ย่อมเป็นการประหยัดกว่าการทำลายของเดิมแล้วหาต้นไม้เล็ก ๆ มาปลูกใหม่ เพราะนอกจากจะเสียเงินแล้ว ก็ยังเสียเวลามากมายกว่าต้นไม้จะเจริญเติบโตได้ขนาดใหญ่ ก่อนทำการออกแบบภูมิทัศน์ภูมิสถาปนิกควรทำการบันทึกชื่อ ขนาด และตำแหน่งของต้นไม้เดิมที่มีอยู่ในบริเวณโครงการทั้งหมด โดยเฉพาะต้นไม้ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 7-10 ซม. ขึ้นไป โดยสังเกตรูปร่าง โครงสร้างของกิ่งก้านสาขาของพุ่มใบและความหยابละเอียด ซึ่งถ้าบริเวณใดมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นเต็มอยู่ควรพิจารณาตัดแต่งโดยรอบรอบถี่ถ้วน ซึ่งจะช่วยให้ช่องวิวที่สวยงามได้

นอกจากนี้ ควรศึกษาระบบนิเวศวิทยาของบริเวณและพื้นที่โดยรอบ เพื่อความีต้นไม้ชนิดใดบ้างที่เป็นต้นไม้พื้นเมือง หรือต้นไม้ที่ขึ้นประจำถิ่นอยู่แล้ว และคว่าพอจะใช้ต้นไม้หรือไม้พุ่ม ชนิดใดบ้าง เพื่อป้องกันลม ให้ร่มเงา ใช้กันแนวเขต เพื่อเป็นแผงบังสายตา หรือเพื่อเป็นฉากหลัง

(เดชา บุญค้ำ, 2539: 15)

ระดับล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่อยู่ติดผิวดิน เพื่อให้เกิดการระเหยของน้ำเป็นผลให้ผิวดินเย็นลงมากกว่าปกติ

ส่วนต้นไม้ใหญ่จะเป็นการลดความร้อนที่เกิดจากรังสีดวงอาทิตย์โดยตรง

(สุนทร บุญญาธิการ, 2542: 73)

การใช้ประโยชน์จากต้นไม้ใหญ่ในสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นแบบบ้านเรานั้น การมีต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยลดความร้อนของอุณหภูมิอากาศในเวลากลางวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะต้นไม้จะใช้พลังงานความร้อนจากดวงอาทิตย์และสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตโดยการดูดเอาน้ำจากใต้ดินขึ้นมาแปลงสภาพให้เป็นไอน้ำผ่านออกมาทางปากใบกระบวนการสังเคราะห์แสงดังกล่าวจะต้องใช้พลังงานความร้อนประมาณ 220 BTU เพื่อทำให้น้ำ 1 ลิตร เปลี่ยนเป็นไอ ดังนั้น อาจประมาณการได้ว่า ถ้าหากต้นไม้ขนาดใหญ่ต้นหนึ่งสามารถดูดน้ำจากดินขึ้นมาแล้วแปลงสภาพน้ำให้เป็นไอน้ำในอัตราประมาณ 130 ลิตรต่อวัน ต้นไม้ต้นนั้นจะมีความสามารถในการลดความร้อนให้กับสภาพแวดล้อมเทียบเท่ากับเครื่องปรับอากาศขนาด 1 ตัน เลยทีเดียว (12,000 BTU)

การใช้ต้นไม้ขนาดใหญ่และขนาดกลางปลูกในบริเวณรอบ ๆ อาคาร นอกจากจะช่วยสภาพแวดล้อมบริเวณต้นไม้ขึ้นนั้นเย็นกว่าอากาศภายนอกทั่วไปแล้ว ใบของต้นไม้ยังช่วยกรองแสงแดดที่จะส่องลงมายังผิวดินโดยตรง เพื่อเป็นการป้องกันการถ่ายเทความร้อนที่เกิดจากแสงแดดโดยตรงสู่ผิวดิน และช่วยในการบังแสงแดดที่จะส่องเข้าสู่ช่องเปิดของตัวอาคารในบางมุมหรือบางช่วงเวลาที่ไม่ต้องการ เป็นการลดความร้อนที่เกิดจากรังสีดวงอาทิตย์โดยตรง (direct solar radiation) (สุนทร บุญญาธิการ, 2541: 83)

การปลูกหญ้าหรือพืชคลุมดินเป็นเสมือนฉนวนป้องกันความร้อนให้กับดินในขณะที่เดียวกันก็เป็น การเหนี่ยวนำความเย็นลงดินซึ่งจะมีผลทางด้านการแลกเปลี่ยนรังสีความร้อนสู่ผิวดินที่เย็นกว่า เนื่องจากความแตกต่างของอุณหภูมิบนผิวดินนั้นยังเป็นการเสริมบรรยากาศที่ร่มรื่นต่อสายตา และป้องกันการสะท้อนของแสงที่อาจทำให้เกิดความจ้า (glare) ต่อสายตาและป้องกันฝุ่นที่เกิดจาก ดินแห้งได้อีกด้วย

นอกจากการใช้ประโยชน์จากพืชคลุมดินแล้ว การเลือกใช้วัสดุปลูกผิวดินที่เหมาะสมก็จะ ช่วยให้สภาพแวดล้อมเย็นลงได้ โดยควรเลือกใช้วัสดุที่มีค่าการดูดซับความร้อนต่ำและมีค่าการ กระจายความร้อนสูง หรือเป็นวัสดุที่สามารถนำน้ำจากใต้ดินมาระเหยเป็นไอน้ำได้ดี และควร หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่มีสีเข้มและมีค่าการดูดความร้อนสูง เช่น ฝอยยางมะตอย โดยเฉพาะในที่ที่มีลม พัดผ่าน เพราะจะทำให้เกิดการดูดซับความร้อนไว้มาก (สุนทร บุญญาธิการ, 2541: 84)

สถาปัตยกรรมภายในและการออกแบบตกแต่งภายใน

การออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทโรงแรมตากอากาศ ควรจะคำนึงถึงความสัมพันธ์กัน ระหว่างองค์ประกอบภายในกับการเชื่อมต่อภายนอก และจะต้องสนองความต้องการของผู้ใช้สอย (Tan Hock Beng, 1994: 186-189)

การนำเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นมาใช้ในการตกแต่งประดับอาคาร หรืองานสถาปัตยกรรม ภายใน เป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้ออกแบบ และผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึง (Tan Hock Beng, 1995: 18-20)

วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นถือเป็นเอกลักษณ์หนึ่งที่ผู้ออกแบบนิยมนำมาใช้งาน สถาปัตยกรรมภายใน ซึ่งนอกจากจะสร้างบรรยากาศที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่นแล้ว ยังสร้าง รายได้โดยตรงแก่ชุมชนนั้น ๆ (Tan Hock Beng, 1994: 189-190)

วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

หลักการและแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน ได้กล่าวถึงการใช้วัสดุใน ท้องถิ่นไว้ว่า “สถาปัตยกรรมควรจะออกแบบ โดยการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นชนิดที่นำกลับมาใช้ ใหม่ได้อีก (renewable indigenous building materials) ตามความเหมาะสม เพราะจะเป็นการใช้ ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเกิดประโยชน์และคุ้มค่า” (Zeiber, 1996: 67)

วัสดุที่มีเอกลักษณ์ของบาหาลี ได้แก่ ภูเขาแฝกหรือรดตันตาล ซึ่งรดตันตาลนี้เมื่อมุงหนา ๆ แล้วสามารถมีอายุการใช้งานถึง 30-40 ปี ที่เดียว ดังที่คุณ กฤษณา โรจนการ (2541: 34) ได้ให้ สัมภาษณ์ถึงแนวคิดในการออกแบบสนามบินเกาะสมุยถึงการนำวัสดุท้องถิ่นว่า “แฝกนั้นมีความ

งามมากกว่าวัสดุอื่นที่ได้จากธรรมชาติ เมื่อมองจากข้างล่างและข้างนอก แต่การใช้วัสดุธรรมชาติจะมีปัญหาอย่างหนึ่ง คือเวลาสั่งมาก ๆ จะมีราคาแพงขึ้น”

วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2541: 63) ได้กล่าวถึงการใช้วัสดุในท้องถิ่นไว้ว่า “การนำปรัชญาทาง Intermediate Technology หรือการพัฒนาเทคโนโลยีระดับกลางมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมนั้น ก็คือ การแปรวิทยาการออกแบบที่ก้าวหน้ามาปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ฉะนั้น สถาปนิกจึงควรจะหันกลับมาสนใจศึกษาค้นคว้างานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น เพื่อจะได้เข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการใช้พื้นที่ใช้สอยของอาคาร ตลอดจนทำความเข้าใจในเทคนิควิธีการใช้วัสดุพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับรูปลักษณะของอาคารท้องถิ่นให้กระจ่างชัด นำความเข้าใจและองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านั้นมาแปรเป็นพลังสร้างสรรค์ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับหลักการการออกแบบที่เป็นวิทยาการอันก้าวหน้า เพื่อเป็นการเชื่อมประสานอดีตให้ต่อเนื่องกับปัจจุบันอย่างเหมาะสม

การใช้วัสดุโดยคำนึงถึงอายุการใช้งานและการบำรุงรักษา

การออกแบบและกำหนดวัสดุที่จะใช้นั้นสถาปนิกจะต้องเข้าใจถึงคุณสมบัติของวัสดุนั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง อายุการใช้งานหรือที่เรียกว่า “Life-cycle” ของวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้ว่า มีมากน้อยเพียงใด การดูแลรักษาก็เป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน ดังที่สถาปนิกมิตติตั้งพานิช ได้ให้แนวคิดไว้ว่า “ในการเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพดี งบประมาณของการก่อสร้างเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะในการออกแบบและการเลือกใช้วัสดุต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องการบำรุงรักษา เรื่องเทคโนโลยีของอาคาร รวมทั้งรูปแบบและการใช้วัสดุด้วย สิ่งเหล่านี้จะประสานสัมพันธ์กันทั้งหมด นอกจากนั้นการจะเลือกใช้วัสดุใดจะต้องคำนึงด้วยว่า จะต้องอยู่ในงบประมาณที่จะไม่ทำให้ค่าก่อสร้างบานปลาย สถาปนิกจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างงบประมาณที่จะใช้กับรูปแบบและวัสดุภายนอกของอาคารกับเรื่องของระบบวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาคาร ซึ่งในทั้ง 2 ด้านนี้ จะมีขีดจำกัดที่จะให้สถาปนิกเลือกในขอบเขตที่เหมาะสม” (มุสดี ทิพทัส, 2539: 232)

เกี่ยวกับการใช้วัสดุนอกจากจะคำนึงถึงอายุการใช้งานแล้ว การใช้วัสดุที่ป้องกันปัญหาการเสื่อมโทรมจากธรรมชาติก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพิจารณา ดังที่ มุสดี ทิพทัส (2539: 228) ได้กล่าวถึง อาจารย์แสงอรุณ รัตกลีกร ตอนออกแบบศาลาไทยบริเวณสวนของอาคารรัฐสภาไว้ว่า “การใช้วัสดุและรายละเอียดทางด้านโครงสร้าง เพื่อการแก้ปัญหาและให้ได้ผลทางด้านความงามควบคู่ไปด้วย เช่น การมุงหลังคาทั้งผืนด้วยแผ่นทองแดง เพื่อให้หลังคาทนทานขึ้น และเมื่อต้องแสงแดดเป็นประกายวาววับ เพื่อให้ได้รสสัมผัสใหม่ นอกจากนั้นมีการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาจุดที่ชำรุดง่าย เนื่องจากมีรอยต่อของไม้ที่ยึดของบันลุ่มและที่ปลายล่างของบันลุ่มด้วยทองแดงสลักนูน

ซึ่งนอกจากจะแก้ปัญหาของส่วนประกอบ โครงสร้างแล้ว ยังเป็นการสร้างความแตกต่างกับของ
 ปั้นลมปล่อยเหยียดลงแบบปั้นลมหางปลาเพื่อแก้ปัญหาการผุกร่อนในการต่อไม้”

การใช้วัสดุให้ได้ประโยชน์สูงสุด

ลอรา ซีเออร์ (Laura Zeiher) (1996: 67) ได้กล่าวถึงการใช้วัสดุไว้ว่า “ต้องคำนึงถึงการใช้วัสดุที่ลงตัว ไม่ใช้วัสดุจนเหลือเศษเล็กน้อย เพราะนั่นคือ การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอัน
 ไร้ประโยชน์”

การเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพสูงสุดก็เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ได้หมายความว่าใช้
 วัสดุ ราคาถูก แต่ควรเป็นการใช้วัสดุให้เต็มความสามารถของวัสดุที่จะใช้ เช่น วัสดุปูพื้น ฝ้าเพดาน
 หรือมีการตัดเศษให้น้อยที่สุด ก็จะเกิดความน่าดูในด้านสถาปัตยกรรมและประหยัดในเรื่องของวัสดุ
 ด้วย”

(ผุสดี ทิพทัส, 2539: 23)

เลือกใช้วัสดุแต่ละส่วนในอาคารสถาปนิกเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติในด้านความ
 เหมาะสมกับทิศทางตั้งแต่ในการออกแบบผังพื้นอาคาร ไม่ใช่เป็นวัสดุที่ปิดทับเข้าไปภายหลังเพื่อ
 ออกแบบรูปร่างหน้าตาของอาคาร (ผุสดี ทิพทัส, 2539: 220)

สถาปนิกและเจ้าของอาคารที่เป็นชาวต่างชาติในประเทศไทย มองเห็นคุณประโยชน์ของ
 รูปลักษณะอาคารแบบประเพณีไทยและพยายามให้ได้มาซึ่งรูปแบบลักษณะนั้น ๆ แต่คนในชาติเอง
 กลับมองข้ามไป เราจึงได้เห็นอาคารที่มีรูปลักษณะประจำชาติอื่นมาตั้งอยู่ในเมืองไทยมากมาย ซึ่ง
 นอกจากจะนำรูปแบบที่ไม่เหมาะสมมาใช้แล้ว เรายังได้นำวัสดุมาใช้อย่างไม่ถูกต้อง เช่น การใช้
 ผนังก่ออิฐฉาบปูนอย่างหนา หรือผนังคอนกรีตเสริมเหล็กที่เก็บสะสมความร้อน การใช้กระจกที่
 ผนังภายนอกอย่างมากมายในอาคารทั้งหลังหรือเกือบทั้งหลังโดยไม่มีร่มเงาให้กระจก ในขณะที่
 อากาศในประเทศไทยค่อนข้างร้อนแฉะจัด แต่ยังเปิดไฟฟ้าในเวลากลางวัน ตามริมผนังที่ใช้กระจก
 ด้วย ทั้งนี้เพราะใช้กระจกสีเข้มเกินไปทำให้ต้องใช้พลังงานในอาคารเพิ่มเป็น 2-3 เท่าจากที่ควรจะ
 เป็น คือ ต้องเพิ่มทั้งความเย็น หรือกำลังของเครื่องปรับอากาศแล้วยังต้องใช้แสงไฟฟ้าในพื้นที่ที่ไม่
 น่าจะต้องใช้เป็นต้น (ตรึงใจ บุรณสมภพ, 2539: 3)

การใช้วัสดุที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่

หลังจากมีแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) วงการสถาปนิกทั่วโลกได้ตื่นตัวกันในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งแนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
 อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด กลุ่มสถาปนิกสหภาพยุโรป (EU) ได้กำหนดแนวทางในการออกแบบแห่ง
 อนาคตในจำนวนนั้นได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรประเภทที่กลับฟื้นตัวใหม่ได้อีก

(renewable resources) นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่อีกด้วย หรือเรียกว่า การหมุนใช้ (recycling) นั่นเอง

พระธรรมปิฎก (2541: 83-84) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ในหนังสือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้อย่างน่าสนใจถึงการหมุนใช้ทรัพยากรว่า “วิธีใช้ใหม่อีก (reuse) ที่เอาใจใส่กันอย่างยิ่งในขณะนี้ ได้แก่ การปรีวรตหรือการหมุนเวียนใช้ (recycling) คือ การนำเอาสิ่งที่ใช้แล้วไปผลิตกลับมาใช้ใหม่ หรือการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ เช่น กระดาษที่ใช้แล้วก็เอาไปเข้าโรงงานผลิตเป็นกระดาษใหม่ขึ้นมาใช้ได้ อีก เป็นกระดาษหมุนใช้ (recycled paper) ขวดที่ใช้แล้วกระจกที่ใช้แล้วก็เอาไปเข้าโรงงานหลอมหล่อออกมาทำเป็นภาชนะใหม่ แม้กระทั่งน้ำที่ใช้แล้วเสียแล้ว ก็เอาไปผ่านเครื่องทำให้น้ำดื่มกลับมาใช้ใหม่อย่างนี้เรียกว่า การหมุนใช้ (recycling) ซึ่งเป็นทางออกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและเป็นที่ประหยัดพลังงานด้วย คือ ใช้พลังงานน้อยลง เพราะกระบวนการในการจะผลิตของนั้นเหลือขั้นเดียว คือ ขั้นเอาของที่ใช้แล้วนี้ไปเข้าโรงงานหลอมหล่อขึ้นใหม่แทนที่จะต้องทำเต็มทุกขั้นตอนอย่างเดิม ซึ่งจะต้องมีการขนส่งไปเอาวัตถุดิบมาเข้าโรงงาน เป็นต้น เสียพลังงาน เสียทรัพย์สิน เสียเงินทอง ไปมากมาย ก็ตัดทอนไปหมด เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ พิทักษ์ป่า และสร้างงานให้คนทำเพิ่มเติมด้วย นอกจากนั้น ขั้นตอนของการผลิตที่ลดลงไปนั้น ก็เป็นการลดมลภาวะลงไปด้วย”

หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่มีสารพิษและมีอันตรายต่อสุขภาพ

ในยุโรปและอเมริกาได้ตื่นตัวในเรื่อง สารพิษและวัสดุที่อันตราย (toxic) โดยมีข้อตกลงร่วมกันในการหลีกเลี่ยงการใช้สารพวกนี้อันได้แก่ ผลกระทบจากแร่ใยหิน (asbestos) ในวัสดุก่อสร้างมากมาย สารตะกั่วในอุปกรณ์พวกท่อต่าง ๆ สีหรือแม่ในอัลลอยด์ และสารฟอร์มัลดีไฮด์ (formaldehyde) ในไม้อัด เป็นต้น เพราะวัสดุภัณฑ์เหล่านี้ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า มลภาวะภายในอาคาร (indoor air pollution) (Zeiber, 1996: 243-245)

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกกรอบตัวเราเลวร้ายลงเรื่อย ๆ ในขณะที่มนุษย์ในยุคปัจจุบันมีความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น แนวความคิดดั้งเดิมในการอยู่อาศัยร่วมกับธรรมชาติ โดยการนำเอาสภาพแวดล้อมที่มีอยู่มาใช้ในอาคารอย่างชาญฉลาดเหมือนเช่นบ้านไทยเรานั้นไม่สามารถทำได้อีกต่อไปในปัจจุบัน สภาพของสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า แต่กระแสของความตระหนักต่อการใช้พลังงาน โดยรวมก็ได้ส่งผลกระทบต่อแนวคิดในการออกแบบบ้านพักอาศัยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป เกิดเป็นปรัชญาของการอยู่อาศัยของคนยุคใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อที่จะให้บ้านเป็นคำตอบสำหรับความต้องการที่ครบถ้วนของการใช้ชีวิต

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญและได้รับการเน้นให้มีกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรของระบบ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญ โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นสามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่างๆ ได้

ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน การพึงพิง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้

โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบนโยบายๆ ในเบื้องต้นและมีส่วนผลักดันในระยะยาว ชุมชนเป็นผู้ใช้และดำเนินงานตามแผนงานและแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเอกชน โดยชุมชนจะอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้น โดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540: 3-53)

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม องค์กรของชุมชนอาจเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน หรือเป็นองค์กรภายใต้กฎหมายที่กำหนดบทบาทของปัจเจกบุคคล ดังนั้น องค์กรของชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต้องมีการให้ความสำคัญและผลักดันให้องค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรของประชาชนที่แท้จริง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลมากกว่าลักษณะของปัจเจกบุคคล

รูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวอาจมีหลายรูปแบบ เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานวัฒนธรรม การปกครองท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนไทย รูปแบบที่น่าจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในระดับปฏิบัติควรมีรูปแบบเป็นองค์กรกึ่งอิสระ คือ

ไม่เป็นทางการเกินไป และไม่อิสระเกินไป โดยมีระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเป็นครรลอง ผลประโยชน์ต่างๆ ที่ควรได้รับ อาทิเช่น

1. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดแก่คนในชุมชนส่วนใหญ่ เพื่อให้มีงานและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. ผลประโยชน์ทางสังคมการมีสวัสดิการที่ดีสังคมมีความมั่นคงและสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางสังคมของตนไว้ได้
3. ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจในการอนุรักษ์และร่วมมือกันพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
4. ความภูมิใจ มีความสุขในความเป็นอยู่ ความร่วมมือในชุมชน เกิดความรักและห่วงแหนพร้อมจะอนุรักษ์หรือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

อนึ่ง หากชุมชนมีส่วนร่วมมากหรือมีอำนาจเพียงพอในการควบคุมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคนได้อย่างดี อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการให้ชุมชนมีส่วนร่วมสิ่งสำคัญที่จำเป็นที่สุด คือ การให้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ, 2540: 3-60)

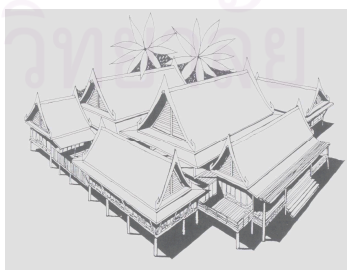
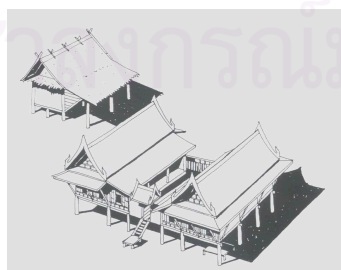
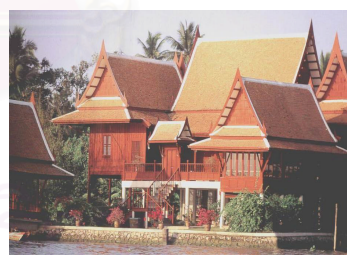
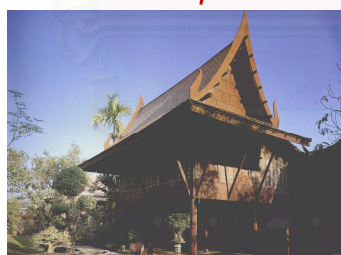
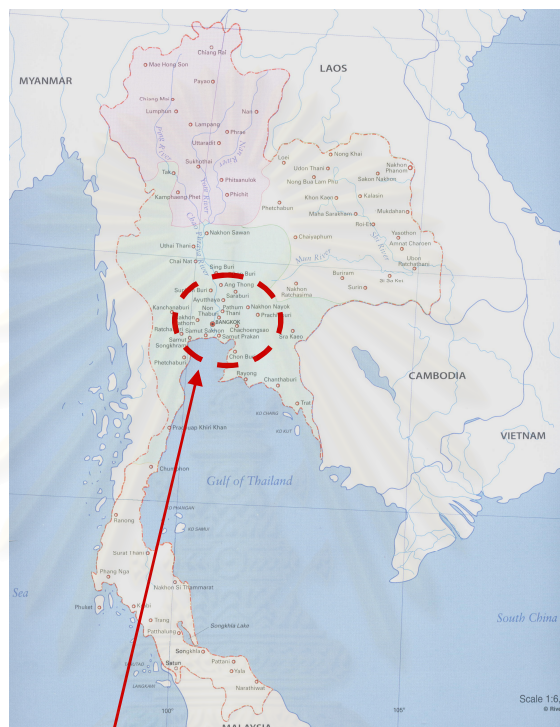
ทฤษฎีการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และยั่งยืน

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับลักษณะสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืน สำหรับอาคารประเภทโรงแรมตากอากาศ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิก และกลุ่มบุคคลทั่วไป ที่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยที่กลุ่มสถาปนิกมีประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมโดยตรงทั้งจากการศึกษา และจากการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม ซึ่งต่างจากกลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรม ดังนั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับลักษณะสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและยั่งยืนของทั้งสองกลุ่มย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ประสบการณ์ในอดีตของบุคคลที่รับรู้สภาพแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้น ผลของการรับรู้ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลต่างๆ มีส่วนมาจากประสบการณ์ที่ต่างกันของบุคคลกล่าวคือ การรับรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล (วิมลสิทธิ์ หรือ ยางกูร, 2530: 69-75)

ในขณะที่เดียวกันยังได้กล่าวถึงความแตกต่างของประสบการณ์ในการรับรู้อีกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์ที่ต่างกันอาจเกิดจากการฝึกฝนที่แตกต่างกันได้ ผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ เช่น สถาปนิกและจิตรกร เป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้ทางทัศนศาสตร์สูง เช่น ในการรับรู้รูปทรง

สีสันความหยาบละเอียดของผิว ฯลฯ ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางกายภาพของสภาพแวดล้อม และมักเกิดการรับรู้ที่แตกต่างจากคนทั่วไป

ทฤษฎีทางกายภาพของเรือนไทยภาคกลาง

รูปภาพที่ 99 แสดงที่ตั้งและรูปแบบเรือนไทยภาคกลาง

เรือนไทยเป็นประติมากรรมที่บรรพบุรุษไทยได้ออกแบบไว้อย่างเหมาะสมกับชีวิตไทยๆ ในอดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน เรือนไทยยังมีบทบาทรับใช้ชีวิตไทยในชนบทอยู่ก็มาก ถึงแม้เรือนไทยบางหลังจะมีอายุผ่านมากเกือบ 100 ปี แล้วก็ตาม ก็ยังมีผู้นิยมชมชื่นในคุณค่าของเรือนไทยต่างชื่อหามาประกอบขึ้นใหม่เป็นที่อยู่อาศัยบ้าง เป็นบ้านรับรองแขกชาวต่างประเทศบ้าง ทั้งนี้เพราะเห็นประโยชน์จากเรือนไทยในด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าของไม้สัก และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยโดยแท้แน่นอน

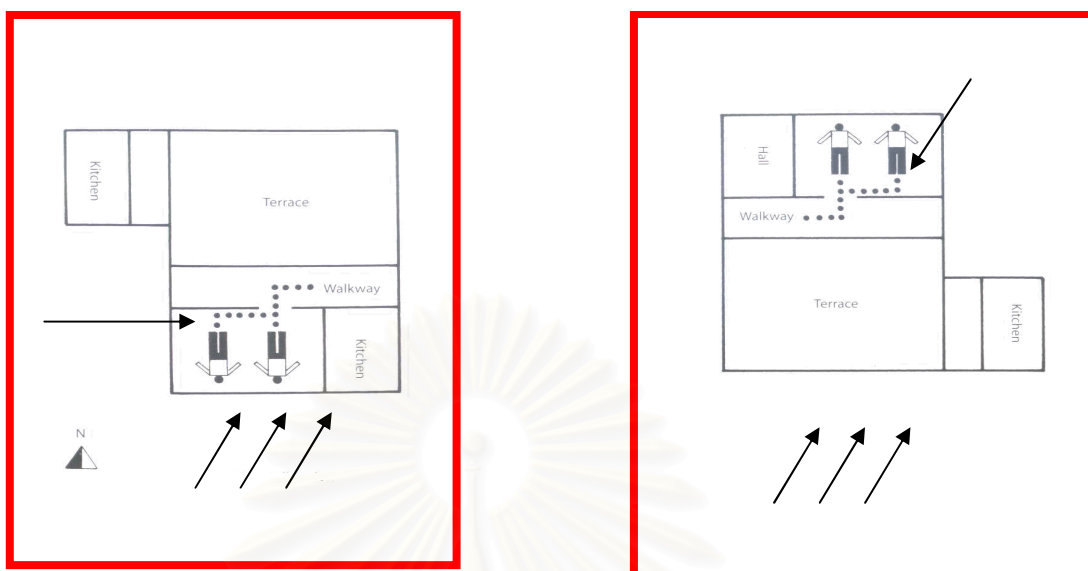
เรือนไทยเป็นเรือนไม้ที่มีลักษณะแปลกไปจากเรือนของชนชาติอื่นๆ

เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงได้ดูโปร่ง มักสร้างเป็นสามช่วงเสา ฝาเป็นแผ่นใหญ่เต็มช่วง เสามีหน้าต่างช่วงละ 1 บาน ภายในฝาหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยกรอบไม้ขนาดเล็ก ๆ หลายช่อง แต่ละช่องกรุด้วยไม้กระดาน เรียกว่าฝาปะกน กรุด้วยไม้ไผ่ขัดแตะหรือดัดจาก เรียกว่าฝาขัดแตะและฝากระแซงอ่อน หน้าต่างเปิดเข้าภายในบ้านโดยตั้งอยู่บนเดือยไม้ ประตูก็สร้างวิธีเดียวกัน ฝาทุกแผ่นตั้งอยู่บนพริ้งโดยรอบ 4 ด้าน ระเบียงสร้างขนานไปตามความยาวของเรือน หลังคาหน้าจั่วทรงสูงคลุมลงมาถึงส่วนที่เป็นระเบียง มีนอกชานต่ำลงมาเป็นพื้นที่ติดต่อกับห้องครัวและห้องอื่นๆ ที่สร้างแยกขยายออกไปตามความจำเป็น

บ้านผู้มีฐานะดีจะสร้างจำนวนหลายหลัง เช่นเรือนพ่อแม่อยู่เป็นเรือนประธานเรียกว่าหอกกลาง ทางด้านซ้ายและขวาเรียกว่าหอรื ซึ่งทำหน้าที่เป็นครัวไฟ และเรือนของลูกที่แยกออกเรือนไป ส่วนที่อยู่ถัดหอรืออกไปเป็นเรือนปลูกตามขวางเรียกว่าหอขวาง มักเป็นเรือนขวาง ตะวันตกจึงไม่ใช่เป็นเรือนนอน คงปล่อยโถงไว้กันฝาสามด้านสำหรับรับแขกมีนอกชานเล่นถึงกันหมด มีบริเวณกว้างมาก ตรงกลางขานปลูกเรือนโถงขึ้นสำหรับนั่งเล่นและใช้เวลามีงาน เช่น สวดมนต์เลี้ยงพระ เรียกว่าหอนั่ง รอบๆ ขานบ้าน

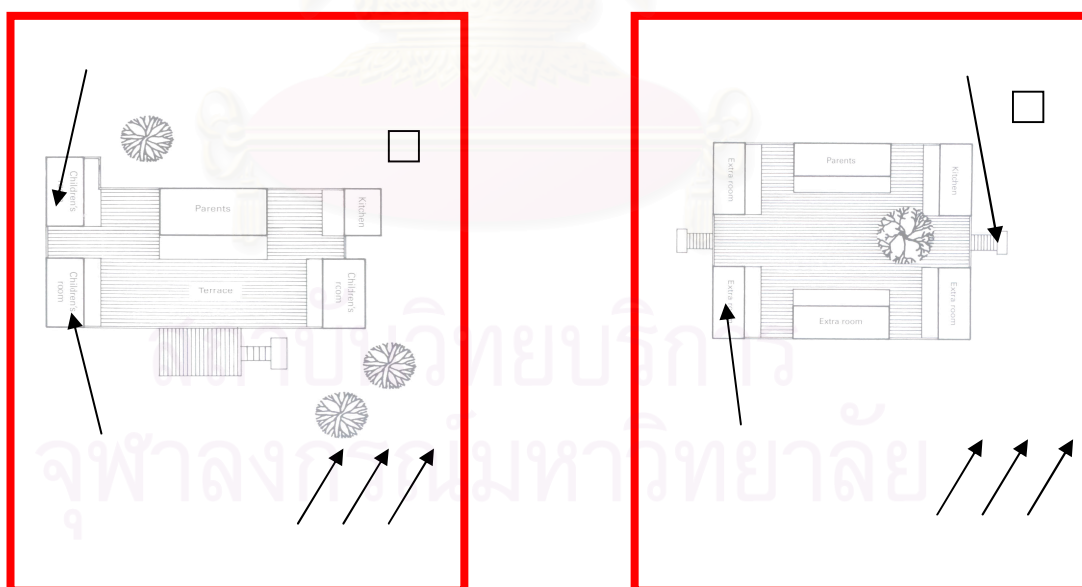
ยังมีกระถางปลูกต้นไม้สำหรับดูเล่น เช่น พวง ตะโกตัด บัว บอน โกลศ ฯลฯ พื้นที่นอกชานจะมีเนื้อที่เท่ากับ 40% ของตัวบ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 100 ภาพแสดงรูปแบบการวางผังเรือนไทยตามทิศทางลม

เรือนไทยเดิมแต่โบราณที่ดีกับหลักการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบทางสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน การวางตำแหน่งของผัง การใช้สอยนับว่าเป็น ความฉลาดของคนไทยสมัยก่อนในเรื่องของวางผังอาคารตามสภาพภูมิอากาศ

รูปภาพที่ 101 ภาพแสดงรูปแบบการขยายตัวเรือนไทยเมื่อครอบครัวใหญ่ขึ้น

ระเบียงสร้างขนานไปตามความยาวของเรือน หลังคาหน้าจั่วทรงสูงคลุมลงมาถึงส่วนที่เป็นระเบียง มีนอกชานต่ำลงมาเป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นการแบ่งแยกสัดส่วนอย่างชัดเจน ส่วนห้องครัวและห้องอื่นๆ ที่สร้างแยกขยายออกไปตามความจำเป็น และส่วนห้องน้ำจะแยกเดี่ยวออกไป ที่ใกล้เคียง

บ้านผู้มีฐานะดีจะสร้างจำนวนหลายหลัง เช่นเรือนพ่อแม่อยู่เป็นเรือนประธานเรียกว่า หอกลาง ทางด้านซ้ายและขวาเรียกว่าหอรื ซึ่งทำหน้าที่เป็นครัวไฟ และเรือนของลูกที่แยกออก เรือนไป ส่วนที่อยู่ถัดหอรืออกไปเป็นเรือนปลูกตามขวางเรียกว่าหอขวาง มักเป็นเรือนขวาง ตะวันตกจึงไม่ใช่เป็นเรือนนอน คงปล่อยโถงไว้กันฝาสามด้านสำหรับรับแขกมีนอกชานเล่นถึงกันหมด มีบริเวณกว้างมาก ตรงกลางชานปลูกเรือนโถงขึ้นสำหรับนั่งเล่นและใช้เวลามีงาน เช่น สวดมนต์เลี้ยงพระ เรียกว่าหอนั่ง รอบๆ ชานบ้าน ยังมีกระถางปลูกต้นไม้สำหรับดูเล่น เช่น พวง ตะโก คัด บัว บอน โกศล ฯลฯ พื้นที่นอกชานจะมีเนื้อที่เท่ากับ 40% ของตัวบ้าน

ลักษณะเด่นทางกายภาพของเรือนไทยพอสรุไปได้ดังต่อไปนี้

สัดส่วนของเรือนไทยภาคกลาง

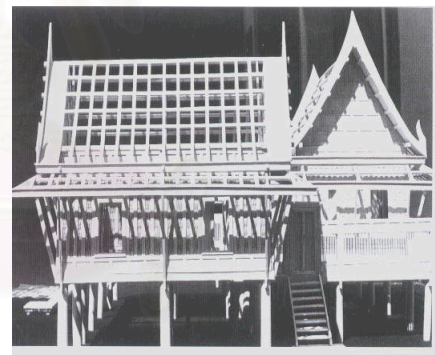
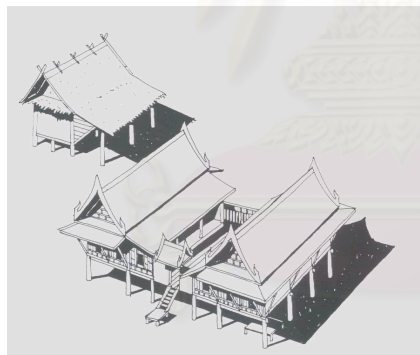
ลักษณะของเสา สัดส่วนของเรือนไทยนั้นพิจารณาจากด้านสกัดของเรือนเป็นเกณฑ์ ด้านยาวเป็นส่วนประกอบ จากด้านสกัดจะเห็นความเอียงของเสาทุกต้นที่โน้มส่วนปลายเข้าหาจุดศูนย์กลางของเรือนเพียงเล็กน้อย ประมาณ 1-2 องศา เรียกว่า “ลิ่มสอบ” มีคุณสมบัติช่วยให้เกิดความแข็งแรงมั่นคงไม่ลิ่มพังง่ายเหมือนอย่างเสาแนวตั้งฉาก

รศ. โขติ กัลยาณมิตร อธิบายไว้ว่า “ระบบการปลูกสร้างเรือนอยุธยาสมัยที่ 5 นับว่ามีความพิเศษเฉพาะ ต่างกับเรือนแบบอื่นๆ ในที่สมัยแล้วมา นั่นคือการใช้ลักษณะสอบลิ่มเข้าหาศูนย์กลางอาคารเกิดความกระชับแน่นที่ขอบบนของโครงสร้าง เรือนจะไม่ลิ่มทลายได้ง่าย และถ้าจะกล่าวถึงความมั่นคงของฝาเรือนแล้ว ระบบโครงสร้างชนิดนี้จะรักษาแฝงฝาเรือนเอาไว้ให้ทรงตัวอยู่ได้ แม้ว่าลิ่มหรือเดือยที่ยึดฝาเรือนให้ติดกับโครงสร้างอาคารจะหลุดลุ่ยไปหมดก็ตาม นอกจากนี้วิธีลิ่มเสาเรือนให้เอน ยังแสดงว่ามีใจทำขึ้นเพื่อความงดงามของรูปทรง แต่ถ้าพิจารณาถึงการปลูกเรือนของชาวอยุธยาทั้งหมดว่าอยู่ในทำเลที่ลุ่มเพื่อการทำนาแล้ว เราก็จะทราบดีว่าพื้นที่เหล่านี้ถูกน้ำท่วมในฤดูน้ำ และอาจถูกกระแสน้ำหลาก และกระแสนลมพายุในหน้าฝนอีกด้วย ดังนั้น การเอนลิ่มเสายังเป็นวิธีที่คิดขึ้นเพื่อต้านทานกำลังกระแสน้ำและกระแสนลมแรงในที่โล่งอย่างแน่นอน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เราสามารถนึกภาพออกว่าหากทำเสาเรือนตั้งตรงฉากกับพื้นดินแล้ว กระแสน้ำหรือกระแสนลมอาจโยกตัวเรือนให้เอียงไปได้ง่ายดายไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง”

ส่วนสกัดของเรือนไทยที่มีนักวิชาการค้นคว้าพอจะเชื่อถือได้แน่นอน โดยมองทางด้านสกัดของเรือนคือถ้าแบ่งส่วนออกเป็นหน่วย หน่วยละประมาณ 0.75-1.00 เมตร จะได้สัดส่วนดังนี้

ส่วนสูงของตัวเรือน	หลังคา	4 ส่วน (ไม่รวมปั้นลม)
	ตัวเรือน	5 ส่วน
	ใต้ถุน	4 ส่วน
ส่วนกว้างของตัวเรือน	ช่อ	5 ส่วน

รูปร่างและสัดส่วนของเรือนไทยมีความกะทัดรัด เหมาะสมในรูปแบบ นับว่าเป็นความสามารถของบรรพบุรุษ ที่สร้างสรรค์งานศิลปกรรมชิ้นอมตะนี้ได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักการใช้เส้น สัดส่วนรูปทรง สี ผิว และหลักการออกแบบอื่นๆ ทั้ง ๆ ที่มีเคยผ่านการศึกษาความรู้ทางศิลปะจากสถาบันใดๆ เลย

รูปภาพที่ 102 ลักษณะโครงสร้างของเรือนไทย

ลักษณะเด่นทางคุณภาพของเรือนไทยภาคกลาง

บ้านคือที่พักอาศัยอย่างถาวร สามารถป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงตลอดจนให้ความสุขสบายแก่ผู้อยู่อาศัยได้ บ้านที่ออกแบบไว้ดีย่อมให้ความสุข และบ้านที่ออกแบบไว้ไม่ดีย่อมสร้างความทุกข์ให้กับผู้อยู่อาศัยได้เช่นกัน บ้านในสมัยหนึ่งอาจไม่เหมาะกับคนอีกสมัยหนึ่ง และบ้านของชาติหนึ่งอาจจะไม่เหมาะกับคนอีกชาติหนึ่ง เรือนไทยอาจไม่เหมาะกับคนไทยสมัยปัจจุบัน และ

บ้านแบบทิวคอร์ต อาจไม่เหมาะกับดินฟ้าอากาศของเมืองไทยเหมือนกัน การสร้างบ้านเป็นสิ่งที่ต้องลงทุนมาก และจะต้องคิดให้รอบคอบว่าสนองประโยชน์สมบูรณ์เพียงใด บ้านมิใช่

แพ้น้อยอย่างเสื้อผ้าที่เอาอย่างกันได้ง่าย ๆ เช่น คนไทยนิยมแพ้นเสื้อของฝรั่งเศส ญี่ปุ่น พักหนึ่ง เบื่อแล้วก็เลิกใช้ ตอนที่ความร้อนของแสงแดดร้อนมากที่สุด ทำให้หลังคาบ้านโคนแคดไม่เต็มที หนึ่ง การวางตัวเรือนของคนไทยนั้นนิยมหันจั่วบ้านหรือฝาหุ้มกลองไปตามแนวทิศตะวันตก- ตะวันออก ยิ่งทำให้แผ่นหลังคาบ้านไม่โคนแคดเต็มทีเดียวไม่ว่าตอนเช้า สาย บ่าย และเย็น ประกอบ กับวัสดุที่ใช้มุงหลังคาเป็นจาก แผลก แผ่นไม้ ซึ่งเป็นฉนวนความร้อนยิ่งทำให้การป้องกันความร้อนจากแสงแดดได้ผลดีมาก เกือบ 100% ส่วนหลังคาที่มุงด้วยกระเบื้อง และสังกะสีป้องกันความร้อนได้น้อยกว่า จะเห็นว่าการออกแบบหลังคาบ้านให้เป็นทรงสูงนั้นป้องกันความร้อนได้ดีกว่า หลังคาแบน ๆ อย่างแน่นอน

จากการทดลองเพื่อหาอุณหภูมิของบ้านภายใต้หลังคาทรงสูงกับ หลังคาทรงแบนพบว่า หลังคาแบนจะมีอุณหภูมิเพิ่มขึ้นจากอุณหภูมิในที่ร่มปกติ 1-2 เซลเซียส แต่อุณหภูมิของบ้านภายใต้ หลังคาทรงสูง จะเพิ่มขึ้นจากอุณหภูมิในที่ร่มปกติเพียง 0.5-1 เท่านั้น

อากาศร้อนภายในหลังคาทรงสูงจะเบียดตัวลอยอยู่ภายในปริมาตรของหลังคาและถ่ายเท ความร้อนลงมาสู่ห้องได้ช้ากว่าหลังคาแบนเพราะมีระยะสูง และหาได้รับลมเย็นจากหน้าต่างอากาศ เย็นซึ่งหนักกว่าจะทำให้ให้อากาศร้อนที่ลอยตัวอยู่ตอนบนถ่ายเทความร้อนลงมาในห้องได้ยากและช้า จึงทำให้ผู้อยู่อาศัยในบ้านหลังคาทรงสูงอยู่อย่างสบาย

เรือนไทยหลังคาทรงสูงนี้ไม่นิยมทำฝาเพดาน เพราะไม่มีความจำเป็นต้องทำหนึ่ง เป็นการ จงใจอวดฝีมือช่างไม้เครื่องบนและการมุงหลังคาอีกด้วย

1. ป้องกันแดดส่องและฝนสาด

ไซราหรือชายคาและกันสาด ยื่นยาวแผ่คลุมตัวบ้านทุกด้านเป็นการป้องกันแสงแดดกล้าใน ตอนบ่าย และในยามที่ดวงตะวันอ้อมข้าวในฤดูหนาว หรือแม้แต่แสงแดดในตอนสายด้วย การมี ชายคายาวนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเมืองร้อนที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเช่นเดียวกับต้นไม้ ที่แผ่กิ่งใบปกคลุมโคนต้นไม้ให้ร่มเย็น ดังนั้น การสร้างบ้านตามแบบเมืองหนาวในเมืองไทยจึงไม่เกิด ความเหมาะสม เพราะบ้านเมืองหนาวมักจะมีชายคาสั้น ไม่คำนึงถึงการป้องกันความร้อนแต่มุ่งที่ จะป้องกันความหนาว และต้องการความอบอุ่นและแสงสว่างจากแสงแดดมากกว่า จึงทำหน้าต่าง เป็นกระจก ไขว้ผนัง หน้าต่าง มากกว่าหลังคา

ชายคายื่นยาวนอกจากป้องกันแดดส่องแล้ว ยังป้องกันฝนสาดเปียกฝา ป้องกันฝนสาดเข้า หน้าต่างที่เปิดไว้ขณะฝนตกเพื่อระบายความร้อนอบอ้าวในเวลาที “อ้าวฝน” สร้างความสะดวกให้ เกิดขึ้นแก่เจ้าของบ้านเพราะไม่ต้องคอยปิด-เปิด หน้าต่างทุก ๆ วันก่อนออกนอกบ้านไปทำงาน และในความเป็นจริงแล้ว บ้านที่ปลูกสร้างขึ้นในดินฟ้าอากาศอย่างเมืองไทยนี้ไม่ควรปิดหน้าต่าง ควรจะเปิดหน้าต่างไว้ตลอด ทั้งนี้เพื่อช่วยให้อากาศได้ถ่ายเทได้สะดวก เพื่อความเย็นตาม ธรรมชาติ การแก้ปัญหาความร้อนอบอ้าว ควรแก้ด้วยการทำให้มีลมพัดผ่าน เช่น ใช้พัดลมเป่า

หรือเปิดหน้าต่างประตูให้ลมพัดถ่ายเทซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหา โดยธรรมชาติที่เหมาะสม การติดตั้งเครื่องปรับอากาศแก้ปัญหาเรื่องความร้อนได้จริง แต่ลงทุนสูงมากมิใช่วิธีแก้ปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ก็มีคนไทยเป็นจำนวนมากที่แก้ปัญหาความร้อนด้วยวิธีใช้เงินมากดังกล่าว ทั้งๆ ที่ภาวะทางเศรษฐกิจจะไม่อำนวยก็ตาม จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ทั้งนี้ทั้งนั้นคงเนื่องมาจากการออกแบบบ้านที่ไม่ถูกต้องตามลักษณะดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญนั่นเอง

2. ป้องกันน้ำท่วม และสัตว์ร้าย

เรือนไทยมีได้ทุนสูง 2.00-2.50 เมตร โปรง ไม่กั้นเป็นห้อง เพราะคนไทยทราบดีว่าในภาคกลางที่ลุ่ม และมีน้ำหลากมาท่วมอยู่ทุกปี ที่ต่ำมากๆ เช่น ริมแม่น้ำลำคลอง น้ำจะท่วมอยู่เป็นเวลา 2-3 เดือน ชาวบ้านจะใช้เรือเป็นพาหนะในหน้าน้ำ อยู่อาศัยบนเรือนตามปกติ ในที่ดอนขึ้นไปถึงแม้ว่าน้ำจะไม่ท่วมขังได้ทุนสูงใช้เป็นที่ทำงานฝีมือพวก แกะสลัก ถัก ทอ จีปาตะ เป็นอเนกประสงค์ นอกจากนั้นยังป้องกันสัตว์ร้ายที่มีชุกชุมในแถบชายป่าใกล้บ้านในสมัยก่อนด้วยขโมย และโจร ยังจะเข้าบ้านได้ลำบากกว่าบ้านชั้นเดียวที่ไม่มีได้ทุน

บ้านจัดสรรในเมืองไทยปัจจุบันมักนิยมสร้างบ้านชั้นเดียวไม่มีได้ทุน โดยเข้าใจว่าราคาถูก แต่ผลเสียที่ตามมานั้นมีมากกว่าผลดี เช่น น้ำท่วมกรุงเทพฯ ในปี 25-26 ทำให้คนซื้อบ้านเข็ดขยาดกันมาก สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยอย่างแสนสาหัส เพราะไม่รู้จะหนีขึ้นไปอยู่ตรงไหนได้ แสดงให้เห็นว่าคนไทยในปัจจุบันไม่รู้ธรรมชาติของท้องถิ่น ต่างก็ลอกเลียนแบบบ้านจากต่างชาติ มาปลูกสร้างโดยคิดเห็นไปว่าบ้านแบบสวยๆ นำไปปลูกสร้างที่ไหนก็ได้ในโลกนี้ เพื่อแสดงถึงความศิวิไลซ์มากกว่าอย่างอื่น

3. รับลมและระบายความร้อนอบอ้าว

เรือนไทยมักสร้างให้หันหน้าบ้านไปทางทิศใต้หรือทิศเหนือ หันจั่วบ้านตามทิศตะวันออก-ตก เหตุผลเนื่องจากในหน้าร้อนจะมีลมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาในตอนบ่ายๆ และเย็น เรือนไทยหันหน้ารับลมเย็น ความร้อนที่อบอ้ายก็จะหมดไป การรู้ธรรมชาติเช่นนี้นับว่าเป็นความฉลาดของคนไทยในอดีตอย่างยิ่ง การที่จะทำให้ความร้อนระบายออกไปจากบ้านได้เร็วก็ไม่ใช่เรื่องยาก กล่าวคือ เรือนไทยจะไม่กั้นห้องให้สลับซับซ้อนการกั้นห้องจะมีเพียงห้องตามยาวไปตามตัวเรือน ระเบียงหน้าบ้านเปิดโล่งไว้

ฝาห้องที่ติดกับระเบียงตอนด้านบนติดกับหลังคาจะทำลายฉลุโปรง เรียกว่า “ลายเครือวัลย์” บางบ้านเป็นฝาเพ็ชร์เปิดออกได้ตลอดใช้สำหรับเวลามีงานใหญ่ๆ ในบ้าน เรือนไทยที่สร้างเป็นเรือนแฝดสองหลัง หลังหน้าจะไม่กั้นห้องเลย ปล่อยให้โล่ง ๆ ไว้เช่นนั้น เมื่อลมพัดเข้ามาทางหน้าบ้านลมย่อมไหลผ่านไปได้โดยสะดวก

การลดระดับพื้นระเบียง และชานบ้านก็เป็นส่วนที่ช่วยให้ลมไหลผ่านได้ดีเช่นกัน การไม่ทำฝ้าเพดานก็ย่อมมีส่วนช่วยให้การไหลเวียนของกระแสลมดีขึ้น ผิดกับเรือนที่คนไทยสร้างขึ้นในปัจจุบันตามแบบฝรั่ง คือมีเพดาน มีห้องกันชื้นชื้นมิดชิด จนลมไม่สามารถจะผ่านได้เป็นเหตุให้เกิดความร้อนอบอ้าวยิ่งขึ้น ผู้อาศัยที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์มักโทษดินฟ้าอากาศ

ระบบการระบายอากาศของเรือนไทยนั้นนับว่าดีเยี่ยม เพราะการยกพื้นสูงนั้นตัวห้องที่อยู่อาศัย จะมีลักษณะเหมือนลูกห่อหุ้มด้วยอากาศแบบของเรือนเป็นแบบที่อากาศมีทางถ่ายเทได้ทั้งในทางแนวดิ่ง และแนวขนาน ในทางแนวดิ่งนั้นอากาศส่วนที่อยู่ในช่องหลังคาจะมีความร้อนกว่าอากาศในส่วนอื่นๆ ของเรือน

ความไม่เหมาะสมของเรือนไทยโบราณกับสังคมปัจจุบัน

เรือนไทยภาคกลางสมัยโบราณ ย่อมเหมาะกับสังคมความเป็นอยู่ของคนไทยโบราณ ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ดังนั้น เรือนไทยแบบโบราณจึงไม่เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยปัจจุบัน พอจะสรุปวิเคราะห์สิ่งที่ไม่เหมาะสมดังต่อไปนี้

- ลักษณะของฝาผนังเอนสอดเข้าภายในตัวบ้าน ซึ่งเป็นเทคนิคของช่างไทยโบราณ เพื่อให้โครงสร้างเกิดความแข็งแรงนั้น เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกรัดอึดเมื่อตกแต่งบ้านด้วยเฟอร์นิเจอร์สมัยปัจจุบัน เพราะตู้ โต๊ะ และเตียงในปัจจุบันมีลักษณะเป็นเส้นตั้งฉาก ไม่สอดเข้าตอนด้านบนเหมือนอย่างตู้สมัยโบราณ เมื่อนำตู้มาวางชิดฝาผนังจะเกิดความไม่กลมกลืน เกิดช่องว่าง ครั้นจะหาเฟอร์นิเจอร์ให้เข้ากับแบบเรือนไทยก็หาได้ยาก เพราะไม่มีผลิตขายแล้ว
- เรือนไทยสมัยโบราณไม่นิยมสร้างห้องน้ำไว้ในตัวเรือน แต่จะสร้างส้วมและห้องน้ำไว้นอกบ้าน แยกออกไปอีกหลังหนึ่งต่างหาก จึงเกิดความไม่สะดวกในการใช้อยู่บ้าง อนึ่ง รูปแบบของเรือนไทยนั้นออกแบบไว้เป็นเรือนสำหรับใช้สอยในหน้าที่ต่างๆ แต่ละหลังๆ ไม่เหมาะที่จะสร้างเป็นห้องน้ำหรือส้วมอยู่รวมอยู่ในเรือนนอนเหมือนอย่างบ้านสมัยปัจจุบัน
- คริวแบบไทยมักสร้างแยกต่างหากเฉพาะอีก 1 หลัง เพราะการหุงต้มใช้เชื้อเพลิงที่มีเขม่าไฟ ปัจจุบันเชื้อเพลิงในการหุงต้มไม่ค่อยมีเขม่า จึงไม่จำเป็นต้องแยกครัวออกไปต่างหากอีก ซึ่งจะทำให้สิ้นเปลืองค่าก่อสร้างเพิ่มขึ้น
- ระเบียงบ้านไทยมีไว้สำหรับเป็นที่รับแขก โดยนิยมนั่งกับพื้นกระดานหรือเสื่อ ปัจจุบันถ้าจะนำเก้าอี้รับแขกไปตั้งจะดูไม่เหมาะสมกับเนื้อที่ และเป็นบริเวณที่มีอากาศร้อนเพราะหลังคา

สูงจากพื้นระเบียงน้อยมาก ทำให้ระอวยแดดจากหลังคาแผ่ลงมาเกิดความร้อนมาก เมื่อเวลาฝนตก และแดดส่องในตอนบ่ายและตอนสาย ย่อมเป็นปัญหาให้เครื่องเฟอร์นิเจอร์เสียหายได้

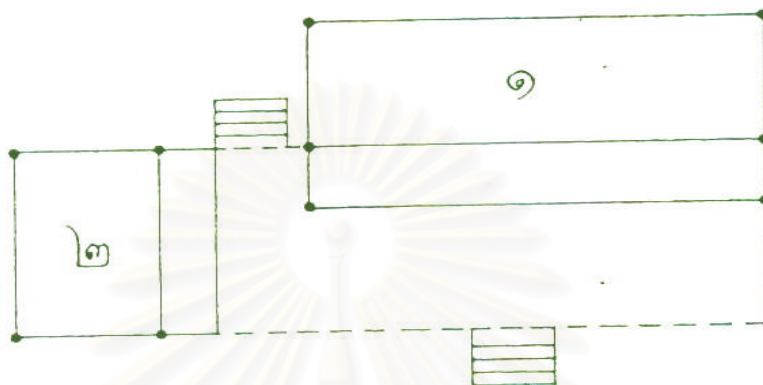
- นอกชานเป็นที่โล่ง แดดเผาทั้งวัน ระอวยแดดจากนอกชานย่อมสะท้อนเข้าสู่ตัวบ้านและระเบียงได้ง่าย เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความร้อนอบอ้าวขึ้นภายในบ้านได้ ปัจจุบันไม่มีราคาแพงมากถ้าจะสร้างนอกชานด้วยไม้ก็ย่อมเกิดความสิ้นเปลืองมาก เพราะไม้จะผุพังเร็ว สมัยโบราณนั้นไม้มีมากจึงสร้างนอกชานด้วย

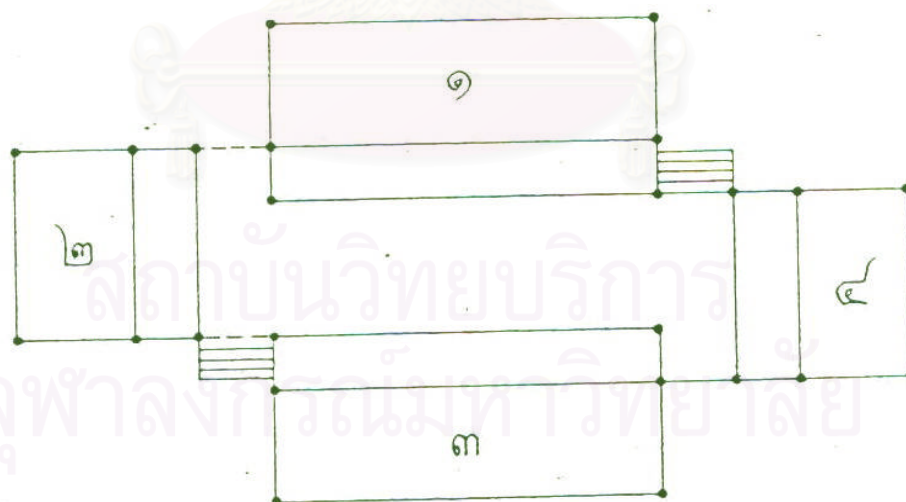
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดหมู่เรือน

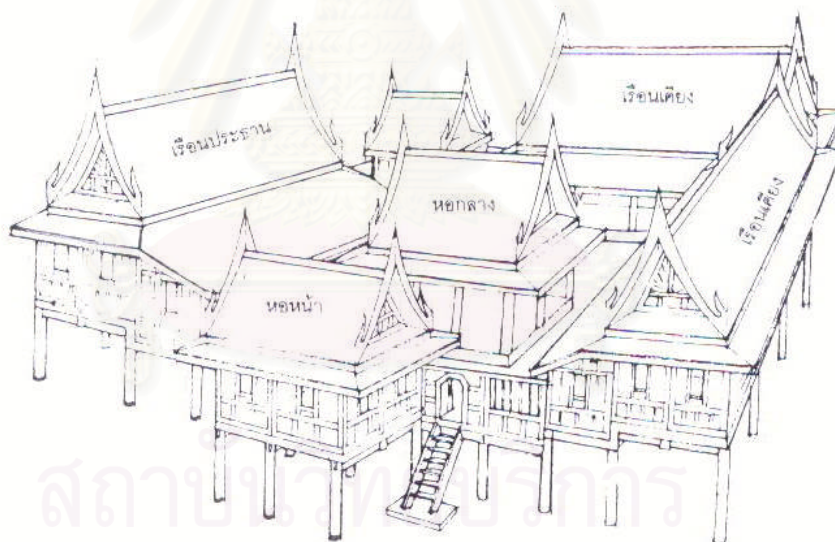
เรือนไทยชนบท 1 ครอบครัว จะประกอบไปด้วย เรือนนอน 1 หลัง เรือนครัว 1 หลัง เรือนนอน จะเป็นเรือนประธาน วางตัวเรือนโดยหันด้านสกัดหรือจั่วไปตามทางทิศตะวันออกและตะวันตก เรือนครัวจะสร้างขึ้นอีกหลังหนึ่งวางกับเรือนนอนด้านหัวสกัดทางทิศตะวันออก โดยมีชานแล่นถึงกัน

รูปภาพที่ 103 : แผนผังจัดเรือนไทยชนบท เมื่อสมาชิกเพิ่มขึ้น เช่น มีบุตรแต่งงานแล้วแยกบ้านออกไปมักจะสร้างเพิ่มขึ้นอีก 1 หลัง ในบริเวณใกล้เคียงกัน และมักจะต่อชานให้แล่นถึงกัน

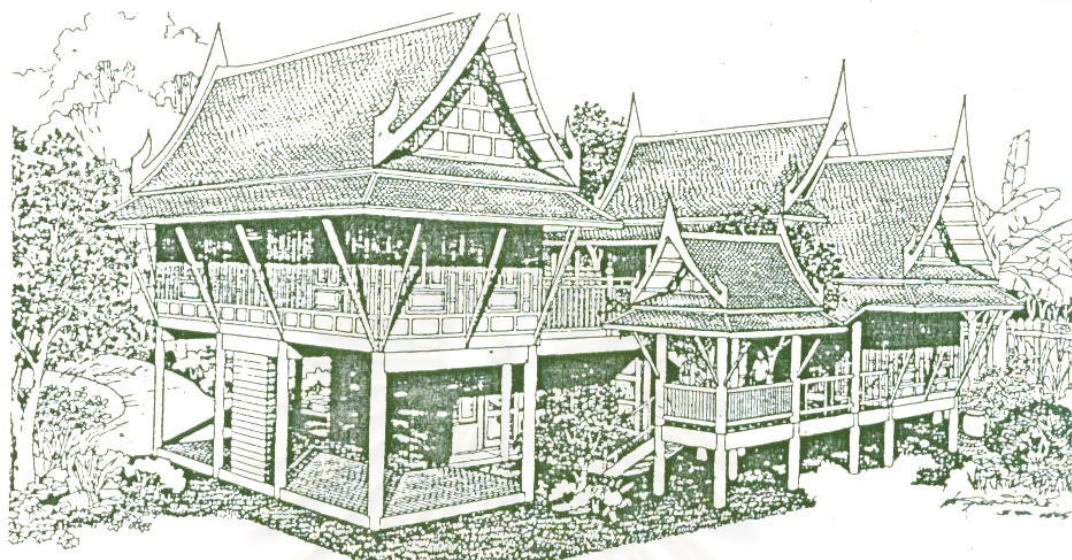
รูปภาพที่ 104 : แผนผังจัดสำหรับเรือนหมู่ของเศรษฐี มักจะสร้างให้มีหลายหลัง เช่น เรือนนอน 2 หลัง เรือนโถง 1 หลัง เรือนครัว 1 หลัง เรือนเก็บของ 1 หลัง ตลอดจนห้องนอน หอนก ฯลฯ โดยมีชานเรือนเป็นตัวเชื่อมติดต่อกันทุกหลัง เรือนแต่ละหลังจะหันหน้าเข้าหากัน ตรงกลางเป็นชานโล่ง

สถาบันวัฒนธรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

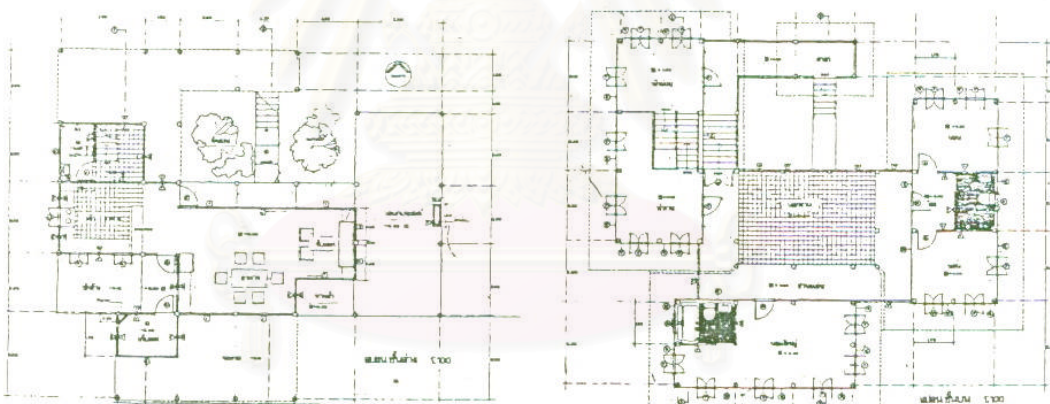
รูปภาพที่ 105: ภาพเรือนไทยภาคกลาง เรือนหมู่ – เรือนขุนนาง

สถาปัตยกรรมไทยโบราณ สร้างด้วยไม้ มีชานเรือน กว้างเชื่อมตัวบ้านแต่ละหลัง ตามบรรยากาศเมืองร้อน โดยมีลักษณะการถ่ายเทอากาศที่ดี ชานโล่ง การเว้นที่ให้ต้นไม้ใหญ่ขึ้นสร้างความร่มรื่นให้กับตัวบ้าน

บ้านพักอาศัยแบบเรือนไทย

สถาปนิก นาย สุวรงค์ศักดิ์ ศรี สด.บ. (เกียรตินิยม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 106: ภาพเรือนไทยภาคกลาง เรือนหมู่ – เรือนขุนนาง

สถาปเรือนไทยโบราณ สร้างด้วยไม้ มีชานเรือน กว้างเชื่อมตัวบ้านแต่ละหลัง ตามบรรยากาศเมืองร้อน โดยมีลักษณะการถ่ายเทอากาศที่ดี ชานโล่ง การเว้นที่ให้ใต้ต้นไม้ใหญ่ขึ้นสร้างความร่มรื่นให้กับตัวบ้าน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณราชิป ผลิตคุณชรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาจากโรงเรียน ประจำจังหวัด โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลังจากจบการศึกษา ได้เข้าทำงานในบริษัท Rifenberg and Rirkrit Architecture Associate. ได้ร่วมงานออกแบบสถาปัตยกรรม กับคุณ จอนห์ ไรเฟนเบิร์ก กับ คุณเริกฤทธิ แก้ววิเชียร ในฐานะสถาปนิก ออกแบบ คอนโดมิเนียม Chidrom place, คอนโดมิเนียม บ้านไข่มุก ที่หัวหิน, ตำแหน่งสนามบิมน้ำ, จนถึงปี พ.ศ.2532 หลังจากนั้นได้เข้าร่วมงานกับบริษัท ไทยวาริสอร์ท ดีเวลลอปเม้นท์ โดยได้ร่วมทำการออกแบบ และพัฒนาโครงการ คุมงานก่อสร้างโรงแรม แปซิฟิกไอแลนด์คลับ บางเทาภูเก็ต(Pacific Island Club), โรงแรม อาลามัดด้า โครงการ 1,2และ3(The Allamanda Club) , บันยันตรี รีสอร์ท บางเทา ภูเก็ต(Baanyan Tree Resort & Hotel) , โรงแรมเชอราตัน แกรนด์ลากูน่า (Sheraton Grand Laguna Hotel), โรงแรมอาลามัดด้า เวคชั่นคลับ(The Allamanda Vacation Club), ปรับปรุงโรงแรมดุสิต ลากูน่า(Dusit Laguna) และส่วนที่เป็นProperty โครงการ Town home 1,2,3 และ Laguna home โดยทำการ Planning ภายใต้บริษัทที่จัดตั้งขึ้นมารับผิดชอบทางการออกแบบและพัฒนาชื่อ บริษัท อarchitave ดีไซน์ แอนด์ แพลนนิ่ง(Architrave Design and Planning Co.,Ltd) ในตำแหน่ง Project Coordinator และในปัจจุบันทำงานอยู่ที่บริษัท ลากูน่า รีสอร์ท แอนด์ โฮเทล จำกัด (มหาชน)ในแผนกออกแบบทางสถาปัตยกรรม ดูแลโรงแรมในเครือ ลากูน่า ในประเทศไทย ในส่วนพื้นที่จังหวัดภูเก็ต บริเวณอ่าวบางเทาและอำเภอแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ตำแหน่ง Project Manager

จนถึงในปี พ.ศ.2546จากนั้นจึงตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ใน ระดับมหาบัณฑิต ปริญญาเอกพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นกาศึกษาเสริมสร้างความรู้ในด้านเคหการ เพื่อตอบรับกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในด้านการวางแผนและออกแบบ อย่างมีประสิทธิภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย